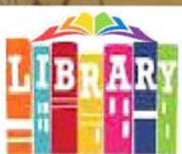
1

Roman

Refik Halid Karay

Anahtar

İNKILÂP

Refik Halid Karay

Anahtar

Anahtar / Refik Halid Karay

Sertifika No: 10614

Dizgi, sayfa tasarım İsmet Sayar
Kapak tasarım Okan Koç
Redaksiyon Ayşegül Oral
Yayına hazırlayan Aslıhan Karay Özdaş

ISBN: 978-975-10-2880-8

09 10 11 12 13   9 8 7 6 5 4 3 2 1

Baskı
İNKILÂP KİTABEVİ BASKI TESİSLERİ

İNKILÂP
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna - İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks : (0212) 496 11 12
posta@inkilap.com
www.inkilap.com

Refik Halid Karay

Anahtar

İNKILÂP

Refik Halid Karay

1888 yılında Beylerbeyi'nde Serveznedar Mehmed Halid'in oğlu olarak doğan Refik Halid'in anne tarafı Kırım Giraylarına dayanmaktadır; baba tarafı ise 18. yüzyıl sonlarında bir kolu Mudurnu'dan İstanbul'a göçen Karakayış ailesindendir. "Galatasaray Sultanisi" ve "Mekteb-i Hukuk"ta okuyan yazar, Meşrutiyet sıralarında gazeteciliğe başlamıştır. Kısa sürede hiciv yazılarıyla üne kavuşmuş, "Fecri Âti" edebiyat topluluğunun kurucularından olmuştur. "Kirpi" adıyla yazdığı taşlamaları ve siyasal yazıları sonucu İttihat Terakki hükümetince Anadolu'nun çeşitli illerinde beş yıl sürgüne gönderilmiş, ancak I. Dünya Savaşı'nın son yılı İstanbul'a dönebilmiştir. Dönüşünde Robert Kolej'de öğretmenlik, Sabah gazetesi başyazarlığı, iki kez Posta-Telgraf Genel Müdürlüğü yapan Refik Halid, bu süreçte "Aydede" mizah dergisini çıkarmıştır.
Siyasal yazıları ve görüşleri nedeniyle memleketten ayrılmak zorunda kalan yazar, Halep'e yerleşerek yayımladığı "Vahdet" gazetesindeki yazıları ve çalışmalarıyla Hatay'ın Türkiye'ye bağlanmasına katkıda bulunmuştur. 1938'de yurda dönen Refik Halid, dergi ve gazetelerde günlük yazılar yazmış ve 20 kadar roman kaleme almıştır.

Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e uzanan zaman dilimini, güçlü gözlem yeteneği ve dilinin zenginliğiyle farklı türlerdeki eserlerine taşıyan Refik Halid, Memleket Hikâyeleri'nde Anadolu gerçeğini; Gurbet Hikâyeleri ve Sürgün gibi eserlerinde, derin memleket hasretini edebiyatla buluşturmuştur. Yazarın, Ago Paşa'nın Hatıratı, Kirpinin Dedikleri gibi mizah eserlerinde; Bir Avuç Saçma, Makyajlı Kadın gibi kroniklerinde; Minelbab İlelmihrab ve Bir Ömür Boyunca adlı hatıratlarında, çok yönlü ve renkli anlatımı, sosyal-siyasal ortamın resimlendirilmesini sağlar. Anahtar, Nilgün, İki Cisimli Kadın, 2000 Yılın Sevgilisi, Bugünün Saraylısı gibi romanlarında ise sürükleyici kurgular içinde tasvir yeteneğiyle yaratıcılığım birleştirerek, genel olarak bireysel ilişkileri ve özel olarak da kadm-erkek ilişkilerini mekân-zaman boyutlarında derinlemesine ele alır, romanların geçtiği dönem ve mekânlara ait ince detaylara yer vererek anlatımını zenginleştirir.

18.7.1965 tarihinde İstanbul'da ölen yazar Refik Halid, muhalif kaleminin keskinliği, temiz İstanbul Türkçesi, renkli anlatımı, tasvir gücü ve yaratıcılığıyla, Türk edebiyatının en güçlü isimlerinden biridir.

Kitap yayma hazırlanırken yapıtın edebi niteliği göz önünde tutularak yazarın özgün anlatımı korunmuş, gençlerin de yararlanması amacıyla bazı sözcükler dipnotlarla açıklanmıştır.

Birinci Kısım

I

Anahtarını kaybettiği günün akşamı apartmanının kapısını –ilk defa olarak– kendisi açamadı; asık suratla zile bastı. Karşısında evin beyini görünce hizmetçinin, sormaya cesaret etmese bile "anahtarınızı yanınıza almamış mıydınız?" der gibi yüzüne bakacağını, şaşacağını sanıyordu.

Kızın aldırmadığını, belki de farkına varmadığını anladı, rahatladı. Kenan hiçbir şey kaybetmesini, hele başkalarının bunu öğrendiğini istemezdi. Kendine göre bazı merakları olan adamlardandı. Hemen karar verdi:

"Hanımdaki eş anahtarı usulcacık, haber vermeden alırım; bir tane daha yaptırırım. Ne olsa yarın sokağa çıkmaz; kabul günüdür!"

Karısı Perihan acaba anahtarını nereye koyar, nerede saklardı? Büyük bir ihtimalle el çantasında olmalı... Zira bir defa orada görmüştü. İçeriye girdikten sonra fırsat kolladı; yatak odasında bir aralık yalnız kalınca elbise dolabını açtı. Fakat yan yana dizilmiş, irili ufaklı, ayrı biçimlerde, renk renk derilerden ve kumaşlardan yapılmış beş tane çanta karşısında bir müddet durakladı. Vakit yoktu, eline ilk rastlayanı aldı, kulpunu, sürgüsünü kurcaladı; nihayet zorlukla

açabildi. Boştu. En geride duranı çekti. Küçük gözlerinden birinde aradığını bulmuştu: İşte, ufacıcık bir Yale anahtarı...

Hemen yeleğinin cebine attı. Çantayı yerine koydu.

Mahallede elinden her iş gelen bir sobacı tanıyordu; dükkânının önünden geçerken tozlu, karmakarışık camekânında "Yale anahtarları bulunur ve tamirat edilir" diye bozuk Türkçeli ilan gözüne iliştikçe sinirlendiği için hatırında kalmıştı.

Ertesi sabah işine giderken oraya uğradı. Yüzünün bütün hatları gibi saçıyla bıyığının biçimi de Einstein'a benziyen âlim tavırlı yaşlı dükkâncı, bir otomobilden inerek içeriye giren bu pek temiz kıyafetli, mevki yapmış ve emir dinletmeye alışmış olduğu her halinden belli delikanlıya fazla ehemmiyet verir görünmedi.

Kenan biraz alındı; dün akşam karısının çantasından gizlice çekip cebine attığı anahtarı uzatarak:

"Bana şunun bir eşini yapabilir misin?" diye sordu. Soruşunda "acaba elinden gelir mi?" gibi bir şüphe sezen ihtiyar dükkâncı gür kaşlarını biraz daha çatarak mırıldandı:

"Yapılamayacak nedir ki? Bırak tezgâhın kenarına... Yarın alırsın."

"Akşama hazır edemez misin?"

"Ederim belki... Bir uğrayıver."

Paradan bahsetmiyordu. Parayı da, kasa anahtarını da, bütün yaptığı işleri ve gelen müşterileri, bütün insanları ve icatları küçük gören bir hali vardı. Sanki dünyaya parmak ısırtacak bir keşifle meşguldü de geçinmek için ara sıra böyle ufak tefek şeylere tenezzül etmek zorunda kalıyordu.

"Ne vereceğim?"

Omuzlarını oynattı, hiçten bir fiyat söyleyeceğine hükmedilebilirdi:

"Bir beşlik yetişir."

"Peki... Ama muhakkak hazır olsun."

Einstein sadece başını salladı ve mengenedeki musluğa benzeyen bir şeyin törpülemesine devam etti.

Akşam dönüşte ümitsizce uğradığı zaman Yale, pırıl pırıl hazırdı. Artık, karısınınkini aldığı yere koydu mu mesele kalmayacak...

Asansörden inip kapısının önüne gelince kimseye sezdirmeden yaptığı bu işten memnun, ilk önce yenisini kullanmak istedi. Fakat bir türlü deliğe girmedi.

"Hay bunak hay! İşte yapamamış; ukalanın biriydi zaten!"

Ötekini çıkardı, Perihan'ın çantasında bulduğunu... Güvenerek kilidin ufacık yivine soktu; kapının hemen açılacağını beklediğinden adımını bile atmıştı. Hayır... O anahtar da açmıyordu; kabahat sobacıda değildi.

İlk önce işi kavrayamadı, açmamasının sebebini düşünüyordu.

Birden aklına şu geldi: Demek Perihan, çantasında başka kapıyı açan bir anahtar taşıyordu... Kendi evinden başka bir kapıyı da açıp içeriye giriyordu.

Kimin kapısını?

II

Kenan aklma gelen ihtimalden ürktü: üzerine doğru bir otomobil, bir lokomotif yürüyormuş, çarpacakmış gibi, sadmesine[1] uzaktan uğramışçasına gözlerini kapadı. En korktuğu, etrafında aktörlerini gördükçe iğrendiği bir rezalet de kendi hayatında mı başlamıştı? Kendisi de o çirkin, gülünç, çok defa iğrenç bulduğu tiplerden mi olmuş, o kümeye mi karışmıştı? Belki de çoktandır onlardandı, öyle tanılıyordu!

Karısını bir anda bambaşka gördü. Gözünün önüne gelen hayal artık eskisine benzemiyordu: Hem yabancılaşıvermiş, hem de açık kartpostallardaki yarı çıplak poz almış kadın resimleri gibi bayağılaşmış, bayağılıkla karışık acayipçesine tahrik edici bir hal almıştı.

Anahtarlar elinde, kımıldanamadan duruyor, görmeyerek anahtarlara bakıyordu. Biraz sonra görerek baktı. Yenisi bir şey söylemiyordu; henüz dilsiz, manasız, sırsız idi. Ama öbürü, meçhul kilidi, açıp kapamış olanı karışık yivleri, oluklu çizgileri, girinti ve çıkıntıları arasında bir şeyler saklıyordu. Sakladığını meydana vurmayacak sert bir duruşu, inatçı bir hali, bir kafa tutuşu bile vardı. İlk hareketi tiksinerek bunları yeleğinin cebine atmak oldu.

Öyle geldi ki biraz sonra eve girince Perihan'ın yerinde büsbütün başka birini bulacak... Yabancı bir erkek rayihasıyla,[2] kendisinin de değişmiş, arsızlaşmış rayihasıyla dönüp dolaşan, yalancı yalancı gülümseyen, yapmacıktan, riyadan, hileden ibaret bir kadın! Çiğ boyalı, zambak koku-

1 sadme: vurma, çarpma
2 rayiha: koku, hoş koku

lu ve giyinmiş olduğu halde soyunmuş gibi teni, eti, bütün vücudu görünüyor hissini veren bir kadın! Bu kadın salınarak, adalelerini sarsarak yürüyor; kanepede oturmuyor, göğsünü ve bacaklarını teşhir ediyor. Biraz dalgınlaşınca, yanındakilerin çoğu, erkeği kadını biliyorlar: Dostunu düşünüyor. Şimdi Kenan salona adımını atınca belli etmeyecekler ama içlerinden şöyle diyecekler: "İşte aldatılan koca geldi... Hem de ne azametle, nasıl da kendine güvenen bir tavırla! Komik şey!"

Demek ki Perihan bir gün, ya aralarındaki parola ile telefonda haberleştikten yahut önceden kararlaştırdığı saatte, iç çamaşırlarında en küçük bir kusur olmamasına çalışarak, hatta asıl bunlara hususi bir dikkat göstererek hazırlanıyor; hazırlandığı sırada aklı ve ruhu o adamla doludur; biraz sonra baştan ayağa ipek, rayiha, raşe[1] –vücudundaki gizli sıtmanın tesiriyle gözlerinin bebeklerinde alev, halkalarında rüya– sokağa çıkıyor. Âşığının kolları arasına atılmaya giden evli bir kadın –Kenan öyle tasavvur ediyor– başka türlü yürür; caddenin kalabalığı içinde bile kamışları hışırdatmamaya, dalları kırmamaya, ses çıkarıp izini belli etmemeye çalışan bir kaplan gibi sinsidir; sürünerek ilerliyormuşa, saklanıyormuşa benzeyen bir hali vardır. Üstündeki elbiseler ise sanki iğreti tutturulmuştur: Bir dokunuşta, omuz başından bir tek düğmeyi çözünce hepsi düşüverecek, yerde renk renk, darmadağınık, sapsız ve yapraksız, sade çiçekten ibaret bir yığın kalacak...

Perihan bu kadın mıdır? İkindi üstü Beyoğlu'ndaki çamurları ve tozları kokulu, loş, daracık sokakların birinden

1 raşe: titreme

ötekine süzülüp sokularak nihayet, çantasında taşıdığı anahtarla bir yabancı erkeğin kapısını açacak, içeri girip acele acele spazmlar geçirerek mantosunu, şapkasını, robunu atacak ve süslü pijamasıyla yatakta bekleyen küstah bir adamın üstüne kapanacak, yüzünü gözünü çılgınca öpecek, hayâsız, hasta kadınlardan mı? Olamaz, bu derecesi olamaz!

"Olamaz! Olamaz!" diye bağırdı mı acaba? Merdivenleri dinliyor; ne ayak sesi, ne de asansörün hırıltısı... Yalnız, kendi apartmanının içinde bir gürültü değil ama davet günlerine mahsus, o isim veremeyeceği belli belirsiz hareket, canlılık pek iyi hissediliyor. Şu anda salonda kimler yoktur? Kadınları düşünmüyor; fikrini meşgul eden hep erkeklerdir: İşte şair Sait Fatin, genç diplomat Ekrem Sümergil, yaşlı muharrir Edip Server, tüccar Kekikoğlu, işadamı Aktaban, irat sahibi Atıf Bey, belki de Dr. Şevket Rıza ve birtakım gençler... Sivilceli yüzleriyle, enselerinden uzayıp ceket yakalarını örten saçlarıyla, kabataslak örülmüş ve kızılderili vahşilerin çanak çömleklerindeki desenler işlenmiş yün yelekleriyle güya ressam, heykeltıraş, bankacı olacak –daha ziyade– dansör, şoför, yüzücü ve kotracı gençler!

Hangisi? Eve gelenlerden mi, yoksa bu kadarına cesaret etmeyenlerden, Kenan'ın kulüpteki göz aşinalarından, ara sıra briç oynadıklarından, hatır ve hayaline getirmediklerinden mi?

Demin aşağıya gönderdiği asansörün kapısı açılıp kapanmıştı. Makinenin hırıltısını da duydu, toparlandı:

"Ne kadar acele karar verdim! Deliliğe lüzum yok; işi soğukkanlılıkla muhakeme etmeliyim. Anahtarın kapıyı açmaması, Perihan'ın çantasında başka eve ait bir anahtar bu-

lunuşu, düşündüklerime hak verdirecek bir delil sayılmaz. Belki de pek basit bir şeydir; hiçten, gülünecek bir şey... Kendisinden sorar, anlarım."

Asansör yaklaşıyordu.

"Hayır, sormak doğru değil. Perihan'dan bu derece adilik beklenmez; üç senedir şüphelendirici en ufak bir halini görmedim ama gene ben tahkik etmeliyim!"

Karısından şüphelenmemek lazım geldiğine kendi de inanmamıştı ki içinde rahatlık duymadı. Hatta o kısmı aklından hiç geçirmemiş gibi çarçabuk ilk fikrine döndü:

"Kim olabilir? Nerede buluşuyorlar? Hangi saatlerde?"

Yan taraftaki asansör bölmesinin kalın telleri mütemadiyen işliyordu: Anlaşılan, bulunduğu kata çıkacaklar vardı. Belki de çaya gecikmiş bir misafir hanım... Mesela her zaman yediden sonra gelip bir aşk sahnesi geçiriyormuşçasına –takma kirpiklerinin lacivert gölgesini gök mavisi gözlerine sererek çehresinde hoş bir peyzaj resmedip– inleye inleye:

"Dişçimdeydim, uzun sürdü, bütün sinirlerim gevşedi, hâlâ kendime gelemedim; öyle halsizim, bitkinim, dayak yemiş gibiyim ki..." diyen Şermin olabilir, dişçisinden bahsetmeden duramayan, dolgun, kabarık, katmerli, hem kaba, hem güzel bir çiçeği, sarı kasımpatını andıran kadın...

Merdiven başında ona solgun çehresiyle yakalanmamak için hemen zile bastı. Kapı açılırken asansör de yanaşmıştı; tahmin ettiği gibi, içinden çıkan Şermin ile eve beraberce, konuşarak girdiler. Hizmetçi kız, beyde anahtar bulunmadığını gene sezememişti; zile daha önceden misafir hanım basmış olabilirdi. Kenan kendi kendine muhakemelerine devam ediyordu, diyordu ki: "İyi ki farkına varmadı; zaten

bu hizmetçi güvenilir takımdan değil. Gizli işlere karışmaktan hazzettiği halinden belli. Fazla oynak, adeta aşiftenin biri... Perihan'a canını verir! Bana karşı soğuk duruşu, küçük görür gibi bir tavır takınışı da manalı ya! Hanımıyla sırdaş olan hizmetçiler hep böyledir. Şerminlerdeki kadın da hanımının kocası Şükrü'ye tuhaf tuhaf bakmaz, adeta dudak bükmez mi? Kaç kere gözüme ilişti. Naile de galiba bana aynı şeyi yapıyor!"

Merak içindeydi, karısını görmek, yüzünde bir şey okumak, bir değişiklik bulup bulamayacağını anlamak merakında...

İşte, geliyor, Şermin'i karşılamaya geliyor. Dikkatle, yabancı gözüyle baktı: Güzel buldu; her günkünden daha güzel, daha çekici, daha istek verici buldu. Birtakım romanlardan, arkadaş itiraflarından, etrafında olan bitenlerden bilirdi ki kocalar veya âşıklar ihanete uğradıktan sonra ilk şaşkınlık ve tiksinti devri geçince, o kadına coşkunca, çılgınca bir hayranlık duyarlar; yepyeni ve eskisinden çok kuvvetli bir sevgi ile bağlanırlar; teveccühünü[1] kazanma, geri alma, daha kudretle sahip olma hırsına düşerler. Aldatan kadın birdenbire büyük bir ehemmiyet kazanır; sanki tanılandan fazla bir değeri, marifeti olduğu meydana çıkmıştır; elde iken görülmediği, istifade edilemediği sanılan birtakım hünerli tarafları aydınlanmıştır; cismanî güzelliği ise büyük ölçüde artmış, muammalı bir hal almıştır. Kadrini, kıymetini bilmediği vehmine düşen erkek çok defa kabahati kendinde bulmaya bile kalkar. O vaziyete düşen bir arkadaşı Kenan'a derdini dökerken tek meziyeti olmayan alelade karısı için

1 teveccüh: sevgi, alaka

şöyle dememiş miydi: "Şimdi aklım başıma geldi, bir harika imiş, mesul benim; ben idare edemedim, saadetimi ben anlayamadım!"

Perihan, misafirini salona sokarken döndü, Kenan'a baktı, göz göze geldiler. Bu gözleri kocasınınkilerle karşılaşmaktan memnun muydular? Bunu keşfetmeye çalıştı. Ne memnundular, ne meyus...[1] tabii bir bakış.

"Erken gelebilmişsin, Kenan!" dedi. Evet, ısmarladığı anahtarı almak için bugün bankadan sonra doğruca eve koşmuştu. Karısı, dönüş saatlerine ne kadar dikkat ediyormuş, meğer...

"Öyle oldu..."

Ve neşesiz durabileceğini hesaba katarak cümlesini vaziyete göre tamamladı:

"Başımda bir ağırlık duydum da fırlayıverdim."

Karısının bu rahatsızlığa ehemmiyet vermeyip salona dönmesi yeniden zihnini bulandırdı. "Nen var? Bir ilaç alsana! Nezle olmayasın sakın!" gibi bir şeyler söylemeli, azıcık meşgul görünmeli değil miydi? Eskiden bunları söylerdi, hatta ilacı eliyle getirir, zorla içirirdi.

Şimdi çarçabuk misafirlerinin yanına koşuyordu...

Misafirler? Arasında erkeklerin de bulunduğu misafirler! Her akşamki âdetine uyarak gidip yüzünü yıkamaktan, saçlarını fırçalamaktan, kolonya sürmekten vazgeçti; telaşla salona atıldı. Anahtarın asıl sahibi belki de oradakilerden biriydi, sanki eline hemen bir ipucu geçecek, muamma bir anda çözülecekti.

---

1 meyus: ümitsiz, kederli

III

İçlerinde birçok kadın, beş erkek bulunuyordu.

Selamlaşma, hatır sorma, hanımlara iltifat etme işi bitince Kenan bu erkekleri ayrı ayrı, inceden inceye, yeni görüyormuşçasına, fakat belli etmeden tetkike koyuldu. O güne kadar pek bakmamış, aldırmamıştı ki gördüğü yeniliklerden hayrete düşüyordu. Hepsi de kendisine nispetle üstün adamlar değildi; hatta bir tanesini hiç saymayabilirdi: şair Sait Fatin ellisini aşmış, kupkuru, ayrıca çiçek bozuğu ve tıknefesti. Davetlerden, haftalarca süren misafirliklerden vakit bulup da ara sıra uğradığı evi Kocamustafapaşa'da idi, kazasker dedelerinden kalmış ahşap bir konağın selamlık dairesiydi; kapısı Yale anahtarıyla elbette açılamazdı.

Şairin bir zamanlar İstanbul'u çınlatan bazı aşk maceraları hâlâ anlatılıyor, unutulmamıştı ama bütün maşukaları[1] babadan, yahut yaşlı kocadan kalma geniş köşklerde, yalılarda oturan zengin ve geçkince kadınlardı. Ortaya "Evleneceklermiş" gibi bir söz çıkar, fakat arkasından Sait Fatin'in mesela Büyükada'daki o kâşaneyi bırakarak Boğaziçi'nde yalısı olan bir başka dul bulduğu öğrenilir, gene aynı sözler yayılırdı: "Evlenmek üzereymişler!"

Bu hikâye yirmi yıldır sürüyordu, hâlâ da öyle rivayetlerin ve o takımdan dulların sayısı tükenmemişti. Perihan, şairin tipi değildi, henüz miras yememişti, otuzunu geçmemişti. Yalnız şu vardı ki Sait Fatin muhitindeki genç kadınlar üzerinde de tesirliydi; onları devrin özsüz, satıhta kalan

1 maşuka: sevgili

sevda oyunlarından soğutarak romantik ve şarkkârî[1] bir aşk, âşıkdaşlık hevesine sürükler, kocaların itiyatlaşmış, hararetini kaybetmiş muhabbetlerini kifayetsiz gösterir, gönül maceralarına iştahlandırırdı. Boğaziçi'nin mehtaplı durgun gecelerinde ut ve ney sesleri, yakıcı ahlar, melankolik dekorlar, yetmiş sene evvelki gizli ve tehlikeli sevişmeler! Hele şiirlerini kendisi okurken sanki mısraları, efsanelerdeki kanatlı atlar şekline girer, sevdaya tutulan hanımları sırtlarına alıp, bezgin, uyuşuk, kocalarından bir an için kurtarır, başka âlemlere, başka türlü âşıkların kolları arasına atardı. Kenan bu şiirleri aygın baygın dinleyen, sonra da şairin ahengini, edasını taklit ederek tekrarlayan kadınlara bakarken içi ezilir, tüyleri ürperirdi.

"Bu adam yeni sosyeteyi bir cins tekkeye çeviriyor, Bektaşi babalığını devam ettiriyor!" derdi. Bütün refahlı varlığını ve genç yaşındaki yüksek mevkiini inkılaba, rejime borçlu olan Kenan'ın şairden hazzetmemesine sebep bu idi. Ne zaman şiirini okusalar –kıymetini takdir etmekle beraber– muhakkak öfkelenirdi de...

Anahtar vakasından sonra ona daha ziyade içerlemişti; gözü iliştikçe söyleniyordu: "Muzır mahluk,[2] vesselam!"

Bir aralık insafa geldi:

"Mübalağa ediyorum," diye düşündü, "her şeyi kötü, kara görüyorum. Nedense bu kış bende bir bedbinlik, işe hevessizlik, hayata küskünlük, tanıdıklarımdan memnuniyetsizlik gibi bir ruh değişikliği hasıl oldu. Belki de başlayan harpten... Sait Fatin'in şiirleri filmlerden ve etrafımızda dönen çirkin maceralardan da zararlı değil a!"

1 şarkkârî: doğuya özgü
2 mahluk: yaratık

Hiç değilse şairin mısralarında ince bir sanatkârlık, taklit edilmez bir görüş, duyuş, belirtiş kudreti var.

Şair Fatin, Perihan'ı pek beğenirdi; talakate[1] geldiği sırada bir gün onu övmüş, kalabalık bir mecliste tarifini, tasvirini yapmıştı. Kenan şairin cümlelerini hatırında tutamamıştı ama zihninin damağında kalan lezzetini hâlâ duyuyor ve o günden sonra karısını hep şairin yaptığı sulu boya portredeki çizgilerle, renklerle, mana ile görüyordu.

Perihan, Sait Fatin'in dediği gibi her şeyden önce şüphesiz "tatlı, hafif ve rahat" idi. Bir tat ki bayıltıcı değil, baygın... Berrak bir portakal jölesi gibi göz dinlendiren bir rengi vardı. Bu ateşî sarılıktaki rengin ılık iklim yemişleri gibi, ananas gibi müferrih[2] bir lezzeti olduğuna inanırdınız ve yüzüne bakarken hafiflik ve rahatlık duyardınız.

Zaten onun en bariz vasfı hafifliği, tatlılığı, tatlı ve hafif yüz hatları, tatlı ve hafif hareketleriydi.. Sanki başkalarınınkine benzemeyen bir hava çemberi içinde döner dolaşır, tatlı ve hafif havasını beraberinde taşırdı. Film stüdyolarında projektör ışığı bir yıldızı nasıl halesine alır, takip ederse Perihan da kendini çerçeveleyen, kendine mahsus hafif bir hava tabakası içinde tatlı bir ömür sürerdi.

Kederli ve neşeli hali, bütün vücut hareketleri, hele yürüyüşü ve gülümseyişi daima tatlı, daima hafif... Daima tatlı rüya gören ve insana tatlı bir rüyada görüyorum hissini veren bir hal!

İşte Perihan'ın güzelliği buradan geliyordu. Eğer o havayı, o tatlılığı ve hafifliği üzerinden alsalar kalacak olan

1 talakat: dildeki akıcılık ve düzgünlük
2 müferrih: ferahlatıcı, iç açıcı

kadın her yerde, sokakta, gazinoda, plajda rastlayacağınız, sadece "hoş!" deyip güzel sıfatını vermeye lüzum görmeden beğeneceğiniz kadınlardan biri...

Şimdi, salonun ortasında duruyor, misafirlerine bakıyordu.

O duruş Kenan'a üç sene önce, İzmir dönüşü vapurda ilk tesadüflerini hatırlattı. Üst güvertede tıpkı böyle, dalgın, ayakta idi. Görünce "Tuhaf şey," demişti, "şu genç kadının yüzü ne kadar dinlendirici... Bakarken kendimi uzun bir hastalıktan sonra nekahetin tadı içinde sanıyorum; bana, taze bir hastabakıcım vardı da onun tatlı, şefkatli yüzünü minnettarlıkla seyrediyormuşum gibi geliyor. Pek enteresan bir çehre!"

Perihan'ın yürüyüşünü de beğenmişti, bütün vaziyetlerini de... "Her şeyi hepimiz gibi yapıyor da bulunduğu âleminden uzakta, başkalarıyla yaşıyor gibi tavırlar alıyor; kendinin bir iç dünyası var; daha ziyade o dünyaya bağlı!" demişti.

Şair de, sonradan aynı görüşte olduğunu söylememiş miydi?

"Dikkat ediniz," demişti. "Perihan Hanımefendi'yi yanımızda iken de daima bizim görmediklerimizi, işitmediklerimizi dinliyor, bizim gürültümüz dışında gayet sakin bir ikinci hayat sürüyor, sükûna dalmış rahat bir manzara seyrediyor sanmaz mısınız? Bizim o manzarayı göremediğimize, o hayatı süremediğimize, geçmişteki bir ömrün rengine ve tadına eremediğimize ne kadar keder etsek hakkımızdır. Hanımefendideki hayran kaldığımız harikulade tatlı tesir –biz bu tesiri bazı genç rahibe çehrelerinden de alırız– iç

âleminin dekorunu kurmuş, zevkince süslemiş olmasından ileri geliyor. O, bizde bulunmayan tılsımlı bir malikâneye sahiptir; aramızda iken bile bu malikânede dolaşır, avunur, göllerinde yıkanır, gölgeliklerinde dinlenir. Dinlenmek imkânını bulduğu için de dinlendirici, tatlı ve hafiftir. XX. asır, birer iç bahçesi olmayanların, bir türlü dinlenemeyenlerin, ruh rahatına kavuşamayanların, diken üstünde yaşayanların dünyasıdır ve bu sebepten kıvranmaktadır!"

Kenan şu dakikada şairin sözlerine başka mana verdi: "Doğru, Perihan o tesiri yapar. Demek ki asıl bağlandığı bir hayal dünyası vardır, bildiğim dış hayatıyla alakası azdır. Acaba bu dünya tamamıyla hayalî midir, yoksa gizli bir hayat şeklinde hakikat midir? Hep bunun tadı, hatırası içinde yaşamasından dolayı mı öyle rüyalı bir halde?"

Düşünmesi uzun sürmedi; Perihan misafirlere kulüpte seyrettiği bir bezik partisini anlatıyordu. Kenan, şairin sırf talakatini, hünerini beğendirmek, biraz da övdüğünün hoşuna gitmek için söylediği eski sözlerini hakikate nasıl uygun bulabilirdi ki karısı işte pekâlâ hayatla alakadardı; herkes gibi konuşuyor, kumara bile ehemmiyet veriyor; hatta esprili cümlelerle salondakilere kendisini beğendirmeye çalışıyordu.

IV

Evet, Perihan'a ilk görüşte tutulmuştu. Vapurda kimin nesi olduğunu bir türlü anlayamadan, konuşamadan ayrıldıktan sonra iki hafta İzmir'de gözleri onu aramıştı; "Şimdi

bu sokakta rastlayacağım... Şimdi bir mağazada karşılaşacağım" diye ümitlerle şehri dolaşmış, uzaktan veya arkadan her ona benzeyen kadına, yürek çarpıntılarıyla yaklaşıp bakmış, hayal sukutlarıyla dolu günler geçirmişti. Muhakkak ilk görüşte sevmişti ki derhal çocuklaşmış, çocukça düşüncelere vehimlere, tereddütlere kapılarak adını bile öğrenememiş, sadece hayran hayran bakmış, baktığı fark edilince de kabahat üstünde yakalanmışçasına toy toy kızarmıştı.

Bankanın teftiş için gittiği İzmir şubesindeki arkadaşlarına tarif ederek sormak cesaretini bile gösterememişti. Nihayet döneceği sıralarda idi, öğle üzeri işini bitirip yemeğe çıkarken bankanın kasa salonunda bu kadınla birini bekler vaziyette karşılaşmıştı. Onun bakışı Kenan'ı tanıdığını belli ediyordu; yabancı durmamıştı; hatta belki de memnun görünmüştü.

Az daha yoluna devam edip gidecekti, epeyce yürümüş, geçmişti bile... Fakat kendini toplamış, geri dönmüş ve birinci defa olarak bir söz söyleyebilmişti:

"Bir işiniz mi var, hanımefendi?" diye sormuştu. Kadın azıcık şaşırmış, kısaca, müphemce "Birini bekliyorum" demişti. İlk kıskançlığı da bu anda duymamış mıydı? "Birini dediği de kim? Memurlardan olacak herhalde... Nesi acaba? Kocası mı, sevgilisi mi?"

"Memur arkadaşların çoğu çıktı, tatil zamanı... Boşuna beklemiş olmayasınız?"

"Hayır. İçeridedir, haberi var, şimdi gelecek... Teşekkür ederim, efendim."

Kenan lakırdıya ara vermek istemiyordu. Gene sordu:

"Sizinle vapurda beraberdik zannederim?"

“Evet. Bir vapurda geldik. Affedersiniz, işte Orhan... Müsaadenizle!”

Döndü, baktı: Orhan genç memurlardan biriydi, istidatlı, vakarlı, hem de yakışıklı bir genç, fakat kadından çok genç... Bu genç, adımlarını hızlandırdı, yanlarına gelince Kenan'ı selamladıktan sonra ikisini bir arada konuşur bulduğuna hayret ederek kadına baktı. Üçü de susuyorlar, ayrılamıyorlardı. Kenan amir edası takınarak izahat verdi:

“Hanımefendi bekliyordu da yardım etmek istedim...”

O zaman genç memur dedi ki:

“Hemşirem, efendim... Beni İzmir'e ziyarete geldi de... Beraber yemeğe gidiyoruz.”

Sonra kadına döndü:

“Perihan!” dedi, “merkezdeki şeflerimizden Kenan Beyefendi, burada teftiş için bulunuyorlar.”

Kenan eğildi. Lakin uzanan eli öpmedi, hafifçe sıktı. İçi sevinçten taşıyordu; evvela Orhan'ın, kocası veya dostu değil de kardeşi çıktığına memnundu, sonra kadının bütün hüviyetini öğrenmek fırsatını bulmuştu. Şimdiden adını da biliyordu. Perihan? İnsanlara isimler her çağında ayrı verilse, değişse ona şimdi bundan güzeli, yakışanı bulunamazdı. Bazı aşklar isimlerden hoşlanmakla başlar veya artar. Adını öğrenince Kenan bir kere daha vurulduğunu anladı. Kulaklarında ismin ahengi adeta renkli, hem de pembe renkli taninler[1] halinde yer edip kaldı.

Artık gidebilirdi... Yalnız kalıp düşünmeye ihtiyacı vardı. Fakat Perihan'ın bir daha yüzüne bakması, bu bakıştaki memnunluk cesaretini arttırdı. Orhan'a dedi ki:

---

1 tanin: tınlama, çınlama

"Kendileriyle bir vapurda geldik... ama tanışamadıktı. Çok kalacaklar mı?"

"İlk posta ile dönmek istiyor. Ben burada pansiyondayım, rahatını pek temin edemiyorum..."

Farkında olmadan yürümeye başlamışlardı; kapıdaydılar; caddeye çıkınca da birbirlerinden ayrılmadılar.

"...Lokantalarda yemek güç oluyor, daha güçü ben büroda iken yalnız kalması... İzmir'i tanımıyor, sıkılıyor."

Perihan bir şey söylemiyordu; sanki kendisinden bahsedilmiyordu, dalgın, rüyalı, fakat hafifçe mütebessim, kendi âleminde gidiyordu. Kenan sordu:

"Yemeği nerede yiyeceksiniz?"

"Her gün değiştiriyoruz. Daha bir kararımız yok..."

Kardeşine döndü:

"Dünkü yer iyiydi, değil mi?"

"Fena değildi. Şuradan sapacağız galiba... Beyefendi'yi fazla işgal etmeyelim."

Kenan iradesini, zekâsını kullanabildi:

"Üçümüz de İzmir'in yabancısıyız. Eğer sizce bir mahzur yoksa beraber yeriz. Bizim otelin yemekleri nefistir."

Önünde bulundukları binayı gösterdi:

"Zaten kapısına gelmişiz!"

İşte evlenmeye kadar yol alan ilk tanışma böyle olmuştu. Yemek esnasında Orhan'ın bazı sözlerinden Kenan anlamıştı ki Perihan fena bir izdivaç yapmıştır; kocasından muhakkak ayrılacaktır; üç aydan beri babasının yanında oturuyor; İzmir'e biraz nefes almak, muhit değiştirmek, unutmak, avunmak için gelmiştir.

Kenan da, Perihan da o haftaki posta ile İstanbul'a dönmediler.

On beş gün sonraki vapurda beraberdiler.

Eğer Kenan ile Perihan aynı zamanda İzmir'de bulunmasalardı ve bir öğle üstü Kenan Perihan'ı banka holünde bekler görmeseydi, görseydi de Orhan'ı tanımasaydı ikisinin de hayatı bambaşka olacaktı. İkisi de bunları düşünerek adeta "evlenmemiz mukadder!" diyorlardı ve bu tesadüflerin emrinden dışarı çıkmayı uğursuzluk sayıyorlardı. Hele Perihan o hususta daha imanlıydı, diyordu ki: "Bir vapur kaçırsaydım, bir gün bankaya uğramaktan vazgeçseydim seni hiç tanıyamayacaktım. İzdivacımızı, bilmediğimiz bir kuvvet hazırladı; karşı koyamayız!"

Kenan şimdi o sözler üzerinde ifratla[1] duruyor, Perihan'ın evlenmeye rıza gösterişini tevekkül ve kadere inanış esasına dayanarak kendisine karşı muhabbet duygusuna hiç yer vermiyordu.

Perihan değil miydi ki birinci kocasına, o sarhoş ve ahlakça düşük adama adeta âşık olup varan? Hem de daha on sekiz yaşında iken... Karısının hayatından ne biliyorsa hepsini, karmakarışık, fakat esaslı noktalarından bir anda hatırladı. On, on beş kişinin dönüp dolaştığı, yiyip içerek konuştuğu salonda kendisi de yer, içer, konuşur görünerek zihninden bunları geçirdiğini, başka bir âlemde yaşadığını kim sezebilirdi?

V

Perihan'dan eski günlerine ait bildiklerinin kapıldığı şüpheye hak verdirecek mahiyette olduğuna hükmetmesi

1 ifrat: aşırı gitme, ölçüyü kaçırma

pek de yersiz sayılamazdı. Üç yıl tembel, sefih,[1] mirasyedi mimar Vecdi ile öyle derbeder bir ömür sürmüştü ki... Hem bunları Perihan'dan dinlemişti. Ellerindeki parayı ziyafetlerle, gazinolarda, barlarda, gece hayatında, seyahatte hesapsızca tüketmişlerdi. Elektrikleri, havagazları kesilmiş, eşyaları haczedilmişti. Bunları dinlerken genç kadına acımıştı; şimdi ise o serseri ömrün, üzerinde bırakabileceği izi ve uzunca bir intizam, refah devrinden sonra garip bir haleti ruhiye ile hasretini çekmesi ihtimalini düşünüyor, ürküyordu.

Mimarın her kötü muamelesine, çilesine ve ihanetlerine üç sene katlanmıştı. Muhakkak onu sevmişti; kim bilir söylemediği daha neler olmuş, ne gözyaşları dökmüş, herifin nasıl ellerine, ayaklarına sarılmış, yalvarmış, küçüklükler yapmıştı! Nihayet bir buhran arasında olacak, bırakıp kaçmış, İzmir'deki kardeşinin yanına gittiği sırada Kenan'a rastlamıştı. Fakat hazzederek, ötekini unutarak, severek mi tekrar evlenmişti? İşte o nokta malum değildi. Pek can atmadığını, kurtulmak ve büsbütün düşmemek için razı olmuşçasına hareket ettiğini şu dakikada daha iyi anlıyor, tablolar gözünün önünden geçiyordu. İlk kocasından ayrılma davası sıralarında mahkemede mimar aleyhine ne söylediyse hep ölçülü, temkinli, hemen hemen kollayıcı idi. Eğer Vecdi boşanmayı kabul etmeseydi karar alamazlardı.

Yok, muhakkak ki Perihan ilk göz ağrısını unutmamıştı; unutmamış değil, ona bütün çektiklerine rağmen, belki de bunlardan dolayı bağlı kalmıştı.

Öyle derin bir iç çekti ki karısı başını çevirdi ve dikkatle, bir şüpheye kapılmışçasına yüzüne baktı. Bereket, gitmek

1 sefih: eğlence düşkünü, malını düşünmeden harcayan

için ayağa kalkan bir hanıma doğru ilerlemişti de Kenan'ı güç vaziyetten kurtarmıştı.

Az sonra Perihan'ın bir bahse karıştığını görüp de salonu bırakmayacağına emniyet getirince usulcacık sıyrıldı, koridorlardan kendini belli etmemeye çalışarak geçti. Aksi gibi hizmetçi Naile ile karşılaşmıştı. Hiç lüzumu yokken izahat verdi:

"Geldiğim zaman ellerimi yıkamayı unutmuşum da..."

Kız aldırmadı; belki de –Şermin'in aldattığı kocası Şükrü'ye hizmetçisinin yaptığı gibi– dudak büküp mutfak tarafına gitti. Şimdi Kenan yatak odasında... Elbise dolabını açıyor. Dün gece, meçhul anahtarı aldığı gri renkte deri çantayı buldu. Yeleğinin cebinden çıkardığı anahtarlardan eskisini tekrar yerine koydu. Dokunulduğu belli olmasın diye eşyadan hiçbirini kıpırdatmamıştı. Yarın, Perihan randevusuna gidecekse farkına varmaz, alırdı. Çilingirin yaptığı anahtar kendine kalıyordu!

Salona döndüğü zaman karşısına Sadi Aktaban sırıtarak çıktı:

"Seni arıyordum," dedi, "nerdesin? Pek mühim, pek faydalı, bu seferki yüzde yüz muvaffakiyetli bir projem var, Kenan'cığım! Yarın bankada konuşmaya geleceğim. Sen kabul edersen ötesi kolay... İdare meclisi benim cebimde demektir."

Perihan'la münasebeti aklından geçmeyecek olanlardan bir tanesi de bu, Sadi'dir. Nereli olduğunu, nereden çıktığını kimse bilmediği halde her işe burnunu sokan, bir yükselip bir alçalan, yılışık, yüzsüz işadamlarından... Kaçıncı mühim ve yüzde yüz muvaffakiyetli projesinden bahsede-

cek? Boyuna proje yapardı, sermaye bulur, parlar, günün şahsiyeti kesilir, çarçabuk da söner, paraları yer, batırırdı. Fakat bir ara ortalıkta görünmez olur, tekrar çıkar, bir yerden para vurur, yeni bir işe başlardı. Hayatı iki safhaya ayrılmıştı, ortası yoktu: Ya sefahat,[1] ya sefalet! Bazen bakardınız, İstanbul'un en lüks hayatını yaşayan o ve karısıdır. Hem ne azametle, nasıl da kimseye, eski ahbaplara, yardımını gördüklerine sırtını çevirip uzaktan bakarak ve ara sıra "sen" zamiri üzerine bilhassa basmak şartıyla büyükten küçüğe yakışır iltifatlarda bulunarak:

"Vay, sen de burada mısın? Seni gördüğüm yok çoktandır! Sen de gelir misin kulüplere, falan?"

Bir müddet geçerdi, paralar suyunu çeker, kurduğu müessese kapanır, karı koca meydandan tamamıyla kaybolurdu... Yalnız uzaktan işitirlerdi: Malı, mülkü elinden gitmiş, Boğaziçi'nin Anadolu yakasında ıssız bir yalıya, hayır, yalının koru içindeki viran bir köşküne sığınmışlar, sefalet çekiyorlar. Asıl garibi Sadi, işi bozuldu mu bir anda sefilleşiverirdi. Elbiselerine kadar satar savar, çamaşırlarını da elden çıkarır mıydı, ne idi, düşkünlük devrinde sünepe, silik bir hale gelir, sırtında havı dökülmüş bir palto veya soluk bir gabardin pardösü, bir daha kalkınamayacak bir ruh çöküklüğüne uğrar, han kapılarında dolaşan ayak kavafı komisyoncu yamaklarına dönerdi.

Derken bir de bakardınız toparlanmış, ateş kesilmiş, koca bir işin başına geçmiş, para ile oynuyor, çekler imzalıyor, yeşil çuhalı masalarda servetler harcıyor. Gene eski caka:

---

1 sefahat: zevk ve eğlenceye düşkünlük

"Vay, sen de gelir misin kulüplere, barlara, falan?"

Halbuki böyle hitap ettiği insan o kulübe, bara gelmemesi için hiçbir sebep olmayan muntazam gelirli birisidir ve oraların devamlı müşterisidir. Gelmeyen, ziyaretin arkasını kesen bizzat Sadi Aktaban'dır. Neler yapmamıştı? Çiftlikler, ormanlar, fabrikalar işletmiş, gazete müdürü, romancı, hariciye memuru, sigorta ajanı, posta ve sütevi sahibi, ithalatçı ve ihracatçı, her şey olmuştu. Hatta Hindistan'da mı, Afganistan veya Çin'de mi birtakım gizli kapaklı işlere bile karışmıştı. Fakat hepsini de büyük ölçüde tutmak şartıyla...

Anlaşılan gene uzun bir uykudan kalkmış, sermaye avına çıkmak lazım gelmişti ki –her ayın ilk cumartesi günleri Kenan'ın evinde misafir kabul edildiğini bildiğinden– ziyaretlerine koşmuştu. Diller döküyor, hele Perihan'a karşı hâkipay[1] oluyordu. Yarın, bir vurgun daha vursun, Kenan'ı küçümser, karısını da görmemezlikten gelirdi. Hayır, Perihan böyle bir adamı, o huyu, hatta o soyadıyla bir âşık değil, bir ahbap olarak da kabul edemez. Zaten son aylarda Aktaban Kartal civarında metruk bir çiftlik binasına çekilmiş, pinekliyordu.

Peki kim? Vecdi, en akla geleni... Ama bakalım bu da İstanbul'da mı? Anadolu'da sürttüğünü, sıkıntı çektiğini söylemişlerdi. Yarın bir işi de o ciheti[2] tahkik etmek olacak...

Çekmeyi unuttuğundan, sigarası yana yana küçülüp dudaklarını yakacak hale gelmişti; sıcağını duydu, silkindi. Manasız düşüncelere bu kadar dalmasına, farkında olmadan kafasının ipsiz sapsız şeylere biteviye[3] işlemesine kızdı.

1 hâkipay: ayak toprağı
2 cihet: yön
3 biteviye: durmaksızın, sürekli

VI

Hiçbir şeyi, tek kimseyi de beğenmiyordu.

Etrafına, salona ve salondakilere fırdolayı göz gezdirdikten sonra bunu daha iyi anladı: Bir sürü özenti eşya ve bir sürü özenti insan... Kontrplak kaplanarak yapılmış pırıl pırıl cilalı kübik ve modern eşya son derece sevimsizdi; küçük salona koydukları Louis Philippe takım da şuna buna, modaya uyalım, anlar görünelim diye alınmıştı; öbür eşya arasında yerini yadırgıyor, manasını kaybetmiş duruyordu. İşte bir vitrin... Antika öteberi ile karmakarışık dolu: 'bohem'ler, 'sevr'lerle; kötü 'portekiz' tabaklar, nefis 'saks'larla; 'çeşmibülbül'ler, işportalık 'çekoslovaklar'la yan yana. İşten anlamayanlar, eskiden görgüsü olmayanlar tarafından toplanılıp dekor olarak cahilce sıralandığı ne belli...

Atıf Bey bir kere nezaketle Kenan'a bunu ihtar etmişti. Fakat ne kendisinin, ne de Perihan'ın bildikleri şey değildi ki... Öylece kalmıştı. Hoş Atıf Bey'in bilgiçliği de sinirine dokunuyordu ya!

Salonda bu adamı gözleriyle aradı; muhitini alaycı bakışıyla seyreder vaziyette ayakta buldu. Kırk beşini geride bırakmış, fakat bir delikanlı kadar dinç, aynı zamanda tam manasıyla olgun... Eski terbiye ile yenisini birleştirdiği, gayet güzel konuştuğu, zarif giyindiği, zarif tavırlar alabildiği için kadınlarca beğenilen bir tip. Kenan da Atıf Bey'deki cazibeyi kabul etmek zorunda kalmaz mıydı? Niçin aklından erkekleri geçirir, Aktaban'ı bile seriye sokarken Atıf hatırına gelmemişti? Atıf ki saçlarına ak düştükten sonra kendinden yirmi beş yaş küçük, yirmi yaşında bir kızla evlenmişti. Hem

de kız tarafından delicesine sevilerek... Hâlâ da karısı, kocasına aynı hararetle tutkundu. Böyle olmakla beraber bu koca başka kadınlarla münasebetini kesmemişti; ortada birçok sözler dönüp dolaşıyordu.

Hatta pek iyi aklında kalmıştır, bir kere misafirler dağıldıktan sonra Perihan ondan bahisle demişti ki: "Şüphesiz hepsinin arasında, hususiyeti olan hoş erkek şu Atıf Bey... Ne kadar kendine, muhitine, hayata hâkim tavırları var!"

Perihan ki zaten genç tiplerden ziyade olguncalarını beğenen bir kadındır, belki de mimar Vecdi'ye de on beş yaş farkla bunun için varmıştır, Atıf'a karşı tabiatıyla meyil duyabilir. Hem bazı kadınlar idaresizliklerinden, münasebeti etrafa yaymalarından, skandala meydan vermelerinden korktukları için olgun erkekleri seçmezler mi? Zamanın gençleri de pek çocuksu kalmışlardır, bir önceki neslin ciddileşip mevki yaptığı yaşta hâlâ mekteplidirler, akılları hâlâ oyunda, mektep kaçkını eğlencelerindedir.

Peki ama Perihan'ın maceraya ve Atıf Bey'in kolları arasına atılmasını izah edecek sebep nedir? Hilkati[1] mi, yoksa bu hilkatle beraber Kenan'ın da karısını sadece refahla memnun ettiğini sanıp heyecansız durması, "Eh, yiyorsun, içiyorsun, giyinip geziyorsun, yanında bir de yakışıklı, yerini yapmış kocan var... Daha ne istersin? Yetmez mi?" der gibi hareket etmesi, sadece maddi, mekanik ciheti temin etmekle kalması mı?

Kenan muhitinde olup biten işlerin, dönüp dolaşan tiplerin tuhaf taraflarını pek iyi görürdü. Hesap adamı olmakla beraber hayali genişti, işlekti; düşünmeye koyuldu mu darda

1 hilkat: yaradılış, doğuştan gelen vasıf

kalmaz, derinleşir, yükselirdi. Şu var ki kafasından geçirdiklerini söylemekten hoşlanmazdı. Daha doğrusu konuşurken çoğu orijinal olan fikirlerini söyleyip cazibeli hale sokamadığından, iyi söyleyemediğini bildiğinden kendine saklardı. Eğer talakati olsaydı şu Atıf Bey'den daha mükemmel bir "hoşsohbet" sayılacaktı, belki Sait Fatin ile Edip Server'den bile aşağı kalmayacaktı. Mesleğine ait bahisler haricinde iyi konuşamadığına bir kere inanmıştı işte...

Hatırına neler gelir, parlak nükteler de bulurdu ama "Belki anlatamam, soğuk düşer, kıymetlerini kaybeder" vehmine[1] düşerek söylemekten vazgeçerdi. Hatta Perihan ile de çok defa öyle olmaz mıydı? Perihan değil miydi ki kaç defa kendisine:

"Kenan! Senin bazen o kadar zarif buluşların, şahsına mahsus görüşlerin var ki eğer hanımlar arasında söylesen büyük sükse yaparsın!" demişti. Hanımlar? Hangi hanımlar? Ne iyi ediyordu da o güzel fikirleri yem yerine kümese inci serper gibi harcamıyordu... Değer miydi şu, akılları başka yerlerde, çocuksu, basit zevklere dalmış bir küme kadının hoşuna gitmeye çalışmak?

Kime? Kimlere?

Dünyanın en dar kafalı bir adamı olan dişçisi için yanıp tutuşan Şermin'e... Genç yaşında üç koca değiştirmiş, trenden inip vapura, vapurdan tayyareye binecek bir seyyah gibi daima bavulları hazır duran Semiha'ya... Genç erkekleri çağırdığı bir garsoniyeri bile bulunduğu söylenen ve ağzının şekline bakınca ara sıra at gibi diş etlerini göstererek esneyeceğine hükmedilen Saime'ye... Yanına yaklaşan erkeği göz-

1 vehim: kuruntu

lerken –ikişerden fazla olduğu sanılan– kadit kollarını ve kadit bacaklarını bir lahzada sarıp kemiklerini kırarak yavaş yavaş midesine indirecek bir dişi örümcek tesiri yapan esmer ve kıllı Neriman'a... Bir masadan bir masaya dolaşırken gece yarısından sonra kendisini otomobille Büyükdere'ye götürecek müşteriyi arıyan eroin sarhoşu bir bar artistini hatırlatan Feriha'ya... Bütün bir Meşrutiyet devri ricaline[1] Madam Tallien rolünü oynamış, şimdi yeni rejimde aynı şeyi yapamadığına kederlenen ana kraliçe edalı geçkin İclal Hanım'a... Biri eniştesine koca, öteki kocasına enişte muamelesi eden iki acayip hemşire Pakize ile Sadiye'ye... Bunlara mı? Bunlara mı?

Evet, iyiceleri de vardı; Mesela Atıf Bey'in sinsi, sinik boyunduruğu altında bir Babil esiresini düşündüren Melek gibi... Evden çıkarken hâlâ peçesini örtmek ihtiyacını duyan ve bunu yapamadığı için daima tüllü şapka giyen, erkek ve işret[2] meclisinde –Bektaşi tekkesine yeni sokulmuş ürkek bir "can" şaşkınlığıyla– hâlâ namusuna leke sürülmesi endişeleri geçiren Fitnat gibi... Ne giyse, nerede bulunsa ve ne kadar özense üstünden yılgın ahretlik kız halini atamayan, poker kâğıtlarını aşçı iskambili gibi tutmaktan vazgeçemeyen Şadiye gibi... Öyleleri yok değil; ahlakça dürüst kadıncağızlar! Fakat bu kategori de çok zekâsız!

---

1 rical: mevki sahibi kimseler
2 işret: içki

VII

“Tesir altında kalırsam hataya düşer, işi berbat ederim. Aceleye lüzum yok!” diye düşündü ve biraz unutmak, oyalanmak için tahsil arkadaşı Ekrem’in yanına gitti. Perihan’la beraberdi.

Ekrem Sümergil güzel delikanlıydı; bir mecliste ilk defa kimin gözüne ilişse kendisini sordururdu: “Bu kim? Hani şu masa başında duran esmer, yakışıklı genç!” Hariciye memuruydu; üç lisan bilir ve üçünü de mükemmel, fakat peltemsi konuşurdu; pelteklik de kelimelere bir sıcaklık verir, en hiçten sözlerini manalı hale getirir, hele kadınların pek hoşuna giderdi. Bütün şüpheleri üzerine toplayacak adam o değil miydi?

Bir bahane bulup azıcık uzaklaştı; farkına vardırmadan karısıyla vaziyetini uzaktan tetkik edecekti. Galiba gördü, yakaladı; gördüğü sadece bir bakıştı. Perihan’ın erkeğe bir bakışı... Kenan bu bakışı haddinden fazla uzun, derin bulmuştu; Ekrem’in gözlerinde bir şey okumak istiyordu ve göz göze gelmekten hazzediyor gibiydi. Muhakkak öyleydi, karısının nasıl baktığını, bakışlarındaki muhabbetli manayı, kendisine de o mana ve o muhabbetle baktığı zamanlardan bilmez, bilmez olur muydu?

Peki ama genç diplomat Ankara’da oturuyordu; İstanbul’a sadece yaz tatillerinde, ara sıra da kışın, şimdi yaptığı gibi ancak kaçamak geliyordu. Bildiğine göre evi de yoktu, otelde kalırdı. O halde şüphesi yersizdi. Fakat rahatı devam etmedi. Hatırladı ki Ekrem, kendisinin de ahbabı olan komisyoncu Reşit’le sıkı fıkı dosttur, Reşit ise garso-

niyerini icabında kullanılmak üzere candan arkadaşlarına vermekten zevk alan tuhaf, münasebetsiz bir adamdır. Kaç kere Kenan'a da teklif etmemiş, "Bana bir telefon... hemen anahtarı gönderirim, buyur, git, safayı hatırla eğlen!" dememiş miydi? Bu, bir sürü anahtar sahibi, anahtar bağışlayıcı hovardayı bir defa bile evine çağırmadığı, karısıyla tanıştırmadığı halde gene arayı bozmaz, tanışmaya da can atmazdı; kadın başından aşkındı. Çağırmamasının sebebi şu idi: Reşit'in Perihan'a garsoniyere götürülmeye layık bir kadın gözüyle bakması, gönlünden arzular geçirmesi!

"Yarın telefon eder, anahtarı ister, Perihan'dakine uyup uymadığını anlarım!"

Kararını verdi, fakat bir dakika sonra düşündü ki eğer karısının Ekrem'le münasebeti olsa, onun İstanbul'da bulunmasından istifade eder, randevusuna giderdi. Halbuki Perihan iki gündür sokağa çıkmamıştı. Bulantıdan, baş dönmesinden şikâyet ediyor, kendisini rahatsız buluyordu.

"Artık bu kadar vehim saçma... Fazlasına kaçıyorum. Bana yakışmaz."

Tekrar yerine döndü. Ekrem Sümergil gülümseyerek Kenan'a dedi ki:

"Büyük şairden bahsediyordum. Bu akşam 'verve'[1] i yok, pek sükûtî, adeta küskün... Bir saattir ağzını açıp harfi vahid[2] söylemedi. Galiba aramızda kendisini alakadar eden geçkin kadın, dul kadın olmadığından heyecana gelemiyor!"

Sait Fatin koltuğunda, salonun tuvalet sabunu, pahalı parfüm, İngiliz sigarası, şuruplu içki, vanilyalı bisküvi kokan

---

1 verve (Fr.): heyecan
2 harfi vahid: tek harf

zengin meclislere mahsus –ağırlığına rağmen– hoş havası içinde hakikaten somurtkandı. Fakat eski tarz şiir yazmak için bu yeni tarz havaya ihtiyacı varmış, kendisine lüzumlu bazı uçucu maddeleri alıyormuş, bir vazife yapıyormuş gibi duruyor, sanki o hava ile dolmasını, doymasını bekliyordu.

Öyle zamanlarında kimse bir şey sormaya ve daima bulmak üzere olduğu mısrayı kaçırtırım da gücendiririm, günah işlerim diye –işaret vaki olmadan– yanına yaklaşmaya cesaret edemezdi. Önündeki İngiliz pelesenginden, cilası altında canlı bir ten sıcaklığı sakladığı sanılan zarif, bodur ayaklı masa pötifurlar, meyveli pastalar, canı belki tuzlu bir şey ister diye baton sale'ler ve bir de her gittiği evde bilhassa kendisi için bulundurulan un kurabiyeleriyle dolu idi. Şair, galiba bu kurabiyelerle alafrangalığa kâfi derece bir İstanbul eskiliği, eski İstanbul hayatı kattığına inanıyordu.

Evet, Sait Fatin öyle idi; bazı günler hemen hemen hiç konuşmaz, bir şeye alınmış gibi asık suratla köşede oturur, uyuklardı. Fakat sıkılmazdı ki kalkıp gitmezdi, yemeğe kaldığı, müsait evlerde geceyi geçirdiği bile olurdu... yine dargın haliyle!

Misafir edildiği kâşanelerde somurtmak şartıyla günlerce yatıp kalktığı da görülmemiş miydi? Ama alışılmıştı; somurtkanlığına da hürmet edilir, kendiliğinden açılması, neşelenmesi beklenirdi. Bu bekleyişler esnasında hastalıklı göğsünün hırıltısını dinletirdi. Nihayet saati gelir, durmadan konuşma, şiir söyleme, zamandan şikâyet krizi tutardı. İşte o inşirah,[1] ilham devrinin tadına doyulmazdı. Kendisine haber vermeden –fakat şair bunu sezer, beklerdi– ev sa-

1 inşirah: açılma, ferahlama

hibesi telefonla hayranları çağırır, etrafına hazzettiği süslü kalabalığı, toplardı. Hatta evin hanımı "şair benim yanımda, benim evimde, bende misafirken açıldı; neşeye, vecde[1] geldi!" derecesine tavırlar alır, yüzünde "gördünüz mü, ne talihliyim!" manası okunurdu.

Kenan o sahneyi düşününce yine kızar gibi oldu. "Bize niçin geliyor? Neden kaprislerine biz de tahammül ediyoruz?" diyerek kendisini ve Perihan'ı muhitin bir acayipliğine uymalarından dolayı şahsiyetsiz buldu, ayıpladı.

"Şimdi nasılsın Kenan? Baş ağrın hafifledi mi?"

Koridorda kısaca söylediği rahatsızlık bahsini demek unutmamıştı. Birbirlerine galiba şefkatle bakıştılar; Kenan "geçti, iyiyim" manasına sadece gülümsedi. Başındaki ağırlık geçmediği gibi sırtında ürpermeler duyuyor, avuçları hafifçe terliyordu. Bu, bir müddetten beri böyle oluyordu ama şimdiki kadar azap vermiyordu. Perihan'a yakın bulunmak ihtiyacında idi. Yan yana oturdular; elini fark etmeyerek karısının omzuna koydu. Deli miydi? Perihan ne âşığının apartman anahtarını çantasında taşıyacak kadar ihtiyatsızdı, ne de bir avantüre atılacak derecede muhakemesiz, hırsına esir...

İçine ufak bir yatışma, bir emniyet geldi ve memnunluk duyduğu zaman âdeti olduğu üzere baş parmaklarını yelek ceplerine soktu. Sağ tarafındakinde anahtarı, bilmediği bir kapıyı açacak olan yeni yaptırdığı anahtarın soğuk temasını duyunca irkildi; bunu çıkarıp hemen oracıkta, Ekrem'in yanında:

"Bu ne? Nerenin anahtarı," diye sormadan kendini güç alıkoydu.

---

1 vecd: coşku, yüksek heyecan

VIII

Muharrir Server Edip'i dinlemek bir zevkti ve iyisi şu idi ki şair Sait Fatin'e hiç benzemezdi; daima harekette, daima uyanık, daima neşeli ve konuşkandı. Salondakilerin en yaşlısıydı; fakat yıllar, yıkanan bir ördeğin tüyleri üzerinden kayıp dökülen su damlaları gibi içine tesir etmemiş, onu yağmur yemiş tavuklar, yıkanmış kediler gibi ıslak, sünepe, şansız hale getirmemişti, aksine dinçleştirmiş, keyfini arttırmıştı.

Tiryaki tabiatlıydı... Bazı şeylerden hiç hazzetmez, bazılarına ise düşkündü. Mesela insan kalabalığını, şehir gürültüsünü, şehir hayatını sever, kır, köy ve tenhalıktan bucak bucak kaçardı. Nitekim şimdi yine heyecana gelmişti; yazlığa gitmek zamanının yaklaştığını konuşan etrafındaki hanımlara diyordu ki:

"Yeni yaşama tarzı İstanbul sayfiyelerini sıkıcı olmaktan kurtardı. Belki şiir kısmını alıp götürdü ama oralara hayat, hareket getirdi. Büyük bahçelerin duvarlarını yıktık, içlerine ufak ufak, yan yana, birbirlerini gözetleyen ve birbirlerinin sesini dinleyen evler kurduk. Bir müddettir boş duran koca yalılar kat kat, bölük bölük kiraya veriliyor; ara sıra yaşlı yahut yaşlı olmasa da gamlı bir çehrenin şöyle görünüp kaybolduğu pencerelerden üç, dört baş birden uzanıyor. Hele denize girme merakının artması, salgın hale gelmesi yok mu? Kırlara, ıssız kıyılara can verdi. Her taraf insanla kaynaşıyor; alkış gibi uğuldayan kadınlı erkekli insan sesleriyle her tarafa şenlik neşesi yayılıyor. Ben dansa, caza, hoparlöre de taraftarım; kırların uyuşukluğunu sarsıyor."

"Evet ama kır sessizliğinin, tenhalığının da bir zevki vardır."

"Vardır ama daha ziyade geviş getirici mahluklar için... Geviş getirme bence yalnız fizyolojik değil, psikolojik bir ihtiyaçtır da... Bakınız, en fazla geviş getiren hayvan devedir... yani tabiatin en ıssız yerlerinde yaşamaya mahkûm ettiği bir hayvan. Kır manzaraları zihin açsa, fikir işletse dâhiler çobanlardan yetişirdi. En büyük münzevi Buda, hayatının bir devrinde insan kalabalığına girmese, insanları yakından görmese, dertlerine ve neşelerine katılmayıp da ömrünü yalnız dağ başında geçirseydi bir ilah olabilir, bir din kurabilir miydi? Bildiğime göre kır hayatı aynı şeyleri bitmez tükenmez bir bekleyiştir: Beklersiniz ki ay çıksın, güneş batsın, kirazlar kızarıp buğdaylar sararsın, üzümler olup incirler ballansın, fasulyeler yetişip patlıcanlar boy atsın. Gözleriniz daima gökte, ağaçta, çardakta, yerdedir. Ağustos böceği biteviye ötmesin de ne yapsın? Belli ki can sıkıntısından patlıyor! Karıncaların boyuna erzak taşımaları, arıların ihtiyaçlarından fazla bal yapmaları da bana can sıkıntısından gibi gelir. Yazlıklarda kumara ve kâğıt oyunlarına kendimizi vermemizin bir sebebi de tabiatin şiddetle sıkıcı olması değil midir? Hatta size şunu diyeceğim: Şehirde balkona veya pencere kenarına konmuş olan saksıdaki çiçeğin sokaktan gelip geçenleri seyrederek eğlendiğine ve eğlendiği için de daha mesut yaşadığına inanırım. Ben de balkonumdan caddeye bakarken saadet içindeyimdir!"

Kenan, Edip Server'e hayretle bakıyordu; hayatın eğlenceli tarafını bulan, kendisini avutmasını bilen nadir adamlardandı. Fikirlerini değiştirmek ve bugün zemmettiğini[1]

1 zemmetmek: kötülemek, ayıplamak

aynı talakatle yarın övmek suretiyle daimi bir tazelik, yenilik içinde yaşıyordu. Halbuki başından birçok vakalar geçmiş, çok didinmiş, didiklenmiş bir insandı; hepsine göğüs germeye ve her vaziyette rind[1] kalmaya muvaffak olmuştu. Galiba dünyayı bütün fenalıkları ile kabul etmişti; bir hadise ile karşılaşınca beklediğini buluyor, hayal sukutuna uğramıyordu.

"Evlenmek mi," diyordu, "peki, evlenirim... Fakat her ihtimali, aldatılmayı da göze alarak! Benden daha zeki, çok daha yakışıklı ve nüfuzlu kocalar, kimler ihanete uğramadılar? Uğramazsam âlâ... Uğrarsam olağan şeylerdendir. İşime gelirse bir an evvel ayrılırım. Ayrılmazsam ne yapalım, göz yuman ve tahammül gösteren kocalar kafilesine ben de katılırım. O vaziyette bile bir teselli vesilesi bulmak mümkündür: Hiç değilse "karım beni terbiyeli şekilde aldatıyor, bak Ali'nin veya Veli'ninki pek ölçüsüz, pek açık... Hem de kaçıncısı bu?" denilebilir.

Bunları Kenan onun ağzından, daha evvelki gece kulüpte dinlemişti. Acaba kinaye miydi? Perihan'ın terbiyeli aldatan kadınlardan olduğuna mı kapalıca işaret etmişti? Hayır, Edip Server kimsenin hususi hayatıyla meşgul olmaz, öyle şeylere kafa yormazdı. Hepsini, her şeyi gayet tabii bulduğundan, vaka saymaz, mim koymaya lüzum görmez, kin tutmazdı ki telmihe[2] kalkışsın... İnsanların başından geçenleri çiçeklerin açılışı, yaprakların dökülüşü imiş gibi pek tabii, beklediği hadiseler nazarıyla seyreder, üzerlerinde fazla durmazdı. Zaten ciddi de konuşmaz, meseleleri derinleştir-

---

1 rind: dünyayı umursamayan, kalender
2 telmih: ima etmek

mezdi; kendini eğlendiren, eğlendirirken başkalarına da hayatı hoş gösteren bir fantezistti.

Perihan'ı da pek severdi; mecliste en çok ona dönüp konuşur, onun tarafından beğenilmesini ister, beğenildikçe neşelenirdi. Nitekim bugün de hep Perihan'a bakarak söylüyor, öbür hanımları ihmal ediyordu. "Herkes konuşmasını bilmez," derdi, "bu, malum... Fakat bir de dinlemesini bilmeyenler gibi dinlemede hünerli insanlar da vardır. Akustik kubbe altında sesler kötü binalardaki gibi nasıl tepelerine vurulup ezilmişçesine kaybolmazsa, uzanır, ahenkleşirse, böyle, Perihan Hanımefendi gibi zekâsıyla, manalı çehresiyle dinlemesini bilenler karşısında da sözler büsbütün parlar, güzelleşir. Gittikçe daha iyi, daha tatlı konuşursunuz, coşarsınız. Halbuki bazı çehreler bir cümlenizi bile tamamlamadan sizi yorarlar, iştahınızı tıkarlar. Fransa'da salon sohbetleri geliştiği devirlerde güzel konuşma bir sanat halini aldıysa da bunda muhakkak kadınların tesirini aramalıyız: Dinlemesini bilirlerdi. Kendisini güzel ve zeki bir kadına dinletmenin zevkini kim inkâr edebilir?"

Muharririn bu sözlerini hatırlayan Kenan, içinden söylendi:

"Erkekler Perihan'ı ne kadar beğeniyorlar? Hele münevverleri[1] büsbütün hayran... İşte şair Sait Fatin, işte romancı Edip Server, işte gizli bir heccav[2] olan Atıf Bey! Galiba Perihan benim gibi kuru bir bankacıya varmakla hata etti. Onu sanatkârlar daha iyi anlıyorlar; kendisi de muhakkak artistlerden, güzel eser veren, güzel konuşan, hayalleri işlek

1 münevver: aydın
2 heccav: taşlamacı, hiciv söyleyen

adamlardan hoşlanıyor, öylelerine ilham veriyor. Eski kocası sefih, serseri yaradılışta bir adamdı ama sanatkâr ruhluydu; boyuna değişen, her değişmesine fevkaladelikler katan oyalayıcı bir deli idi. Ben bunların yanında pek basit kalıyorum; çok derli toplu, çok dörtköşe, tamamıyla dört duvar, yayvan bir kocayım."

Artık Edip Server'i dinlemez olmuştu. Kafasında bir Perihan vardı.

IX

Perihan'a şu Taksim'e taşınalıdan beri, iki yıldır fazla bir hürriyet vermiş miydi? Adeta başı boş bırakılmıştı; hele bir arada uzun zaman yalnız kaldıkları da yok gibiydi. Kendisi ya işinde, ya kulüpte idi; öğle yemeklerini lüzumsuzca dışarıda yiyordu; karısıyla da hep dışarıda, umumi yerlerde, davetlerde, topluluklarda buluşuyorlar, pazardan başka günlerde evde yalnız kalmıyorlardı. Niçin?

Niçin olacak? Muhitlerindekileri taklit etmişlerdi. "Bizim mevkimizdekiler öyle yapıyor; biz de onlara benzemeliyiz!" diye düşündükleri için, zahir eskiden farkına varmadan öylelerine imrendiklerinden, yapılanı güzel bir şey, zaruri bir şey sandıklarından, kibarlık taslamaya can attıklarından dolayı, belki de Avrupa taklidi yüksek sosyete kurmayı rejimin icabı ve gördükleri iltimaslı nimetin mukabelesi[1] saydıklarından, onu da başardıklarını anlatmak istediklerin-

1 mukabele: karşılık

den ötürü, çeşitli sebeplerle, saiklerle[1] işte böyle olmuşlardı. Fazla sivrilmişler, samimi taraflarını kaybetmişlerdi.

Karısı her ikindi nerelere gidiyordu? Aldırış etmemişti; zira muhitteki bütün kadınlar o saatlerde şapkacı, terzi, dişçi, berber, alışveriş, sinema, davet, ziyaret, hep sokaklarda idiler; numaralarını yapmaya çıkacak artistler gibi hazırlanıp kendilerini sokağa atıyorlardı. Bu, mekteplerin boşanma saati gibi bir şeydi de: Tramvaylar süslü kadınlarla doluyordu ve Beyoğlu caddesinde dağınık bir geçit resmi başlıyordu. Ne kadar çok yere girip çıkıyorlardı! Kenan kaç kere rastlamıştı: kapılarının bir kanadına terlikçi, tırnak boyacısı, tütüncü, oyuncakçı gibi esnafın sığındığı daracık geçitli, loş ve cepheleri tabelalarla örtülü birtakım apartmanlara ne çok kadın giriyor, esrarlı karanlığında ne çabuk görünmez oluyordu... Kocalar için dünyanın en tabii haliydi bu! Hatta "Eh, elbette böyle olacak... Böyle olmazsa Şarklı kaldık sayılır... Benzeyeceksek tam benzeyelim!" derecesine bir tavır bile takınmıyorlar mıydı? Neredeyse "İşte, bizi yükselten, umduklarımızdan fazlasını veren Garplılık hareketine hizmetimiz!" diye fedakârlıklarıyla övüneceklerdi...

Kenan da onlardan biriydi; daha doğrusu bugüne kadar farkına varmadan onlardan biri olmuştu. Evet, belki de Perihan fazla gezgin değildi ama hemen her gün ikindileri bir bahane ile sokağa çıkmıyor muydu? Bir zaman da yayan yürümek salgınına tutulmuştu; sabahları başını alır, Şişli'ye kadar gider gelirdi. Bir de tenis devri geçirmişti; kısa süren bir binicilik merakına da düşmemiş miydi?

Hepsine rıza gösterdi. Sade rıza mı gösterdi? Teşvik bile

1 saik: sevk eden, götüren, güdü

etmedi mi? İçinden "Benim vaziyetimdeki bir adamın karısı bütün bunları yapmalı, bilmelidir. Yarın mebus olurum, vekil olurum, yüksek vazifelerle Avrupa'ya, Amerika'ya giderim. Karım silik kalmamalı!" diye düşünmedi miydi? Görgüsüz yetişmiş rical kadınlarının oralarda nasıl gaflar yaptıklarını biliyordu, gözleriyle de görmüştü; utancından yere geçmişti. Fakat...

"... Fakat" diyordu, "lüzumlu şeyler bu şekilde mi öğrenilir? Mazbut usullerde, zararlı tarafları önlenerek, daha yavaş ve daha esaslı bir olgunlaşmak mümkün değil midir?"

Kıskanç olduğu halde –yenileşme ve sosyetede seviyesini bulma gayreti, nöbeti içinde– o noktaları hiç hesap edememişti; kendini kör körüne taklitçiliğe kapıp koyuvermiş, ne oldum delisine dönmüştü. Ah, evlendikleri ilk yıl! Beyaz boyalı ahşap ufacık evde geçirdikleri güzel günler! Zaten para vaziyeti de şimdiki masraflı hayatına, bir Avrupalı gibi düşününce elverişli mi? Ancak birkaç milyon lira sermayeli, özenti bankada müdür odası nasıl her biri bin İngiliz altınına kanepelerle döşenmiş, ziyaretine gelen Amerikalı direktörün nasıl hayretini celbetmişse, nasıl her işte iradımıza[1] uymayan bir gösterişe kapılıyorsak Kenan umumi cereyandan kendini kurtaramamış, başına lüzumsuz masraf kapıları açmıştı.

"Hepsi, her yaptığım fena olmuş!" diye bağıracağı geldi. Perihan'ın üzerindeki elbiseye gözü ilişmişti: Ayakta durduğu için iyice gördü, hatırladı: Vogue'un kapak resimlerinden birinin tam eşiydi. Perihan'ın manalı dedikleri yüzü de

1 irat: gelir, kazanç

o anda, moda mecmualarındaki yapmacıklı, insafsız, hissiz kadın çehreleri gibi sinire dokunan bir tesir yaptı.

Kenan tekrar etrafına baktı, kendi kendine sordu:

"Şu beş kadından, Atıf'ın genç karısı müstesna, hangisi kocasından memnun, kocasına tamamıyla bağlı?"

Perihan'ı şüpheliler arasına katınca emin olduğu iki kadın kalıyor; yani beşte ikisi... Netice fena. Lakin Kenan'ın bu hükmü vermek için dayandığı deliller sağlam mı? Hayır, hep lakırdıdan, gene kadınların birbirleri hakkında aralarında söyleştiklerinden ve kocalarına anlattıklarından ibaret. Mesela Şermin'in de önce doktoru, sonra dişçisi ile münasebetini kimden öğrendi? Kadınların en az dedikodu yapanı ve sır yaymaktan şiddetle çekineni Perihan'dan değil mi? Karılarını başka kadınlardan farklı saymak ve daha meziyetli görmek yanlıştır; asıl böyleleri çabuk aldatılırlar. Perihan da hepsi gibidir, ondan da her şey beklenir!

"Ah şu kalabalık bir gitse... Belki kafam daha az işler, azıcık durulur!"

X

Nihayet birer ikişer kalktılar. Pirinç tüccarı Kekikoğlu'nun hanımı eğilmiş, gözlerini güçlükle açan, anlamıyor gibi bakan şaire bir şeyler söylüyor. Galiba beraberce evine gitmesini rica ediyor. Ah, kabul etse, burada kalmasa... Razı oldu ki eskisinden asık suratla koltuğunda kımıldadı ve uzanan pırlanta yüzüklerle süslü ele tutunarak ayağa kalktı.

Arkalarından bir grup daha uğurladılar. Perihan'a

dikkat ediyordu: Hayır, hepsine kayıtsız... gidenlerle, Atıf Bey'le de alakası yok. Atıf'tan neden hepsi "Atıf Bey" diye bahsederler, ona ayrı bir saygı gösterirler? Kenan içerledi ve bir daha "bey" sözünü kullanmamaya, karısını da kullanmaktan vazgeçirmeye karar verdi. İnsan tuhaftır, en ciddi, nazik vaziyette bile aklını hiçten şeylere saplanmaktan men edemez. Atıf, Bey'li veya Bey'siz çağırılsın, şimdi bunu düşünmenin sırası mı?

Salonda bir Ekrem kalmıştı. Gayet tabii... Eskiden beri her kabul gününün akşamı yemeğe alıkoymazlar mı? Artık âdet olmuştur, kendisine teklif edilmese bile gitmez. Perihan öbür bölüğe çekildiği için iki arkadaş salonda baş başa idiler. Kenan, dış tarafından kütüphane sanılan Amerikan tarzı dolaptan bir şişe çıkardı; kendisi düşkünü olmadığı halde evinde içkilerin en makbul markalılarından bulundurur, anlayan misafirlerine bunlardan ikramı severdi. Şişeyi ışığa doğru kaldırdı ve Ekrem'e, "Bak!" dedi, "Sana hangi viskiden içireceğim!"

Viskinin cinsini etiketinden tanıyan arkadaşı cevap verdi:

"Mükemmel!"

Şişeye yeni görüyormuşlarcasına beraberce bir müddet baktılar, usulca evirip çevirdiler. İkisi de kendilerini böyle yapmakla romanlarda okuyup filmlerde seyrettikleri içki kıymeti, lezzeti bilir zengin, yahut aristokrat tiplere benzettiklerini sanıyorlardı. Kenan bugünkü ruh haleti içinde vaziyeti sezdi, gülünçlüğünü anlayarak şişeyi masaya koydu ve zile bastı. Gelen kıza kısaca "Viski içeceğiz!" dedi. Neler ve ne biçim kadehler getirileceğini öğrenmiş olan Naile

–Ekrem'in huzurunda hizmet edeceğine memnun– sesini hoşlandırmaya çalışarak tatlı bir "Peki, efendim!" demesini unutmadı. Çıkarken Ekrem'in arkadan baktığını görüyormuşçasına vücudunda bir oynaklık hasıl olmuştu.

Genç diplomatın illeti hizmetçi kızlara karşı duyduğu zaaftı. Ne tuhaftı ki hayatını Avrupa'da ve memleketinde daima üst tabaka muhitlerde geçirdiği halde hizmetçi kız ve kadın tipine düşkündü. Tahsilde iken birbirlerinden hemen hiç ayrılmadıkları için Kenan bunu pek iyi bilirdi, hoş görmezdi. Maamafih ev hanımları peşinde koşmamasını şimdi tercih ediyordu. Sordu:

"Daha evlenmeyecek misin?"

Kendisini çarçabuk elçiliğe ulaştıracak büyük, nüfuzlu bir adamın ismini veren Ekrem "Yakında!" dedi. Olursa gerçekten mühim bir işti... İş? Kenan'ınki gibi santiman[1] meselesi değil! Evlenişini nerede ise bir münasebetsizlik addedecekti; "Fena oldu galiba!" diye hep bunu düşünüyordu. Perihan eski devirde hüküm sürmüş bir ailenin torunuydu; doğumundan biraz sonra refah sona ermiş, babası parasız kalmıştı. Adeta yokluk çekiyorlardı. Fakat artık elden gitmiş bir servetin bitmez tükenmez hatıralarını, hikâyelerini dinleye dinleye o yokluk içinde küçük kız hayalî bir refaha alışmış, hakikaten refah içinde yaşamışçasına zengin aile evladı tavırları almıştı. Kenan'a bu da nasip olmamıştı. Bir kalem mümeyyizinin[2] oğluydu, devlet imtihanlarını kazanarak Fransa'ya tahsile gitmiş, dönüşte maliye müfettişi iken memlekette bankacılık devri açılınca memur ihtiyacı yüzünden

1 santiman (Fr.) sentiment: duygu
2 mümeyyiz: kâtip

ve tam o sırada el altında bulunduğundan, yeni bir banka şubesinin başına geçirilmişti. Bugün otuz sekiz yaşında sayılı bir bankacıydı; Toprak Bank müdürüydü. Ne öğrendiyse yeni, kendisi de tamamıyla yeni idare elemanlarından biriydi; bununla övünürdü.

Övünmekle beraber ruhunun bedbin ve olanı yetmez gören tarafı galip geldikçe kendisinde bir eksiklik görmez de değildi. Yerini yadırgadığı ve bazen hem kafasını, hem de vücudunu iyi öğrenilmemiş bir makinenin yağlanmamış parçaları gibi idarede güçlük çektiğini ve kolaylıkla işletemediğini hissederdi. Hareketleri bütün yeni neslinki gibi sertti. Bu nesil çok birbirine benziyordu: Aynı usulde selamlaşan, konuşan, eğilip el öpen, kadeh tutan, otomobile yaslanan, emir veren seri halinde memur ve işadamı bir nesil, bir tektip! Hepsi talimli gibiydiler ve çok katı, çok dik, kendilerini çok beğenmiş delikanlılardı. Eğer bu beğeniş ve güven gerçek bilgi ve ihtisasa dayansaydı şüphesiz daha sağlam, daha verimli olurdu. Sadece bir hükümet sisteminden ve bir zümreden kuvvet alıyordu.

Kenan ikide bir düşünürdü: "Eğer hükümet beni tutmayıverse, bıraksa ne olurum? Kendiliğimden böyle bir mevki yapabilir miyim?"

Çoktandır bu sual zihnini daha çok kurcalıyordu; bankadaki koltuğuna oturunca içine bir emniyetsizlik geliyor, yarın bir sebeple yerini kaybetmesinden korkuyor, vehimlere, kara tahminlere düşüyordu. Belki de anahtar meselesine de o haleti ruhiye ile, olduğundan fazla ehemmiyet vermiyor muydu?

Bir silkinse, kendisini bir sarsabilse...

"Ne düşünüyorsun Kenan? Banka hesaplarını mı? Sen eskiden işle eğlenceyi ayırırdın. Unut kurları, biraz dedikodu yapalım!"

Arkadaşı gülümsüyordu; sıhhat ve neşe içindeydi, istikbale dair yepyeni, büyük ölçüde, gayet parlak ümitlerin ışıltısı gözbebeklerinde okunuyordu. Kenan bir şey söylemek için "Kadehleri bekliyorum!" dedi, kapıya doğru baktı.

XI

Bir değirmi beyaz önlüklü, parlakça siyah elbiseli, Fransızca çapkınlık dergilerinde meraklılarını memnun etmek için vücudunun bazı tarafları fazla toparlak ve sivri hale sokulmuş resimlere benzeyen hizmetçi –dadı ve hizmetçi kıyafeti yeni evlerin birinci planda süsü, göstermeliğidir– tepsiyi masaya koyarken Ekrem ona tekrar bakmaktan kendini alamamıştı.

Bakıştaki manayı fark eden kızın belinde tutamadığı bir kıvranış, göğsünde bir dalgalanma olmuştu. Terbiyeli bir kadının gizleyebileceği bu hareketler Kenan'ın gözünden kaçmadı, kaba, adi, çirkin göründü. Gençlikte beraberce gezip eğlenilen ve kadınlar hakkındaki huyları bilinen bekâr arkadaşlarını sonradan evlenince yeni muhitine sokan erkekler ara sıra, eski sahneleri hatırlayarak onların önünde bir çekinme duyarlar.

Arkadaşının pek iyi bildiği ve başka zamanlarda hiç al-

dırmadığı münasebetsiz huyuna Kenan bu akşam sinirlenmişti. Evinde hizmetçiye bile göz konulmasını, ihtirasa yer verilmesini istemiyordu. Ayakta durup güya yeni bir emir bekleyen, hakikatte Ekrem'in yanında bulunmaktan hazzettiği için orada kalan kıza, kendini tutamayarak çıkıştı:

"Ne var? Ne bekliyorsun? İşte hepsi tamam!"

İki arkadaş arasında bir susma oldu... Deminki azarlayışın odada kalan aksini dinliyor gibiydiler. Ekrem, Kenan'dan beklemedi, kadehini kendi doldurdu ve içkiyi soda koymadan, sek olarak kokladı, dudaklarına dokundurdu; arkadaşının hoşuna gitsin, yatışsın diye de mırıldandı:

"Enfes... İngiliz sefiri de bunu içiyor!"

İngiliz sefirinin içtiğini içebilecek bir hayata ulaşmış olmasından dolayı Kenan'ın gururunu tahrik ettiğine emindi. Cevap alamayınca daha yüksek sesle dedi ki:

"Muhakkak Kral Edward İstanbul'a geldiği sırada yolunu buldun, ele geçirdin!"

Perihan'ın henüz yanlarına gelmemesiyle zihni meşgul olan Kenan oralarda değildi. "İyi etmişim de anahtarı daha önce yerine koymuşum, diye düşünüyordu, arayabilirdi, bütün planım bozulurdu."

Hangi plan? Düşünme arasında arkadaşının son cümlesini işitmişti; cevap vermek lüzumunu duydu ve bir sandık viskiyi nasıl elde ettiğini izaha koyuldu.

Karısı elbise değiştirmiş olarak salona dönünce "Niye bu külfet? Neden buna lüzum gördü?" diye meraka düşmesini biraz muhakeme edince aptalca buldu: "Asabımı yatıştıracak bir ilaç almalıyım. Acaba çekmede öyle bir şey var mı?"

Yemekte hem lakırdıya karışıyor, hem de birkaç aydır

kafasının içini eskisi kadar aydınlık, ferah bulmadığını, en fenası hep can sıkıcı fikirler yürüttüğünü tekrar düşünüyordu. Yorulmuştu belki... Kendine güvenini kaybetmiş bir hali yok muydu? İşinin başında da çoktandır karar alamıyor, ikide bir tereddüde düşerek boşuna vakit kaybediyordu.

"Doktora bir uğramalıyım, herhalde..."

Hizmetçiye iltifatından arkadaşının memnun olmadığını sezen ve bir de Perihan'ın yanında huyunu belli etmekten çekinen Ekrem kuvveti konuşmaya vermişti. Ankara'daki yüksek memur hayatını anlatıyor, sözü bazı bazı dedikoduya döküyordu. İstanbul'da oturanlarla Ankara'da yerleşmiş bulunanlar arasındaki az çok çekememezlik nihayet kendini gösterdi. Perihan dedi ki:

"Güzel, ferah, yepyeni bir şehir, lakin küçük kasabalardaki gibi herkes birbiriyle fazla meşgul. Birbirini fazla tanıyor. Çok yan yana, toplu halde yaşanıyor, kimin ne yaptığını öteki biliyor ve sıkıntıdan mı nedir, öğrenmeye de çalışıyor. Burada tamamıyla aksidir, şehrin dağınıklığı, genişliği sorup araştırma, bir vakanın peşine düşüp dedikodu çıkarma imkânını azaltıyor. Beyoğlu caddesinden geçerken biz nihayet dört tanıdığa rastlarız. Siz caddelerinizde sağlı sollu boyuna selamlamadan adım atamazsınız. İstanbul'da başkalarına fark ettirmeden hayat sürmek mümkündür. Yani... isteyenler için," diyorum.

Kenan'a karısının son cümlesi bir gaf yapmış da düzeltmek lüzumunu hissetmiş, becerememiş zannını verdi; göz ucuyla baktı: Şaşırmış gibi miydi? Belki... Hatta Ekrem imdada yetişircesine ve alaya boğarcasına:

"Ama," dedi, "biz o selamlara alışmışız; burada kendi-

mizi mevkimizden düşmüş sanıyoruz, tuhaflaşıyoruz. Ne tanıyan var, ne de ehemmiyetimizi kavrayan... Adeta hiçe sayılır gibi bir hal. Eski rejimde iş için İstanbula gelen valiler, mutasarrıflar[1] da o muameleyi nefislerine yediremezlermiş ya... Polisler tanımaz, şoförler aldırmaz... gerçekten yadırgıyoruz."

Lakırdıyı istemeyerek karısının dedikleri üzerine çevirmekten kendini alamayan Kenan söze şöyle karıştı:

"Perihan doğru söyledi, burada fısku fücur[2] kapalı kalabilir. Şehir, girintileri çıkıntılarıyla, karmakarışık unsurlarıyla gizliliği himaye ediyor, ayıpları örtüyor. Fikret'in o bakımdan dağılmayan sisinden istifade mümkün..."

Kendi sözlerine bir başkasından dinlemiş gibi şaştı; beğenmedi, yersiz ve zekâsız buldu. Karısı ve arkadaşı da bir müddet sustular, galiba bir şeyler düşündüler. Vaziyeti yine genç diplomat kurtardı:

"Kırmızı şarap da emsalsiz... Bu ne 'buke'?"

Sohbet şarapçılığa, şarap üzerine hikâyelere çevrildi. Fakat Kenan'ın titizliği tamamıyla yatışamadı. Dikkati de çekmişti ki Perihan bir daha sormuştu:

"Baş ağrın geçmedi mi?"

Ekrem'e döndü:

"Hava lodos oldu mu Kenan'ı hasta sanırsınız. Bu kışı pek iyi geçirmedi."

Evet, haftalardan beri lodos esiyordu; bir müddettir duyduğu mizaçsızlık galiba bundandı; lodos havalarda daima bir kesiklik, iradesizlik hissetmez, üstüne bir ağırlık

1 mutassarıf: sancağın en büyük idare amiri
2 fısku fücur: günah, ahlaksızlık

çökmez miydi? Karısına da, arkadaşına da fevkalade sevimli görünmek istedi:

"Doğru," dedi. "Ankara'dakiler her şeyden önce şu lodostan kurtulmuş olmalarına sevinmelidirler. Günlerdir kendimi tablasında satılmayıp kalmış, serpilen suların artık dirileştiremeyeceği bayat bir balığa benzetiyorum. Gözlerim sanki o balığınki gibi donuk... Pelte gibiyim."

Anahtar meselesini bir an unuttuğu için Perihan'a muhabbetle baktı. Ne tatlı, ne sükûnetli gülümsüyordu, ne dinlendirici bir çehresi vardı... Uzun parmaklı serin ellerini şimdi alnına konmuş bulsa tamamıyla rahat edecekti. Bu gece karısı hiç yüzük takmamış mıydı? Nikâh halkasını bile mi? Ha, işte, parmağında... Hatta yerinden çok hazzetmiş, uzviyetinden bir parça olmuş gibi duruyordu. Bazı halkalar Kenan'a dala konmuş kuş gibi, ilk fırsatta uçup gidecek tesirini yapardı; tecrübe için takılmış, az sonra çıkarılacak iğretilikte görünürdü. Bu onlardan da değildi; güzel parmağa bir daha çözülmeyecek gibi dolanmış, talihinden memnundu. Adeta "avantür istemem. Beni geç!" diyen, talakate gelmiş bir memnunluk!

XII

Ertesi akşam yemeği için Ekrem Sümergil'in oteldeki davetini uzun konuşmadan kabul ettiler. Zira bu da nice zamandır alışılmış, değişmeyen âdetlerden olmuştu. Ekrem Ankara'ya dönmeden önce muhakkak onları yemeğe çağırırdı.

Saat on bir... Artık karı koca yalnız kalmışlardır. Şu var ki ikisi de evde davet olduğu günlerin bu saatinde pek de birbirlerini göremezlerdi. Perihan'ın soyunması, yıkanması, tekrar giyinmesi çok uzun sürerdi; işini daha çabuk bitiren Kenan, karısı odaya dönmeden uyumuş bulunurdu. Yatakta kitap okumazdı.

İlk defa uyumadı, uyuyamadı; fakat Perihan'a belli etmedi. Yaptırdığı anahtarı demin, ne olur ne olmaz diye kütüphanede Larousse ansiklopedilerin arkasına saklamıştı; karısı o rafa el sürmezdi.

İşte, Perihan tuvaletin önünde... gürültü etmemeye çalışarak saçlarını tarıyor; fazla dağılmaması için ince bir fileye geçiriyor. Kenan görmüyor ama biliyor. Bu dakikada karısının ağzında, dişlerini henüz ovduğu için naneli bir serinlik vardır ve yüzü benjoinlı[1] gül suyu ile yıkandığından çocuk teni gibi gergin, taze bir yumuşaklıktadır. Şimdi çekmesinden bir mendil alacak ve etrafına hafif bir lavanta çiçeği rayihası yayılacak; âdetidir, yastığının altına her gece bir mendil koyar... çocukluğundan alıştırmışlar, devam edip gidiyor. Kullanmadığı halde de buruşmasına tahammül edemeyerek sabahları kaldırıyor. İşte yatak vapur dalgasına tutulmuş kayık gibi birbirinden hafif üç kere sallandı, sarsıldı. Kulağının alıştığı bir "çıt!" sesi: Başucu lambası da sönmüştür. Perihan, krep satenden geceliğiyle asorti iç çamaşırları içinde her tarafa kolayca kayacak ve yeni avlanmış bir balık gibi çırpınıp elden fırlayacak dipdiri, hem serin, hem ılık, biraz ötede yatıyordu.

1 benjoin (Fr.): Strax ailesinden bir bitkinin reçinesi

Fakat bu vücudu uzakta imişçesine düşünüyor, hasretini çekiyordu da kollarının arasına alamıyordu. Neden? Kafasına soktuğu şu anahtar masalından dolayı mı? Belki şimdi soruverirse kadın hemen cevabını verecek, ne ehemmiyetsiz bir sebeple çantasında saklandığı meydana çıkarak bütün o şüphe silinip gidecekti.

Dinledi. Perihan'ın nefes alışları uykuya dalmak üzere olduğunu gösteriyordu. Rahat, düşüncesiz, berrak bir uykuya...

"Bende bir acayiplik var, bir kriz geçiriyorum, muvakkat[1] bir muhakeme sakatlığı!" diye söylendi ve karısına sokulmak ihtiyacının içini ezdiğini ve bu ihtiyaç önünde yenilen şuurunun anahtar meselesine gündüzkü ehemmiyeti vermemek için ikinci plana çekilmeye hazırlandığını fark etti. Bütün benliği Perihan'ı, Perihan'ın cismanî varlığını haykırırcasına istiyordu; aylardan beri görmemiş, tadamamış, yeni kavuşmuşlar gibi istiyordu: "Sahibi benim! Yalnız benim!" iddiasıyla, dünyaya meydan okurcasına istiyordu. Kadına ne kadar göz koymuşlar, hülyalara dalmışlar, gizli fikirlere kapılmışlar varsa hepsine inat, vahşi bir hırsla istiyordu.

İsteği arttıkça Perihan hayalinde arzular şahlandıran bir mahluk oluyor, seviştikleri sırada çehre hatlarında görmekten zevk aldığı değişikliği tekrar görmek için beyninin kıvrandığını duyuyordu. İhtirasına, onu bir daha görememek korkusu da karışmıştı.

"Perihan! Perihan!" diye inlediğini sonradan anladı.

"Ne var? Hasta mısın?"

1 muvakkat: geçici, devamlı olmayan

"Bilmem."

"Çıt!"... lambanın yeşil atlas abajurla yumuşatılmış ışığı içinde karısının başını kaldırıp doğrulduğunu gördü. Kendisi de öyle yaptı. Abajur, Perihan'ın gözlerini gölgesine almıştı; lamba ancak yüzünün alt kısmını ve sedef imişçesine üzerinde pembeli mavili ışık buğuları koşuşan çıplak omuzlarını aydınlatıyordu. Karanlıkta kapıldığı maksatlı arzuyu aydınlığa girince Kenan çirkin bulmuştu; utanmış bir çocuk gibi Perihan'ın yüzüne bakamadı; bir şey söyleyemedi.

Fakat o ne sezdi, yahut belki içinden ne geldi ki kolunu uzattı, boynundan yavaşça çekerek kocasının başını çıplak göğsüne dayadı ve üstünden elleriyle bastırdı:

"İşlerine mi sıkılıyorsun? Bir şeye mi üzülüyorsun?"

"Hayır. Belki dediğin gibi havadan..."

Perihan'ın yürek atışlarını daha iyi dinlemek için sustu. Her kalp bir başka ses çıkarır, kimisininki uyandırıcı ucuz saatlerin şamatasına benzer; kuru, ahenksiz ve telaşçıdır; kiminden ses, çok karanlık, yosunluk, batak bir yere saplanmışçasına arızalı bir derinlikten gelir, korku verir. Bazısı satıhta, derinin hemen.altında gibidir; saatinkine asıl böylesi benzer, işlediğini sanki görürsünüz.

Karısının, kalbi belli ki ne uzakta, ne yakında, tam yerinde, gayet rahat, yumuşak bir ahenkle atıyordu; hiç de madenî ses vermiyordu. Küçük, berrak bir derenin ufacık bir taş yığını üzerinden geçip biraz aşağıdaki kumluk yatağa düşerken söylenişi gibi monoton, lakin dinlendirici, kuytu bir ses. Her şeyden önce muhakkak ki bu kalbin, bulunduğu yer karanlık değildir; gözleri yormayan bir seher vakti ışığı daima üzerine vurmuş, aydınlıkta işliyor.

Kenan o ninni içinde bir müddet dinlenince rahatladığını ve düşüncelerinin artık acıtmaz, sancımaz hale geldiğini anladı. Gündüzkü hayatı, dün geceden artakalmış fena bir rüyanın sanki devamı olmuştu; asılsızdı. Çilingirin yüzü şimdi kendisine hakiki bir insan yüzü değil de ipe asılmış bir maske imişçesine hareketsiz, donmuş görünüyordu. Perihan'la beraber yavaşça yatağın içine kaydılar, birbirlerine sokulmuş, tek kelime söylemeden, öylece kaldılar. Bir aralık hayal meyal gözünün önüne gelen Yale anahtarı "dessin animée"[1] deki canlı eşyalar gibi usulcacık kımıldamış, silkinip kanatlanarak uçmuş, havanın boşluğunda sisten iz bırakarak küçüle küçüle nihayet yivlerinde saklı sırrının ıstırabını da alıp görünmez olmuştu.

XIII

Pazartesi günü dükkândan içeri giren Kenan'ın elindeki anahtara gözlüklerinin üzerinden şöyle bir bakıveren çilingir, işiyle meşgul, başı mengeneye eğili, kayıtsızca sordu:

"Açmadı mı kilidi?"

Sonra, kendinden gayet emin, mırıldandı: "Açmaz olmaz! Ben açmayan anahtar yapmam!"

"Açtı... Bu bir başka anahtar, handaki yazıhanemin kapı anahtarı... İhtiyat bir tane daha bulunsun, diye yaptıracağım."

"Ha, o başka... salıya kalacak; elimde acele iş var."

1 dessin animée (Fr.): çizgi film

Kenan işte buna razı olamazdı; zira getirdiği anahtarı akşam dönüşte yerine koymak lazımdı; tuvaletin önündeki kristal kâseye bırakılmış, zarif bir halkaya takılı dört anahtar içinden ayırarak habersizce almıştı. Evin asıl anahtarı bu idi; kapı kilidine sokarak usulca denemişti de... Halka Perihan'ındı; öbür anahtarları da tanıyordu: Dikiş makinesinin, çatal bıçak takımı çekmesinin, bir de içine para atılmadıkça kurulmayan masa saatinin anahtarları...

Olabilir ki Perihan bugün de bir yere gitmezdi, yahut çok defa yaptığı gibi halkayı yanına almadan giderdi, sokak kapısı anahtarının çıkarılıp götürüldüğünü anlamazdı. Şayet anlar, akşama sorarsa o zaman Kenan kendi anahtarını kaybettiği için yenisini yaptırmak üzere aldığını söyleyecekti; "sana haber vermeyi unutmuşum" diyecek, işi mühimsememiş görünecekti.

Çilingire karşı bir diplomatlık yaptı: "Akşama muhakkak lazım. Karaköy'de Fermeneciler Sokağı'nda bir usta tanırım, bari ona götüreyim..."

Öyle bir adam tanıyordu ama anahtar yapmıyor, hazır anahtar ve kilit satıyordu.

Einstein'ı andıran dükkâncı şaşaladığını belli etmemeye çalışarak "nasıl istersen!" diye mırıldandı; sonra başını mengeneden kaldırmayarak sordu:

"Şimdi saat kaç ki?"

"Dokuz buçuğa gelmedi..."

"Ha... o başka. Vakit erkenmiş daha... bir şey yaparız, belki..."

Bu "belki" sözünün "muhakkak" manasına alınabilece-

ğinde Kenan'ın şüphesi yoktu. Sağlama bağlamak için yine işi diplomatlığa vurdu:

"Beş kâğıt verecektik, değil mi?"

Cevap çıkmadı; yalnız çilingirin yüzünde birtakım hareketler oldu ki "eh, ne yapalım, bir kere az istemiş bulunduk, değiştiremeyiz, zarara katlanacağım" demesine geliyordu. Anahtarı aldı, gözlüklerine yaklaştırıp baktı "bu, dedi, çift dilli, üç kere çevrilir, muhkem[1] cinsten kilitleri açan yalelerden... Ötekisi de yale idi ama kulak asma... Adisinden, ucuzundan!"

Çilingirin sanatında ehil olduğunu anlatmak için verdiği izahat Kenan'da şu düşünceye yol açtı: Demek mahut[2] anahtar ikinci, üçüncü derecede bir apartmana aitti; asansörsüz, servis merdiveni ve kaloriferi bulunmayan apartmanlardan birine. Gözünün önüne Ayazpaşa'dan Fındıklı'ya inen tenha yokuşlardaki çerden çöpten yapılmış, ufacık ufacık, cepheleri lüzumsuzca süslü, özenti apartmanlar geldi. Bunların nesi varsa parlak, fakat herhalde ucuz cinstendi galiba... ve galiba kilitleri de Einstein'ın "kulak asma!" dediği kalitedendi.

"Bir şey öğrenmiş oldum..."

Dün gece bir aralık sükûnet bulan Kenan, sabahleyin bir gün öncekinden daha fena uyanmış, Perihan'a duyurmadan yataktan çıkmıştı. Şafak sökeli beri kafası birinden birine geçen bağsız düşünceler, kararlar, tasavvurlarla ateşli bir hastanınki gibi durmadan işlediği için ayağa kalkınca kendisini çok yorgun bulmuştu. Yaralı, iltihaplı bir uzvu

1 muhkem: sağlam, kuvvetli
2 mahut: sözü geçen

imişçesine beynini duyuyordu; şimdiye kadar yorulduğu çok olmuştu ama hiçbirinde kafatasının beynine dar geldiği, sığamadığı hissine kapılmamıştı. Daha acayibi şu idi: Bu beyin ona bir gecede koflaşmış, süngerleşmiş gibi geliyordu.

Otomobilde birkaç kere başını ense kökünden salladı; sallarsa rahat edeceğini sanıyordu. İşinin başına gitmekten ilk defa zevk almadığını görerek büsbütün üzüldü. Hele dünyanın belki de en büyük bankasında bile eşi bulunmayan mükellef döşeli odasına girip de müdürlük koltuğuna oturunca her gün duyduğu ikbal[1] ve nüfuz tadının acılaştığını anlayınca ürktü. Doktora telefon etti, saat beş için randevu aldı.

Öğle yemeklerini evinde değil, Beyoğlu'nun meşhur bir lokantasında ahbaplarla birleşerek yemeyi âdet etmişti. Bugün oraya istemeyerek gitti. Fakat her günün müşterileri birer birer gelip masalara geçince canlandı. Hem kendi yanındakilerden ve hem etraftakilerden hangilerinin daha ziyade şüpheli olabileceklerini tetkike koyuldu.

XIV

İstanbul'un belli başlı simalarından çoğu bu lokantada idi. Lokanta müşterilerinin hepsinde metrdotelden, patrondan, garsondan kendilerine hususi muamele bekleyen ve gördüklerini sanan bir eda göze çarpardı. Herkes "ben –servet, şöhret, hükümet nüfuz bakımından– ötekine taş çıkarırım" diye düşünüyor gibiydi. Ara sıra içeriye tanınmamış

1 ikbal: baht açıklığı, talih

bir müşteri girerse acayip acayip süzüyorlar, adeta "Aramıza girmeye layık mı? Bizim cinsimizden mi?" manasına birbirlerine bakışıyorlardı.

İçlerinde büyük tüccarlar, komisyoncular, her mühim işte baskısı olanlar, gerçek servet sahipleri bulunduğu gibi araya kazançlarıyla uymaz bir hayat süren köksüz tipler de karışmıştı. O tipler ki gırtlaklarına kadar borca girmişlerdir, bazen faturalarını zamanında ödeyemeyerek telefonlarının kesildiği bile olmuştur, çocuklarının kumbarasını kırarak bulduklarını cebine atanlar da işitilmemiş midir? Fakat elbiseleri yenidir; otomobilsiz bir yere gitmezler, kendilerine mahsus dik, yüksekten, şişkin bir halleri vardır; bir hal ki alacaklıyı susturmaya yarar ve bir kere yanılıp da kredi açmış olanın krediyi kesmesine mâni olur.

Tuhafı, garsonlar en iyi onlara hizmet ederler; zaten ağızlarının tadını en iyi bilenler de onlardır. Lokantanın çığırtkanlarıdır; her yerde sözünü ederler ve orada yemek yiyebilmelerini itibarlı adam sayılmalarına kâfi görürler. Atıf Bey demişti ki: "Size bu adamların mevsime göre giydikleri palto veya ceketin arka tarafında, kumaşın rengine zıt boya ile lokantanın ismi yazılı imiş gibi gelmiyor mu?

Kenan'ın o sözü hatırlaması ve lokanta hakkında bir şeyleri zihninden geçirmesi yine Perihan düşüncesiyle alakalıdır; sebebini kestirememekle beraber bütün şüphesi –işte, bugün de bir masada karşısına çıkan– Atıf Bey üzerine toplanıyor. Evet, nedense herkesin, en senli benli dostlarının bile adını belki de çift isimli olmadığından –isimler çift kullanılırsa ekseriya unvana lüzum kalmaz– bir "bey" katmadan anmadıkları bu ellilik adam hakkında Perihan "hususi-

yeti olan tip" demişti; haklıydı. Onun, şüphesiz bir başkalığı, hayatı sindirmiş, bambaşka bir hali var.

Lakin asıl ayrılık şundan geliyor: Atıf Bey, içine karıştığı genç nesil seviyesine uymakla beraber dışında duruyor, bir müşahide[1] benziyor. Terbiyeli hareketlerine rağmen belli ki etrafına alaycı bir gözle bakmaktadır. Daha fenası, eğer Kenan aldanmıyorsa Atıf Bey'in kadınlar üzerindeki tesiri onlara, erkekleri göstererek "Bunlarla mı haşır neşir oluyorsunuz? Bunları mı koca, dost, ahbap yerine koyuyorsunuz ve kadınlıklarınızı harcıyor, tüketiyorsunuz? Görmüyor musunuz, nasıl da tek tiptir, birbirinin benzeri, sivrilmiş fakat dar zevkli, esprisiz, aşkta da her şeydeki gibi derinleşemez mahluklar!" derecesine bir tavır alışından gelmektedir. Tavırlarında kadına, o erkeklerden büsbütün başka şeyler vaat eden bir ustalık sezilmiyor mu?

Geçirdiği hayatın kendisine layık olmadığını ve saadet sandığının bir nevi bedbahtlık sayılacağını kadına anlatmak... Bundan zevk alan ve bazı kere de bununla kadının sempatisini kazanan "sinik" erkeklerden biri de Atıf'tır. Günah işlemeye hazırlanan kadın, çok defa kendisini kendi bedbahtlığına inandırmak ve kimse sormayacak bile olsa sadakatsizliğini bir sebebe bağlamak ihtiyacındadır. Atıf Bey gibileri bunun farkına varırlar ve yardıma koşarlar, yol açarlar.

Perihan'da öyle bir hal seziliyor mu? Kenan düşündü ki karısı zaten, öbür kadınlar gibi yeni hayattan uçarcasına memnun değildir; çarşaf devrini hiç de sıkıntılı bulmayacak sanılır. Evet, Perihan'ın eksikliğini duyduğu bir şey var; ga-

1 müşahit: gözlemci

liba Kenan onu kâfi derecede mesut edememiştir; rahata, refaha kavuşturmasıyla her iş olup bitmemiştir.

Eksiklik nedir? Şu olabilir: Kocasına karşı belki hürmet, şefkat, az çok yakınlık, hatta belki de takdir duyuyor ama aşk yok. Severek onunla evlenen Kenan'dı; Perihan sadece razı olmuştu. Şimdiye kadar, her kolay yetişmiş, sivrilmiş insan gibi kendisine güvenerek ehemmiyet vermediği bu noktayı birdenbire büyümsedi. İçi sızlıyordu ve "Fena etmişim, anlamalıydım, ehemmiyetini kavramalıydım" diye kendini kabahatli buluyordu. O kadar dalmıştı ki ancak garsonun, böyle müdahalelerin müşteriyi hoşlandırdığını bildiğinden:

"Beyefendi, balığınız soğuyacak..." demesi üzerine nerede bulunduğunu fark edebildi ve gümüş tabakta bekleyen pisi tavasına baktı, pisi ısmarladığını güç hatırladı. O sırada Atıf Bey'in nazik sanılan hicivci tebessümüyle kendisine baktığını görmüş, görmemezlikten gelmişti.

Bu adama karşı şimdi yüreğinde, kocasına çılgınca bağlı, aşkıyla tamamen mesut olduğunu bildiği taze karısından dolayı kıskançlığı andıran bir his uyanmıştı. Kenan gençti, yakışıklıydı, çoğunun hazmedemediği bir mevki sahibiydi, yarın mebus, bakan olabilirdi... Atıf Bey ise devrini geçirmiş, yeni cemiyete iğreti, yarından ümit bekleyemez bir vaziyette bulunuyordu; karısıyla kendi yaşı arasındaki fark ise cesaret kırıcıydı. Böyle olduğu halde nefsine güvenmiş, ihanete uğramayacağına emin, nasıl da rahattı, tasasızdı!

Şüpheler içinde bocalamaya daha fazla dayanamayacağını iyice kestiren Kenan lokantadan çıkarken karar verdi: Gece, genç diplomatın davetinden dönüşte Perihan'la açıkça konuşacak. Hem yalnız anahtar meselesini değil... O işte

bütün şüpheyi silip kaldıracak bir cevap da alsa asıl davaya gelecek, "Sen beni sevmedin, sevemedin; bu, böyle yürüyemez!" diyecek.

XV

Bekârlıkta evliliğe imrendiren bir şey de şudur: Tiyatrodan, sinemadan, gazinodan, balolardan geceleyin kolunda kendinin olan bir kadınla çıkmak ve kendinin olan eve gitmek... Bekâr erkek, evlilerin kadınlarını kavrarcasına alıp uzaklaşmalarına öksüz gibi bakar. Hele o çiftlerle beraber bulunmuşsa, kapıda yahut yarı yolda ayrılışa adeta hüzün karışır. Çiftler bir insafsızlık yapıyora benzerler, kendileri de çekinmeyi andıran bir tereddütlü tavır alırlar. Öyle gelir ki bekâr, biraz sonra tek başına kalacağı odasında ayrıldığı kadınla erkeği göz önüne getirecek, birtakım mahrem sahneler düşünecek...

Dürüst kadın veda sırası temkinli hareket eder, bekârdaki işlemeye hazır hayal istidadını[1] körletir; oynakçası aksine bunu hızlandıracak tavırlar alır; kocasına gösteriş yaparcasına fazla sokulur, aşırı sokulganlıklar gösterir. Oteldeki yemek ve gazinodaki eğlence dönüşü Ekrem Sümergil'den geç vakit ayrılırlarken Perihan –içkilerin tesiriyle biraz da keyifli olmasına rağmen– ciddi durmayı bilmişti. Kenan da buna dikkat etmeyi unutmamıştı.

Ama memnuniyetleri uzun sürmüyordu ki... Randevusuna gittiği ahbap doktor –orta yaşta, girişken bir profesör-

1 istidat: yetenek

dür– şikâyetlerini dinledikten sonra tansiyonuna bakmış, ışıkta gözlerini muayene etmiş, dizlerine bir çekiçle vurmuş, ellerini açtırarak parmaklarını uç uca getirtmek ve burnunun tepesine bastırmak gibi birtakım hareketler yaptırmış:

"Bir şeyiniz yok!" demiş, sistem vejetatifi düzenlediği söylenen minimini haplardan moda bir ilaç tavsiye etmiş; sabahları kalkar kalkmaz ılık duş yapmanın faydası üzerinde ısrarla durmuştu; birden o bahsi kapatmış, dışarıda bekleşen hastalara aldırmayarak ondan borsa işlerini danışmış, partinin bilmem nere reisi olduğu için sözü politikaya, arkasından da bilmem nerede verdiği bir konferansa getirmişti. Çıkarken tekrar mesleğini hatırlamış, demişti ki: "Eğer ilaca rağmen sabahları duyduğunuz sakıntı hali devam ederse on gün sonra gene geliniz. Ha, sormayı unuttum, avuçlarınız terliyor mu?"

Terlemediğini söyleyince, müşterisini arkasından kapıya doğru şefkatle, neşe ile itmiş, sıhhatte olduğunu daha iyi anlatmak istercesine senli benli konuşmuş, "Haydi, güle güle, ifrata vardırmadan ye, iç, keyfine bak!" demişti.

Kenan bir aralık şöyle düşünmemiş değildi: "Bu doktor mesleği dışındaki işlere fazla zihin sarf ediyor, parasını işletmeyi, hükümete hoş görünmeyi nüfuzlu adamları tutmayı biliyor. Çabuk zengin olmak, üniversitede daha yüksek makama geçmek, isminin daima ön planda anıldığını işitmek sevdasında... İnsana güven vermiyor. Nedir o resmî balolardaki, toplantılardaki hali. Hep zengin yahut mevkili adamların ve karılarının peşinde, birini bırakıp ötekine koşuyor, nabza göre şerbet veriyor. Kendimi rahatsız hissedersem bir daha ona gitmem. Şöhrete ihtiyacı kalmamış veya kolay şöh-

ret yapmaya yanaşmamış bir başkasını tercih ederim."

Böyle düşünmekle beraber "fakat," demişti, "kendine ehemmiyet verdirmek için işi büyültebilir, kan muayeneleri falan gibi şeylerle gel git, beni yorabilirdi. Kesip attı. Galiba deminki fikrimde haksızım. Çabuk şöhret yapmak zamanın icabıdır. Genç, dinamik bir yeni nesil doktoru..."

Çilingirden aldığı anahtarın kapıyı açması ve evde kimse farkına varmadan eski anahtarı halkasına takabilmesi de bir nikbinlik[1] hasıl etmişti. Âdeti değilken Perihan'ın giyinmesi sırasında odadan çıkmadı ve onu tuvaletini yaparken seyretti. İçine şüphe düşeli karısının yanında daha fazla bulunmak ve önce zevk almadığı, daha doğrusu zevkini kanıksadığı kadınlık tarafını tekrar görmek istiyordu. "Son yıllarda Perihan'ı muhakkak ki ihmal etmişim... Şikâyet etmedi; lakin herhalde farkına varıyordu. Önceleri bir davete gitmek için onu giyinirken seyretmek fırsatını kaçırmazdım. Sonraları yanına bile uğramadıktan başka geciktiğinden dolayı söylenmeye bile başlamıştım. Acaba benim de eski hararetim kalmadı mı?"

Perihan renkli değil, azıcık geçmeye yüz tutmuş manolya yaprakları gibi duru sarıyı andıran ve solguna kaçan bir makyaj yapardı; göze batan rujlar ve tırnak cilası da kullanmazdı; esasta ince olan kaşlarını almadığı gibi ince ve çok düz saçlarını da ondüle ettirmez, çok defa ortasından ayırıp iki yana tarayarak ve yalnız uç taraflarını bukleleyerek imparatoriçe Eugénie'nin resmindeki şekle sokardı. Eski zamanları hatırlatışı ve bir asalet tesiri yapışı belki de başın bu şeklinden ve bir de makyajının uçuk renkli oluşundan

1 nikbin: iyimser

ileri geliyordu. Yok, doğrusunu söylemeli: Perihan devrin seri kadınlarından bambaşka, şahsiyetli idi... Usta da denilebilir. Kümeden ayrılmanın, tek kalmanın, değişiklik arayan erkeğe hoş görünmenin yolunu bulmuştu. Daha ehemmiyetlisini başarıyordu: Çok güzel olmadığını belli etmiyor, birtakım uçucu renkler, durgun şekiller, dalgın tavırlarla güzelden güzel olduğunu sandırıyordu. Yüzüne verdiği o, daima tatlı hülyalarla avunur hal, o rahat durgunluk bile tabiatının iktizasından ziyade kendine yakıştırdığı bir cins hünerli makyajdı.

Perihan hiçbir şeyi merak etmez, sormaz, uzun konuşmaz, münakaşadan kaçar haliyle de başka kadınlardan ayrılıyor ve karşısındakini "Acaba aklından ne geçiyor, ne biliyor, neden ısrar etmiyor?" diye düşündürtmek suretiyle de zihin yorduruyor, bir muamma oluyordu. Erkek şüphe yok ki kadının böylesini kıymetli bulur ve böylesine daha kolay, daha çabuk, daha derinden, daha devamlı tutulur. Çocuğa, kırıp içini göremediği, merakından kurtulamadığı bir oyuncak hemen parçalayıp da gözlerini nasıl açıp kapadığını anladığı yahut anlayacağına emin olduğu bebekten fazla heyecan vermez mi?

Kenan, karısının giyinişini seyrederken hem bunları düşünüyor, hem de onu erkek gözüyle vücudundan tetkik ediyordu.

"Perihan yaşındaki hemen hemen her kadın pudra kokan bir odada böyle göğsü açık, omuzları meydanda, kısa kombinezonla eğilip kalkarken, kollarını kaldırıp saçlarını tararken, çeşit çeşit vaziyetler alırken hoşa gidebilir; sarsıcı bir tesir yapması için çok görülmüş, bilinmiş olmaması

lazımdır. Fakat Perihan bana daima yeni, yabancı bir tarafı var gibi geliyor, kendi beceriksizliğim yüzünden keşfedemediğim bir bilinmedik tarafı... Acaba ilk kocası serseri mimar bütün münasebetsizliklerine rağmen o tarafını keşfetmiş miydi? Benden daha iyi bir koca mıydı?"

Birdenbire beynine bir ışık doldu:

"Mimar Vecdi şimdi nerede? İstanbul'da mı? Perihan'ın çantasındaki anahtar onun kapısına mı uyuyor, onun evine gitmek, her istediği zaman kendi evi imişçesine girmek için mi saklıyor? Muamma bu şekilde kolaycacık çözülecek mi?"

XVI

Komisyoncu Reşit –Kenan'ın karısından başka bir kadınla münasebeti olduğunu öğrenmekten memnun halde– ağzı kulaklarına vararak anahtarı uzattı:

"Kendim getirmeyi tercih ettim..." dedi. Kenan'ın ilk işi farkına vardırmadan anahtarın numarasına bakmak olmuştu. Fakat sonradan çilingire eşi yaptırılmış ihtiyat anahtarlardandı ki rakam yeri boştu. Buna canı sıkıldı; zira garsoniyere kadar gidip muayene etmek lazım gelecekti.

"Teşekkür ederim. Nerede bu ev?"

Reşit bir emlak tellalı imiş de kârlı bir muamele yapıyormuş kadar sevinçli, gözlerinin içi gülerek apartmanın adresini verdikten sonra ilave etti:

"Kapıcıya rastlarsan ehemmiyet verme, bir şey söyleme; tembihlidir, hiç aldırmaz, görmemezlikten gelir. Kapıdan girince sağda birinci kapı... Zaten o katta başka daire yok; sol

tarafta merdiven vardır. İçeride lüzumlu her şeyi bulursun. Bugün ev sana angaje... Eğer dildâde[1] için de bir anahtar lazımsa vereyim. Bir arada giremeyecekler için iki tane lazım. Kimin daha önce geleceği belli olmaz. Kaçta gideceksin?"

"Altıya doğru, sanırım."

"Âlâ! Âlâ! En münasip zamandır, klasik zaman... Hanıma evde 'nerede idin?' diye sordular mı cevap hazır: 'Altı buçuk matinesinde!' Dokuza kadar vakit müsaittir. Şu sinemalar olmasa halimiz yaman! Bizim vaziyetimizdekilere sinemalar, bir 'alibi'[2]... şey, ne derlerdi. Türkçede canım? Ha, bir 'isbatı gıybet'[3] teşkil ediyor. Halk için daha faydalı: Yarım garsoniyer! Yahu, ne kadar durgunsun? Belli, pek alışkanlardan değilsin. Galiba ilk sadakatsizliğin olacak!"

"Belki de gitmeye lüzum kalmaz."

"Orasını ben bilmem. Yarın anahtarı yazıhaneme gönderiver. Ne zaman istersen bir telefon... yollarım. Mesele gideceğin günü bilmemde... Hani, karşılaşma olmasın diye! Hoş, iç tarafta kapının sürmesi vardır. Kapalı görünce hemen geri dönmek âdetimiz, usulümüzdür. Sen de sürmeli bulursan ısrar etme! Eh, benim işim bitti. Eyvallah erenler!"

Reşit çıkıp gidince Kenan cebindeki ile masa üstündeki anahtarları yan yana getirip yivlerini ehemmiyetle tetkik etti. Hemen hemen eş denilebilirdi ama ahbabının getirdiği anahtarın bir çentiği azıcık kısa gibi görünüyordu. Gidip bakmaz, emniyet hasıl etmezse meraktan kurtulamazdı, içinde yine o ukde kalırdı:

---

1 dildâde: gönül vermiş, âşık
2 alibi (İng): gerekçe, mazeret
3 isbatı gıybet: yokluk kanıtı

"İçeriye girmem; sadece açıp açmadığını anlar, dönerim!"

Saat altıya yakın kulübün önünde indi, otomobilini savdıktan sonra Tarlabaşı'na çıkan İmam Sokağına saptı. Öğleden beri kar serpiştiriyordu. Son kar belki de... Zira mart geçmek üzere. Apartmanın kapısı örtülüydü, zile bastı; bir hırıltı... Kapıcı ile karşılaşmadan içeriye girdiğine memnun oldu.

Anahtarın uymayacağına emindi ya... Hani, şüphelerinden biri silinsin diye gelmişti. Nitekim doğru hükmetmişti: Perihan'daki anahtar kapıyı açmadı. Reşit'in getirdiğini soktu, çevirdi; kendini içeride buldu:

"Mademki giriverdim, şuraya bir bakayım... Benim hiçbir zaman garsoniyerim olmadı, arkadaşlarınkine de gitmedim."

Kenan, darmadağınık, bakımsız, havası bozuk, ısınmamış bir yer beklerken temiz, ılık, düzenli, kuytu bir evde bulunduğunu ilk nazarda anladı; elektriği yaktı. Hakikaten zevkle döşenmiş... sade ve zarif yepyeni, rahat eşyalar. Kaloriferliydi de... Koridoru geçti; biri geniş, öbürü ufacık, ara camekân kapıları kaldırılmış, tek salon haline sokulmuş iki oda... Rahat koltuklar, yastıklar yığılmış, kenarına kırmızı abajurlu bir lamba konmuş kocaman bir divan, duvarda Fransız mecmualarından kesilip çerçeveletilmiş birkaç yarı çıplak kadın resmi... Odaya bol ışık verdikten sonra bunlara bakıyor: Pek adi şeyler değil, meşhur Domergue'in kendisince de malum tablolarından kopyalar: "La Parisienne à la campagne", "Aux courses" ve melez güzeli Joséphine Baker'in tamamıyla soyunmuş bir portresi.

Daha hoşu, vazolara taze çiçekler de konmuş: Yayvanında menekşeler, uzununda fulya ve zerrinler!

Koridora dönüp oradaki kapıları da açıp bakıyor: Ufacık bir yatak odası ama kullanılmadığı karyolanın katlanmış duran şiltesinden belli... Bir iskemle üzerinde ütülü çarşaflar deste halinde bekliyor. Kenan acayip bir irkilme duyarak çarçabuk dışarıya çıkıyor. Yanda banyo dairesi: Havagazıyla derhal kaynayıp sıcak su veren beyaz emaye otomatik ısıtıcıya, henüz açılmamış tuvalet sabununa kadar her şey tamam. Mutfak da tertemiz; lakin tamtakır. İşte bütün apartman bu!

Gene geriye dönüyor: Salonda minimini bir radyo bile var. Bir dolap açıyor: Yarılanmış içki şişeleri, şıkır şıkır parlayan elmastıraş bardaklar ve kadehler! Ne adammış şu Reşit? Kenan hâlâ ayaktadır; oturmaya çekiniyor.

Acaba tanıdığı kadınlardan hangileri, hangisi bu eve girdi, bu divana uzandı, bu kadehlerden içti? Ve kiminle geldi? Yoksa lüzumsuzca fena mı düşünüyor, getirilenler birtakım profesyoneller, yahut herkesçe malum "dömi monden"ler mi? Evlenmeden önce beş on kere ahbaplarıyla uğradığı kibar randevuevleri de hatırına geldi.

"O nasıl ustaca kurulmuş teşkilattır," diyordu, gece yarılarına doğru nasıl da haberler ulaştırılır, kadınlar evlerinden çıkarılarak getirtilir? Evet, belki de bunlar dedikleri gibi kocalı aile kadınları da değildi ama birkaçına Beyoğlu Caddesinde rastlamıştı, hâlâ da rastlamakta idi, öyle ağırbaşlı duruyorlar, şatafatsız giyinmiş, ellerinde paketler, bir aile kızı, kadını tavrıyla yollarına gidiyorlardı ki! Kimin aklından geçerdi ki o kadın, bir gece kapısı çalınarak verilen haber

üzerine giyinecek, kuşanacak, sokağa çıkacak ve bir müşteri yanına sokulacaktı?"

Radyonun düğmesini çevirdi: BBC merkezi üzerinde kapatılmıştı ki işlemeye başlayınca cephelerde sükûndan bahseden neşriyata tesadüf etti. Maginot hattında vaziyet değişmemiş, İngiliz uçakları Almanya üzerine beyannameler atarak ahaliyi Hitler boyunduruğundan kurtulmaya davet etmişler. Kenan, zahirde harp haberlerine fazla ehemmiyet vermez görünüyordu ama dünyanın felakete sürüklenmesi galiba doğrudan doğruya içine işliyor, zehrini içine bırakıyordu. "Beni değiştiren, kara görüşlü, zevk almaz hale sokan acaba harp mi?" dediği çoktu. İlk günlerinde müthiş bir heyecana kapılmıştı; sonra heyecanı yatışmıştı. Fakat bu, bir yatışma mı idi, yoksa heyecandan daha zararlı, sarsıcı bir iç çöküntüsü mü? Radyoyu kapattı. Ne düşündüklerini, neden dolayı bu hükme vardığını kendisi de bilmeden yüksek sesle söylendi:

"Melun herif şu Reşit! Selam verilecek, eli sıkılacak adam değil!"

Elektrikleri acele acele söndürdü, dışarıya fırladı. Sokak, apartmanda geçirdiği kısa zaman içinde karla örtülmüştü. Bu kar, caddeden vuran yer yer gölgeli ışıklar altında bembeyaz olmaktan ziyade, yağmur yemiş bir küfe gibi çürük siyahlıkta, örme örme, kaypak ve siyahımsı idi. Beyoğlu'nun yan sokaklarına mahsus, kokulu hissi veren, kirli, çiğnenmiş, bekâretsiz karlarından...

XVII

Bir iş daha kalıyordu: Vecdi hakkında malumat edinmek ve şayet İstanbul'da bulunuyorsa oturduğu yeri öğrenip bir kere de mahut anahtarı onun kapısında denemek... Ancak bundan sonra Perihan'la açıkça konuşacaktı.

Vecdi hakkında kimden malumat alabilirdi, kime açılacaktı? Gecenin büyük kısmını düşünerek geçirdi, nihayet aradığı adamı buldu: Rüstem...

Rüstem, teyzesinin oğluydu; yaşıttılar; çocukluklarında birbirlerinden hiç ayrılmamışlar, daima bağdaşmışlardı. Fakat zavallı teyze oğlu doğuştan küçük, sönük kalacak tıynette[1] idi; mevki yapamamış, sivil polislikte bir müddet çabalamış, dikiş tutturamamış, nihayet Kenan'ın kayırması sayesinde bankada hademebaşılığa getirilmişti. Şu vardı ki kıskanç bir adam değildi; teyze oğlunun ilerlemesini pek doğru bulmuş, "Müdür ben olamazdım ya? Onun hakkıdır!" diye düşündüğünü anlatan tavırlarıyla Kenan'ın hoşuna gitmişti. Herkesin yanında etikete riayet eder, fakat yalnız kaldıkları zaman müdür beyliğini bir yana koyar, senli benli konuşur, aklından geçeni söylerdi. Onun kadar, olduğunu tabii gören ve sızlanmayı lüzumsuz bulan insan nadirdi.

Kenan önce Rüstem'i pazartesi günü yanına çağırmayı kararlaştırdı. Ama ikindi üzeri içi içine sığmadığından "Şimdi bu saatte muhakkak Taksim Sineması karşısındaki Rum kahvesinde piket oynuyordur, kulübe giderken bir bakarım" dedi ve fark ettirmeden işi ona nasıl gördüreceğini düşündü, planını hazırladı.

1 tıynet: huy, yaradılış

Rüstem tahmin ettiği gibi kahvede masa başındaydı; gönderdiği şoför onunla beraber dönünce otomobilini savdı; yan yana Sıraselviler Caddesi'nin loş darlığına saptılar. Teyze oğlu yol daha ziyade loşlanıp daralınca sordu:

"Acele bir söyleyeceğin mi var?"

"Evet. Sen Vecdi'yi bilirsin, değil mi?"

"Bilirim serseriyi..."

"Gördüğün var mı?"

"Dur bakayım, hangi gündü o? Ha, çarşamba günü, dişçiden çıkmıştım, burun buruna geldim. Beni tanımaz ama hıncım vardır herife... Perihan Yenge'ye az mı çektirmişti, yezit!"

Kenan durmaktan, helecanını[1] belli etmekten korktu... "Demek İstanbul'daymış." Galiba mesele sandığından kolay ve çabuk aydınlanacak. Sükûtu uzun sürerse Rüstem'in şüpheye düşeceğini hesap ederek hazırladığı plana uydurarak dedi ki:

"Bana bir mektup yazmış..."

"Para mı koparacak, namussuz?"

"Belki onun kapısı... "Sizinle görüşmek isterim" filan gibi ağızlar... Bankaya gelmesi hoşuma gitmez, hele Perihan duyarsa pek üzülür. Şunun evini öğrensek de boşanma davasında işimize bakan avukat İrfan'ı yollasak..."

"Beni gönder de hakkından geleyim!"

"Yok. Evvela bir anlayalım. Vaka çıkarmakta ne mana var? Belki de gene sarhoşlukla bir şey düşünmüş, sonra unutmuş, yahut vazgeçmiştir. Bir kere daha böyle yaptı. Anlatalım ki edepsizlikle bir şey elde edemez, ümidini kessin."

---

1 helecan: kalp çarpıntısı

Rüstem susuyordu. Kenan işi iyi idare edemediği vehmine düştü, bir şaşkınlık geçirdi, kendini hemen topladı:

"Evini bulmak güç mü?"

Beceremediği taharri[1] memurluğuyla şimdi övünmeyi âdet eden Rüstem cevap verdi:

"Benim için Bayezit Kulesi'ni bulmak kadar hiçten... Düşündüğüm başka: Kendisine ehemmiyet vermiş olmaz mıyız?"

Kenan cevapta gecikti. Bereket teyze oğlu fikrini değiştirmişti:

"Ne de olsa ikâmetgâhını öğrenmeliyiz; ikâmetgâhını bilmek şarttır."

"İkametgâh" kelimesini eski mesleğinin alışkanlığı ile kullanmıştı ve gene o meslekten kalma bir merakla ikametgâh aramaktan hâlâ hoşlanıyordu.

Kenan:

"Yarın bankaya yalnız sabahleyin bir uğra; sonra bu işle meşgul ol."

"Neticeyi alınca bankada değilsen sana eve, yahut kulübe telefonla bildireyim mi?"

"İstersen bildir... O kadar acelesi de yok ya... Bildirirsen ben de avukata telefon ediveririm."

Döndüler. Rüstem Perihan'ı gene bir sürü methetti. Zira eve uğradıkça ondan gördüğü muamele bir hademe başı olmaktan ziyade bir yakın akrabaya tamamıyla yakışanı idi; kapıya kadar uğurlar, karısı da bayramlarda ziyarete geldiği vakit akranından ayırmazdı. Şimdi bu nezaketlere karşı Rüstem'in işe candan sarılacağını anlayan Kenan cevabın

1 taharri: inceleme, araştırma

gecikmeyeceğine hükmetti. Hem memnun oldu, hem de üzüntüye düştü.

XVIII

Hiç ihtimal vermemekle beraber o akşam kulüpte garson masaya yaklaştıkça kendisini telefondan istediklerini haber verecek zannına kapılmış, evde de her telefon çalışı aynı heyecana sebep olmuştu.

Pazar akşamları bir yere çıkmazlardı; misafir de gelmezdi. Kenan odalarda döner dolaşır, radyoyu açar kapar, ikide bir pencerelerden dışarıya bakar, kapalı dükkânlarıyla caddeyi bir köy sokağı kadar sıkıntılı bulurdu. Yalnız lambalar yandıktan sonra yatak odasından sıra apartmanların arka odalarını seyretmek kendisini biraz oyalardı.

Talimhanenin bu iç manzarası dış tarafından ve dış taraftaki hayattan o kadar bambaşka, öyle dağınık, düzensiz, çirkin ve çok defa sefildi ki... Hizmetçi odaları, mutfaklar, lüzumsuz eşya konan bölmeler hep bir tarafta idi. Karmakarışık atılmış su küpleri, tahtakurusu üşüşmüş soluk divanlar, çökük somyalar, kırık masalar, hasırları delinmiş sandalyeler... balkonlar bir kasaba meydanında mezada çıkarılmış eski ufak memur eşyasıyla dolu idi. İşte şu odacıkta ihtiyar bir kadın, emektar bir bacı, yahut fakir bir akraba, basma yorganını çekmiş, turuncu renkte emaye tastan bir şey, belki de sade suya hasta çorbası içiyor.

Bitişikte bodur bir hizmetçi kız saçlarını tarıyor ve kapı önünde durup yılışan aşçı takkeli bir adama ara sıra sırıtı-

yor. Ötede mutfak... fakat loş, pırıltısız, yüze gülmeyen bir mutfak. Yan apartmanda intizamsızlık daha göze batıcıdır; bir hanım vardır ki daima yarı çıplak, acele acele ütü yapar; anlaşılıyor ki her vakit, makiyajını bitirip de tam giyineceği sırada elbisesinin yahut çamaşırlarından birinin buruşuk olduğunu görmektedir. Zaten Kenan bilir: Tele ıslak çorap asıldı mı hanım az sonra sokağa çıkacaktır. Gelir gider, evirir çevirir, çok defa yaş halde alıp götürür. Bazen oracıkta giydiğini bile görmüştür.

Beride bomboş duvarlı, çiğ, çıplak, badanası aşınmış bir odacıkta köşe minderinden kalktığına az rastladığı entarili, sırtında haydari hırka, ak sakallı bir adam vardır. Belki de beyin babasıdır, oracığa alıvermişlerdir; ön tarafa ayak basması yasaktır. Fakat Kenan dikkat etmiştir: Evdekiler gitti, hizmetçi de ortadan kayboldu mu ihtiyar baba ayağa kalkar, bir müddet göze görünmez. Galiba cadde tarafında gelip geçenleri seyrederek azıcık avunuyor; sonra asansör sesini duydu mu oğlundan, gelininden, hatta hizmetçiden azar işitirim diye var kuvvetini sarsak bacaklarına vererek hücresine koşuyor. Kenan'a öyle geliyor ki hanımın, yarı dilini dişlerinin arasına sıkıştırıp duran saçaklı ve pasaklı Pekinuva köpeği ihtiyar adam hududu aşar, salona adımını atarsa muhakkak homurdanmakta ve o ön tarafta bulundukça –tramvaya binmek zorunda kalmış hususi otomobilli biri nasıl muhitinden saymadıklarını yadırgarsa– bir türlü rahat edememektedir.

Daha neler görür? Perdeyi indirmeyi unutarak soyunanlarla birbirlerine sarılanlar, karşıdakilerle işaretlenenler, hanım evde olmadıkça mutfak tarafına fazlaca uğrayıp hizmet-

çi ile uzun uzun konuşan erkekler... Hele şu apartmandaki geçkin kadın sinirlerine dokunur: Daima saçlarında bigudiler vardır ve erkek aşçının çalıştığı mutfakta hemen daima kombinezonla dolaşır!

Aşçılı hizmetçili oldukları halde çoğu evde yemeğin muntazam saatlerde yenmemesine, yahut ev halkının en uymaz saatlerde mutfaklara girip ayaküstü bir şeyler yemesine de çok şaşardı ya!

Yazın köyden bir iki gece iş icabı apartmanda kaldığı zaman iç manzarayı daha çirkin bulur: Şehirde kalanlar büsbütün çıplak haldedirler, hele geceleyin pencereler ardına kadar açık durduğundan, görülen şeyler ve mahluklar adeta insanın kendi odasında imişçesine, yahut aralarına karışmışçasına yakındır. Ter kokularını duyuyorum sanır, uzaklaşır. Altlı üstlü avluya bakan yirmi kadar apartman arasında çeki düzenlisi, sevimli tipler barındıranı da vardır... İçleri en az görüneni bunlardır.

Kenan bu gece baktıklarını görmekten ziyade bakar vaziyette düşündü, durdu ve o vaziyette daha iyi, daha derin düşündüğünü de anladı.. Alıştığımız manzaralara bakmak düşünmeyi hem harekete getirir, hem de kolaylaştırır. Penceresinden dışarıyı seyreden adam çok kere koltuğuna gömülmüş, tefekkür[1] vaziyeti almış olandan daha derin, daha engin düşüncelere dalmış bir adamdır. Belki seyreder gibi durduğu, göründüğü sıradaki düşünüşleri daha da verimli, isabetlidir.

Nitekim Kenan da artık Vecdi'yi ön plana almakta isabet ettiğini biliyordu; Perihan olsa olsa gizlice, emsali görül-

1 tefekkür: düşünme

düğü gibi ilk kocasına dönebilirdi, ilk göz ağrısına... Böyle yapan tanıdık birkaç kadın biliyordu; romanlarda okumuş, piyeslerde de seyretmişti. Hatta o ilk erkek sefil vaziyette bulunsa, hatta mahkûmlar arasına katılsa bile –belki de bu sebeplerle– kadın için daima çekicidir; o adamdan gelen davet sesine uymaktan kendini alıkoyabilen kadın o kadar azdır ki... İşte Daudet'nin Fanny'si de delikanlı dostunu bırakarak hapishane artığı hakkâk[1] dostuna koşmaz mı? Ama Fanny giderken haklı sebepler bulur, kendisi genç dostuna nispetle geçkincedir ve yaşlı, çökmüş hakkâk, zindana Fanny yüzünden sahtekârlığı göze aldığı için girmiştir. Ama hangi kadın eskisine dönmek isteyince haklı sebepler bulmakta acze düşer?

Perihan diyebilir ki: "Evet, yeni hayatım çok refahlı, muntazam, dertsiz; yüksek sayılan bir cemiyet içindeyim; fakat heyecansızlıktan boğuluyorum. Kocam ruh tarafından düpedüz, tümseksiz bir ova, bir bozkır... Bu bozkırı mükemmel bir asfalt üzerinden, en rahat bir otomobille geçiyorum ve biliyorum ki yol hep o halde, ömrümün sonuna kadar aynı pürüzsüzlükte sürüp gidecek. Öteki, bir dağa tırmanışa benziyordu, düşüyor kalkıyordum; yürek çarpıntılarıyla ne yarlar, ne uçurumlar atlıyordum, her dönemeçte başka bir manzara, başka bir zevkle karşılaşıyordum. Yaşadığımı vücudumun bir tarafı kesilir, yanar gibi yüreğim sızlayarak duyuyor, heyecana doyuyordum!"

Kenan, birden refaha kavuşmaktan, mevki yapmaktan ileri gelen gururunu şimdi pek de yerinde bulmuyordu; ilk önceleri ikbalini çok mühimsemişti, her şey olup bitti,

1 hakkâk: mühür kazıyan, mühürcü

saadet ele geçti sanmıştı. Görüyordu ki bu hayat sefaletten kurtardığı bir kadını memnun etmeye bile yetmiyor, yaramıyor. Kendisi ne halde? Bıkmamış mı? Bıkmıştı ve hele şu dakikada bütün tanıdığı, düşüp kalktığı insanlar, kadını erkeği ona bucak bucak kaçılacak derecede sevimsiz, sahte, en ufak bir zevk vermekten âciz, tavan arasına atılacak eşya gibi lüzumsuz hırdavattan ibaret geliyordu. Kendisine birtakım fikirler yüklediği Perihan'ı o, yakıştırdığı fikirlerden dolayı nerede ise haklı bulacaktı...

XIX

"Sizi telefondan istiyorlar?"

Saat on. Rüstem'den başka kim olabilir? Karısını şüpheye düşürmemek için ağır ağır, "kim bu münasebetsiz?" der gibi somurtkanca gidiyor. Tamam... Rüstem. Rüstem ama polisliğini takınmış, güya yabancı sanılması için başka bir sesle konuşuyor:

"Bulmak üzereyim, izi üzerinde yürüyorum. Bulunca eve, telefonla adresi söylemem doğru mu?"

Perihan odadadır. Fakat pasyans açıyor, dinlemediği, aldırmadığı muhakkak... Muhakkak olmakla beraber ihtiyat lazım. Kenan cevap veriyor:

"Yarın bankada görüşürüz, bir çaresine bakarız. Selametle!"

Telefonu kapatıp karısı sormadığı halde mırıldanırcasına diyor ki:

“Bizde iş hayatıyla evde istirahat saatlerini ayırmak âdeti yok. Bir türlü öğrenemiyoruz da...”

Perihan’ın ehemmiyet vermemekte devam edişine biraz sinirlenmiştir: “Benimle, benim işlerimle hiç meşgul olmuyor... Tamamıyla kendi içine kapanmış!” Sonra ona dikkatle bakıyor: Kâğıtları ağır hareketlerle kaldırıp koymasına, heyecana kapılmamasına göre niyet tutmuş değildir; fal açmıyor, vakit geçiriyor. Şu var ki pasyansa zaman kalan bir ev hayatı sakin, oldukça rahattır ama neşe saçan bir saadet içinde değildir; kâğıtlar yaşlıların önünde ise artık hayat mücadelesinden çekilmiş olduklarına, isteksiz düştüklerine yahut isteklerini yerine getirmeye yeter takatleri kalmadığına alamettir; gençlerin ve olgunların elinde ise birtakım arzuların geri tepilerek içinde bulundukları hayata şöyle böyle katlanıldığı, rahatı andıran bir iç sıkıntısı çekildiği manasına gelebilir. Evliler ancak birbirlerinden heyecan almadıkları devreye girmelerinden itibaren pasyans kâğıtlarıyla başbaşa kalırlar.

Kenan tatlı konuşur, konuşmasını hoş buluşlarla süslemesini bilir bir adam olmadığına da esef etti. Karısından şüphelendikten sonradır ki kusurlarını birer birer görmeye başlamıştı. Doğuştan durgundu; işlerini büyük bir intizamla, saati saatine, dakika şaşırmadan görürdü, her şeyi kavrardı, zamanında hareket etmesini bilirdi; lakin hayatta her şey böyle vazife gibi mi yapılırdı? Farkına vardı ki bugünkü hususi hayatının bütün icaplarını yerine getirme tarzı iş başındaki kadar metodik; sadece dürüst, temkinli... şiir ve orijinal tarafı yoktur. Peki, kadının hazzedeceği tip midir bu? Ara sıra insanı bir süprizle karşılaştırmayanlardan, yahut karşı-

laşacağı hissini veremeyenlerden çabuk bıkarız. Kendisi o adamdır; güvenilecek, fakat usanılacak adam...

Karısı bu sırada kâğıtları topluyordu; istif etti ve Japon lakesi siyah bir kutuya koydu, eliyle esnemesini örttü.

"Uykun mu geldi, Perihan?"

Üzerinde limon küfü "velour de soie"dan,[1] bel tarafı dar, etekleri geniş ve uzun bir ropdöşambr vardı; bilirdi ki o kıyafette iken içine başka elbise giymezdi; zaten demin, her akşamki hazırlığını gördüğü için yatağa girerken ropdöşambrını çıkarıp geceliğini takacak, oyalanmayacaktı. Hizmetçi sinemaya gitmiş, aşçı kadın apartmanın ta dibinde, iki koridor ötedeki odasına çekilmişti. Koca dairede tek başlarına idiler. Karı kocalar böyle bir yalnızlığın keyfine düşkündürler; hatta eski hararetle sevişmekte devam etmez hale gelmiş olanların üzerinde bile bu yalnız kalışların tesiri görülmez mi? Ev başkalaşmışa, seyahatte gidilmiş yepyeni bir yere benzer: Belki de ara sıra uğramak fırsatı bulunan bir randevuyu, bir kaçamağı andırdığı için de hoşa gider.

Perihan, esnediği halde koltuğundan kalkmıyordu, hatta daha da yayılıyor, kendisini bırakıyordu. Limon küfü yumuşak kumaş kadının bu gevşeme hareketlerinde yukarıya doğru katmer katmer toplanmış, başını yosunlar arasından uzatmış nadide bir çiçeğe benzetmişti. Kocasının yanına gelmesini ve alıp götürmesini ister gibiydi; uçurum üzerinden kucağında geçirecekmişçesine gözlerini şimdiden kapamış, onu bekliyordu. Hafifçe dedi ki:

"Naile sinemaya gitti..."

Yalnız kaldıklarını anlatan bu söz kocasını davetten

1 velour de soie (Fr.): ipekli kadife

başka ne idi? Kenan'ın içine birdenbire bir sevinç doldu. Karısı kendisinden kaçmıyordu, soğumamıştı; aksine, muhabbetine ihtiyaç duyuyordu; kolları arasında bulunmaktan zevk alacaktı. Eğer bir müddetten beri düştüğü şüpheler, hükmettiği gibi yerinde olsa bu kadın şimdi Kenan'ı yanına çağırmak, sevgisini dilemek nerede, ondan gelecek teşebbüsü bile, bir sebep bulur, önlerdi. Sonra da idare edici birkaç yalan söz, birkaç yapma hareketle vaziyeti düzeltir, çekilip asıl sevgilisini rahatça düşünmek için yatağına giderdi.

Böyle düşünen Kenan bir an hatırından şunu geçirdi: Evvelki gece de Perihan'a karşı –bir odada yalnız ve yine karı koca hususiyeti içinde kaldıkları zaman– muhakkak cinsî arzunun tesiriyle olacak, geçici bir güven duymuştu, boş yere şüphelere kapıldığına kendisini kandırmıştı. Sonra endişeleri tekrar canlanmamış mıydı? İradesini kullanmak lazımdı, aynı utandırıcı vaziyete yeniden düşmemeliydi...

Anlamamazlıktan geldi, esnemesini güç zapt eder gibi yaparak "Benim de müthiş uykum var... yatacağım!" dedi. Fakat Perihan'ın açılan gözlerinde önce öyle derin bir hayret, sonra bir hüzün okudu ki kararında duramadı. Sade duramadı değil, eski fikrine bile döndü; sesi duyulmayan bir neşe çığlığı arasında –en kuvvetli çığlıklar feryat olsun, sevinçten gelsin, içimizde çalkalanıp gene içimizde durulanlardır– "Beni seviyor! Benimdir!" inanıyla karısına koştu.

Affa uğramış bir suçlu gibi nerede ise doğrudan doğruya dizlerine kapanacaktı.

XX

Rüstem, ancak iki gün sonra adresi öğrenebilmişti; bankada odasına girdi, teyze oğlunu büsbütün hayret içinde bırakmak için izahat vermeden kısaca dedi ki:

"Paris'e gitmeden evvel hani dans dersi aldığın bir ev vardı, Bursa Sokağı'nda... İşte onun tam bitişiği, Sotiris Apartmanı üçüncü kat, 5 numara!"

"Mersi... Avukata söylerim."

Rüstem, akrabasından "Bu kadar çabuk, nasıl buldun?" gibi bir sual ve takdir bekliyordu. Kenan, başını önündeki kâğıtlara eğince hayal sukutuna uğradı, biraz durdu, anlatmazsa içi rahat etmeyecekti. Fakat düşündü ki eski bir taharri memuru için tanınmış bir adamın evini öğrenmek mühim bir marifet sayılamaz; Kenan işi o cihetten gayet tabii görmüştür. Sırası gelince, bir boş zamanda elbette sorar. Usulcacık dışarıya çıktı. Makamında oturan Kenan dün yolda beraber yürüdüğü insana hiç benzemez; burada uzun lafa yer yoktur; daima neticeler bildirilir, hülasalar verilir.

Yemek zamanı her günkü gibi kendisini Beyoğlu'na çıkaran otomobilden Kenan gene lokantanın önünde indi. Ama içeriye gireceğine karşı kaldırıma geçti. Havanın kapanık olduğuna memnundu; loşluk Bursa Sokağı'na girmeyi kolaylaştırıyor, yapacağı işi daha az dikkati çeker bir hale getiriyordu. Parlak bir güneş altında bunu göze alamazdı; geceye bırakırdı; halbuki meraktan bir an önce kurtulmak istiyordu.

Mümkün mertebe silik görünmek için sırtında herkesinkine benzeyen bir empermeabl[1] olması da iyiydi; hatta

1 empermeabl: yağmurluk

biraz da ufaldı, göğsünü içeriye çekti, omuzlarını indirdi. Bilirdi ki fazla gergin, kabarık, dik, kısacası azametli yürürdü ve o haliyle etrafındakileri meşgul ederdi.

Kaç yıldan beri bu sokağa girmemişti? En aşağı on! Fakat, işte ders arası bira getirttikleri bakkal... işte bir defa kaymak aldığı sütçü dükkânı... işte Profesör Perikles'in dans evi... hâlâ hayatta ve sanatında ki tabelası duruyor...

İşte Sotiris Apartmanı... Kırmızı üzerine beyaz yazılı tahta levha, demir kapının boyaları solmuş üst parmaklıklarına savsakça takılı, eğri ve tozlu. Antreye üç tabela mıhlamışlar; bir kadın terzi; bir dişçi ve bir ebe... Kenan şimdi içeridedir, merdivenleri ağır ağır çıkıyor; şapkasını yüzüne doğru indirmiş, gabardininin yakasını kaldırmıştır. Cebine soktuğu sağ elinde çilingire yaptırdığı anahtar hazır... Kararını vermişti: Ne olursa olsun, bu anahtar şüphesinden kurtulacak. Hatta Vecdi içeride olsa ve sesi işitip dışarıya baksa, bir mesele çıksa bile!

İkinci kattaki karşılıklı iki dairenin kilitlerini karanlıkta geçerken iyice seçemiyor ama bunları Yale anahtarıyla açılanlara pek benzetemiyor. Eski usul şeyler, galiba... Durup bakıyor: Biri yenilerden, öbürü uzun anahtarlısından...

Yukarıda bir kapı açılıp kapanıyor. Ayak sesleri; hem de sert erkek adımları... Dişçiye ait olduğu tabelasından anlaşılan kapıya yüzünü çevirip arkasını merdivenlere döndürüyor, çıngırağa basıyormuş gibi bir vaziyet alıyor. Yabancı adam aldırmadan geçmiştir.

Üçüncü kata çıktı; burası biraz daha aydınlık... Zaten gözleri de alışmıştı, iyice görüyor. Numara 5... Vecdi'nin kapısı önünde. Şunu söylemek lazım: Pazar gecesinden beri

Kenan elindeki anahtarın bu kapıya uymayacağına uyacağından fazla inanmaktadır. Eğer beklediği gibi uymazsa gizli takipten vazgeçecek, bu sefer muhakkak surette Perihan'a açılacaktır. Bütün öteki ihtimaller üzerinde durmak, kafa yormak saçma... Hatta boş yere şüpheye düşmesi bir bakımından faydalı bile olacaktır: Hayat tarzını değiştirmeye yarayacaktır. Karısım kendisine daha sağlam bağlamaya çalışmak, ona sadece refah temin etmekle kalmayarak ruhunu da şenlendirmenin yolunu bulmak...

Sotiris Apartmanının kapısından girer girmez Beyoğlu'nun dar sokaklarındaki ensiz yüzlü, dik ve iliklerine kadar kir, pas işlemiş eski binalarına mahsus –en kuru havalarda bile sinip kalan– ıslak bez ve çürük paçavra kokusunu duyunca böyle bir yere Perihan'ın gelemeyeceğine, o hava içinde nefes alamayacağına, hele sevip sevilmeyi hatırından geçiremeyeceğine hükmetmişti; bakmadan dönmeyi bile düşünmüştü. Belli ki Vecdi şu sırada tam bir sefalet içindedir; belki de apartman dairesinin tamamını tutmuyor, bir tek odasını kiralamıştır, uğradığı yoktur. Evli iken de böyle yapmaz genç karısını bırakarak haber vermeden günlerce ortadan kaybolmaz mıydı? Ama o zamanlar mimarın Feriköyü'ndeki zarif evi henüz elden çıkmamıştı, kıymetli eşyalar ve halılar satılmamıştı; hiç değilse görünen dış manzara sefaleti belli etmiyordu; sabahlara kadar yenilip içiliyor, güya sanatkârlara yakışan refahlı bir "bohem" hayatı sürülüyordu.

Kenan bütün bunları merdivenleri çıkarken, birkaç dakikada aklından geçirmişti. Gelen giden olmadığı için şimdi sahanlıkta ses sada yok; kulağını verdi: Apartmanın içi de

hareketsiz. Bir aralık tabak çanak tıkırdıları işitti ama bu, karşıdaki terzinin dairesinden aksetmişti. Öğle zamanı... orada sofra kuruluyordur.

Eğildi, kilidin cinsine baktı. Yüreği oynamıştı, zira eski sistem kilitlerden değildi; deliğinin etrafındaki sarı madenden plaka temizlenme yüzü görmediğinden kararmıştı ama Yale sistemiydi.

Birden, gayet soğukkanlılıkla, hatta daha garibi, kendi evi imişçesine bir tabiilikle anahtarı kilide yaklaştırdı, ucu takılmıştı, fakat ileriye ittiği, kurcaladığı halde içine daha fazla girmiyordu. Biraz zorladı... Faydasız!

Hayır, hayır, Perihan'daki anahtar Vecdi'nin kapısına uymuyordu.

XXI

Sokağı, caddeyi uçarcasına geçti; lokantaya neşe içinde girdi, garsona iltifatlar etti, masasında yer alan her günkü ahbaplarıyla şakalaştı ve en seçme yemeklerden iştahla yedi.

Bankaya döndüğü zaman ilk işi telefonda karısını bulmak olmuştu. Bir tarafa çıkıp çıkmayacağını, akşamüstü nerede buluşacaklarını sordu. Perihan saat beşe doğru terzisine gidecekmiş, altıdan önce kurtulamazmış, isterse bu saatten sonra pastacıya gelebilirmiş. Sinemanın son matinesine de yetişebilirlermiş.

Hepsi iyiydi, âlâydı; ne diyorsa muvafık[1] görüyor, kabul ediyordu. Hatta bu nikbinlik havası içinde ziyaretine

1 muvafık: uygun

gelen Saim Aktaban'ı sinirlenmeden dinledi. Yeni projesi Trakya'da modern bir peynir fabrikası kurmak, Türkiye peynirlerini dünyanın her yerinde aranan bir ihraç malı derecesine yükseltmekti. Meşhur ne kadar peynir çeşitleri varsa saydı; yapılış usullerini, terkiplerini, mayalarını ve ambalaj usullerini, hepsini kırk yıldır peynircilik yapıyor, yahut yüksek ziraat mektebinde peynircilik okutuyormuşçasına anlattı. Lezzetlerini, kokularını ustaca bulduğu kelimelerle bir canlandırıyordu ki adeta tattırıyordu; önlerinde duruyor, yiyorlarmış gibi sanki damaktan duyuruyordu. Saim'e yardım vaat etti.

Bir aralık yalnız kalınca Rüstem'i de çağırdı. "Yarın eve uğrayıver," dedi, "sana bir elbise vereceğim... Hani kahverengi, iri kareli kostümüm yok mu? Onu... yepyenidir; bana daralmış!" Bunu da kâfi görmedi, ilave etti: "Belki Perihan'ın da bir şeyleri vardır... Halime Yenge'yi unutmayalım!"

Tekrar telefonu açtı, otomobile lüzumu olup olmadığını karısından sordu. Menfi cevap alacağına emindi ama içinden öyle gelmişti. Yatışmamıştı; yemekten sonra Perihan'la beraber bara gitmek arzusuna kapıldı ve altıya kadar bir saat daha nasıl vakit geçireceğini bilemedi. Gişeleri kapanıp memurları dağılan bomboş bankanın sessizliği rahat ettirici değildi. Gürültüsüne alışılan yerde sessizlik gürültüden fazla yorucudur; beklediğini insana daha çok hissettirir. Saatler kalabalık ve gürültü arasında sanki çabuk işlerler, hareket ve uğultu nispetinde hızlanırlar.

Beş buçuğa doğru Beyoğlu'na çıktı, kütüphaneye uğradı. Orada sergilere bakarak, satıcılarla konuşarak, etrafındakileri dinleyip seyrederek epeyce oyalanırdı. Zaten tanınmış

bir adamın akşamüstleri bu kütüphanede görünmesi hemen hemen bir etiket olmuştu. Kulübe gidilmediği zaman önce buraya, sonra civardaki pasta salonuna girilecek, boy gösterilecek, eve dönüş saati beklenecekti. Malum otelin Macar kızları tarafından çalınan orkestrasını dinleyerek aperitif alanlar daha ziyade tüccar kısmıydı; hâlâ okumakta devam edenler, münevverler, hele tahsilini Fransa'da yapmışlar o pastaneden hoşlanırlardı.

Hava kapanık olduğu günlerde müşterisi çoğalan salonda Kenan boş yer bulamadı; fakat orada hoş görülen usule uyarak, yalnız başına oturan bir ahbabının masasına ortak çıktı. Bu, kendi halinde bir adamdı, eski ceza reislerindendi, meclislerde çokluk görünmezdi; bütün zevki kış mevsimi beşle yedi arasını pastanede geçirmek, sonra uslu uslu evine dönmekti. Hulusi Bey'de o yerin keyfini başka türlü çıkarıyor, havasını emiyor, kanıyor ve ayrı bir zevk ihtiyacı duymayacak derecede doyuyor gibi bir hal vardı. Çoğu pek iyi giyinmiş, ince itinalarla tuvaletlerini yapmış, daha biraz evvel evlerinden temiz vücutla dinlenmiş olarak çıkmış, kocalarıyla buluşmaya gelmiş seçkin kadınlar arasına karışmak mı ona bu zevki veriyordu? Galiba... Gözleri daima kapıyı kollardı ve beraber oturduğu erkeklere zevcelerinin geldiğini kendisi haber verirdi. Nitekim Perihan kapının önünde ciddi kıyafetiyle, sırtında tayyör, başında siyah ve beyaz iki zıt kumaştan yapılmış zarif bir şapka ile görününce ceza reisi Hulusi Bey onu gözlüyormuş, geleceğini biliyormuş gibi:

"İşte," dedi, "sizin hanımefendi!"

Ve çarçabuk, komşu masadakileri selamlayarak boş iskemlelerini çekti, iyi olan kendi yerini Perihan'a ayırdı.

Pek belli etmemeye çalışarak üzerine çevrilen gözlerin tesiri altında kalmadan karısının vakarla, ölçülü bir güler yüzle, tabii hareketlerle ilerleyişini Kenan pek beğendi. Bazı erkek vardır ki böyle yerlerde, böyle vaziyetlerde kadınını bir menajer gözüyle tetkik eder; sanki onu dünyaya beğendirmek vazifesi, menfaati icabıdır; yanına gelince kulağına "Bravo! Mükemmeldin, iyi bir reklam oldu!" diye fısıldayacağına hükmedersiniz; size de nezaketen bir "Tebrik ederim, enfesti!" demek düşüyormuş fikrine kapılırsınız. Bazı sonradan görme erkekse kendi kendine şöyle soruyor gibidir: "Giyim kuşamına sarf ettiklerimi, o kumaş, terzi, kürk paralarını hak ediyor, gösteriyor mu?" Bir kısmı gözlerini kapar, tuhaf bir utangaçlık duyar, karısını teşhire bir türlü alışamadığını bütün halleriyle anlatır. Kenan'a gelince, Perihan'ın yalnız bir kerecik umumi heyetine bakardı; küçük düşürülmediğini görünce memnun olurdu. O kadar...

Fakat bugün hem fazla dikkatle, uzun uzun süzdü, hem de memnunluktan başka bir şey, adeta bir gurur hissetti. Elde edilemez telakki edilen güzel bir kadının kocası olmak zevkini erkek bu gibi yerlerde daha derinden duyar. O hissini bütün tavırlarıyla anlatan adamlar bile vardır.

Kenan bu vaziyete düşmekten korkarak Perihan'ın eski ceza reisi Hulusi Bey'le hal hatır sormalarından istifade ederek kalktı; gidip camekânlardan kendi zevkine göre seçerek büyük bir kutu pasta hazırlattı; karısına da sevdiği naneli taze fondanlardan aldı. Mütemadiyen yeni bir şeyler yapmak hevesini hâlâ yenememişti.

Zaten pastaneden ve belki de yaşlı ceza reisinin, kadını elbiseleri üstünden değil de altından görmeye çalıştığı

zehabını[1] veren acayip bakışından hazzetmeyen Perihan az sonra:

"Kalkalım mı?" dedi, "sinema vakti..."

Kalktılar. İşte o sırada kapıdan içeri biri girdi... Bu "biri" Kenan'ın yıllardan beri yüzünü görmediği mimar Vecdi idi; bir anda göz göze geldiler. Eğer yürüseler dar salonun ortasında karşılaşacaklar, birbirlerine sürüneceklerdi. Vecdi durdu, masaları süzdü, aradığını bulamamış gibi yaptı, döndü; heyecan göstermeden ağır ağır, kendine güvenen adımlarla dışarıya çıktı; kalabalığa karıştı.

Kenan'ın ilk dikkatini çeken nokta bu adamın dinç kalmış, bir de güzel, pek kibar giyinmiş olmasıydı. Vecdi, bugün kapısını kurcaladığı apartmanda oturacak bir adama benzemiyordu.

XXII

Ehemmiyet vermez gibi görünmeye çalışarak Kenan otomobilde, başı sokağa çevrilmiş, dedi ki:

"Çulu düzeltmiş,.. Gene eski yerlerde boy göstermeye başlamış."

Perihan gayet tabii bir sesle sordu:

"Kim o?"

Acaba gerçekten farkında değil miydi? Vecdi girdiği sırada karısı henüz Hulusi Bey'le ayakta, sırtı kapıya dönük konuşmakta, Hulusi Bey'in uzun, belagatli cümleleri bitsin

1 zehap: sanma, sanı

diye mi beklemekteydi? Yoksa bilmemezlikten mi geliyor, farkına varmamış görünmeyi mi istiyordu?

Başını çevirdi, hava ikindi üzeri birdenbire açmış olduğundan arabanın içi aydınlıktı, karısının yüzüne dikkatle baktı.

"Görmedin mi sanki..."

"Kimi? Pastacıda biri mi vardı?"

"Orada oturan birinden bahsetmiyorum. Biz çıkarken giren, sonra bizi görünce ters yüzüne dönüp dışarıya çıkan biri..."

"Görmedim. Hem neye uzatıyorsun Kenan? Söyle, bitsin! Bana bütün tanıdıkları saydıracak mısın?"

Perihan samimiye benziyordu ve bebeklerinin tam ortasında, koyu renk kadifeye iliştirilmiş tek taş pırlantaların ışığı gibi ara sıra gül pembesi kıvılcımlar çıtlıyan siyah gözleri kocasının gözlerinin içinde, tereddütsüz, pervasız konuşuyordu.

"Ben gördün sandım. Kapıdan mimar girmişti de..."

Pek nadir olarak Vecdi'den bahsetmek lazım gelince, onu ismiyle değil, mesleğiyle anardı. Mesleğiyle anınca eski kocanın, mahremiyetlerinden biraz daha uzakta kaldığına ve bir grup kalabalığı arasına karışarak, müphemleştiğine[1] inanırdı. Küçük ismi aralarında daha hiç söylenmemişti; Perihan "O" bile demezdi; kimden bahsolunduğu belli edilmeyen cümlelerdeki şahıs, eski kocasıydı.

"Ben Hulusi Bey'le konuşurken olacak... Görmedim."

"Evet, sen galiba masa başında idin, kapı tarafına dönmemiştin... Hayır, çoktandır meydanlarda yoktu da... Bir para vurmuş olsa gerek... Kıyafeti iyiydi..."

1 müphem: belirsiz

Perihan, kocasının sözünü kesmiyordu: "Bize ne, bırak!" demiyor, kızar gibi bir tavır da almıyordu. Yüzünün rahat hatlarıyla heyecansız, meraksız dinliyordu.

Lakırdıyı Kenan değiştirdi; susmak, düşünmek, dalmak küçüklük olacaktı. Fakat bu defa karısı bahsin değişmesine razı olmamıştı:

"Demin görmedim ama hangi gündü bakayım... öyle ya, geçen salı, ben Semiha'ların asansörüne binerken merdivenden iniyordu; farkına varmadı. Yanında evrak çantalı bir adam vardı, gene çalışmaya mı başlamış, nedir? Eliyle tarifler yaparak hararetli hararetli bir şeyler anlatıyordu."

Sinemanın önüne geldikleri için söz bu kadarla kaldı. Kenan düşündü: Eğer karısının eski kocasıyla bir alakası olsa bahsini hiç etmez, susardı. Ama mühimsemez görünmek, hakikati örtmek maksadıyla da ortaya hiçten bir laf atması da mümkün değil miydi?

Ne olsa, şu anahtar işinden sonra Vecdi'nin karşılarına çıkması, hususiyle iyi bir vaziyette olması öğleden beri yatışan sinirlerini germeye başlamıştı. Filmi yarım yamalak seyretti; locanın gerisine çekilerek usulcacık Perihan'a bakıyor, onun perdeden vuran ve sahnelerin değişikliğine göre bir gölgelenip bir parlayan kararsız ışık karşısında dikkat kesilmiş çehresini ikide bir yoklamaktan kendini alamıyordu. Bu çehre daima heyecansızdı, duru, dinlenir halde idi. Ara sıra gülümsediği oluyordu. Bir gülümseme ki sahnedeki tuhaflıktan ziyade salondaki gülüşmelere iştirak etmek için nezaketen takınılmışa benziyor... Fakat hepsinden fazla dikkatini çeken, Perihan'ın yüzünde endişeden eser bulunmaması, yolda edilen lakırdıların tesirsiz kaldığını anlatan bir rahatlık sezilmesiydi.

Perde arası salon aydınlanınca birbirlerine döndüler. Karanlıktan birdenbire ışığa çıkıldığı için karısının gözleri azıcık yumuktu; bu yumukluk arasından erkeğine muhabbetle, beraber bulunmaktan memnun baktığı görülüyordu. Perihan elini uzattı, Kenan'ın eli üzerinden, siyah ve yumuşak tüylerini okşayarak hafifçe birkaç kere geçirdi. Belliydi ki Vecdi'ye rastladığından dolayı üzüldüğüne hükmettiği kocasına bu hareketiyle teminat veriyor, "Manasız şeyler düşünerek kendini yorma; kuruntuları bırak!" demek istiyordu.

Kenan'ı gittikçe sinirlendiren de işte böyle, bir şüpheye düşüp bir güven duyarak kararsızlık içinde bocalaması, kararsızlıklarla hırpalanması değil miydi? Günlerden beri o halde yaşıyordu. Birkaç defa düşündüğü gibi anahtarın çantasında ne aradığını karısından niçin sormuyordu?

Soramıyordu. Zira anlamıştı ki Perihan'ı, sandığından fazla seviyor, müthiş bir hakikatle karşılaşmaktan, neticesinde onu çaresiz olarak kaçırmaktan korkuyordu. Bu kadın, vaziyet aydınlanınca artık yanında kalamazdı, Kenan göz yumsa bile kalamazdı, Vecdi'ye döner veyahut sevdiği her kimse ona giderdi.

Şimdi bir şeyin daha farkına varmıştı: Kendisi şiddetle kıskançtı ve aklı öteden beri mütemadiyen karısıyla meşguldü. Daha doğrusu bütün dış görünüşe rağmen kadın serbestliğine henüz ısınamamış, hatta bu serbestliği mantığına kabul ettirememiş, izzetinefsine yedirememişti. Yalnız Kenan mı? Arkadaşlarının çoğu aynı vaziyette değil miydi? Mesela bir dans sırası bunlar da karılarını gözlerinden kaçırmıyorlar, göz ucuyla kontrolden kendilerini hâlâ men edemiyorlardı.

Evet, aralarında kadının erkek hayatına karışmasını bir fisku fücur vesilesi yapanlar, bir ihtiras dalgasına tutularak bu hürriyeti çirkinleştirenler de yok değildi. Ama ekseriyet öyle miydi? Öyle yapanlar zaten, cemiyet şeklini değiştirmese de gene –olsa olsa biraz daha gizli kalacak– bir rezalet içinde yuvarlanacaklardı. Fakat münasebetsizliğin dışarıda söylendiği, girmeyenlerce dedikodusu işlendiği kadar umumileşmediği muhakkaktı. Beraber içiyorlar, dansediyorlar, denize giriyorlar, barlara gidiyorlardı; belki bunları yaparken hareketleri asırlardan beri o hayatı süren milletlerinki derecesinde yontulmuş, estetik olamıyordu, az çok falsoluydu, henüz göze batan cihetleri vardı, lakin geçen kısa zamana nispetle netice hiç de fena sayılmazdı. Küçük yaştan beri serbesliğe alışmamış bir nesilden daha iyisini kim bekleyebilirdi?

Asıl iç tarafa gelince erkeğin ruhu kadınınkinden de az, pek az değişmişti, hâlâ yürekleri kıskançlıkla, şüphe ile burkulan adamlar idiler; hâlâ başka milletlerin tabiiye alacakları birçok şeyler başlarına kan çıkarıyordu. Kenan danslı tek toplantı hatırlamıyordu ki Perihan'ın etrafındaki en küçük hareketler yüzünden öfkelenmemiş, hiddet derecesine varmasa bile bir hoşnutsuzluk duymamış olsun...

Galiba belli etmemeye çalışmakla beraber bu ruhî haletini açığa vurmuştu ki muhitindeki maceracı kadınlar kendisinden çekinirler ve Perihan'a karşı acır gibi bir tavır bile alırlardı. Erkeklerse bu aksi ve kıskanç kocayı adeta kollarlar, yanında çekingen, ölçülü davranırlardı.

XXIII

Fakat neye yarar? İşte yan cebinde bir anahtar duruyordu; Perihan'ın çantasında sakladığı bu anahtar kendi evinden başka bir kapıyı açıyordu. Ama o kapı eski kocasının imiş... Daha fena! Yeni koca asıl bunu affedemez; eskisiyle beraber, bir arada aldatılmış olmakla teselli noktası vardır. "Bir hoppa idi, senden bana, benden de bir başkasına gitti. İkimiz de kabahatsizmişiz!" diyebilirdiniz. Halbuki bir kadın ilk kocasına dönerse bu, ikincisinin nasıl bir hayal sukutuna sebep olduğunu gösterir.

Perihan'ı kaybetmesinden korktuğu kadar o vakanın muhite yayılması, dedikodusu da kendisini ürkütüyordu. Gözünün önüne toplantı sırası erkek kadın süslü bir kalabalığın meseleyi nasıl evirip çevireceği de geliyordu. Biraz önce sinemanın karanlığında perdedeki şahıslardan fazla, daha canlı, daha hareketli olarak kafasında ahbaplarını seyretmiş, kafasındaki filme dalmıştı.

Şair Sait Fatin çok saçlı, keskin hatlı, derisi buruşuk kuru kafasıyla bir Afrika kabilesi putu gibi sanki kazığa takılı, dimdik duruyor, susuyordu. İşte Atıf Bey dudağında terbiyesiz olmasını isteyeceği yalancı kibar tebessümüyle "genç nesilden biri daha yenildi" der gibi memnun dinliyor, esprili bir söz sarf etmek fırsatını kolluyor... İşte Saim Aktaban –bankadan yardım görmemesini Kenan'dan bildiği için– hıncını alırcasına Perihan'ı haklı buluyor... İşte, komisyoncu Reşit, eve hiçbir zaman davet edilmediğini unutmadığından dolayı kadını övüyor... Zihninden de şunu geçiriyor: "Meğerse Kenan'ın karısı da garsoniyere pek gelemeyecek cinsten değilmiş!"

Yeni boyanmış, berberde yeni yaptırılmış renk renk saçların altındaki birçok süslü kadın başlarının birbirlerine eğilmiş –hazdan bayılarak ve aptalca, ahmakça şeyler söyleşerek– kaynaştığını da görmüştü. Bu kadınlar o derece heyecana gelmişlerdi ki kaplama terbiyelerinden sıyrılarak farkında olmadan mektep çocuğu jestleri almaya ve tabirleri kullanmaya başlamışlardı. Öfkesinden hepsini de bu anda son derece küçük, değersiz ve sürdükleri refahlı ömre liyakatsiz buluyordu; "hepsi de eski devrin artığı... Yarının yüksek kadın sosyetesini üniversiteden yetişen alt tabakanın kızları kuracak ve bu sosyete ancak o zaman kültürlü, ciddi olacak, bir değer ifade edecek. Şimdikiler nedir? Hele şu paşa kızları, paşa torunları... Ecnebi mekteplere lüks olsun diye sadece dış cila almak için gönderilmiş sathî malumatlı mahluklar!" diyordu.

Perihan, bir kabahatli de olsa muhakkak onlardan başka, daha şahsiyetli, daha derinliğine bir kadındı. Kendisiyle öbürlerinden fazla ihtiyatlı, temkinli hareket etmeye insanı mecbur ediyordu. Erkeği buna icbar eden[1] kadın ne kadar azdı! Çoğu, erkeğin elinde bir kâğıt gibi kolayca bükülüp katlanıyordu. Kenan'ın bocalamasından, karar verememesinden tabii ne olabilirdi? Etrafındaki vakalardan biliyordu ki bir karı koca ayrılışının skandal şekli almasına sebep çok defa erkeğin kusuru, acelesidir ve birdenbire telaşa düşüp işi ev dışına aksettirmesidir.

Ayrılmak lazım gelse Kenan bunun en az dedikodulu, gürültüsüz olmasına çalışacaktır ve bunu başarmak için de hakikati önce kimse farkına varmadan bilmesi ve o vaziyete göre kararını önceden hazırlamış olması lazımdır.

---

1 icbar etmek: zorlamak

"İşte, gizleyebildiğimi sandığın sır! Ben de bilmemezliğe vurarak seni aldatıyordum!"

Böyle söyleyen bir erkek yine aldatılmış olan bir erkektir ama hiç değilse aptal yerine konulmuşlardan değildir. Vaziyet gerçekten o raddeye gelmişçesine Perihan'a acı acı baktığını kendisi de fark etti ve bu bakışın tesiri altında kalarak kendine çevrilen gözlerde düşündüklerine hiç uymayan derin bir saflık, rahatlık bulunca tatlı bir şey düşündüğü hissini vermek için dedi ki:

"Yemeği kulüpte yesek, sonra da bara gitsek mi?"

XXIV

Perihan telefon ediyordu:

"Hava ne güzel Kenan... Farkında mısın? Hani biz her sene böyle mart içinde iyi hava olunca akşam üzerleri İstinye'ye giderdik, burundaki kahvede oturur, koyda gurubu seyrederdik..."

"Bilmem ki... Pek arzu duymuyorum, bugün... Mamafih, istiyorsan gelip seni alayım. Ama tam altıda hazır bulun, arabada uzun uzun beklemeyeyim."

"Ne zaman bekletmiştim? Belli, yine sinirlisin. Muhakkak gidelim, iyi gelir."

Kenan o "yine sinirlisin" sözü üzerinde düşünmeye daldı. Demek ki bir müddetten beri mizacında bir değişiklik olmuştu, dikkati çekecek derecede bir değişiklik... İşte, Perihan bunu sezmişti. Demin hesap işleri müdürü arkadaşı Sabit de "yorgun görünüyorsun... dün gece bir davette, bir

eğlencede falan mıydın?" dememiş miydi? Lokantada garson iki yemeği de tabağında bitiremeden bırakışına şaşmış, hatta lokantasının şerefine dokunulmuş gibi somurtkan bir hal bile almamış mıydı?

Sırtında hafif, fakat derinden bazı ürpermeler duyması da canını sıkıyordu. Ama asıl rahatsızlık başında... Ense tarafında bir ağırlık var, bu ağırlık arttığı zaman her şeyi kara görüyor. Hele sabahları öyle bir bedbinliğe kapılıyor ki... yataktan çıkmamak, yorganı başına çekip dış hayattan uzakta kalmak istiyor. İnsanları artık hiç sevmemektedir. Eskiden de çoğunun ruh taraflarından hazzetmezdi; lakin şimdi madde kısmını da çirkin buluyor. Kendisininkini de çirkin...

Çirkin ve yabancı... Kendine yabancılaşmıştır. "Bu beceriksiz, kararsız, iradesini kaybetmiş pelte adam kendisi midir? Ne âciz, ne miskin şey!" Biraz sonra İstinye'ye gidecekler. Peki ne olacak? Bildikleri; bıktıkları yollardan, Maslak yolundan geçecekler... İki sıra, yamrı yumru, yarı bellerine kadar kirece batmış biçare ağaçlar! Otomobilden bakarken daima yürüyüş halinde görünen, gezmeye çıkarılmış yetimhane kızları gibi mahzun, çelimsiz, uçuk benizli, birbirinin peşi sıra giden bu ağaçların biraz sonra arasında bulunacağını düşünmek bile üzücü! Çınar, su başlarında yakışır, nihayet dört beş tanesi bir arada intizamsız gruplar halinde yaşamayı sever; keyfine bırakılmaktan hoşlanır. Kilometrelerce süren bir asfalt yolun iki tarafına, ölçülmüş mesafelere dikili çınarlar bütün haşmetlerini kaybederler, soysuzlaşırlar ve ne kadar yaşasalar münzevi bir pınar yahut çeşme başı çınarı gibi gelişemezler.

Kenan Maslak yolunun çınarlarını görmek istemiyor. İstinye kahvesine girmekten, dokta demire vuran çekiç seslerini dinleyerek koyda çabucak kararan suları seyretmekten de zevk alacağını sanmıyor. Şu var ki Cercle'a[1] veya pasta salonuna gitmeye tercih ediyor. Hiç değilse az insanla karşılaşacak, hem de az tanıdığı, hiç tanımadığı insanlarla! Konuşmak ve içinden gelmeyen birtakım hareketler yapmak mecburiyetinde kalmayacak.

Perihan, bekletmeden, spor mantosuyla kapıda görününce Kenan hemen karısının elindeki çantaya göz attı. İçinde anahtarı bulduğu çanta mı diye... Hayır, gene değildi; vakadan beri, dışarıda bulundukları dört sefer Perihan o çantayı yanına almamıştı, kullanmamıştı. Demek onu beraber oldukları zaman değil, yalnız çıktığı sırada alıyordu. Daha dün gece muayene etmişti, çanta yerinde duruyordu, anahtar da içindeydi.

Çınarlı yola gelince bu ağaçlar hakkında bankada düşündüklerini alaylı tarzda söylemek arzusu duydu; vazgeçti. Zaten karısı bugün çok neşeli, âdeti hilafına[2] konuşkandı; önlerindeki yaz için yaptıracağı birkaç elbiseyi anlatıyor, her yaz kiraladıkları aynı köşkte bazı değişikliklere lüzum olduğunu, sabah güneşi vuran yatak odasını sokak tarafına geçireceğini, yan komşuya bakan pencereyi büsbütün kapatacağını söylüyordu.

Bunları dinlerken Kenan yazın yaklaşmasından, hele Suadiye'nin denize inen bir sokağındaki o özenti köşke tekrar taşınacaklarını hatırlamaktan memnun olmuyordu.

1 Cercle: Cercle d'Orient: Büyük Kulüp
2 hilaf: zıt, karşıt

Buradaki ev sahipleri semtlerinin birdenbire parlamasından, mallarının beş misli kıymet kazanmasından piyango vurmuşçasına şaşırmış, para hırsına düşmüş, hasisleşmiş adamlardı. Asıl köşklerini kiraya verip yazın tam keyfini sürecekleri sırada arka taraflardaki uydurma, bahçıvan kulübesinden azman dam altlarına çekilmeleri, çoluk çocuk bir köşeye büzülüp yabancılar genişlikten, ferahlıktan, malın en iyi tarafından istifade ederlerken uzaktan hasret çekercesine seyirci kalmaları acayibine giderdi. Buna katlandıklarını unutarak ara sıra kadınlarıyla kızlarının mal sahibi azametine kapılmalarını, afur tufur birtakım tavırlar almalarını da gülünç bulurdu.

Demek iki ay sonra tekrar o simalarla karşılaşacaktı; ev sahibinin –sanki kiracı değillermiş de lütfen yer vermiş, şatosuna misafir etmiş gibi böbürlenen– şişman karısı, bahçede mayo ile dolaşan, yüzü sivilceli, uzun boylu, kara cahil oğlu, eline bir roman alarak gözü sokaktan geçen delikanlılarda, güya mütefekkir[1] geçinen gözlüklü bodur kızı, yapmacıklı komşular, Şaşkınbakkal'ın barakamsı dükkânları, o kasaplar, kasap yanında sütçüler ve muhallebiciler, köşedeki zerzevatçı, öte köşede kahve ve buraya toplanmış, bu noktada teksif edilmiş[2] alışveriş gürültüsü, hepsi zihninde belirdi; içine derin bir bezginlik çöktü. Lüzumundan fazla heyecanlı bir sesle:

"Bu yaz," dedi, "başka tarafa gidelim!"

Perihan kocasını süzdü, yüzünde bezginliğini okumuş, sinirlendirmemek için sebebini sormaktan vazgeçmiş gibi manalı bir hal vardı.

1 mütefekkir: düşünceli, düşünür
2 teksif etmek: yoğunlaştırmak

"Nasıl istersen... Ama ev sahibine mevsim geçmeden haber vermeliyiz. Semt değiştirmemiz elbette iyi olur."

Sustular. Karısının bu kadar uysallığı tuhafına gitti. Kendisine adeta bir hasta muamelesi ediyordu. Evet, muhakkak öyle! Belki de bugün "İstinye'ye gidelim, gezelim" demesine sebep de bu idi; dün de Arnavutköyü'ne gitmeyi teklif etmemiş, deniz görmek ihtiyacı duyduğunu söylememiş miydi? Bir akşam evvel Cercle'da şarap içmesine mâni olmuş, barda ikinci viskiyi ısmarlatmamıştı. Şimdi bir şeyi daha hatırladı: Son üç günde iki defa sormuştu: "İlacını aldın mı Kenan?" Ve bir defasında ilaç şişesini kendisi getirmiş, bardağa suyu kendisi doldurmuştu. Sabahleyin ılık su duşlarını da unutturmayan Perihan'dı.

"O halde? O halde muayene olduğu Doktor Şevket, Kenan'a haber vermeden muhakkak Perihan'a telefon etmiş, bir şeyler söylemiş, tavsiyelerde bulunmuştu."

Demek ki ciddi olarak hasta idi. Bir haftadır, anahtar şüphesi içine düşeli beri mi? Kendisine öyle geldi ki çoktandır hayattan eski tadı alamıyor; çoktandır ruhuna bir kararsızlık çökmüş, mizacındaki biteviye sabit hal değişmişti; artık Fransızların "humeur égale"[1] dedikleri adamlardan değildi. Şimdi memnunluk duyuyor, az sonra bir hüzne düşüyordu. Gerçekten çoktan beri mi böyle idi, yoksa anahtar meselesinden sonra değişmiş; değişiklik kendisine eski imiş mi görünüyordu?

Otomobil kahvenin önünde durduğu vakit, demin sırttan aşağı, döne kıvrıla indikleri sırada, eskiden pek sevdiği

---

1 humeur égale (Fr.): değişken olmayan huy

koy manzarasına bakmadığını fark etti. Belki de bakmıştı, baktığı halde görememişti.

İçine bir korku düştü.

XXV

İstinye Burnu'ndaki bu ufacık, yarı barakamsı ve dar bir yere, yalı altına sıkıştırılmış gazinonun filmlerde gördüğümüz eski Ameraka'daki nehir vapurlarını andıran ön kısmına oturdular. Beyaz ve mavi kareli, deniz rutubetinden mi, iyi kurumadığından, yahut yaş devşirildiğinden mi nedir, yarı ıslak masa örtüsüne sürünüp sürünmemekte tereddüt eden Perihan iğreti vaziyette duruyordu. Kenan içinden söylendi:

"Titiz, temizliğine düşkün epeyce kadın tanırım ki cinsî buhrana tutulduğu zaman kir ve iğrenme mefhumunu tamamıyla kaybeder. Hatta, galiba en ziyade öyleleri bu hususta coşkundurlar, kendilerinden geçerler, nelere göz yumarlar; göz yumarlar değil, can atarlar!"

Aklına gelen bazı mahrem sahneleri gözünün önünden silmeye çalıştı: "Ah, biraz da güzel şeyler düşünebilsem, hayatın iyi taraflarını görebilsem!" diye dünyayı hep sevimli, tatlı bulduğu günlere hasret çekti. Karısını da artık kusurlarını büyüterek, yalnız kusurlu taraflarından tetkik etmiyor muydu? Eskiden hoşuna giden saç tuvaletini zorla kendisine bir şahsiyet verilmek için yapılmış basit bir hünerbazlık saymıyor muydu? Nedir o, herkes tırnaklarını koyu kırmızı, siklamen cilalarla süslerken, uçuk sedef rengine boyama-

lar, boynunda daima inci kolye taşımak ve başka mücevher takmamak? Sonra sinire dokunan halleri de yok muydu? Fala merakı ve lüzumsuz bir sürü öteberi saklaması, bazı âdetlerine tiryakicesine bağlı kalması?

Mesela her akşam yastığı altına bir mendil koyarak kullanmadığı halde sabahleyin kaldırıp kirliye atmak? Kutuları eski kurdele parçaları, pullar, boncuklar, firuze taşlı genç kız yüzükleri, birtakım hatıralarla doldurmak... "İlk taktığım küpe... İlk baloda giydiğim tuvaletin danteli... Babamın kehribar ağızlığı... Büyükannemin Abdülhamit zamanında aldığı Şefkat Nişanı'nın bir parçası... Hani senin bana İzmir'de yolladığın ilk hediyen yok mu, pembe glayöl buketi... İşte onun sarıldığı kâğıt..." diye sayıp dökmekten hazzediş? Bu kadın bir "fetişist" idi, ruhunda bir acayiplik vardı. Ayrıca tahsili de enikonu kıttı ya? Sathi malumattan ötesine gidememişti, doğru dürüst bir mektup bile yazamazdı... Ama kendisini bir beğenir, üstün görürdü ki!

Kenan, şimdi, karşısında oturan ve ilk bakışta çok güzel sanılan kadının yalnız maneviyatındakileri değil, vücut kusurlarını da gözden geçiriyordu. "Biraz daha yaşlanır, şişmanlarsa anasına dönecek, semt pazarlarından zerzevat yüklediği hamalın peşi sıra, yapacağı lahana dolmasını düşünerek, siyah baş örtülü, tavşan kürkünden özenti şeritlerle süslü eski mantosunun etekleri havalana havalana giden tombul hanıma!" diyordu.

Perihan:

"Bak Kenan," dedi. "Vapur geliyor. Ne kadar kalabalık, görüyor musun?"

Görüyordu: Para sıkıntısı çeken, yorgun, bunalmış bir

yığın talihsizi içine almış, bir muhacir kafilesi taşır gibi hüzün içinde gidiyordu. Zaten gök bulutlu idi, rüzgâr esmediğinden bu barut renkli, badana fırçasıyla sürülmüş gibi kaba, yer yer aşınmış bulutlar, yerlerinde donmuş, adi bir fotoğrafçı atölyesindeki muşamba perde resmine benzemişti; sıkıntı veriyordu. Güneş batmak üzereydi ama göğe neşeli ışıklar vermek şöyle dursun, tüter bir kütük gibi sanki duman salıyordu; palamut tavası kokan, sefalet kokan bir duman...

Boğaziçi bu mudur? Ne kasavetli yer... Vapur dolusu insan taşındığı halde bomboş... Yalnız bekçilerin oturup ümitsizce suların seyrine daldığı bir deniz feneri kadar boş ve gamlı! Vapur iskeleye yaklaştığını bildirmek için düdüğünü öttürünce bu ses bacadan değil, Emirgân Korusu'nun boş bağrından çıkmışa, yaralanmış bir efsane ineğinin böğürtüsüne benzedi; yamaçlar –ürkmüş yavruları imiş gibi– haykırıştılar ve titrediler. Karısına bir cevap vermiş olmak için dedi ki:

"Buraların mevsimi daha gelmemiş..."

"Ama şu halin de bir güzelliği var. Hani seninle kışın Lucerne Gölü'nde vapurla bir gezinti yapmıştık; hava bulutlu, dumanlıydı; hüzün içindeydi. Ne kadar hoşlanmıştık! Minimini vapurda iştahla bir öğle yemeği yemiştik ki... hâlâ tadını unutamam. Hatırladın mı?"

Kenan geçmişten bazı şeyleri en ince teferruatına kadar hatırlıyor; fakat bazısını hemen hiç... Yahut çok sisli ve bulanık. İsviçre seyahatinden o göl gezintisini zihnine getiremedi. Yalnız Lucerne'de bir müzeye girmişti, harp müzesi mi, sulh mü? Bir takım muharebe resimleri, toplar silahlar... Hatırlamış göründü.

"Ha, evet; hoştu..." dedi, gene sustu. Konuşmak istemiyordu. Deminden beri karısına sıhhatini sormayı tasarlıyordu da dilinin ucuna gelen kelimeleri söylemeye üşeniyordu.

Bir aralık güneşin battığı yerde bulutlar taş atılmış buzlu cam gibi birdenbire çatladı, ortasından sanki bir parçası düştü ve düşen çentik çüntük, eğri büğrü, etrafı intizamsız keskin ve sivri delikten koya bir aydınlık boşandı; bu aydınlık tıraş bıçağı gibi küçük paketleri sardıkları selofan kâğıtların jelatinli renginde idi; dok ile suların üstüne aksetti değil, sarıldı; peltemsi bir zar bağladı. Bir incecik zar ki, altındakini eskisinden daha ışıldak gösteriyor ve insana tırnağıyla kazımak, sıyırmak arzusu veriyor. Şöyle bir tarafından ucunu koparıp çektiniz mi sessizce yırtılıp kalkacak gibi bir şey...

"Aman, ne latif..." diyen Perihan'la beraber koya bakıyorlar. Kızağa alınıp teknesi sudan yukarıya çekilmiş olan vapur, kasap dükkânında çengele asılmış bir koyun gibi acıklı ve çirkin; ayrıca sünepe... Denizle teması kesince bütün manasını, zarifliğini kaybetmiş, zavallı bir şey olmuş! Gölgesi de acayip... Kenan daha ziyade gölgesiyle meşgul: İşte toparlak bir kulp, ortasında bir delik; sonra yayvan, yivli, kenarları çentik uzunca bir sap...

İri azman, heyulalaşmış bir Yale anahtarı!

Bu anahtar, durgun suların üstünde, ağır ağır kımıldanarak, bir toplanıp bir yayılarak, iki tarafa yalpa vurarak önlerine kadar uzanıyor çekiliyor; gene geliyor, tekrar kaçıyor. Kenan'ın avuçları ter içinde...

"Nen var? Ne oluyorsun Kenan? Söyle, bir şey söyle!"

Söyleyecek şey bulamıyor. Telaş içinde çırpınan Peri-

han'ı büyüyen ve sabitleşen gözleriyle kayıtsız, dimdik seyrediyor. Verdiği suyu içiyor, çantasından çıkardığı kolonyayı kokluyor, alnına ve ensesine sürdüğü zaman da itiraz etmiyor. Nihayet gözlerindeki dikliğin hafiflediğini ve gerilen boyun damarlarının yumuşadığını anlıyor, derin bir nefes alıyor.

O zaman görüyor ki Perihan'ın gözleri yaş içindedir.

XXVI

Bugünkü hallerinden memnun olmayanlar geçmişteki bazı hayat safhalarını farkına varmadan daha sık düşünürler, eski günlerin manzarasına dalıp kalırlar. Galiba dinlenmek, avunmak, büsbütün bunalmamak için insiyaki[1] şekilde bunu vücut kendiliğinden yapar; bir nevi tedavidir; sinir hastasının ılık su dökünmekten, yahut kırları dolaşmaktan, seyahate çıkmaktan fayda görüşü, hiç değilse biraz rahatlaması gibi o, ömür gerisi gezintiler de bir müddet sükûn verir.

Kenan bunu şimdi iyi anlıyordu, bir vakittir çocukluğuyla, çocuklukta sevdikleri simalar ve yerlerle zihnen daha fazla meşgul oluyordu. Azıcık sisli görüyor ama gene de zevk alıyor. Hatta çok gerisini değil, üç yıl öncesini, Perihan'la tanışıp evlenişini, Bomonti tarafındaki beyaz yağlı boyalı, ahşap ufacık evi hatırlamaktan da hoşlanıyor ve o günlerdeki Perihan'ı büsbütün başka bir kadın gibi görmekten acı bir keyif duyuyor.

1 insiyaki: içgüdüsel

"Sanki iki kere evlenmiş bir erkeğim. Bir Perihan var ki kendisiyle çok zaman olmuş, dik merdivenli, üç kat, küçük, yarı çıplak, ışıklı bir evde ve uzak bir memlekette yaşamışım. Şimdi geniş apartmanın eşya dolu, yüklü perdelerle kapanık, halılara boğulmuş salonlarında gördüğüm Perihan başka bir kadındır, ikinci karımdır. İlk hayat ve ilk kadın ne kadar daha iyi idi..."

Parası çoğaldıktan sonra o güzel hayatı –mevkilerine uygun sosyeteye karışmak ve uymak suretiyle– muhakkak ki soysuzlaştırmışlardı. Moda semtlerde yazlıklara taşınmalar, gece hayatına atılmalar, mütemadi davetler, ziyafetler, kulüplere devamlarla az zamanda değişmişler, kuklalaşmışlardı. Artık aralarında gönül rol oynamıyordu, sadece, kupkuru uzviyetleriyle[1] hareket ediyorlardı. Eski hayatta kalmaları lazımmış meğerse! Birbirlerine ne derece daha yakındılar... Hele otomobilsiz, kol kola, geceleyin, sinema dönüşü yağmur ve kar altında, tek şemsiyeye sığınmış Bomonti yokuşuna bir tırmanışlarını hatırlıyordu, güzel bir hikâyenin en candan yazılmış bir parçasını okuyormuş gibi heyecan duyuyor, o tada hasret çekiyordu.

Yok... Muhakkak o Perihan başka bir kadındı. Gene durgun, rüyalı idi ama bir kazadan kurtulmuşçasına içinden sevinçli, talihinden memnundu. Çok defa yatakta ve uykusu arasında bilmeden elini uzatır, Kenan'ın elinden tutar, sıkardı, kaybetmekten sanki korkuyordu. Kenan da sabahları nasıl neşeli uyanır, ıslık çalarak giyinir, kanaryasının suyunu değiştirir, yemini koyar, akşamları nasıl koşa koşa, uçar gibi yokuşu çıkar; evine sevinçle gelirdi.

1 uzviyet: canlılık, organizma

Gelirdi ve yaz ise Perihan'la beraber küçük sepeti hazırlarlar, Bomonti Bahçesi'nde yemek yemeye giderlerdi. Oradaki orta sınıf halka karışmaktan, ucuza eğlenmekten haz edişleri ve bir umumi bahçe yemeğini bir eğlence saymaları ne tatlıydı...

Akşamüstleri, dükkânlar kapanmadan Pangaltı'ya inerler, Feriköyü'ne çıkan yokuş üzerindeki iki sıralı balıkçı, bakkal, zerzevatçı dükkânlarına bakarlar, daima yeni, mevsime göre değişen öteberi alırlar, pazar yolundan –ikisi de paketlerle yüklü– birbirlerine dokuna sokula dönerlerdi.

Mesela o ilkbahar başlangıcında, küçücük sandıklara yeşil yapraklarla istif edilmiş, sararmış piyano tuşları renginde, emzikteki çocuk ağzı gibi kokan dil peynirini beraber almışlardı. Bir zamanlar da pisi balığına merak salmışlardı; mutfağa girerler, tereyağında tavasını yaparlar, beyaz şarap içerek yerlerdi. Yemişlerden hiçbirini, hele üvez gibi, muşmula gibi garipçelerini hiç kaçırmamışlardı.

Yufkayı da severlerdi; dükkâncının katlayışı, sonra yine yufka gibi dayanıksız, hamura benzeyen mavi ve pembe kâğıtlara sarışı, aynı zamanda hem yumuşak hem ağır bir paket halinde ellerine vermesi de hoşlarına giderdi. Perihan bunlardan gayet biçimli, gevrek, içindeki maydanozları dipdiri, yemyeşil pek sevimli, lezzetli sigara börekleri yapardı. Bir camekâna bakar, teneke kutuya konmuş, üstü camla kapalı baklava biçimi kesilmiş, lif lif olduğu belli bir şeyler gösterir:

"Pişmaniye!" derdi, "alalım!"

Alırlardı. Kenan, turunç, portakal, limon ve mandalina kokularını bir araya getirmiş, kabarık pampilimusları ilk

defa Perihan'ın elinden yemişti. Sabah kahvaltısında enine ortadan kesilip toz şekeri ekilerek kendi kabuğunun içinde kaşıkla yenen, suyu içilen bu meyveleri sonraları masasına hizmetçi kız da getirmişti. Ama diş etlerine kadar geçen baharlı tadı tekrar bulabilmiş miydi? Erken uyanarak muhabbetle geçmiş bir gecenin sabahı karşılıklı yemenin zevki başka idi; ikisinin de ağzı yarı buruk, yarı acı, yine de lezzetli, bir ılık iklim rayihasıyla dolardı. İşine giderken kapı aralığında o rayihalı ağızlarla öpüşürlerdi; bir anda, portakal bahçeleriyle çevrili uzak yerlere seyahate çıkmış gibi olurlardı.

Ya Âbide-i Hürriyet Tepesine doğru gezintiler? Bazen kır kahvelerine uğrayarak, bazı defa Kâğıthane vadisine bakan taşlıklara oturarak, çingene kızlarına fal baktırıp bunlardan, mevsim sonbahara rastladıysa ovulmuş bakır sarısı ve geçkin frenk çileği renginde, yerken dili törpüleyen kocayemişler dizilmiş bembeyaz, mini mini sepetler, kış sonu papatya demetleri, yılbaşı yakınsa her yaprağına mercan kırmızılığında toparlak şıngıllar iliştirilmiş dikenler satın alarak gezişler?

Ne kadar kısa sürmüştü... fakat bu hayatın her parçası zihninin içinde çok ışıklı, çok renkli birer tablo gibi sanki asılı duruyor, hatırladıkça bir tablolar galerisinde dolaşır gibi oluyordu.

O Perihan da daha tatlıydı; belki de pahalıya çıkmayan ve genç kızlarınkini andıran ufak robları, yalancı ipekten iç çamaşırları, hele mutfağa girdiği vakit taktığı cici önlüğü ile, has un, kabarmış baking powder, sütlü vanilya ve limon kabuğu rendesi kokan elleriyle, çıplak ayaklarına taktığı ökçesiz kumaş terlikleriyle şimdiki mükellef Perihan'dan çok daha tatlıydı; kocadan ayrılmış bir kadın gibi görünmüyor,

pek taze, hiç dokunulmamış, henüz çocuk tesirini yapıyordu. Sanki Vecdi ile yaşamamıştı; ne bir lüks devri geçirmiş, ne de koyu sefalete düşmüştü; babasının yanından doğruca oraya gelmişti, her şeyi Kenan'da görmüştü, öğrenmişti. Mimar ile uzun süren yorucu macerasından sonra karısının Bomonti'deki ufak evde hayata tekrar doğuşu, daha rahat bir hayata dönüşü, dinlenişi ne güzeldi... Ah, iyi günlerdi onlar, unutulmaz günler! Kıymetini anlamamış, kendisini umumi cereyana kaptırarak yaşayış seviyesini güya yükseltmişti. Nesine lazımdı? Nesine lazımdı Taksim'de koca apartman, en pahalı terziler, otomobil, gösteriş; kısacası bir hamlede bir demokratlar aristokrasisi kuranların samimiyetsiz âlemine karışmak!

İşte sosyete bu: Aktaban'ı, Atıf Bey'i, Sait Fatin'i, komisyoncu Reşit'i; hatta şu Ekrem Sümergil'i, Şermin gibi kadınları vesaireleri vesaireleri ile! Daha neler vardı, kulüptekiler, lokantadakiler, idare meclisindekiler, hafta sonu, şayet giderlerse baloda görecekleri... Tütüncüler, zahireciler, peynirciler, taşçılar, tuğlacılar, keresteciler! Bunlar eskiden mağazalarını, depolarını, ardiyelerini kapatırlar, Fatih'teki, Çukurbostan veya Karagümrük'teki evlerine dönerler, geceliklerini giyip mevsime göre çuha veya Şam kumaşı hırkaları sırtlarında, toparlak masada yemeklerini yer, uyurlardı. Yine zengindiler; fakat bu kadar ortada dolaşamazlar, cemiyetin kremini teşkil etmezlerdi. Evet, şüphesiz yeni bir sosyete kuruluyor; her yeni kurulmaya başlanan binalar gibi henüz kaba taslak, delik deşik, harcı kurumamış, kireci ve kumu meydanda bir heyula! Eksik, fakat kurumlu; kendini beğenmiş bir heyula!

Kenan bunları geceleyin yatakta düşünüyor; kafası daima işlemektedir; zaten rüyaları da hakikaten rüya mıdır, yoksa düşünmesinin devamı ve sapıtması mıdır, fark edemiyor ya... Sabahleyin dinç uyanmasının, kendisini yorgun ve hüzün içinde bulmasının sebebi uykusuzluk. Aldığı çeşitli komprimeler de pek fayda etmiyor. Kaç türlüsünü denedi? Ne fanadormlar kaldı, ne diyal'lar... Kaşık kaşık içtiği pasiflorinler de ayrı!

Asıl fenalık uykusunun kaçtığını, yanında yatan Perihan'a duyurmamak istediğinden çok kımıldanmamaya çalışmasında, kalkıp dolaşmamasında, bir sigara içip bir şey okumaktan çekinmesinde idi. Bazen öyle boğulur gibi oluyordu ki bir hamlede fırlamaktan, balkon kapılarını açıp dışarıya haykırmaktan kendini güç men ediyordu. Hatta dün gece bir aralık sadece balkona çıkmak değil, oradan aşağıya atılmak ihtiyacını bile duymuştu. Ölmek için mi? Yoksa... Bunu istemiyordu, şuuruyla istemiyordu; içinden bir kuvvet itiyordu, şuuru yardıma koşuyor, önlüyordu, galiba...

Birden doğruldu: Perihan bir şey söylüyordu. Hayır, uykusunda konuşuyordu. Kulaklarını verdi, anlamaya çalıştı. Bir kelimesini bile kavrayamayınca elektriği yaktı. Karanlıkta olduğu için anlayamıyorum gibi gelmişti. Yüzüne ışık vuran karısı kımıldandı, yan döndü, aydınlıktan gene kurtulamayınca gözlerini, uyanmadan koluyla örttü; öylece uykusuna devam etti.

Perihan rüyasında neler görebilirdi? Şüphesiz bu rüyalara çok defa Vecdi de karışıyordu. Belki de kendisini Vecdi'nin hâlâ karısı imiş gibi gördüğü rüyaları vardı; rüyalar ki içinde Kenan'ın rolü yok, yahut silik, sönük bir çehre

olarak ara sıra dumanlı halde belirip kayboluyor. Yalnız bir koca tanımış kadınların rüyalarına da elbette erkek girer; acayip sahneler geçer; fakat evlenmiş, yıllarca beraber yaşadıktan sonra ayrılmış kadınınki gibi mi? Bu kadın geceleri ötekilerden daha berrak gördüğü rüyalarla eski kocasına ikide bir dönen kadındır; senli benli konuşan, fütursuzca önünde soyunan ve tekrar bir arada bulunmayı gayet tabiiye alan kadın... Böylesi uyanıp rüyasını hatırladığı zaman yanında ikinci kocasını görünce ne duyar?

Perihan ne duyuyordur, acaba?

Her şeyi fenaya, çirkine ve iğrence yormaktan kurtulamayan Kenan öyle sandı ki –güzel ve hafif şeyler yemiş, tertemiz yıkanmış vücuduyla, tertemiz ovulmuş ağzıyla, tertemiz çamaşırlarıyla ve o haldeki kadının uyku kokusuyla– yanında yatan Perihan'ın şu dakikada gördüğü rüya bugünkü hayatının gizlenmiş tarafıyla alakalıdır. Gizlenen hakikati en öz duygu ve isteklerin tezahürü şeklinde rüyasında yaşıyor. Şuur altına itilip tepilmiş arzuları tamamıyla üste çıkmış, mutlak bir surette hürdür. Kimi seviyorsa onun kollarında ve nasıl sevişmek istiyorsa o vaziyettedir. Asıl Perihan rüya gören Perihan'dır. "Kim ne der? Kime ne tesir eder?" diye düşünmüyor, kayıt ve şart tanımıyor. İnsan, yalnız rüyasında tam kendisidir. Profesyonel bir fahişenin esasta ne kadar az fahişe ve bir evli kadının ne kadar az ev kadını ruhlu oldukları rüyalarında meydana çıkar. Hakikatte rüyadaki gibi yaşayamadığımız için insanlar âlemi ruh hastalarıyla dolu... Ancak terbiyenin bittiği yerde natür başlar.

Perihan, yüzündeki rahat hatlara rağmen çile çekiyor. Eğer ihanet ettiyse bu, rüyasında geçirdiği ömrün birazını

olsun gerçekleştirmek arzusuna dayanamamasındandır. Ne yapsın? Bütün kadınlar ne yapsınlar?

O vaziyette pek uzun müddet dalgın kalmış olacaktı ki elektriği söndürünce odaya perdeler arkasından sabah ışığının vurduğunu gördü. Geceden hiç memnun değildi ama sabahtan daha fazla ürküyordu, hele ilk çiğ aydınlıktan, uyanan hayattan, hayata karışmak mecburiyetinden ve aynı yolları, aynı adamları görmeye mahkûm olmaktan... Ya tramvay gıcırtıları ve çanları?

Hem şimdi başlayan bugünün içinde –eğer kuvvet bulursa, fikrinden vazgeçmezse– yapacağı mühim bir iş vardı; fena bir iş, ne mevkiine, ne karakterine uymayan çirkin bir iş...

Ufak kuştüyü yastığı başının üstüne çekti, ışık sızmayacak kadar bastırdı, o halde, sıkıntı çeke, çeke, planını teferruatına[1] kadar düşünmeye koyuldu. Düşündükçe karıştırdığını, içinden çıkılmaz hale getirdiğini kendisi de anlıyor, ter döküyordu.

Dokuza doğru Perihan kendisini güçlükle uyandırdı. Aynada çene kemiklerini kısılmış, gözlerini dumanlı ve bütün yüz hatlarını gergin buldu.

XXVII

Frakını giydikten sonra aynada kendisine dikkatle bakan Kenan:

"İğreti, dik, özenti bir halim var. Boynuna ilk defa tas-

1 teferruat: ayrıntılar

ma geçirilmiş bir köpek gibi kaskatı, ensesinden yakalanmış sanılan duruşumu hâlâ bırakamadım, yumuşayamadım..." diye söylendi. Bereket saat on buçuğa doğru açılmış, kafasında bir ferahlık duymuştu; gündüzkünden çok iyiydi; İstinye'deki buhran iki gündür tekrarlamamış, hatta o buhrandan sonra epeyce rahatlamıştı. Baloya Perihan'ı tetkik etmek, biraz da ona bir şey kuruyor, bir şey hazırlıyor görünüp de vesvesesini arttırmamak için gidiyordu. Dikkat etti: Perihan daha tabii hareket etmesini biliyor... Vecdi ile Paris'te en büyük otellerden birinde üç ay kaldıkları, her geceyi suare kıyafetinde geçirdikleri için o, çıplak elbisesini yadırgamıyor, dekolte tuvalet içinde de rahat görünebiliyordu. Hoş, kadınlar bu baloda erkeklerden daha sevimli ve muhitlerini daha benimsemiş idiler; acayip olan erkeklerdi; hele ilk saatlerde hepsi de öyle donmuş, ellerini, kollarını idarede öyle tutuk idiler ki bir sinema "metteur-en-scene"i[1] bunları figüran olarak bile bir suare sahnesinde bulunduramaz, perdede seyrine tahammül edemezdi.

"Uzun etek, boyları uzun gösterdiği için kadınlarımızın bir kusurunu, kısa boyluklarını azıcık örtüyor, değil mi?"

Bunu söyleyen, bir sütuna dayanmış etrafına bakarken Kenan'ın yanına gelmiş bulunan yaşlı muharrir Edip Server'dir. Kalabalığa bayılan muharrir gayet neşeli. Bir müddet dışarıda, yalnız başına kalmış da telaşa düşmüş, sonradan tekrar kümese girmenin yolunu bulmuş bir horoz kadar neşeli... nerede ise çırpınacak ve ötecek!

"Enfes," dedi, "Japon balıklarıyla dolu bir akvaryum sey-

1 metteur-en-scene (Fr.): direktör, yönetmen

rediyormuşuz gibi... Uzun etek? Kadına bir o, bir de şalvar yaraşır. Geçen ay Ankara'da bir kıyafet balosunda idim, şalvarlı hanımlar pek çoktu, hepsi de pek iyi idiler. İpek şalvarla cepkenin, hele dar yeleklerin bir kerameti de vücut sistemimize uyması, bu vücutların kendilerine mahsus yayvan tenasüpsüzlüğünü örtmesi... Farkındasınız ya... Ekseriyeti iki sınıf kadın teşkil ediyor: Şişmanlar ve –kavruk demiyeyim– ufak tefekler. Alıştığımız için bizim pek dikkatimizi çekmeyen bu manzara garpten gelenler üzerinde tesirsiz kalmıyor. Şu var ki kadınlarımız çokluk itibariyle güzel ve mütenasip değildirler ama hayret verecek derecede sevimlidirler. Hiç bir ecnebi sosyetesinde sevimlilik, cana yakınlık, başkalarına derhal geçici ruh –kadınlarımız sayesinde– buradaki kadar kuvvetli olamaz. Aksine erkeklerimizde ve gençlerde sevimlilik kıt... Nazik olamadıkları gibi ruhları da bir türlü –nasıl diyeyim?– seyyal, uçucu, sirayet edici bir hafiflik alamıyor... Çoğumuzun ruhu tortulu, telveli!"

Kenan kendini düşünerek bu sözlere içinden hak veriyor. Evet, fazla tortulu, telveli ruhta bir genç de kendisidir. Hakikaten kadınlar çok daha sevimli, hatta daha da istidatlı... Belki yarınki cemiyetin kalkınışında kadının rolü pek büyük olacak. Ama şu kadınlarınki değil, memleketin her tarafından gelerek üniversitelerden yetişecek ve erkek işlerini görecek yeni halk kızlarınınki... Buradakiler garp hayatını taklit etmek için ileri hatta sürülmüş devşirmelerdir.

Perihan'ı gözleriyle aradı: Bıraktığı yerde, masanın başında birkaç kadın ve birkaç erkekle beraber oturuyor ve işte uzakta birine nezaketle gülümsüyor. Kime olduğunu anladı: Banka İdare Meclisi Reisi'ne, Veli Demirtaş'a! Veli dün

küçük rütbede bir zabitti, şimdi milyoner... Büyük ticaret şirketlerinde ve bankalarda ya reis, ya İdare Meclisi azasıdır. Çoğuna uğramaz, kazancını hesabına geçirirler, hesapsızca para harcar, keyfine bakar. Masaya yaklaşıyor, Perihan'ın elini öpüyor, öbürlerini de kayıtsızca selamlıyor. Galiba Kenan'ı soruyor ki karısı "dolaşıyor" manasına başıyla bir işaret yaparak cevap veriyor.

Veli Demirtaş geçip gitmiyor... Perihan'ın gösterdiği kanepeye, yanına oturuyor. Biraz sonra baş başa kalıyorlar. Zira masadakiler, belki de vesile bularak dansa kalkmış, uzaklaşmışlardır.

"İdare Meclisi Reisi'yim diye bu adam kendinde birtakım haklar mı farz ediyor? Mademki ben orada yoktum, oturmamalıydı... Oturması küstahlık! Hele ötekilerin gidivermeleri büsbütün münasebetsizlik ya..."

Biraz durdu:

"Yoksa," dedi, "mesele büsbütün başka mı? Perihan'la Veli'nin münasebeti olduğunu masadan kalkanlar biliyor mu? Bilmeyen bir kendisi mi?"

O sırada şüphesini arttıran bir şey daha geçti. Nerede ve kiminle olsa hemen koşup Perihan'la muhakkak konuştuğunu pek iyi bildiği Dr. Şevket Rıza, masanın önünden geçerken kısa müddet durakladıktan sonra görünmemeye çalışırcasına yoluna devam etti. "Şimdi olmaz, baş başa rahatlarını bozmayalım. Malum a!" diye düşünerek mi? Zira doktor bütün İstanbul'un o muhitindeki dedikoduları, gizli işleri haber alan ve bunlarla meşgul olan bir adamdı.

Edip Server'in sürüp giden monoloğunu, aklı Perihan'a saplandığından beri dinleyemiyordu. Ona:

"Haydi," dedi, "bizim masaya gidelim... Veli Bey Perihan'ı yalnız bulmuş. Kadıncağız boğuluyordur."

Ahbabının yüzüne baktı: Zihninden ne geçiriyordu? Dudaklarında bu söze karşı acayip bir gülümseme mi belirecekti? "A yavrum, bırak onları kendi hallerine... Oyun bozanlık etme. İkisi de baloya bunun için geldiler; zahmetlerine değsin!" manasına bir gülümseyiş mi?

Edip Server zaten gülümsemekte idi, memnundu. Yüzünden bir şey anlayamadı. Danstan dönen çiftlere durup yol vererek, kimi baygın, kimi sert, hepsi de ılık, ısınmış parfümlerini birinden öbürüne tutulup güzel renkli ve güzel kokulu arızalarla[1] karşılaşarak, bazı tanıdık çehrelerdeki değişikliğe şaşarak, selamlaşarak ve birkaç cümle konuşarak güçlükle giderlerken Kenan dikildi, kaldı: Evlendikten bir sene sonra hiç beklemezken birdenbire müdürlüğe tayininde önayak olan, hatta doğrudan doğruya bu tayin işini yaptıran Veli değil miydi? Kenan, açıkçası, devrin nüfuzlu şahsiyeti Veli'nin bir adamıydı. Yeni milyoner daha henüz o servetin temelini kurarken, Paris'te tanışıp beraberce kısa müddet düşüp kalkmalarından ibaret bir ahbaplık üzerine Kenan'a muhabbet hasıl etmişti, hele İdare Meclisi'nin başına geçtiği bankada bu genç seyahat arkadaşını müdür muavini olarak bulunca hemen himayesine almıştı. Kenan'ın herkesin peşinde koştuğu, göz diktiği bir mevkiye –muhakkak canla başla çalışarak, rakipleri neler pahasına atlatarak– getirilmesi gizli bir hesaba mı dayanıyor, başka çeşit bir hizmete, bir beklenilene karşı mıydı? Perihan için, Perihan'ı kayırmak, refaha eriştirmek için olmasın? Dahası da vardı:

1 arıza: engel

Kenan'ın asıl servetini teşkil eden parayı gene Veli'nin kendisini gönderdiği Avrupa seyahatinde ve onun direktifiyle çevirdiği mali bir işte kazanmamış mıydı?

Yaşlı muharrir:

"Yürüyelim, burada duramayız, yolu kapıyoruz..." dedi, koluna girdi, çekti. Kenan etrafına hayretle, hiddetle bakıyordu:

"Asıl sağlam cemiyet, bizden en aşağı yarım asır sonra kurulmaya başlanacak. Biz kâfi derecede cihazlandırılmadan boş yerlere, 'Bundan da bulunsun... Garpta böylesi de var!' diye acele acele açtığımız müesseselerin başına, sistemle yetişmemiş, olgunlaşmadığımız halde getirildik. Her hususta acemiyiz, şımarıklık ediyoruz ve kendimizi beğeniyor, gerçekten o işlere layık, ehil adamlar sanıyor, tam randımanımızı verdiğimize inanan şişkin, yüksekten tavırlar alıyoruz. Napoleon'un yarattığı aristokrasi vasıflarında imtiyazlı bir iş adamları âlemi... Büyük muamelelere girişmenin, otoriteye sokulmanın yolunu bulmuş şu müteahhitlerden, tüccarlardan, komisyonculardan, sanayicilerden çoğu her istihale[1] devresinde türemesi mutat[2] tiplerden değil mi? Kaçı vaziyetini muhafaza edebilecek? Yarın yeni bir ekonomi sistemiyle yepyeni bir nesil ortaya çıkacak, asıl temeli o nesil atacak! Biz bir figüran, bir göstermelikten ibaretiz."

Kenan böyle düşünmekle beraber düşündüklerine tamamen inanmadığını da anlıyordu. Muhakkak sakat tarafları ele alıp bunu umuma teşmil eden,[3] kendini de içine sokan

---

1 istihale: değişim, başkalaşma
2 mutat: alışılmış olan
3 teşmil etmek: genelleştirmek, kapsamak

bir bedbinliğe düştüğünün farkında idi. Ne görüyorsa onun için iğreti, geçici, meziyetsiz, hatta lüzumsuzdu. Güzel olan "dün" idi ve güzel olacak belki "yarın" idi; "hal" daima fena!

"Hal"den sıyrılmak... İstediği odur ve ıstırabı da sıyrılamamaktan ileri geliyor. Yarabbi, bir balo manzarası insana böyle mi tesir etmeli? Böyle mi tesir ederdi? Beğeneceği kadınlar mı yok? Biraz sivrilip de salonlara girdiği sıralarda –evlenmemişti daha– şu hanım ne kadar hoşuna giderdi. Önce sinema yıldızlarından birinin cazibesine kapılmak, sonra bir kadını ona benzeterek sevmek... Zamanın hazzetme, meyil duyma usulü budur. Kenan da o hanımı bizde fazla tutmamış olan Myrna Loy'a benzetmişti, rastlamaktan zevk alırdı. Nesini beğeniyordu? İnsana ferahlık veren rahat hatlı çehresini, göze batmayan, acayibine gitmeyen rahat ve ahenkli güzelliğini mi? Evet, tıpkı sonradan Perihan'da bulduğunu! Anlaşılıyor ki Kenan'ın ezelden mukadder tipi Perihan'dı. Çocukluğunda bile komşu kızlar içinde seyrine doyamadığı bir tanesi yine Perihan'ı andırmaz mıydı? Paris'te bir kere ele geçirince artık bir daha başka kadın peşinde koşmaktan kurtularak beraber ömür sürdüğü terzihane modeli Süzan'ın da Perihan'a benzeyen bir yüzü, vücut şekli ve bir hali yok muydu?

Yanlarından boyuna ya büsbütün dekolte, göğüslerindeki kumaşların nasıl tutunduğu bilinemeyen yahut vücutlarının üst kısım çıplaklıkları tüller ve gâzlerle[1] yarı gölgeli, her biri bir türlü renk içinde bir başka türlü rayiha neşrederek[2] mütemadiyen kadınlar geçiyordu; nefesi tutulmuştu,

1 gâz: diş
2 neşretmek: yaymak

yorulmuştu. Öte taraftan da cazın sesi şakaklarında atıyordu. Sanki bir tramvayda veya trende gidiyordu da oturduğu yere yakın, ta kulağı dibinde mütemadiyen gıcırdayan ve bir kuş yavrusu sesiyle mütemadiyen cık cık, aynı tonda öten bir bozukluk vardı; iki yağsız demir parçası biteviye birbirine sürünüyordu... işte caz ona bu tesiri yapıyordu; sinirinden dişlerini sıkıyordu.

Ne kadar yanlış düşünmüş, ilk önce aklına gelmesi icap eden en kuvvetli ihtimali bırakarak nasıl da boş tahminlerle vakit kaybetmişti? Perihan'ın çantasındaki anahtarla milyoner Veli'nin hazırladığı eve giriliyordu ...Ve belki de şu anda gidip bu adamın frak pantolonundan sarkan platin zincire bağlı anahtar halkasını çekip alsa o anahtarın eşini bulacaktı!

Bulmuş kadar emindi.

"Bitti," diye mırıldandı, "iş meydana çıktı... Yakaladım!"

XXVIII

Kenan'la yaşlı muharririn geldiklerini görünce milyoner Veli, Adriyatik dağları lisanına kaçan şivesiyle ve memnun bir halde:

"Geldiniz mi nihayet siz... Bekliyoruz bir saatten beri.. Hanımefendinin gözleri hep yolda kaldı ne zamandır..." diyerek güya iltifatta bulundu. Tuhafı şu ki Kenan kızmadı; acayipçe neşelenmişti, bir yükten kurtulmanın yorgun-

luk içindeki rahatını duyuyordu. Nerede ise şakalaşacaktı. Demin giden kocasıyla şimdi gelen arasındaki haleti ruhiye farkını bakışlarından sezen Perihan'ın hayretini gözlerinde okuduğu için, sorulmadığı halde izah etti:

"Edip Server'le bulunup da neşelenmemek mümkün müdür? Önümüzden geçen her güzel kadını bir çiçeğe, güzel bir kuşa, zarif bir eşyaya, hoş şeylere benzetti; güldük, gülüştük."

Pek farkına varmadan o zaman dinlediklerini hatırlayıvermişti; muharrir hakikaten böyle yapmıştı; bir sürü teşbihler... İçlerinde hicivlisi de çoktu. Mesela "Şu hanım kendisini siklamene benzettiğini sanıyor ama her tarafı kalın olduğundan bir azman kına çiçeğine dönmüş; kanatlarını açıp uçacak değil, dolgun çiçeğinden yarın bir cins iri kabak verecek gibi duruyor..." gibi sözler söylemişti.

"Görüyor musunuz," demişti, "bu hanım sert etli, fakat Trabzon hurması, üvez nevinden ham ve ağız buruşturucu tesiri vermiyor mu? Bakarken insanın dişleri kamaşıyor. Halbuki yanındaki bambaşka... Parmağınızı sırtına vursanız fağfur gülabdan[1] gibi tokluğu içinde gevrek bir ses duyacağınıza hükmedersiniz... Hamuru ne kadar ince ve ne iyi fırınlanmış. Birincisini kiler rafına, ikincisini salondaki vitrin içine koymak lazım! Hah, işte, biri daha: Bu da ince, narin, lakin nedense bana eskiden İstanbul'a gelen Fransız operetlerindeki yeni yetişme şımarık, ufak tefek sopranoları hatırlatır; konuşurken birdenbire durup müziğe uyarak tuhaf bir parça söyleyecekmiş, sonra da birtakım komiklikler yapacakmış gibi gelir. Sevimli ise de pek delişmen! Öyle

1 gülabdan: gülsuyu şişesi

kadınlar bu yaşta çekilirler, hoş olurlar ama yazık ki bazısı kırkından sonra da aynı halde kalmaya çabalar, muhiti rahatsız eder. Sağ tarafa dikkat: Ana kraliçe tavırlı bir kadın geçiyor, sanki sülalesi Gotha salnamesinde[1] kayıtlı... Yeni zenginlerden birinin karısıdır; daha iki sene evvel dikişçiydi, bize de gelirdi; gösterişsiz bir şeydi... Servete onun kadar yakışmış kadına raslamadım. Paralılığı ne de çabuk benimsedi, ne de şanlı oldu... Bir ona bakınız, bir de beride "Bu devirde de kocam büyük adam oldu" diye böbürlenmekte devam eden eski sadrazam kızına... dünkü dikişçinin yanında sanki, mükellef tuvaletine rağmen fakrühal ilmühaberi[2] yaptırmaya gelmiş, mahalle muhtarlığında dert yanan bir kadın! Şu gösteriş, harici görünüş, yakıştırma meselesi yok mu, balolarda pek mühim... Erkeklerde daha mühim. Zira hepsi de aşağı yukarı rütbe işaretleri takılmamış üniforma içindedirler; bir bakışta kimsenin içtimai[3] derecesini tayin edemezsiniz; gösterişine göre hükümler verir ve çok defa aldanırsınız. Ehemmiyetli bir şahsiyet sanabileceğiniz bir kimse tamamıyla hiçtir; hiç gibi görünense belki cidden değerli, yahut da bir para kudretidir. Şimdi masanızda bulunan Veli Bey deminki dikişçi kadın fasilesinden...[4] Adama servet dış tarafından pek yakışmış, kalantor oluvermiş. Eh, zaten de o ırk güzeldir, Avrupalı tip... Çabuk yıpranmaz."

Kenan, arkadaşının o son cümlelerine hak veriyor: Veli daha pek dinç. Sivrilenlerin çoğu gibi karın yapmamış, içkiden ve sefahatten yüzünün etleri şişip sarkmamış, göz

1 salname: yıllık
2 fakrühal ilmühaberi: fakirlik belgesi
3 içtimai: sosyal
4 fasile: aile, bitki ailesi

kapaklarının hareketi ağırlaşmamış. Boylu boslu, ince vücutlu, fakat çehresi fazla kemikli, bıyığı olmadığı halde de insana eski Alman İmparatoru gibi yukarı yukarı bıyıklı imiş zannını veren kıranta bir erkek... Asker tavırlarını muhafaza etmiş ama doğrusu frakının içinde pek elegan duruyor. Zaten Vecdi de öyle değil midir? Ufak tefek vücuduyla son derece zarif... Halbuki Kenan kendisini biliyor: Yakışıklı ise de zarifliği yok... Çehresi fazla ablak, vücudu şimdiden kalınlaşmış...

"Bu ay sonundaki içtimada bulunacak mısınız?"

"Sanmıyorum ki bulunayım bu toplantıda... Berlin'e gideceğim zannım on on beş gün sonra. Siz varsınız, mademki, yoktur lüzum benim bulunmama!"

Perihan lakırdıya karıştı:

"Ya? Demek yolculuk... Bu sırada tehlikeli olmaz mı? Yaza doğru taarruzlar başlayacakmış, diyorlar."

Veli'nin seyahate çıkacağından güya daha önce haberi yokmuş ve yok olduğunu anlatmak istiyormuşcasına söylediği sözler Kenan'ın dikkatini çekti. Bir de karısının yüzünde ilk defa belli belirsiz bir huzursuzluk görüyordu. Veli'nin gittiğini, müşkül vaziyetten kurtulmasını bekliyor gibiydi. Zaten onunla pek nadir karşılaşırlardı; evlerine gelmezdi, evine de misafir kabul etmezdi. Daha bir kere olsun hariçte bir yere, bir lokantaya, mesela yazın Büyükada'da kulübe kendilerini çağırmamıştı. Ancak bu geceki gibi masalarına uğradığı olurdu. Perihan da hiç lafını etmez, lehinde, aleyhinde hiçbir şey söylemezdi.

Bütün bunlar acayip değil miydi? Veli'nin birçoklarıyla, daha uzağındakileriyle laubalice konuştuğunu, kulüpte ve

lokantada daima davetlileri bulunduğunu görüyor, biliyordu. Veli bir maksatla, doğrusu bir maksadı gizli tutmak için mahsus mu çekingen duruyor, ihtiyatlı davranıyordu. Bu, Perihan'ın bir planı mı idi?

Etraf masalarda bütün gözler üzerlerine çevrili idi; bir şeyler söyleşenler, fiskoslar da vardı. Acaba neler diyorlardı? Kenan imkân olsa da bir tanesini işitebilse... Acaba Perihan'ın adı da karıştırılıyor, "Yaman kadın... Saman altından su yürüten sahte melek halleriyle milyoneri nasıl da avcunun içine almış, nasıl da oynatıyor? Kocasını bir çırpıda hem müdür yaptırdı, hem para sahibi etti! İkisini de bir çeviriyor, bir idare ediyor ki... Bravo!" mu diyorlar?

Atıf Bey de seyircilerden biri idi, dudaklarındaki o sinire dokunan tezyifçi[1] çizgileriyle, daima yeni cemiyetin temel ve kubbe çatlaklarını arayan, bulan –saat zembereklerinin koyu çelik morluğundaki– gözleriyle bakmakta devam ediyordu. Ne gözlerdi onlar? Hakikaten zemberek imiş de boşanacak, yuvasından fırlayıp çarpacak gibi sıkı sıkı bükülmüş, son kertesine kadar kurulmuş tesiri yapıyor, baktığı zaman çarpmasın diye yüzünüzü esirgeyeceğiniz geliyordu.

İçlerinden bir tanesi bile candan ahbabı değildi ki ağzını arasın, açılsın, bir şey öğrensin? Yaşlı muharrir keyfine düşkün, bu gibi meselelere kayıtsız birisiydi; koltuğuna gömülü burada, baloda bile uyuklamasını bırakmayan, şu, ileri masada vali ile oturan şair Sait Fatin tam manasıyla bir egoistti, dünyaya merkez olarak nefsini seçmiş, zamanının ve zamanındakilerin hiçbir derdiyle, sevinciyle alakası yoktu; zaten dert dinlemez değil, insan sevmez, dertli insandan adeta

1 tezyif: alay etme, alaya alma

tiksinir, öylelerini cemiyetten ayıklayıp bir kampa sürseler memnun olurdu. Ahbapların hepsi aşağı yukarı bu kabil, yalnız kendilerine, rahatlarına ehemmiyet veren adamlar... İçlerinden bir tekinin bile teyze oğlu Rüstem kadar faziletli tarafını bulamıyor. Arkadaşı Ekrem varsa da... pek seviştikleri halde nedense karşısında aczini belli etmekten şiddetle çekindiği biri de odur. Her sevdiğimiz faziletli olamaz ve derdimize ortaklık edemez. Çok defa sevmediklerimize açılırız.

Veli Demirtaş, Perihan'dan müsaade istedi, derin bir hürmetle eğilip elini öptü, Kenan'ın elini sıktı, muharrire başıyla selam verdi. "Makale, roman yazarak zar zor yaşayan bir adam balolarda, paralılar ve para oyunbazları arasında ne arıyor?" diyor gibiydi. Edip Server bunu sezdi.

"Ah," dedi, "insanlar âlemi ne eğlenceli... hele Demirtaş'ların çoğaldığı zamanlarda!"

XXIX

"Kenan, yavrum, kendine bakmalısın, bir rejim takip etmelisin. Sana zaten söyleyecektim, bana doktor telefon etmişti, hani muayeneye gitmişsin, benden gizli... O gün..."

"Ne dedi? Deli midir, dedi?"

"Ne münasebet? 'Muhitini değiştirmeye ihtiyacı var, mezuniyet[1] almalı, bir seyahat yapmalı, yer değiştirmesi, her gün gördüğü çehrelerden uzakta bir ay dinlenmesi iyi olur' dedi. Ciddi hiçbir hastalığın yokmuş; temin ediyor; dünya

---

1 mezuniyet: izin

vaziyetinin, harbin tesiri olduğunu söylüyor. Hemen hemen umumi imiş."

"Bunları da o gün mü söylemişti?"

Perihan azıcık şaşaladı; fakat galiba kocasının balo dönüşü çoktandır ilk defa neşeli halinden, tatlı bir gülümseyişle yüzüne bakıp dinlemesinden cesaret alarak cevap verdi:

"Yok, sonra... ben sormuştum; İstinye'deki gazinoda geçirdiğin o kriz üzerine, ertesi günü, yani evvelki gün..."

"Baloda dans ederken bir şeyler konuşuyordunuz ya..."

"Yine seni konuştuk. Aynı şeyleri tekrar etti, 'Sapasağlam,' diyordu, 'vücudunda uzvi en ufak arıza yok. Sağlam, işlek bir kafa... Küçük bir tebdili hava, bir şeyi kalmaz!' İzin alamaz mısın?"

"Alırım."

İkisi de hem böyle konuşuyorlar, hem soyunuyorlar. Kenan sönük sabah aydınlığı girmesin diye perdeleri çekiyor, bir lamba daha yakıyor: Güneşten ziyade elektrik ışığı ve gündüzden fazla geceden hazzetmektedir. Zaten sokakta olursa geceleri açılıyor, adeta eski neşesini buluyor. Asıl korkusu yataktandır; bir de gündüzleri nasıl geçireceğini bilememesi kendisini pek sıkıyor:

"Hakkın var. Bir seyahate çıkmalıyız... çıkmalıyım. Hemen izin isteyeceğim. Gelinceye kadar da işlerimi yoluna koyarım. Hele bir tanesi var ki pek mühim... Bitirmeden nereye gitsem rahat edemem."

"Muavinlerin bakar..."

Yüzünü buruşturdu:

"Muavinlerin becereceği işlerden değil."

Perihan ileri varmadı. Belli ki kocasını sinirlendirmekten çekiniyordu ve yine belli ki hoş tavırlar, vaziyetler alarak onu kendisine çekmeye çalışıyordu. Tuvaletini çıkardıktan sonra üzerine hemen bir şey giyeceğine, örtüneceğine –henüz çatlamış bir gülü dört tarafından sımsıkı sarmış yaprak gibi vücudundan sıyrılıp ayrılmak istemeyen– "skandal" inin büsbütün biçime soktuğu ince belinden aşağı, renkli filmlerdeki kumaşların akar billur parlaklığını almış beyaz kombinezonuyla, gergin çorapları ve ayaklarından çıkarmadığı uzun ökçeli iskarpinleriyle dolaşıyor, kendisi bir çiçek vazosu imiş de kendisine yer arıyormuşçasına şuraya buraya konup kalkıyor, vakit geçiriyordu.

Sanki balonun havasını da beraber getirmişlerdi; her hareketlerinde odaya durmaktan ve ısınmaktan mayhoşlamış köpüklü şarap ve yorgun bir pudra rayihası yayılıyor, parmakları da biraz soğuk tavuk ve ıstakoz kokuyordu.

Az çok biçimli, sevimli bir kadın balo dönüşü soyunurken erkeğe daima olduğundan da fazla güzel ve yabancı imiş gibi adeta merak verici görünür. Üstünde kalabalığın göz izi vardır; bu iz nasıl şeydir? Vücudunda her zamankine benzemeyen ve ne kadar saklansa yine sezilen gizli, derinine bir cereyandan ibarettir. Bu cereyan sağır sesle boşa işleyen bir motorunki gibi hafif, yumuşak, fakat derinine titremeleriyle kendini belli eder; o, birçok erkek gözü altında kalmış olmanın heyecanı, orta halde bir kadının bile manalılığını arttırır.

Kaldı ki Perihan zaten cazibeli ve her zaman manalıdır. Gerçekten manalı mıdır, yoksa sadece manalı tesiri mi yapar? Kenan daha ziyade o manalılığın özden, ruhtan değil,

satıhtan, yüz hatlarından ve bir "eda" dan geldiğine artık kanaat etmiştir; karısı şiddetle basittir; bütün bildikleri, demin baloda gördükleri kadınların çoğundan farksızdır; hepsinin yaptığını yapacak hilkattedir: Ancak kendisini şahsiyetli imiş gibi satmasını biliyor ve o haliyle erkekleri tesiri altında tutmaktan memnun oluyor. Yoksa ne rüyalı, ne hülyalıdır; Vecdi'nin yetiştirmesi, keyfine düşkün, iradesi kıt, erkeğe alışkan bir dişidir. Kenan'dan çok olgun bir dişi...

Zira ilk günlerinden beri Kenan karısının hâkimiyetini hissetmedi, yanında biraz şaşkın, beceriksiz bir erkek olarak kalmadı mı? Perihan ikinci defa askere alınmış bir er gibi evlilik hayatında tecrübeliydi ve aldığı tavırlarla da tecrübe görmüşlüğünü acemi nefere belli ediyordu. Her şeyi o nizama sokmuş, birçok meselelerde kocasının reyini almayı lüzumsuz bulmuştu. Ayrıca "Şöyle yapmalı, böyle hareket etmeli" dercesine bir yol, iz öğretişi de yok muydu? Hatta bazen Kenan'ın toy hallerinden memnuniyetsizlik duyduğunu da açığa vuran hayretli bakışları bile olmuştu. Doğrusu şu idi: İş hayatında çabuk ve kolay yer yapmaya, birinci dereceyi kazanmaya muvaffak olan Kenan, aile ocağında ve karısının yanında bu mevkiyi alamamıştı; ikinci role düşmüş, sönük, silik kalmıştı. Karısının hatırı, cazibesi için konuşulan ve meclislerde o yüzden tahammül edilen erkeklerden...

Hem bunu Perihan gayet ustaca, kavgasız patırtısız, güzel güzel geçinme şeklinde başarmıştı; birinci izdivacında erkeğe kendisini ezdirmiş, ikincisinde onu ezmişti; belki de o kadar hiçe saymıştı ki aldatmayı hakkı sanmıştı. Vecdi huyunda delişmen, kadını hırpalayarak idare etmesini bilen

bir erkekten sonra Kenan Perihan'a çocuk oyuncağı gibi gelmişti.

Ayrıca karısının aile görgüsü de Kenan'ınkinden ileri idi ve yükseldikleri hayata o daha kolay uyabiliyor, bu cihetten de kocasına üstün çıkıyordu. Yeni yaşayış kaidelerinden birçoğunu Perihan'dan öğrenmemiş, nazik, kaçamaklı söylese de ihtarlarına uğramamış mıydı? Önceleri garsonlara verilecek bahşişlerin miktarını bile usulcacık karısına sormaz, yemekte karısının hareket tarzını taklit için beklemez, gecikmez miydi?

Soyunurken hep bunları düşündü, düşündükçe kendisinden nefret etti, Perihan'a hiddet duydu. Katı gömleğinin düğmelerini çözerken aynadan bakarak hâlâ deminki kıyafetiyle odada gezindiğini gördüğü kadına:

"Ne duruyorsun öyle," dedi, "bir şey giysene... üşüyeceksin?"

Galiba her seferki balo dönüşlerindeki gibi cazibesine kapılmaktan, koşup kucaklamaktan korkmuştu; bir tehlikeyi yahut sonradan çirkin bulacağı bir hareketi önlüyordu.

Perihan bir şey demedi, yatağın üzerine atılıp kalmış olan loutre[1] kürkünü omuzlarına attı ve yarı çıplak vücudunun bu simsiyah, yumuşacık, uzun tüyler altında görünen kısımları daha beyaz, daha diri, daha göz çekici bir güzellikte odadan çıktı.

Kenan hem kendisini, hem etrafındakileri acaba hakikaten lüzumsuz yere mi bedbaht ediyordu? Şu anahtar işini bir türlü halledememesi, hatta gittikçe çözülmez hale getirmesi, bir felakete çevirmesi kafasının bozukluğundan mı?

1 loutre (Fr.): susamuru

Sır ehemmiyeti verdiği şeyi açıklasa, haykırıverse kurtulacak, açılacak, feraha çıkacak mı?

Belki... Fakat bunu yapamıyordu. Eziyet çekmekten, eziyet vermekten kendisinin de anlatamayacağı azaplı bir zevk duyuyor, o zevkli azaba daha fazla gömülmeyi istiyor, istedikçe de daha fazla gömülüyor, örtünüyor, örtülüyordu.

Ne baloda, ne yolda, ne de eve döneli beri Perihan'ın birçok kişiden bahsettiği halde Veli'ye dair bir tek lakırdı söylememesi dikkatinden kaçmamıştı. Hükümet nezdindeki bütün nüfuzuyla, milyonlarıyla, rivayete göre Almanya'da, Fransa'da, İsviçre'de elde ettiği emlakı, villaları ile Veli'den daha mükemmel bir dost, belki de müstakbel bir koca bulunabilir miydi? Yine rivayete göre –her halde mübalağalı olacak– Berlin'de ve Paris'te iki otel dairesi onun emrine kapalı dururdu. Şimdi Amerika'ya da kol atmıştı. Harp çıkmadan önce oraya da gitmiş, hatta –yine rivayet– Hollywood'da bir köşk satın almıştı.

Perihan'ı bu köşke yerleşmiş, sinema yıldızlarına karışmış, yıldızların bile hoşuna gidecek tuvaletlerle oralarda gezer, dolaşır, kabul resimleri tertip eder, beğendiği Gary Cooper ile at yarışlarına gider, denize girer vaziyetlerde gözünün önüne getirdi. Karısının film aktörleri içinde en hoşlandığı bu uzun boylu, kemikli çehreli, atik, cesur ve müstehzi bakışlı aktördü. Kenan'a hiç benzemeyen bir tip... fizik tarafı daha ziyade Veli'yi andırıyor. Karısı, bütün durgunluğuna ve rahatını arar görünen haline rağmen muhakkak, hareket, hamle, sergüzeşt seviyordu. Seçtiği aktör öyle roller yapan bir sanatkârdı; Veli de kendi sahasında aynı atılgan-

lıkla tuttuğunu koparır bir adam değil miydi? Vecdi ise tam bir sergüzeştçi idi.

Üstündeki suları kırışıksız, buruşuksuz, yağ dökülmüşçesine rahat, ayna düzlüğünde ve ayna parlaklığında durgun gösteren, fakat altında ihtirasların girdabı gizlenen bir ruh... Perihan'ın ruhu budur.

XXX

Anahtarın sırrından önce bunu keşfettiğine, karısını anahtara götüren sebebin kaynağını bulduğuna emindi:

"Vaziyeti mükemmel sezmişim," dedi, "aklım da yerinde, mantığım da... Şüphelenmekte, işe ehemmiyet vermekte, ihtiyatlı hareket etmekte pek haklı imişim. Perihan sadece safdilleri, beni, Rüstem'i, benzerlerimizi değil, kurnaz Vecdi'yi de aldattı; serveti bitince bırakıp kaçtı; benimkini de kâfi görmedi, daha zekisini, Veli'yi avcunun içine aldı, aldatıyor. Yarın Amerika'da bir başkasını bulacak, bir milyarderi... Öyle haris bir mahluk! Buraya gelen ecnebi mecmualarında bize resimlerini seyrettirecek: Bir Ağa Han'ın, bir çelik veya petrol kralının karısı olarak, yatına binerken yahut tayyare meydanına inerken!"

Bir noktaya daha takıldı: Perihan'ın damarlarında birkaç ırkın çeşitli kanı dolaşıyordu; kimi Kafkaslı, kimi Tatar, kimi Boşnak anaların ve böyle karışık analardan doğmuş babaların çocuğuydu. Elmacık kemiklerinin biraz çıkıklığı ile gözlerinin hafifçe çekikliği ve göz kapaklarının belli belirsiz şişkinliği Asyalı idi; endam Kafkasyalı ve umumi heyeti

de Slavdı. Çok defa Kenan onun şahsiyetini Çarlığın yıkılışından sonra Avrupa'ya sığınmış, lokanta ve bar işleten, lokantalarda çalışan soyzade kadınlara benzetmemiş miydi? Hele Bomonti'deki ufak evde, önlüğünü takmış mutfaktan yemek odasına gelip giderken dalgın çehresi ve hizmet görürken de vakar kaybetmeyen, kibar kalan halleriyle nasıl da bir Rus prensesiydi?

Erkekleri güzelliğinden fazla tesir altında bırakan tarafı –şimdi daha iyi anlıyor– aristokrat teşekkülde olması, aristokrat görünmesini de bilmesiydi. İlk evlendikleri sene orta halli küçük burjuva hayatından, eğlenmek için köye çıkmış bir şehirli gibi coşkun bir zevk almıştı ama bunun uzun sürmesine tahammül edemezdi. Nitekim bıkmaya başlamıştı, galiba... Anlaşılan Veli'yi sıkıştırmış, kocasını mevki ve biraz da para sahibi etmenin yolunu bulmuştu.

Demek uzun zamandır ehemmiyetini kavramadan, beğenerek, lakin herhangi bir kadın gözüyle bakarak yaşadığı Perihan planla hareket eden, gayet soğukkanlı, hesaplı, içinden pazarlıklı, yaman bir mahluktu. En iyisi ondan kurtulmaktı.

Zararsızca, az zararla kurtulabilecek miydi?

Perihan'dan ayrı, büsbütün Perihan'sız yaşamak ne zor! Elinde iken belki yokluğunun ne olabileceğini bütün derinliği, korkunçluğu ile anlamamıştı. Fakat birkaç gün için Ankara'ya gittiği ve karısı köyde iken İstanbul'da kaldığı gecelerden biliyordu, aptala dönmüştü, dokunsalar ağlayacak bir hassasiyete düşmüş, yalnız gönlüne değil, yüzüne bile bikeslik[1] çökmüştü. Hatta Ekrem, Karpiç'te baş başa yemek yerlerken ne demişti:

1 bikeslik: zavallılık, kimsesizlik

"Azizim, karın yanında bulunmadıkça sen yeniden mektepteki 401 Kenan oluyorsun... İyi çocuk, lakin somurtkan, sıkılgan, ürkek Kenan!"

Daha tuhafı da var: Perihan'ın hakiki mahiyetini keşfettiğine emin olduğu şu anda gene onu yanında görmek istiyor. Odada bulunmadığına, geri dönmediğine üzülüyor; aradaki birkaç duvar bile gücüne gidiyor. Hatta demin gücendirdiğine kederleniyor, pişmanlık duyuyor.

Dayanamayacak...

Arkasına ropdöşambrını alıp aramaya çıkıyor ve karısını yarı çıplak vücudunu kürküyle örtmüş yan odada, perdeyi açarak –sevmediği bir iş yaparcasına, önüne yığılı bulutları açmaya bile hevessiz, Çamlıca üstünde somurtkan– güneşi seyreder görünce nasıl olup da içinde şefkat titrediğine şaştığı bir sesle:

"Yavrum," diyor, "yatsana artık... Yorgunsun, üşüyeceksin!"

Kürkünü düşürmemeye çalışarak omuzlarından tutuyor, hâlâ konuşmayan, fakat kocasının önünde, arkasından itilerek götürülmesine de bir şey demeyen kadının –henüz çözülmediği için bütün bir balo gecesinin yabancı, adeta vahşi havasını taşıyan, insan kalabalığı, insan ihtirasları kokan– kumral saçlarını öpüyordu.

Odalarına o halde girdiler.

"Darılttım mı seni Perihan?"

Perihan yalancıktan küskün durduğunu anlatmak için hem hafifçe somurtmakta devam ediyor, hem de gözlerinin içiyle gülümsüyor.

Kenan, geçen günlerdeki muhabbet buhranlarında

olduğu gibi artık onun masumluğuna inanmamakta, masumluğuna inanmış görünerek kendini aldatmayı lüzumsuz bulmaktadır. Perihan, demin hüviyetini tespit ettiği kadındır; ihanet de eder, yarın bir başkasıyla daha evlenir; o sakin, uslu, rahat yüz hatlarıyla ve Slav prensesi edalarıyla birçok maceralara girer; her şey yapar... Öyle bir kadındır. Öyle olsun... Şimdi Kenan'ındır. Kenan'ın elindedir, istese hırpalar; ayağının altına alır, ezer; hakaret eder ve bütün mahiyetini yüzüne karşı sayar, döker; katıla katıla ağlatabilir, kana bile boyar! İstese soyar, sarılır; çılgıncasına, ölesiye ve öldüresiye ondan kâm alır...[1] Bir esir, bir harp ganimeti imiş, kampta eline geçirmiş gibi hırsından başka hiçbir şey düşünmeden sadece kaba bir zevk vasıtası sayarak, başka değer vermeyerek ona doyar.

Burada ne Vecdi, ne Veli, ne herhangi biri vardır; Kenan vardır ve Perihan kafasından ne geçirirse geçirsin, vücudunu Kenan'a bırakmaya mecburdur. Bırakmamak istese şu omzundan iten iki el biraz yer değiştirir, boynunda birleşir, gırtlağında sert bir halka olur. İşte o kadar... Artık ne Vecdi'nin hatırası, ne Veli'nin hülyası!

"İşte o kadar!"

Perihan soruyor:

"İşte o kadar, dediğin nedir, Kenan? 'İşte o kadar' olan ne?"

Demek ki Kenan bu sözleri yüksek sesle söylemiş; belki de haykırmış. İrkiliyor, kendinden korkuyor. Muhakkak sapsarı kesilmiştir; zira yüzünde birdenbire bir serinlik, bir kan çekilmesi ve o kanın bir hamlede yüreğine dolduğunu

1 kâm almak: zevk almak

hissediyor. Aynı zamanda kafasına bir duman basıyor... ama çok ağır, gittikçe külçeleşen bambaşka bir duman! Daha ziyade, duman değil de duman halinde görünen bir su tabakası, bir dalganın beyni üstünde dumanlanarak kırılışı...

Bununla beraber bütün vaziyeti kavrıyor, aklı hâkimdir. Demin bir aksama olmuşsa da pek kısa sürdü... Kendini buluyor. Yalnız, bulduğu kendi, muvazeneli düşünmekle beraber hâlâ dumandan sıyrılmamıştır. Cevap veriyor:

"İşte o kadar! Sen! Bir sen! Bir sen varsın... işte o kadar!"

Ah, bu cevabı verebildiğine, bu sözü söylediğine, işittirdiğine emin olsa!

XXXI

"Bana bak Rüstem... Sana bir şey söyleyeceğim, bir sır. Tamamıyla aramızda, tamamıyla gizli kalacak. Ama tahmininden de fazla gizli. Namuslu adamsın, beni de seversin."

"Çok severim; bilirsin."

"Dur! Evvela hademeye tembih et, içeriye kimseyi almasın."

Rüstem dışarı çıktı, geri döndü.

"Söyle bakalım..."

"Senden bir ricam var."

"O nasıl laf? Emret!"

"Hem rica, hem dertleşme, hem de akıl danışma..."

"Meraktan çatlayacağım. Söyle de gitsin!"

"Sana bile söylemesi güç... Senden bile sıkılıyorum; fakat senden başka da kimsem yok."

Teyze oğlu iskemleye oturdu; oturdu denilemez, çöktü. Aklına gelen ihtimalden korkmuştu, kekeledi:

"Bankaya, işine dair mi? Bir bozukluk, şey... bir yanlışlık mı oldu?"

"Hayır. Mesele Perihan'la alakalı..."

Rüstem sandalyeden fırladı; bir anda kıpkırmızı kesilmiş, gözleri yerinden oynamıştı. Adeta haykırdı:

"Olamaz; yalandır, iftiradır, edepsizliktir. Seni çekemeyenlerin dolabıdır!"

Kenan başını "Yazık ki öyle değil" manasına salladı:

"Belki dediğin gibidir. İş bir şüpheden ibaret..."

"Ha... Zaten serseri mimarın mektubunu hayra yoramamıştım. Adresini aramana da şaşmıştım. Hele dalgın, sinirli hallerine çok üzülüyordum. Herkes sendeki değişikliğin farkında ya... Kambiyo şefi daha dün bana sordu; "Nesi var müdür beyin?" diye... Azizim, sen hastasın, vehme düşmüşsün, tedaviye muhtaçsın. Gel, bugün Mazhar Osman'a mı olur, Fahreddin Kerim'e mi, her halde ikisinden birine gidelim. Bizim mahallede bir tapu memuru vardır, Ali Bey... hiçten yere; karısından şüphelendi; kendi kendine bir şeyler icat etmiş, deliye dönmüştü. Fahri Celal tedavi etti, hem acıdı da parasız baktı. Ne aslı varmış, ne faslı. Az daha, gül gibi kadının adını çıkaracaktı, çılgın!"

Boyuna söylüyordu. Kenan eliyle de işaret ederek susturdu:

"Uzun lafa lüzum yok. Bunları ben de senin kadar, sen-

den fazla bilirim. Bir ufak şüphe dedim ya... Fakat şüpheden kurtulmalıyım."

"Orası doğru. Ne yapmak lazım?"

Kenan susuyor, teklifinden utanıyor. Nihayet birden söyleyiverdi:

"Takip etmek lazım!"

Rüstem ayakta idi, gene sandalyeye çöktü, başını önüne eğdi ve artık söylemez oldu. Dinlemek istemiyor gibiydi, neredeyse kulaklarını tıkayacaktı.

"...Evet, farkına vardırmadan birkaç gün gidip geldiği yerleri öğrenmek. Bunu sana yaptırmak benim de gücüme gidecek. Fakat düşün Rüstem, demin de söyledim, benim senden gayrı candan, soyumdan kimim var? Hem tahminim gibi boş çıkarsa saadetimizi sana borçlu olacağız? Beni büyük bir dertten, belki de tehlikeden kurtaracaksın. Kurtarmak, yardım etmek vazifendir. Anlıyor musun? Vazifendir!"

Sesi boğuk iken son cümlelerde yükselmişti; yükselmiş ve acayip bir ton almış, kendi sesi bilmediği birinin sesine benzemişti. Rüstem de sözlerden ziyade sesten şaşırmış gibi Kenan'ın yüzüne baktı; bir şey diyemedi.

"Takip edecek olan sen değilsin, sen o adamı bulacaksın; bulabilirsin ve benim gıyabımda gibi de hareket edebilirsin. Fazlasını düşünemem, bilemem. Nasıl muvafık görürsen öyle yapacaksın; anlıyor musun?"

"Düşünmeye vakit bırak, Kenan!"

"Düşünsen de bu olacak, düşünmesen de... Reddedersen kendim arar bulurum; daha olmazsa peşine ben düşerim. Bir an evvel şüpheden kurtulmalıyım."

Rüstem yerinden tekrar kalktı. Çok yumuşak bir sesle,

hasta ile, hasta odasında konuşuyormuş gibi masaya eğilerek dedi ki:

"Peki, peki... Düşünür, bir çaresini bulurum. Belki de o işi kendim yaparım; kimsenin duymasını istemem. Ama bil ki asılsız çıkacak; boşuna koşmuş, üzülmüş olacağız, utanacağız. Yarına kadar mühlet ver. Planını hazırlamadan harekete geçmem. Polislikte..."

"... Malum. Zaten ona güveniyorum."

Bir zil sesi... Dahili telefon memuresi âdeti üzere önceden haber veriyor: "Hanımefendi sizinle konuşacaklar!" Ve makineyi şehir hattına bağlıyor. Aleyhine bir suikast hazırlandığı sırada Perihan'ın sesini duymak, deminki sözleri yanlarında bulunup da işitmiş gibi bir tesir yaptığı için Kenan'ı şaşırtmıştır. İlk lakırdıları anlamıyor; neden sonra cevap veriyor:

"Bilmiyorum daha... işlerimi bitirince gelebilirim. Sen bana bağlanma. Belki kulübe uğrarım... yahut doğru eve dönerim. Hayır, hayır, merak etme, iyiyim. Şimdi Rüstem karşımda... gevezelik ediyoruz. Bak, ne diyor? "'Yengemle bir akşam bize buyurun da yine size bir su böreği yapalım' diyor. Peki, kararlaştırırız. Yok, uzatmam, bugünlerde..."

Halbuki Rüstem hiçbir şey söylememişti. Teyze oğlunun çok kolaylıkla yalan atabildiğine hayretler içinde... Ne değişiklik bu? Eskiden öyle şeyler yapmazdı, yapamazdı. Kenan hem yalancı olmuş, hem de iftiracı, kötü fikirli, mütecessis... Baksana, aklı ev adresleri öğrenmekte, adam takip ettirmekte, gizli işlerde... Odada biraz daha dursa kavga çıkabilirdi; zıddına gitmek de doğru olmazdı, belli, bir "cinneti muvakkate"[1] geçiriyor!

---

1 cinneti muvakkate: geçici delilik hali

Rüstem bu kelimeyi bilirdi; "sektei kalp",[1] "nezfi demi dimaği"[2] gibi terkipli bazı sözleri kullanmaktan da hoşlanırdı.

"Gece ariz ve amik[3] bir düşüneyim," dedi, "ne yapacağımı sana yarın söylerim. Gönlünü ferah tut, Rüstem'e güven. Evvel Allah, hakikati meydana çıkarır... Sen de rahat edersin, manasız yere üzüldüğünü anlar, saçmalığına gülersin! Hastalığın da kendiliğinden geçer. Şimdilik avunmaya, eğlenmeye bak. Sakın yengeye de bir şey sezdirme. Kadıncağızı üzmeyelim, incitmeyelim. Onurludur, dert eder, içlenir. Hem şu sırada hiç caiz değil..."

"Ne gibi?"

Rüstem ağzından bir şey kaçırmış gibi durakladı, kızardı, kekeledi:

"Yok... yani... şey... bizimki dün orada imiş de..."

"Ey?"

"... Biraz süzülmüş buldum," demişti.

Sahi, Perihan son günlerde biraz tuhaf... iştahsız, solgunca. Midesinden şikâyet ediyor, ara sıra başı döndüğünü de söylüyor. Ekrem Sümergil ile otelde yemek yediklerinden beri düzelemedi. Mayonezli ıstakozla o böbrekli volovan bir arada Kenan'a da ağır gelmişti. Hele Rus salatası... Salata mıdır bu? Bari yapabilseler? Aslına hiç benzemiyor, İstanbul'a mahsus bir Rus salatası icat etmişler; deve hamuru gibi bir şey... Pek kaba.

Kenan Perihan'ın rahatsızlığıyla fazla meşgul olamadı.

---

2 sekte-i kalp: kalp krizi
3 nefzi demi dimaği: beyin kanaması
4 ariz ve amik: enine boyuna

Ona bir kayıtsızlık da gelmişti; eskiden içini titreten, rahatını kaçıran hadiselere omuz silkiyordu. Etrafına "şu berbat dünyada ne varsa fena, ne oluyorsa kötü; kimse kimseyi düşünecek halde değil; düşünmek de abes!" diyen bir gözle bakıyordu.

Teyze oğlu odadan çıkınca Kenan, masasının üstünde duran renk renk kabartma işlemeli maroken deriden ağır sümeni şiddetle itti; yazı takımlarıyla beraber hepsi yere yuvarlandı. Kulakları çınlıyor, gözlerinin önünde projektör ışığına vurdukça parlar, sonra siyahlaşır gibi görünen birtakım sinekler uçuyor, sinekler yağıyordu.

XXXII

"Bugün o kadar işim vardı ki... Eğer beni ötede bekleyeceksen ancak yediye doğru gelirim. Sıkılmamak için istersen kulübe git, Kenan! Ben seni oradan alırım. Yahut daha iyisi doğru eve döneyim. Terzide prova bir saatten fazla sürüyor, yorgun düşüyorum."

"Nasıl istersen... Ha, zaten ben de meşgulüm. Belki de bir fabrika meselesi için Pendik'e gideceğiz. Belki değil, muhakkak... dün kararlaştırmıştık. Geç gelmem ihtimali çok."

Kenan, karısının bu son sözlerden adeta memnun olduğuna hükmetti. Bankaya varınca; çağırmaya cesaret etmedi ama Rüstem'in kendiliğinden yanma gelmesini bekledi. İki gün geçmiş, görünmemiş, o işe dair bir şey söylememiş, kabul edip etmediğini de bildirmemişti. Perihan bu ikindi üstü sokağa çıkacaktı, hem de yediye kadar sokakta bulunacaktı;

halinde bir acayiplik de seziliyordu; fırsatı kaçırmamak lazımdı. Zaten sırf ona daha fazla emniyet vermek, serbest olduğunu anlatmak maksadıyla Pendik yalanını uydurmamış mıydı? Bunun hiç aslı yoktu. Bir müddettir ne kolay yalan söylüyordu... Yalanlar, düşünmeden ağzından dökülüyor, tam yerinde imdadına yetişiyordu.

O sırada hademe odaya girdi, bir zarf uzatarak, "Rüstem Efendi gönderdi!" dedi. Rüstem'den mektup? Tuhaf şey... Meraka düştü, ama yine de zarfı ağır ağır açtı. Eski harflerle sadece şunlar yazılıydı:

"Yevm:[1] Salı — Saat dörtte apartmandan çıkış. Taksim Durağından Maçka tramvayına biniş. Harbiye durağında iniş. Valikonağı Caddesi'nde Malcan Apartmanına giriş. Altıda Tünel-Maçka tramvayıyla Beyoğlu'na dönüş. Pastacıda Kenan Bey'le buluşma."

Bu, Rüstem'in birinci raporu... Malcan Apartmanında oturanın kim olduğu malum. Perihan'ın teyzesi, servetini muhafaza etmesini bilmiş, ağırbaşlı, yaşlı bir hanımefendi. Zaten sabahleyin karısı oraya gideceğini söylemişti. Söylediği gibi yapmış, dörtte evden çıkmış, tam altı buçukta da pastacıya gelmişti.

Ama bugün? Bakalım bugün neler olacak? Yarın alacağı rapordan neler öğrenecek? Anlaşılıyor ki Rüstem yüz yüze konuşmaktan çekiniyor, utanç duyuyor; küçücük pusulalara yazıp bildirmeyi tercih ediyor. Kenan da utanıyor, yaptırdığı işin fenalığını biliyor. Fakat başka çare var mı?

Elindeki kâğıda bakıyor: İki hafta evvel hayatında böyle bir şey olacağına ihtimal verebilir miydi?

---

1 yevm: gün

İki hafta evvel şu masanın başına geçip oturan adam gene pek memnun, pek rahat değildi; kendisine birtakım üzüntüler buluyor, hiçten dert çıkarıyordu. Mesela harbi fazla düşünüyor, dünyanın başına gelen felaketin yarın büyük taarruzlar, karşılıklı büyük hücumlar başlayınca nasıl genişleyip belki memleketine de yayılacağını düşündükçe hayatı zehir oluyordu. Fakat o kara düşünceler arasında Perihan'ın yeri, azabı yoktu; bilakis Perihan'ı felaketten kurtarmanın, selamete çıkarmanın yolunu arıyordu. Hükümet İstanbul'u boşaltmak fikrindeydi; şayet böyle olursa Kenan tabiatıyla şehirde kalacak, karısını Anadolu'nun en tehlikesiz, en güzel bir tarafına gönderecekti. Daha uzakları, Mısır'ı, İsviçre'yi bile aklından geçirmişti. Ne kadar seviyordu, ne kadar güveniyordu...

İşte, daha on beş gün önce o kadar güvendiği Perihan için şimdi şu pusulaları alıyor, arkasına takip memurları koyduruyordu. Daha dürüst, daha mertçe hareket etmesi lazım gelmez miydi? Kenan'a bu yaptıkları yakışır mıydı?

Kâğıdı yırttı, minimini parçalar haline getirdi, sepete attı. Sonra eğildi, sepetten toplayıp çıkardı, yan cebine soktu; otomobil penceresinden sokağa serpiştirecekti ve yarından sonra artık takip işini bıraktıracaktı. Ayıp ediyordu... Kendinden iğreniyordu. Evet, bugünün raporu da gelsin, kâfi! Zira "bugün" e fazla ehemmiyet veriyordu; içinde bir his vardı: Bugün bir şeyler olacaktı... Daha yirmi dört saat sabır!

Akşam sekizde eve dönünce Perihan'ı çoktan gelmiş buldu. Pek neşeliydi de... İyi bir haber almışa, karşısında yeni bir ufuk açılmışa, hayatında büyük bir değişiklik olaca-

ğına inanmışa benziyordu. Hatta bir aralık şöyle bir şey de söyledi:

"Ömrümüze yeni heyecanlar, yeni zevkler katmasını bilmeliyiz. Her günü birbirine benzeyen hayatın ne kıymeti var?"

Yeni heyecan, yeni zevk? Bu Perihan tam hükmettiği gibi üstü göl sakinliğinde sinsi, hain bir girdap... İçinden kaynıyor! Kenan bir aralık o sözler hakkında izahat istemeyi düşündü; vazgeçti, pek ustalıkla tevil edebilirdi.[1] Beyhude yere zahmet çekmesin kadın... Neye yarar? Zaten Kenan çoktandır bunu tutturmuştur:

"Neye yarar? Ne lüzumu var?"

Ona maddi delil lazım; oyalayıcı laflar değil. Cebindeki anahtarın açacağı kapı... Bu nerede? Perihan'a ikindiden sonra sürttüğü yerleri sormadı bile... Beraber kulübe gittiler ve gece yarısına kadar briç oynadılar.

Ertesi sabah Kenan'ın masasında bulduğu kâğıt daha dolgundu: Birkaç mağaza ismi, terzisinin adresi, hep bildiği yerler. Yalnız bir tanesi pek acayip: Tarlabaşı Caddesi'nde Cura Apartmanı. Orada yirmi dakika kalmış... Bereket, Rüstem kâğıtta kısaca izah ediyor: Kahve falına bakan Virjin Dudu'nun apartmanı!

Perihan falcıya gitmiş! Dün geceki neşesi demek ki falcının verdiği iyi haberlerden...

Kenan hemen Rüstem'i çağırtıyor. Biraz sonra, yarı küskün çehresiyle karşısında.

"Falcının yeri imiş orası... Biliyor muydun evvel?"

"Hayır. Dün yenge terziden evine döndükten sonra gi-

1 tevil etmek: söz ya da davranışa başka anlam vermek

dip tahkik ettim. Tahkik etmekle de kalmadım, kendim de girdim, falıma baktırdım."

"Nasıl, iyi çıktı mı?"

"Bir derdin, sıkıntın var, çok üzülüyorsun. Üç hafta sonra kurtulacaksın, feraha çıkacaksın," gibi şeyler söyledi. Bir kâğıt alıyor fal başına... Randevu üzerine gidersen iki buçuk lira imiş. Saat yediden sonra bile bir saat sıra bekledim. Anlaşılan yenge randevu ile gitmiş. Pişirilen kahve de berbat, midem bulandı."

"Fincana bakıp bülbül gibi söylüyor mu?"

"Ne olacak? Basmakalıp laflar! Başka bir diyeceğin yoksa gideyim."

"Var. Artık bu işten vazgeçelim."

Rüstem'in gözleri parladı:

"Yani bırakalım mı takibi falan?"

Kenan başını "evet" der gibi salladı.

"İyi ederiz... Vicdanıma dokunuyordu. Allah senden razı olsun, bir yükten kurtuldum."

Böyle dedi; fakat çıkmadı; azıcık şaşkın, bir şey daha söylemek ister gibi mütereddit duruyor. Nihayet sordu:

"Siz avukata Vecdi'nin adresini vermiş miydiniz?"

Rüstem'in söze "siz" le başlaması hayır alameti değildi; ikisi yalnızken ancak bir gaf ve bir hata işlediği zaman öyle yapardı; yoksa daima senli benli konuşurdu. Kenan ihtiyatlı hareket etmiş olmak için sualine doğrudan doğruya cevap vermedi, sadece:

"Ey, nedir? Ne olmuş ki?" diye mırıldandı.

"Hani vermedinizse diyeceğim... Şey, iyi etmişsiniz. Zira..."

"Zira?"

"Zira herif o kötü apartmanı çoktan bırakmış. Bana eski adresini vermişlermiş... Ankara'ya gitmeden önce oturduğu yerin! Şimdi Nişantaşı'nda apartman tutmuş. Gittim, bir daha faka basmayayım diye kendim yerinde tahkikat yaptım. Ama sezdirmeden ha!"

Kenan bir anda soldu ve ağır ağır, harflere okur gibi bakarak sordu:

"Şendil Apartmanında oturuyor, değil mi?"

Rüstem hayret içinde kaldı. Kenan da birdenbire işleyen kendi zekâsına şaşmıştı. Halbuki bu, mühim bir buluş sayılamazdı: Perihan geçen hafta sinemaya giderlerken Kenan'a Vecdi'yi Semihaların apartmanında gördüğünü söylememiş miydi? Biliyordu ki Semiha Nişantaşı'nda Şendil Apartma'nın üst katında oturur.

"Evet, orada, ikinci kat, 6 numara..."

İkisi de susakaldılar.

XXXIII

Sükûtu Rüstem bozdu ve artık sizli bizli konuşmayı lüzumsuz bularak anlattı:

"Sen benden önce öğrenmişsin... Polisliğim yine işe yaramadı, desene! Neyse, avukata karşı ayıp olmasına üzülmüştüm. Mademki doğrusunu biliyormuşsun, âlâ! Mesele kalmadı. Ha, şunu da söyleyecektim: Vecdi parasız değil, Taksim'de Mete Caddesi'nde bir apartman yaptırıyor. Kendi hesabına değil ama vaziyeti mükemmel! Demek sana

mektup yazmasının sebebi paradan başka bir şey... Aldırma herife!"

"Ben de öyle yaptım. Ne avukata haber yolladım, ne de bir daha meşgul oldum."

Teyze oğlu, yanından memnun halde çıktıktan sonra Kenan yine eski fikrine dönmüş vaziyette idi. İşin içine, birkaç gün evvel şiddetle inandığı, –adeta iman getirdiği gibi– milyoner Veli değil, tekrar Vecdi karışıyordu. Zaten balo gecesi o gürültü ve kalabalık, biraz da içki büsbütün asabını bozmamış mıydı, her zamankinden fazla bedbin ve hatta mantıksız düşünmüş, saçma sapan hükümlere varmıştı. Veli esasen genç nesilden adam yetiştirmesini seven bir adamdı; Kenan'dan Avrupa'daki dostluğun hatırası olarak o iyiliği esirgememiş, sonra da, başkalarına da yaptığı gibi en büyük hissesi kendine düşmek şartıyla ve komisyon mahiyetinde Kenan'a biraz da para kazandırmıştı.

İlk şüphesi daha kuvvetliydi ve işte gene o şüphe diriliyor, bu apartman haberiyle büsbütün gerçekleşmişe, aydınlanacağa benziyordu. Vaziyet şu idi: Vecdi İstanbul'daydı; Bursa Sokağı'ndaki murdar evde değil, Nişantaşı'nda tertemiz bir apartmanda oturuyordu; Perihan da bu apartmana –güya Semiha içinmiş gibi– ikide bir gidip geliyor, icabında bir kattan öbürüne geçerek zahiri kurtarıyordu. Mesele artık büsbütün basitleşmişti: Şimdi otomobiline atlasa, Nişantaşı'ndaki o apartmana girip yelek cebindeki anahtarı ikinci katta 6 numaralı dairenin kilidine soksa sır çözülecek...

Ve bu sır Perihan'ın aleyhine çözülecek...

Zira imkân var mıdır ki Vecdi Semihaların apartmanı-

na taşınsın da eski hayatlarını bilen o kadından Perihan bu haberi almamış olsun? Mademki öğrenmişti, bir daha oraya gitmemesi ve kocasına da işi söylemesi lazım gelmez miydi? "Merdivenden inerken gördüm" demesi de yarın için bir tevil yolu hazırlamaktı. Kocasına "Senden saklamadımdı ki... merdivende rastladığımı söylemiştim" diyecekti. İyi düşünmüşler, mükemmel tertip etmişlerdi planı! Perihan'ı Nişantaşı'nda, hatta Şendil Apartmanı'nda görenler aziz ahbabı Semiha'ya gittiğini sanacaklardı; şüphelenmeyeceklerdi.

Mükemmel, mükemmel bir plan!

Hem Perihan'ın ille ikindi üstü sokağa çıkması mı lazım? Sabahları evde kaldığı nereden malum? Kenan öğle yemeklerine bile gelmiyor; telefon ettiği de yok. Ayrıca aptallığına bakın ki Semiha'yı ciddi bir kadın sandığı için Perihan ona gideceğini ne zaman söylese memnun bile olmaz mıydı? "Semiha'da idim... Semiha'dan geliyorum" dedikçe, bu ziyaretleri daima iyi karşılardı. "Bugün ne yapayım bilmem, sıkılacağım" gibi sözler mırıldanıp birtakım tavırlar alınca "Semiha'ya git" diyen de Kenan'dı!

Aptal Kenan!

"Fakat o aptal Kenan, sandıkları kadar aptal olmadığını ispat edecek. Bugün perşembe... Ayın ilk perşembesi: Semihaların kabul günü. Tamam... Bugün, bugün değil, biraz sonra görecekler!"

Saate bakıyor: Üçe çeyrek var. Bu, elektrikle işleyen ve akrebi her dakikada, bir sıçrama ile öbür dakika çizgisinin üstüne konan saatlerden... seyrine fazla dalmamalı. Şarlo'nun 'Asri Zamanlar' filminde vida bükmeye alıştıktan

sonra yolda rasladıklarının elbise düğmelerini çevirmek isteyişi, kendini tutamaması gibi insan bu saatlerin sıçrayışına uyarak yerinden zıplamak arzusuna kapılabilir.

Beyninin içine birdenbire bir aydınlık vurdu; sanki kafası bir mahzen kapağı gibi açılıvermiş, keskin bir öğle güneşi dibe kadar aksetmişti. Hayır, güneş dışarıdan vurmuş gibi değildi, yukarıdan düşmüş, dibe çökmüş kalmıştı. O ışık içinde öyle bir hafiflik, bir hareket ihtiyacı, mütemadiyen konuşma, bir şeyler yapma, türkü söylemek, ıslık çalmak, hatta –ne tuhaf, ya Rabbi! – Tarzan sesiyle bağırmak arzusu duyuyordu ki... Sade bağırmak mı? Bir ormanda bulunsa ve dallardan uzanmış sarmaşıklar olsa tutunup bir ağaçtan öbürüne sıçrayacak!

Hani, Bursa Sokağı'ndan dönüşte de neşeliydi ama nerede şimdiki? Bu seferki bambaşka: Adeta sıhhat hali. Birdenbire iyileştiğine, bir anda eski Kenan'ın geri geldiğine, hatta daha canlı bir Kenan olarak yeniden yaşamaya başladığına emin... İradeden ibaret fevkalade bir Kenan! Rüstem şimdi odaya girse de görse... Nasıl da şaşar, şaşar ve sevinir?

Bu değişikliği, sıhhate dönüşü öbürlerine de göstermeli... Bütün bankadakilere... Bütün kulüptekilere, dostlarına ve düşmanlarına, herkese...

Odadan fırlıyor. Oh! Koridorlar ne ışıklı... Yeni temizlenmiş bir silah namlusunu güneşe çevirmişsiniz de içine bakıyormuşsunuz gibi upuzun, pırıl pırıl, yeni yağlanmışa benziyor. Parkeler de öyle; bir cilalı ki yürüyerek değil, "vız!" diye bir uçtan öbürüne kayarak oyunlar yapmaktan Kenan kendini güç alıkoyuyor. Her kalem şefinin kapısını vurmadan açıyor, gülerek bir şeyler söylüyor. Söyledikleri nedir?

"Bonjur! Keyifler nasıl?" gibi şeyler... hatta birkaçına, meşhur bir adamın şivesini, edasını taklit ederek, galiba:

"Günaydın! Günaydın!" dediği oluyor. Elinde evrak, acele acele giden bir daktilo kıza rastlıyor... Siyah önlüklü, beyaz yakalı, bodur ve azıcık paytak. Tanıdığı bir gazetecinin tavrını, tarzını takınıyor, bir şövalye eğilişiyle:

"Bayan daktilo, sizi selamlarım!" diyor, geçiyor. Şimdi kasa dairesindedir. Para alan, para yatıran, para saymakla uğraşan bu insanlar neden böyle asık suratlı? Hiçbiri memnun görünmüyor.

"Günaydın sayın baylar! Sizi selamlarım sayın bayanlar!"

Kenan gülümsediği halde karşısındakiler budalaca, şaşkın şaşkın, ürkmüş gibi duruyorlar; ne cevap vereceklerini bilemiyorlar. Zavallılar! Neşeye, latifeye, değişikliğe, şakacı âmir yüzüne alışmamışlar ki... Faşist terbiyesi!

"Otomobilim büyük kapının önünde muhakkak bekliyordur. Yağma mı var? Binmeyeceğim!"

Yan kapıdan çıkıveriyor. Galata'nın gürültülü, intizamsız kalabalığına karıştı bile...

"Oh! Dünya varmış!"

XXXIV

Tebdil gezen bir kral kadar hürriyetinden ve her günkü etiketli, yeknesak hayatını değiştirmiş olmaktan memnun...

Yüksekkaldırım'dan çıkacak. Yıllar geçmiş, çocukluğunun, gençliğinin bu yoluna ayak basmamıştır; arabası mer-

divenlerin başladığı noktadan dolanıp Bankalar Caddesi'ne saptığı vakit, bazen: "Bu yol benim için artık mevcut değil... Sivrilen adam evvela Yüksekkaldırım'ı unutacak. Yükselmenin bir alameti de Yüksekkaldırım'a tırmanmaktan kurtulmaktır," diye alay bile etmez miydi?

Ağır ağır, iki taraf camekânlara bakarak çıkıyordu. Bir aralık farkına vardı: Şapkasını ve pardösüsünü giymeden sokağa fırlayıvermişti. Daha iyi olmuş... Terlemeyecek. Bir gramofoncu dükkânında "Yolculuk var" türküsü çalınıyor. Buna başka bir dükkândan gelen "La Konga" dansı karışıyor. Kenan türküyü tekrarlayamıyor ama La Konga'ya ıslıkla tempo tutuyor. Köşede bahçeli bir kahve, yanından aşağıya doğru Arnavut kaldırımlı, iğri büğrü, çamurlu bir yol; yolun sonunda yarı indirilmiş kepenkleriyle bir kenar mahalle dükkânını hatırlatan evler... Önünde biri pembe, diğeri beyaz kombinezonla iki kadın duruyor; fütursuzca sokağı seyrediyorlar. Kenan bir müddet, gelip geçenlerin hayretine aldırmadan onlara bakıyor.

"Adam sen de! Ne acımak lazım, ne iğrenmek... Server Edip gibi, dünyayı olduğu şekliyle almalı. Kimi sürünerek, kimi lüks içinde yüzerek aynı işi yapıyor. Ama yapmayan da var... Ne olursa, nasıl olursa olsun! Bak, geç. Hayatın her türlüsünde yine bir zevkli taraf bulunur."

Gene dükkânlar... Birinde kafesler asılı; kuşlar ötüşüyor. Ötekinde şapkalar dizili; temizlenmiş ve ütülenmiş şapkalar. Hepsi de acayipleşmiş, kötü kötü parlıyorlar ve madenden yapılmış asker kaskları gibi sert, dokunulunca artık bir daha eğrilmez, çukurlaşmaz gibi duruyorlar; sanki dondurulmuşlar... Düşüverseler taşların üzerinden yuvarlanırken hamam tası sesi çıkaracaklar!

Kenan gülümsüyor. Galiba yeni gülümsemiyor, tebessüm daima dudağındadır.

Bir dükkân daha: Bıçak bileyici... Cama sekiz on tanesini asmış. Onları da seyrediyor, hem pek dikkatle, keyif duyarak! Hele bir tanesi çok sevimli: Sapı geyik ayağından; saplanacak demiri de gayet tenasüplü,[1] ahenkli bir şekilde, sipsivri burnuyla, ne zarif!

İçeriye giriyor:

"Kaça şu şey... şu bıçak..."

"Satılık değil. Sahibi biletmek için getirmiştir. Ama satılık başka biçimleri var. Şuradakiler, sapları manda tırnağından olanlar..."

"Ben camekândakini beğendim."

"Beğendin ama veremem. Benimkiler daha iyi cins, daha sağlam, halis çelik. Niye almıyorsun, beyim? Bursa'da yaptırtıyorum, Ali Usta'ya... Kılıflarım yerli deriden sanma, İngiliz malıdır."

Kenan, ömründe bıçak, kama almış, taşımış adam değildir. İşte asıl buna gülüyor. Ne yapacak kamayı? Hiç... İş olsun! Deminden beri hangi dükkâna baksa bir şeyler almak istemiyor muydu? Hatta şimdi pastacı fırınına girip çocukluğundaki gibi bir trigona yese... Kocaman muska biçimi, ağdalı, hamuru meşinleşmiş, içi ceviz dolu o kaba tatlıdan!

Yan cebinde kâğıda sarılı kama, yürümesine devam ediyor. Bir sinemanın önündedir. Gene çocukluğunda geldiği sinemalardan... Kovboy filmleri gösterirdi; şimdi de öyle olacak; bütün resimlerde at ve tabancalı süvariler var. Bir gün muhakkak gelecek, çocukların arasına karışıp seyredecek;

1 tenasüp: uygunluk, orantı

belki de onlara uyacak: ıslık çalacak, el çırpacak, ayak vuracak!

Mevlevihanenin kapısında Galip Dede dolayısıyla şair Sait Fatin hatırına geldi. İyi adamdı, lüzumlu adamdı; bizi zamanın bir harman düveninin tersi gibi keskin çakmak taşları kakılmış tazyikinden[1] bir an kurtararak –hakikatte hiç de daha güzel ve iyi olmadığı halde– sanat kudretiyle idealleştirdiği yalancı bir geçmiş zamanda oyalayan, rahat ettiren yüksek, faydalı bir adamdı. Beş on gün önce onun hakkında da, başkaları ve bütün cemiyet hakkında da ne yanlış hükümler yürütmüştü. Şairi ilk görüşte ellerinden öpecekti.

Tünel Meydanı'nda saate göz attı: Üçe çeyrek var. Daha erken... Perihan henüz evdedir, hazırlanmakla meşguldür. Sabahleyin Kenan'a demişti ki: "Ben Semiha'ya erkence giderim, dört buçuğa doğru, filan... Seninle orada buluşuruz. Yediden sonraya kalma, olmaz mı?" Daima öyle yaparlardı; başka davetlerle ziyafetlere evde yahut bir yerde buluşup gitmeleri âdetken yalnız Semihalar için usul değişirdi. Zira Semiha ile Perihan sıkı fıkı dosttular; beraber gezerler, alışverişe beraber çıkarlardı. Kenan:

"Beraber de kumpas kurarlar, saman altından su yürütürler!" dedi. Karısına karşı artık ne öfke duyuyordu, ne de bir kini vardı. Vazifesi vardı ve bu vazifeyi gülerek, neşe içinde, pek tabii görerek soğukkanlılıkla yapacaktı; kafasını onunla yoramazdı. Ne tatlı bir ikindi üstüydü bu! Etrafını seyrede ede, insanlara karışmaktan zevk ala ala yürümesine devam edecekti.

1 tazyik: baskı, basınç

XXXV

Tünelden çıkan kalabalık arasında genç bir kadın, belki de bir kız gözüne ilişti; erkek kumaşından yapıldığı belli açık renk bir tayyör giymişti; başına ufacık bir şapka iliştirmişti; pıtıpıtı, küçük, fakat süratli, muntazam adımlarla biçimli sert baldırları meydanda ne hoş gidiyordu! Yüzünü görmek merakına düştü, yetişti ve biraz geçtikten sonra dönüp pervasız, inatla baktı: Acemicesine boyanmış, bu boyalarından dolayı tuhaf, oldukça güzel bir kız... Aptal güzellikler vardır; bu güzelliktekilerin bön bön konuşacakları, lüzumsuz şeyler sorup söylenenleri anlamakta da güçlük çekecekleri ilk bakışta sezilir. Sinirli bir zamanınıza rastlamazsa pek eğlendiricidirler. Kenan onları Avrupa'da çok görmüştü; alıştığı tipti; moda mağazasında çalışan işçi, dikişçi kız tiplerinden... basit santimantalliği garibine giderdi; çarçabuk âşık olurlar, olmayacak hülyalar kurarlardı.

Kenan gülümsedi; kız kaşlarını çattı.

Biraz ötede önledi. Bu sefer kaşlar yerinde kalmıştı; göz göze geldiler. Sol tarafı takip eden kız bir mağaza vitrini önünde durdu; Kenan sokuldu. O gene yürüdü; gene durdu, tekrar camekân seyrine koyuldu. Omzuna astığı çanta ile tayyörü ile, kasketi andıran şapkasıyla askerî hizmetlere girmiş bir İngiliz kızına benzemesi Kenan'ın büsbütün hoşuna gitti. Vitrine bakar gibi görünerek, usulca dedi ki:

"Ne güzelsiniz, küçük hanım..."

Kenan kendindeki değişikliğe asıl şimdi hayrette kalmıştı. Bunlar yaptığı işlerden değildi... Hatta içtiği vakit, daha genç iken ve tanımadığı memleketlerde bile! Peki ama

mademki içinden geliyor, taşıyordu, yapmalıydı, yapacaktı. Yeter artık cambazhane atı gibi hep aynı bezdirici oyunlar... Evli dürüst adam, mevkiye erişmiş kalantor delikanlı rolleri!

Tayyörlü kız, tıpkı Kenan gibi gözleri vitrinde, hafif tertip çıkıştı:

"Sizin başka işiniz yok mu? İşinize gidin!"

"Yarım saat vaktim var. Eğer isterseniz... bir yere girelim, bir şeyler yeriz, bir çay içeriz."

Cevap vermedi; yürüyordu. Çok gitmeden üçüncü bir vitrinde durdu; Kenan yanına gelince kısaca sordu:

"Nerede çay içeceksiniz?"

"Bundan sonraki sokağa sapınız. Tepebaşı tarafına... Oradaki pastacıya gireriz."

Hakikaten orada çıkmaz sanılan, fakat bir bina altındaki kemerden öteki caddeye yol veren dar sokakta bir pastacı dükkânı olduğunu Kenan bir kere tesadüfen görmüştü; girmemişti ama içerisine bakmıştı: Masalarda çiftler oturuyordu; kırmızı kadife perdelerle bölmelere ayrılmış, basıkça, yarı loş, tonoz Galata meyhanelerini hatırlatan bir yerdi.

Kız bir şey demeden ilerledi. Sokağa sapınca sanki birdenbire her türlü kayıttan kurtulmuş, kimsenin göremeyeceği bir tenhalığa kavuşmuş gibi Kenan'ın yanına sokuluvermişti. Dükkâna yan yana girdiler.

Ne konuştular? Filmleri... Kenan iyi anlamıştı, kızcağız tahammül edilemeyecek kadar santimantaldi; bir o kadar da pastaya düşkündü. Şu var ki görgüsüz değildi... Böyle yerlere fazla geldiği tavırlarından, çatal bıçak tutuşundan, pasta isimlerini bilişinden belli oluyordu. Bir şey daha an-

lamıştı: Erkeği beğenmiştir. Kenan da karar verdi: "Bir gün için daha Reşit'ten anahtarı alırım!"

Anahtarı hatırlamak, üzerinde bir tesir yapmamıştı. Pöh! Nihayet kendisinin de bir anahtarı olurdu, olacaktı. Pazartesi saat altıda, tam altıda aynı pastacıda buluşmak üzere sözleşirlerken Kenan Melahat'i o gün bulamazsa üzüleceğini anladı. Büsbütün başka çehrelere, başka türlü konuşmalara, sergüzeşti andıran vakalara acıkmış gibiydi. Hatta garip bir şey de geçti: Müşterilerden birinin kıza sırnaşıkça bakışına öfkelendi, "İşi azıtırsa kafasını kırarım!" diye söylendi. Adama inat, Melahat için vitrinden atlas kaplı bir kutu aldı; şekerlerin en pahalılarından içine doldurttu, hediye etti.

Cüzdanını çıkartırken eli, biraz evvel satın aldığı bıçağın kılıfına dokunmuştu; ne olduğunu birden hatırlamadığı için çıkardı ama biçiminden anlayınca tekrar cebine koydu. Şimdi tek başına Galatasaray'a doğru gidiyordu. Eline Melahat'in kullandığı lavanta sinmiş. Hani şu, cam küpler dizili, laboratuvara benzeyen dükkânlarda müşterinin getirdiği şişeye enjeksiyon iğnesiyle, damlalıkla ağır ağır doldurulan cinsten olacak... Rengi ya ıspanak yeşilidir yahut balıkyağı sarılığında!

"Adı Melahat imiş ama Meli derlermiş ona, o haspaya!"

Böyle söylenerek Kenan gülümsüyor, "Hayatıma bir yenilik kattım, ferahladım!" diye düşünüyor, pazartesi randevusuna Reşit'in anahtarıyla gitmek kararından dönmeyeceğe benziyordu.

Sade o mu? Daha ne projeleri var. Hele şu Perihan'a her şeyi bildiğini bir kere anlatsın ve sandığı gibi kendisine fazla bir kıymet vermediğini ispat etsin! En doğrusu, Edip

Server'in felsefesine, prensibine uymak. Ne olsa hayatın bir güzel tarafı vardır; ön plana bunu almalı, bunu yaşamalı!

Biraz sonra kızdan nerede, nasıl ayrıldığını pek hatırlıyamıyor.

Pastacının önünde mi, sokağın ağzında mı? Yoksa caddeye beraber mi çıktılar? Hatta, kafasının içinden mi geçirdi, yoksa gerçekten oldu mu? Öyle sanıyor ki Meli ile birtakım inişli yokuşlu sokaklara sapmışlardır; sedirli, aynalı ve konsollu bir odada baş başa kalmışlardır; elbiselerini atınca kızın ufak tefekliğine uymayan tombul vücuduna şaşmıştır. Çorap bağlarını bile görmüş gibi: Pembe lastiktendir, gevşediği için birer boğumu vardır. Çıkarınca ten üstünde bıraktığı izler sanki gözünün önünde...

Hayır, öyle şeyler olmadı; şehevî bir arzunun kafasına vuran hülyası, muhakkak!

Galatasaray Lisesi'nin saati dördün üzerinde...

Bir taksiye bindi ve rahatça yerleşince ceplerinde birkaç ufak paket olduğunu fark etti. Sahi, Kuledibi'ndeki satıcıdan kırık çanak çömlek yapıştırmaya yarar, çubuk şeklinde tutkallar, bir Yahudi çocuğundan çengelli iğneler, daha bir şeyler almıştı; tıpkı eski günlerindeki gibi... Banka müdürü oldum diye ne de kibarlaşmıştı, kibar yerlerden başkasına adımını atmıyordu; İstanbul'da geçtiği sokaklar hep öyle yerlere çıkan sokaklardı; yıllardan beri yüzünü görmediği semtler vardı. Hatta doğup büyüdüğü Abbasağa Mahallesi'ne bile uğramamıştı. Çocukluğunda oynadığı mezarlık şimdi bir park haline sokulmuş diyorlardı da gidip bakmamıştı.

Bundan sonra hepsine, her yere gidecek. Kır kahvelerine, Yenikapı meyhanelerine, Topkapı dışındaki üzüm bağ-

larına, halk uğrağı her tarafa! Hem büsbütün başka ahbaplarla, küçük memurlarla ve en fazla Rüstem'le, Rüstem'in karısı ve çocuklarıyla! Perihan varsın, yeni türemiş kadın terzisi erkeklere diktirdiği elbiseleri giyerek çaylara, kokteyl partilere gitmekte devam etsin.

İçindeki İstanbul kenar mahalle çocuğu uyanıyor; uyandıkça Kenan neşeleniyor. Kulağında hâlâ 'Yolculuk var!' türküsü... Ara sıra 'La Konga'yı da işitiyor ve yolda yayan gidenlerin, tramvaydakilerin, dükkâncıların, herkesin yüksek sesle bu havaları söylediklerine hükmedeceği geliyor. Sanki bir operet oynuyorlar; kendisi de sahnededir:

"Yolculuk var! Yolculuk var!"

Müşterisinin türkü söylediğini işiten şoför dünyanın en mesut adamını taşıdığına muhakkak inanmaktadır. Etli, canlı ve katmer katmer enseli bir adam... Saçlarını da yeni kestirmiş, yeni tıraş olmuş ve acele fırlamış ki ensesinde pudra izleri hâlâ duruyor. Acaba üfleyiverse kızar mı? Kızarsa Kenan da tokatı çarpar!

Eliyle pazularını yokluyor: Demir gibi...

"Dur bakalım, arkadaş!"

Harbiye'deler. Otomobilden iniyor, yürüyor. Şoför sesleniyor:

"Beyefendi! Beyefendi! Hesabı görmediniz!"

Hesap mı? Ha, öyle ya, kira otomobiliyle geldi... Kibarlığa ne çabuk alışmış paşam!

Valikonağı Caddesi'ne sapmıştı. Nişantaşı durağına gelince binaların duvarlarına sürünecek kadar kenardan, yokuşu indi. Şendil Apartmanı'nın karşı tarafında ufacıcık bir pastacı dükkânı vardı, paralı aile kızlarıyla işsiz güçsüz deli-

kanlıların dadandığı bir dükkân... İçeriye girdi; apartman kapısını gözetleyecek vaziyette camekân önüne konmuş bir masa seçerek oturdu.

Kadın erkek müşterilerin hepsi ayakta, şakalaşarak, biraz da el şakaları yaparak öteberi yiyorlar, yeni gelenle meşgul olmuyorlardı. Fakat bir aralık güzelce bir kızın kendisini kaçamaklı bakışlarla süzdüğünü gören Kenan şöyle düşündü: "Bana ideal bir koca nazarıyla bakıyor. Henüz dinç, gösterişli ve kıyafetinden, tavırlarından paralı olduğu belli ideal koca... Mükellef bir düğün, gazetelerde şatafatlı bir ilan, monden ve lüks hayat! Aklınla bin yaşa küçük bayan! Maymun gözünü açtı!"

Hem bunları düşünüyor, hem de apartmanın kapısını gözden kaçırmıyor. Bir tramvay geldi; kalabalığın arasında Perihan yok. İkincisi de geçti; inmedi. Nihayet kapıya bir taksi yanaştı: İçindeki Perihan'dı. Hesabı önceden görmüştü ki araba hemen çekti gitti. Serbest kalayım, kapı önünde durup da dikkati çekmeyim diye borcunu yolda vermiştir...

Kenan da hazırdı, istediği anda çıkabilirdi. Ağır ağır yürüdü; açık kalmış olan apartman kapısından telaşsızca girdi; merdivene doğru yürüdü. Asansör yukarıdan iniyordu... Perihan'ı çıkaran asansör! Hangi katta durmuştu bu asansör? Son katta, Semiha'da mı, yoksa ikincide, Vecdi'ninkinde mi?

Omuz silkti; merdivenden çıkmaya başladı.

Bütün kilitler Yale markalı... Elbette! İşte 4 numaralı daireninki de öyle, tabii! Yan taraftaki buzlu sahanlık camlarından vuran keskin nisan ikindisi güneşi altında mükemmel görüyor; önünde durup bakıyor. Yeleğinin cebindeki

anahtarı soktu mu mesele kalmayacak. Kapı ya açılacak, Kenan içeriye girecek, karısını orada eski kocasıyla baş başa bulacak, yahut açılmayacak... ama açılacağına emin!

Şu var ki kafatasında birkaç saattir taşıdığı güneş ona, apartmana ayağını atalı beri, her adımda biraz daha sönüyor gibi geliyordu. Kulaklarında artık türküler yok. Rüzgârlı havalarda telgraf direklerinin çıkardığı iniltiyi duyuyor; inilti gittikçe uğultuya dönüyor; beyni bir davulmuş da tokmaklanıyor, tekmeleniyor, tekmelerle itilerek yerden yere yuvarlanıyormuş gibi geliyor. Gözlerinin önünde gene o, bir parlayıp bir sönen sinek sağanağı başlamıştır; sağanaktan da başka bir şey; bu seferki kar taneleriyle kıvılcımların kaynaştığı bir tipi! Geceleyin bir yangının üstüne kar yağıyor gibi! Titriyor.

Harlı bir mangala eğilmiş bakıyormuş, başını kurutuyorlarmış gibi gözlerinin bebekleri yanıyor; fakat sırtının ortasından buzlu sular akıyor, karakış anaforları geçiyor. Katılacak... Dişleri birbirine vuruyor. Trabzana tutunmak lazım...

Tutuna tutuna, trabzanlara tutunuyormuş gibi değil de onları yukarıya çekiyor, Volga mahkûmları gibi çekerek sürüklüyormuşçasına merdiveni zorlukla çıkmaktadır. Üçüncü kat, dördüncü kat, beşinci kat... Altıncıyı bulabilecek mi?

Buraya niçin gelmişti? Bu merdivende ne arıyor? Hiç bilmiyor, bulamıyor.

Duruyor, düşünmek istiyor. Düşünmek ve hatırlamak? İmkânı yok. Beyni sönmüştür; gözlerin sönüşü, birdenbire âmâ oluş gibi artık aklı vazifesini yapmıyor, bir akıl körü!

Trabzanların kenarından aşağıya bakıyor: Duman bas-

mış, dumanları halka halka, katmer katmer, alaca bulaca mütemadiyen dalgalanarak tüten bir derinlik! O derinliğin karşı konamayacak kadar çekici bir kuvveti var. Vücudundan ziyade başını ele geçirmeye, büküp kopararak içine çekmeye çalışıyor. Kenan, kendinden alınmak istenen bu, özü gitmiş, kabuğu kalmış başı artık koruyamayacak...

Eh, öyle olsun...

Son bir hatıra, tek hatırası ne Perihan'dır, ne anahtar... Onlar çok sisli, çok uzak... Fakat demin tanıştığı kız, Melahat sanki yanında. Meli'nin sesini duyuyor: "İşinize gidin!" ve işte gene Meli'nin omzundan sallandırdığı kırmızı çanta –bir kâğıt parçası kadar hafif, dura kımıldana, sallana sarsıla, ağır ağır– dumanlı boşluğa iniyor.

Kenan bunu bir tutabilse...

İkinci Kısım

I

Perihan bir sabah gözlerini açınca kendisini daracık bir demir karyolada ve bembeyaz duvarlı, yarı çıplak bir ufak odada bulunca şaşaladı. Nerede idi? Ne olmuştu? Birden yüreği sızlayarak hatırladı: Kenan'ı getirdikleri hususi bir klinikte idi; ilk akşamından kocasını yabancılar arasında, yabancı yerde ve yabancılar eline bırakmaya katlanamamış, onunla aynı dam altında bulunmak için boş odalardan birinde gecelemişti.

Bir haftadan beri maddi ve manevi çilelerle öyle yorulmuş, bitkin hale gelmişti ki istememekle beraber nihayet sabaha karşı uyuyup kalmıştı. Hemen fırladı, üstüne mantosunu alarak kapıyı araladı, başını uzatıp koridora baktı: Elinde bir sapa iliştirdiği ıslak bezle taşları silen mavi önlüklü bir hademeden başka kimse yoktu. Çıngırağa basmaya da nedense cesaret edemiyordu; o vaziyette bekledi; elbette bir hastabakıcı görünürdü.

Acaba Kenan nasıldı? İğnelerin tesiri bitti, uyandı, gene ayakta duruyor, oturmamakta, yatmamakta ısrar ediyor, gene konuşmuyor muydu? Bu ne acayip bir hastalıktı! Kenan kendinden geçmiş halde, çeneleri kilitlenmiş, tırnakla-

rı avuçlarının içine kanatacak derecede kenetlenmiş, gergin çehresi, dumanlı gözleriyle Şendil Apartmanı'nın beşinci kat sahanlığında buldukları, bir otomobile koyarak evine götürdükleri beri kimse ile lakırdı etmiyor ve daha fenası oturmuyor, yatmıyor, daima ayakta, bir köşeye dikilip duruyor, kayıtsızca etrafı seyrediyordu. Ancak iğnelerle uyutmak mümkün oluyordu.

Koridorun en sonundaki kapıdan genç bir hastabakıcı çıktı; dün gece nöbetteki kızcağız... Bu tarafa doğru geliyordu. Gayet fütursuz, telaşsız, bir hastanede değil de evinde imişçesine tabii vaziyette, adeta neşeli gibiydi; içinden bir türkü söylediğine hükmedilebilirdi:

"Hemşire! Hemşire!" diye seslendi. Kız, adımlarını sıklaştırmadı; yaklaşınca manasızca sordu:

"Uyandınız mı?"

"Evet, işte görüyorsunuz. Hasta nasıl?"

"Daha bakmadım; bıraktığım zaman rahat uyuyordu. Telaş etmemelisiniz, hanımefendi... Sabır lazım. Bu hastalıklar çabuk geçmez. Kendinizi harap ediyorsunuz!"

Kızın bakışlarından iki türlü mana sızıyordu; Perihan o halinde bunları sezdi: Biri güzel, zengin, azametli bir kadına karşı duyduğu gıptalı hayranlık; öbürü "Eh, zenginlere de Allah dert veriyor, bir üzüntü çıkarıyor" dercesine –memnunluk değilse de– bir küçük teselli!

Ama iyi tarafı da vardı ki "İsterseniz giyinmenize yardım edeyim, sonra yanına beraber gideriz" teklifinde bulundu. Perihan, bir kere kaybolursa tekrar güç eline geçireceğini düşünerek dedi ki:

"Teşekkür ederim, ben çarçabuk giyinirim. Siz de içeriye giriniz, oturunuz; bekletmem."

Hastabakıcı hafifçe gülümsedi. İçinden "Hastaneye düşünce hepiniz bize karşı böyle nazik olursunuz, akran muamelesi edersiniz, fakat işiniz bitince, hele iyileşip eski sıhhatinizi buldunuz mu yeniden azametinizi takınır, yüksekten konuşmaya başlarsınız" diye mi düşünüyordu? Düşünse haklıydı; hakikaten öyle olurdu. Saçlarını biraz düzeltip arkasına elbisesini takarken soruyordu:

"Siz hiç bu gibi hastalar gördünüz mü? Doktorların dedikleri gibi muhakkak iyileşirler mi?"

"Üç beş tane gördüm. Son aylarda biraz çoğaldı ama hemen hepsi şifa buluyor. Hem sizinkine en meşhur doktorlar bakıyor. Merak etmeyiniz efendim, geçer..."

Birlikte ikinci kata çıktılar. Pencereden dışarıya göz atan Perihan kuytu bahçenin bir köşesindeki badem ağacının çiçek açmış olduğunu gördü ve sevdiği bir hastası olan herkes gibi; tabiatın bu değişikliği karşısında ayrı bir mahzunluk daha duydu.

"Ah Kenan, diyordu, niçin bana dertlerini söylemedin? Ben senin her şeyini affederdim... bir kadınla münasebetini, ayrı bir evin olmasını, gizli bir hayat sürmeni, hepsini!"

Eski bir konaktan çevrilmiş klinik odasında beyaz boyalı daracık karyolaya girip de gecenin gittikçe sessizleşen durgunluğuna inat, her taraftan koşuşarak depoya dönen tramvay arabalarının uğultusunu işitmemek için kuştüyü yastığı başına örttüğü zaman son haftayı bütün endişeleri, ıstıraplarıyla tekrar yaşamıştı. Mütemadiyen gelip giden doktorlar,

konsültasyonlar, nihayet hususi hastanelerden birine kaldırılması kararı...

Kafasında cevabını bulamadığı, anlamadığı üç sual vardı:

Önce, Kenan iyileşecek mi? Sonra, yeleğinin cebinden çıkan yabancı, yepyeni anahtarı hangi kapıyı açmak için kullanıyordu? Niçin yanında bir bıçak taşıyordu?

Kenan'ın bir kadınla münasebeti olduğuna Perihan'ı hükmettiren yalnız o yabancı anahtar değildi. Şermin de hastalığı haber aldıktan sonra Semiha'ya bir sır tevdi etmişti:[1] O gün, vakadan bir saat kadar evvel, dişçisinin penceresinden baktığı sırada Kenan'ı genç, şirin, oynakça bir kızla yan sokaktaki pastacıdan çıkarken görmüştü. İkisi de pek neşeli, adeta güpegündüz sarhoş imişler. Köşe başında gülüşerek ve bir yerde buluşmak üzere sözleşir gibi tavırlar alarak muhabbetle ayrılmışlar. Kenan kızın arkasından uzun uzun bakmış; dayanamamış ki koşmuş; galiba arkasından yetişmiş...

Şüphesiz bu kız Kenan'ın metresidir ve cebinde taşıdığı anahtar da şüphesiz onunla buluştukları, ona tuttuğu evin anahtarıdır.

Kadın kim? Ev nerede?

II

Hastabakıcı bir odanın kapısı önünde durdu. Eliyle Perihan'a "Siz girmeyiniz, burada bekleyiniz" manasına işaret ettikten sonra içeriye yavaşça süzüldü. Hastalık ve ölüm

1 tevdi etmek: vermek, bırakmak

bizleri nasıl da en yakınlarımıza, en sevdiklerimize birdenbire yabancılaştırır, onlarla aramıza yabancıların tahakkümünü sokar. İşte, daha dün bu saatte hiç ehemmiyet vermeyeceği şu hiçten, ağzında sakızı eksik mahalle kızı, Perihan'ı kocasının odasına girmekten alıkoyabiliyor...

Kapı aralandı; hastabakıcı gene bir işaretle "Usulcacık geliniz, ama konuşmayınız" dedi. Kenan duvar tarafına dönmüş, hareketsizdi; galiba ilaçların tesiriyle rahat uyuyordu. Evet, muhakkak rahat bir uykuda idi... Zira Perihan karyolaya yaklaşmış, eğilmiş, kocasının yüzüne de bakmıştı. Gözleri kapalı, nefes alışı muntazam, dudakları yarı açıktı; çene kemiklerinde gerginlik yoktu; hali tabiideydi; her zamanki, eski zamanındaki uyuyuşu... masum, azapsız bir uyuyuş. Karısı bu uyuyuşu ara sıra seyretmekten zevk alırdı; çapraşık düşünce ve ihtiraslara uzak, tertemiz, aydınlık, serin bir uyku...

Vecdi'nin uyku haliyle de kıyas ederdi; onunki insana güven vermezdi, "Ne şeytanlıklar düşünüyor, ne acayip alemlerde dolaşıyor, neler çeviriyor, kimlerin kolları arasında, ne şekiller alıyor?" dedirtirdi. Kenan tamamıyla başka bir tesir yapardı; Perihan'a öyle gelirdi ki kocası uykusunda da kendisiyle beraberdir, rüyalarında bile karısından ayrılmıyor. Ayrılmadığını zannettiği bu adamın ise meğer gizli bir hayatı, metresi, ayrı bir evi, bir aşkı varmış!

Kenan'dan bunu bekler miydi? Bir an hatırından geçirmemişti, "Yalnız bana bağlı, benim gözümün içine bakıyor ve benden başka kadınlara kıymet vermiyor, hepsini küçük görüyor" der, övünürdü. Ne kadar aldanmış...

Fakat şu anda tek düşüncesi Kenan'ın kurtulmasıdır.

Ondan sonra Perihan kocasını tekrar kendine çekeceğine güveniyor:

"Hayatımızın şeklini değiştireceğiz; eskisine, basitine döneceğiz. Ah, evlendiğimiz yıl Bomonti'deki evde ne güzel yaşamıştık... Kenan o muhitin adamıdır, yenisini, yükseğini hazmedemedi!"

Hastabakıcı fısıldadı:

"Gördünüz ya hanımefendi, hastanız pek rahat, güzel uyuyor. Onu kendi haline bırakalım."

Perihan odada kalmak istediğini hareketiyle anlatınca kız, vazifesinden aldığı kuvvete dayanarak ve bu kuvveti nezaketle idareye lüzum görmeyerek kaşlarını çattı:

"Doktorlar hastanın yanına ailesinden kimse girmeyecek, dediler. Sizi uyuduğu için soktum. Tecrit halindedir; zira uyanınca tanıdıklarından birini karşısında bulması zararlı olabilir, zararlı bir şok yapabilir."

"Şok", Perihan'ın bir haftadan beri sık sık işittiği, alışmadığı kelimelerden biridir. Hekimler aralarında konuşurlarken bu sözü pek çok kullanmışlardı, hatta bir "şok tedavisi"nin bile lafı geçmişti. Ürktü, itiraz etmeden odadan çıktı. Ne yapacağını bilemiyordu; eve mi dönsün, doktorların gelmesini mi beklesin? Kliniğin şu sabah hali yüreğini donduracak kadar çıplak, hayatiyetsiz, adeta çirkindi. Bütün kapılar örtülü... Ara sıra zil sesleri... Uzakta, kısa kesilen bir telefon muhaberesi... Aşağı katta ayak sesleri... Burada ne güç, ne zahmetli uyanılıyor! Hava sanki bütün geceyi ıstırapla geçirmiş hastaların nefesiyle yüklü, zehirli. Eli sopalı hademe hâlâ koridorun taşları üzerinden ıslak bezi geçirmekle meşgul. Nasıl da isteksiz çalışıyor... İnsana kurgusu

bitmeye yüz tutmuş bir zemberekli oyuncak gibi gittikçe ağırlaşıp en hesapsız şekilde duracakmış, kaskatı kesilecekmiş hissini veriyor!

Perihan gözyaşlarını güç tutuyor; hastabakıcının ardından, azarlanmak için müdür odasına götürülen kabahatli bir mektep çocuğu gibi yürüyor. Kaç gün, kaç ay daha bu koridorlarda sürünüp sürüklenecek? "İsterse bir sene devam etsin... Kenan iyileşsin de!" Onun yanında şu küçük bahçeden geçerek sokak kapısından çıktığı günü görecek mi? Hastane kapıları korkunçtur: Oradan bir hastanın çıkışını düşünürken aklımıza en fena ihtimal saplanıp kalır.

"Ah, siz misiniz Rüstem Efendi? Siz mi geldiniz?"

Merdivenden çıkıp koridora ayak basan adamın Rüstem olduğunu görünce Perihan hasretlisine kavuşurcasına koştu; boynuna atılmaktan, göğsüne başını koyup doya doya ağlamaktan kendisini zor alıyordu. Rüstem'den zaten hazzederdi; Kenan hastalandıktan sonra geceleri bile evden ayrılmaması, her işe candan koşması, sabahlara kadar yatak ucunda beklemesi, vefakârlığı, sadakatiyle büsbütün muhabbetini kazanmıştı. Üç sene hemen hemen resmî şekilde devam eden münasebetleri şimdi iki dert ortağınınkine benzemişti. Bir arada bulundukları müddet, teskin edici ilaç almış gibi rahatladıklarını duyuyorlardı. Dün gece yanında Rüstem olsaydı muhakkak yatışırdı, içi bu kadar kararmazdı. O sormadan anlattı:

"Uyuyor. Hem pek sakin, pek rahat uyuyor. Odama giriniz."

Rüstem ancak iki gün kadar sizli bizli konuşabilmiştir; Perihan'a da artık "sen" diye hitap ediyor. Bir hastalık, bir

dert devam ederken cemi sıygasını[1] kullanarak nezaket ve terbiyelilik taslamak Rüstem'e bir hürmetsizlik gibi gelmektedir; samimiyete ihtiyaç gösteren vaziyetlerde senli benli olamayan insanlara şaşıyor ve kızıyor. Kendi kendisine diyor ki: "Başı ucunda sizle, zatıâlînizle konuşularak bakılan hastanın hayrını gör! Hasta yanında candan olmak, candan duymak, maymunlukları bırakmak lazımdır."

Perihan henüz dağınık duran karyolanın kenarına ilişiyor; Rüstem beyaz boyalı sandalyeye –kırmaktan korkarcasına, yahut rahat vaziyet almaktan utanırcasına– pek eğreti oturuyor. Genç kadının yüzüne dikkatli bakmaktan da çekinmektedir; bunu bile Kenan'a karşı bir saygısızlık, fırsat düşkünlüğü sayıyor. Ama bakmadan görüyor, biliyor ki Perihan o perişan, yorgun, tuvaletsiz ve endişeli halinde de güzeldir; dalından koparılıp bir tarafa bırakılmış, henüz solmamış bir çiçek gibi mahzunluk, ümitsizlik içinde ayrı bir güzelliktedir; hüzün ve bikeslik de yakışmış, yüzüne bir çocuk gibi, bir çocuğa duyulan hislerle kucağa alınıp okşanacak, aldatılıp avutulacak, ninni ve masal söylenecek bambaşka bir mana katmıştır.

Hayır, Rüstem hiç de fena şeyler duymuyor, düşünmüyor. Fakat bir öksüz yavru imiş gibi yanına yaklaşmak, saçlarını okşamak, hatta bağrına bastırmak istemiyor da değil... İçinden "Zavallı Kenan'cığım, diyor, bu kadından mı şüphelendin? Bu kadının üstüne mi bir sokak kızının peşine düştün? Ev tuttun, çapkınlığa kalkıştın?" Zaten Rüstem eski fikrinden vazgeçmediği gibi şimdi o fikrinde ne kadar isabet ettiğini daha iyi anlıyor: Kenan bir cinneti muvakkate geçir-

---

1 cemi sıygası: çoğul kipi

mektedir... Son zamanlarda ne yaptıysa hastalığın tesiriyle yaptı. Mahallesindeki tapu memuru gibi Kenan da iyileşecek, karısına dönecek.

"Ah, bir iyi olsa..."

Perihan da, Rüstem de bir anda aynı şeyi düşünüyorlar, aynı şeyi istiyorlar. Şu var ki Perihan iyileşme ihtimaline fazla bağlanamıyor. Hekimlerin hepsi de "Sonu şifadır" dedikleri, teminat verdikleri halde... Şimdi şu dakikada bile içi rahat değildir, korkusu ara vermeden devam ediyor. Zira doktorlar hastalığın muhakkak geçeceğini söylemekle beraber Kenan'ı evinde bırakmamışlardı; sebebini sorduğu zaman da pek kati manaya alınmasını istemediklerini bildiren müphem sözlerle demişlerdi ki:

"Apartman üst katta... Bir sürü balkon ve pencere... İhtiyatlı hareket etmeliyiz!"

III

Perihan'ı dalgınlıktan kurtarmak lüzumunu duyan Rüstem, konuşmuş olmak için dedi ki:

"Yenge, sana bir şey söyleyeceğim, inan bana, Kenan pek yakında, belki de birdenbire iyileşecek, eskisinden daha iyi bir Kenan olacak. Buna nereden hükmediyorsun diye soracaksın bana... Elbette bir bildiğim vardır. Az günün adamı mıyım? Neler gördüm, neler! Bizim mahallede bir Ali Bey tanırım. O da tıpkı böyle oldu; günlerce konuşmadı, sonra da karısını yanına sokmadı. Odaya girmek istedikçe "Çık dı-

şarı! Ayakların kırılsın! Git başımdan! Git de dostunla gez, oynaş!" diye avaz avaz haykırırdı..."

"Kadın ahlaksız mıydı?"

"Senden iyi olmasın, melekti, aleyhine tek söz işitilmemişti, bütün mahalle halkının beğendiği, iftihar ettiği bir kadındı, namusu mücessemdi.[1] Neyleyim ki adamın kafasına nasılsa fena bir şey girmişti, galiba karısına fazla muhabbeti vardı. Bu muhabbet yüzünden aklını azıcık oynattı, başladı abuk sabuk söylenmeye, kadıncağızı lekelemeye... Muhabbetin, kıskançlığın öylesi de olur."

"Bir başka kadının peşine düşüren, ayrı ev anahtarları taşıtan muhabbetler de olur mu?"

Rüstem bozuldu; bir müddet lakırdısını bulamadı. Sonra coştu:

"Buna ben de ne diyeceğimi bilemiyorum. Bildiğim şudur: Kenan yalnız seni düşünürdü, aklı fikri sende idi, hatta son günlerde başka şey düşünmez olmuştu. Nasıl anlatayım, adeta gündüzleri iş başında iken bile seni merak eder dururdu."

"Neyimi merak ederdi?"

"Şey... söyletme beni yenge... Dedim ya, çok değişmişti, sen nerelere gidiyorsun, ne yapıyorsun diye üzülür vehimlere düşer, yerinde duramazdı."

"Benden mi şüpheleniyordu? Benden?"

"Estağfurullah... Senden şüphelenilir mi, hiç? İşte, saçmalık, hastalık burada ya!"

Yüzüne bakmadan konuştuğu için Rüstem, Perihan'ın

1 namusu mücessem: çok namuslu

büsbütün sarı, sapsarı kesildiğini fark etmedi; sözüne devam etti:

"Hastalığını o hallerinden fehmettim zaten... Çıkıştım, haddim olmayarak azarladım bile... Sabrımı, tahammülümü tüketmişti. Nihayet kendisi de anladı, yatıştı, arkana düşmekten vazgeçti ama..."

"Ne söylüyorsun Rüstem Efendi, beni takip mi ediyordu?"

"... Yani, takip sayılmaz, şey, yani, işte onun gibi bir şey... Merak, vesvese, vehim..."

Rüstem bir ses işitti, bir hıçkırık... O zaman gözlerini kaldırdı ve Perihan'ın iki elini yüzüne kapatmış, sarsıla sarsıla ağladığını gördü. Ne yapacağını bilemedi; hastabakıcıyı mı çağırsın, su mu içirsin, yalvarsın mı? Dışarıya kaçması, kadını yalnız başına bırakması mı daha iyi olur? Odada sağa sola dönüyor, şaşkın şaşkın kapıya bakıyordu; biri gelse, ne lazımsa yapsa diye bekliyordu.

Bereket Perihan'ın hıçkırıkları bir müddet sonra yavaşladı, kesildi. Ellerini de yüzünden çekmişti. Rüstem söylendi: "Münasebetsiz adamın biriyim ben... Böyle nazik kadınlarla konuşmak haddim mi benim... İşi berbat ettim. Bundan sonra ağzımı açmam! Açarsam namert olayım. Bizim hanım duysa kıyametleri koparır."

Kapı vurulunca imdat beklercesine koştu, açtı. Hastabakıcı "Doktor geliyor!" diye haber verdi ve yan tarafa çekildi. İçeriye giren doktor Şevket Rıza idi. Perihan'ın elini öpmeyi unutmadı.

"Kenan Bey'in yanında idim. Size memnun olacağınız bir haber vereceğim: İlk defa iyi bir uyanış..."

"Konuştu mu?"

"Hayır, fakat beni tanıdığını belli etti... Gerçi daima tanıyordu ama anlatmak lüzumunu, kuvvetini bulamıyordu. Sabır, hanımefendi, sabır. Elbette bu sis dağılacak, elbette tekrar güneşe kavuşacak. Hastamızınki nadir görülen bir vaka değildir, şifa ile bitecek bir rahatsızlıktır, histerik zeminler üzerinde zuhur eden geçici bir "krepüskül!", bir "konfüzyon"dur; bir hatıra ve "oryantasyon" bozukluğudur. Zaten vaktinde sizin dikkatinizi çekmiş, böyle bir neticeye varması ihtimalini gizlememişim. Şükredelim ki ilk kriz günü, apartman merdiveninde şansı varmış, asıl felaket önlendi. Artık kendinizi fazla üzmemelisiniz, belki biraz uzunca sürebilir ama tehlike kalmamıştır. Biz devreyi kısaltmak için elimizden geleni yapacağız. Kenan Bey'i hepimiz severiz, size karşı da hürmetimizi bilirsiniz. İftihar ettiğimiz mesut bir çifttiniz. En kısa zamanda tekrar saadete kavuştuğunuzu görmek, bizi de sevindirecek."

"Teşekkür ederim doktor, hepinize minnettarım. Fakat beni yanına sokmayacak mısınız?"

"Kısa bir müddet için yalnız kalması fikrine ben de iştirak ettim. Kati bir lüzum yoksa da kararı bozmayalım, faydası olabilir. Evinize dönünüz, her gün, isterseniz iki defa gelir, sorar, uyuyorsa bakar, kontrol edersiniz. Bahar başladı. Yaza giriyoruz. Mevsimin değişmesi hastanın lehinedir."

Doktor Şevket Rıza bir yandan konuşuyor, bir yandan da Perihan'ı tetkik ediyordu. Muhitinde olup biten şeyleri vaktinde haber aldığı için Kenan'ın cebinde bir anahtar bulunduğunu, bir kadınla gezdiğini duymuştu. Bıçak çıktığını da gizlememişlerdi. Bunları düşünerek dedi ki:

"Hastalık başladıktan sonraki hareketlerine kıymet vermeyiniz. Bunlar rahatsızlığın arazlarıdır, köksüz ve tamamıyla havaî, iz bırakmaz şeylerdir. Egoizm, bedbinlik, mübalağa, ifrat, hatta yalan, hepsi olur. Hele kıskançlık aşırı dereceye varır. Çok kere pek fena buldukları muhitlerinden sıyrılmak isterler, tanıdıklarına karşı itimatsızlık duyarlar, manasız sergüzeştlere atılırlar, vaka icat ederler. Günlerce hevessiz, iradesiz, kendilerinden de nefret ederek, acizlerine, kudretsizliklere inanarak uyuşuk yaşarlar. Bu, bir "siklotemi" halidir; birdenbire değişerek müfrit[1] bir uyanıklık, heyecan ve hareket başlayabilir. O zaman kendilerine şiddetle güvenirler, dünyayı pembe ve her şeyi mümkün görürler; atak, cesur, bazan küstah oldukları da vardır. Anlıyorsunuz ya, hepsi hastalığın icabıdır, hepsi geçecektir; karşınızda eskisinden daha iyi, daha sıhhatte bir Kenan bulacaksınız. Size tavsiye ederim: Zevcinizin son zamanlardaki bütün değişik hallerini, hareketlerini hesaba katmayınız, düşünmeyiniz; bunları tamamıyla hiç olmamış saymalı, unutmalısınız."

"Çalışırım, doktor... Hatta olmuş sayılması, hesaba katılması da lazım gelse, unutmaya çalışacağım, doktor! Tek o iyileşsin, o iyileşsin de!"

Böyle diyor ve ağlıyordu.

Şevket Rıza, Perihan'a ilaç yazdı ve elini öpeceğine omuzlarına hafif hafif dokunarak şefkat ve rikkatini[2] gösterdi. Dışarı çıkınca kadın gene karyolaya oturmuş, bütün söylenenleri hiç dinlememiş, vaitleri[3] unutmuş gibi tekrarlıyordu:

---

1 müfrit: aşırı
2 rikkat: acıma, incelik
3 vait: uyarı

"Benden şüphelenmiş... Benden şüphelenmiş... Ne fena! Ne fena!"

Rüstem yeniden bir gaf yapmamak için susuyordu.

Perihan mantosunu çarçabuk arkasına taktı; konuşmadan koridoru geçtiler. Deminki hastabakıcı kız telefon bölmesinin camı arkasında idi; gidenleri görmemezlikten geldi. Kenan'ı bunların eline bırakarak mı gidiyorlardı? Öyle mahzun oldu ki geriye dönmek, doktoru bulup ayrılmayacağını söylemek, yalvarmak istedi. Rüstem, düşüncesini sezmiş gibi:

"Akşamüzeri gene geliriz," dedi, "ben işten çıkınca apartmana uğrarının."

Şişli Caddesi güneşli bahar sabahlarının neşesi içindeydi. Bir taraftan Kâğıthane Tepesi'ne, öbür taraftan Mecidiyeköyü'ne doğru gezintiye çıkmış çiftler, gruplar ne kadar canlı, kendilerinden bambaşka türlü yürüyorlardı... Perihan da bir zamanlar aynı yoldan, aynı mevsimde onlar gibi yürür, giderdi, uzun yürüyüşler yapardı. Küçük kliniğe bakmamıştı bile... Hatırlamıyordu. Bir gün hayatında şimdiki ehemmiyeti alacağını nereden aklına getirsin? Her gün geçip gittiğimiz yollarda bizi hiç alakadar etmeyen binalardan birine, zaman olur, bütün ümitlerimizi bağlar, bütün ıstıraplarımızla bağlanır, yalnız onu görür, yalnız onun çatısı altındakini düşünürüz... Perihan'la Kenan Boğaziçi'ne giderken otomobilleriyle önünden kaç kere geçmişlerdi... Zavallı bilir miydi ki bir gün, yarı sönmüş bir halde oraya taşınacak ve yattığı odanın kapısı sevgili karısının yüzüne kapatılacak?

Tam o sırada karşı kaldırımda açık renk tayyörlü bir

genç kadının durup kliniğe baktığını gören Perihan aklına gelen ihtimalden sarsıldı:

"Acaba o mu? Kenan'ın sevdiği kız mı? Haber aldı, hastanenin önünde mi bekliyor, girmeye cesaret mi edemiyor?" diye düşünmüştü. Olduğu yerde mıhlandı, kaldı. Şermin, Semiha'ya Kenan'la beraber yürürken gördüğü kızın ufak tefek, mütenasip vücutlu, fazla makiyajlı olduğunu söylemişti. Bunun vücudu da öyleydi; fakat yüzü çok boyalı değildi. Anlaşılan, hastaneye boyalı gelmek istememişti.

"Nereye bakıyorsun yenge? Ne oldu? Nen var?"

"Şu kadın... "o" mu dersiniz?"

"O" kim? Sana da mı vehim ârız oldu?[1] Yürüyelim. Böyle giderse galiba ben de heyheyler getireceğim. Demin doktorun söylediklerini çarçabuk unuttun. "O", "bu", falan, filan yok. Hepsi dipsiz kile, boş ambar; bir incir çekirdeği bile doldurmaz. Tut ki Kenan bir rüya gördü, görüyor; uyanınca karşısında seni bulacak, yaptıklarını, aklından geçirdiklerini hatırladıkça utanacak. Yine var mı Perihan? Yok mu Perihan? Hah, boş bir taksi... Hemen atlayalım!"

Perihan arabaya girdi, fakat arka pencereden caddeye bir kere daha göz atmadan yapamadı: Tayyörlü kadın hâlâ yerinde idi ve kararsızlık içinde hâlâ kliniğe bakıyordu.

IV

Yatak odasına girince Perihan'a bir fenalık geldi: Çarşafları değiştirmişler. Kenan'dan boş kalan yeri sadece bir

1 ârız olmak: gelmek

örtü ile kapatmışlardı. Naile'yi çağırdı, karyolaların ikisini de biraz sonra kocası dönecek ve yatacakmış gibi düzeltirdi. Sonra girip salondaki divana uzandı.

"Benim neyimden, hangi halimden şüphelendi acaba?" diye düşünüyordu, hastalığın tesiriyle de olsa yine bir sebep, bir bahane lazımdı. "Beni biri ile fazla laubali mi gördü? Bir dedikodu mu yaptılar? Kulağına bir şey mi fısıldandı? Yoksa kulüpte bir lakırdı geçti, bunu mu işitti? Sadakatsizliğime inandığı için mi kendisi de bir kadınla münasebete girişti, yahut o kadına tutulduktan sonra mı benden nefret etmeye başladı, bahaneler aradı?"

İşin içinden bir türlü çıkamıyordu. Acayibi şu ki aklını en çok meşgul eden, biraz unutur gibi olurken düşüncelerine tekrar ve daima yeni bir kuvvetle hâkim olan o kadındı. Kimdi? Türk mü, ecnebi mi, Beyoğlu'ndan bir bar kızı mı? Bankadaki daktilolardan, memurelerden biri mi yoksa? Bir mesele daha vardı: O kız veya kadın da Kenan'ı ciddi surette sevebilirdi; şimdi o da ıstırap içindedir. Perihan'dan da fazla bedbahttır; zira sevdiği erkeği gidip göremez, başı ucunda bekleyemez, bakıp teselli edemez, ümit ve cesaret veremez, öpüp okşayamaz, başını göğsüne basamaz, muhabbetini göstermek fırsatını bulamaz.

Bu kadını kıskanıyor mu? Hayır. Bambaşka bir şey duyuyor: Acıyor; onunla tanışmadığına ve şayet Kenan'ı hakikaten seviyorsa konuşamadığına, hatta şimdi beraberce bulunup da dert ortaklığı edemediğine adeta üzülüyor... üzüldüğüne hükmedeceği geliyor.

Belki de şu anda parasızdır, diye aklından geçiriyor, günlerce beklemiş, Kenan'dan ses çıkmamasına şaşmış, en-

dişelere düşmüş, gidip bankadan gizlice tahkikat yapmış, hastalığını öğrenmiş, kliniğe kaldırıldığını haber alınca da sabahleyin erkenden koşmuş, kapı önünde dikilmiş kalmıştır. Demin gördüğü kadın muhakkak o idi. Muhakkak giremeyecekti, içeriye sokmayacaklardı!

Rüstem tanıyor muydu bu kadını?

Ah, Perihan evini bilseydi Kenan'ın cebinden çıkan yepyeni anahtarı yanına alır, hemen şimdi giderdi, kapıyı açardı, daha dönmemişse bekler ve gelince derdi ki: "Ben karısıyım, iyi bir kadınım, kocamı da çok, pek çok severim. Sizin onu sevdiğinizi hastane önünde duruşunuzdan anladım. Birbirimize ve hastamıza bir yardımımız dokunabilir mi? Konuşalım."

Perihan, uzandığı divandan fırladı; telefon çalmıştı; ya klinikten ise? Yürek çarpıntılarıyla koştu. Tanıyıp tanımadığını birden kestiremediği bir ses soruyordu:

"Perihan hanımefendi oradalar mı efendim? Perihan hanımefendi ile konuşmak istiyorum."

Cevap veremedi. Bu ses yıllarca işittiği, fakat çoktandır işitmediğine sevindiği sesti. Şimdi bir "hanımefendi" katarak söylenen ismini o ağızdan kısaca, laubalice kaç bin kere duymuştu? Telefon susuyor, bekliyor ama Perihan mütemadiyen çağırıldığını işitiyor:

"Peri! Peri! Peri!"

Yılların ardından, dünyaya birinci gelişinden, sönmüş bir küreden akseden ses... Vecdi'nin sesi! Perihan bir anda bütün vakarını buluyor; izzetinefsi bütün hislerine hâkimdir; nasıl ölçülü, onurlu hareket edeceğine emindir.

"Perihan benim."

"Ben, Vecdi... Cesaretimi affediniz. Belki iyi yapmadım ama kayıtsız da kalamazdım herhalde... Yani kayıtsız kalmış gibi görünmekte devam edemezdim. Allo! Dinliyor musunuz?"

"Dinliyorum."

"... Kenan Bey'in hastalandığına pek keder ettim... Sizin ne kadar üzüldüğünüzü bildiğim için üzülüyorum, tabii! Benim hakkımda yanlış düşünmenizi istemem, emin olunuz müteessirim. Bunu söylemeden yapamadım. Bir an evvel iyileşmesini candan diliyorum... Sizi mesut, kedersiz görmek beni memnun ediyordu. Hastaneye kaldırıldığını haber aldım, kim bilir Perihan ne kadar meyustur, dedim. Kendime hükmedemedim. İşte bu... Allo!"

"Dinliyorum... Teşekkür ederim Vecdi."

"... Ben teşekkür ederim. Ne diyordum? Ha, maksadım her şeye rağmen size, nasıl anlatayım, daima kendimi yakın hissettiğimi, uzak kalmadığımı anlatmak... Fakat sakın ikide bir rahatsızlık vereceğini sanmayınız. Dedim ya, arayıp birkaç kelime söylemek ihtiyacını yenemedim. Affediniz... Ayrıca bir üzüntü olmadım ya?"

"Hayır. İyi ettiniz. Neden üzüntü olsun? Tekrar teşekkür ederim. Hasta bugün epeyce rahat... Demin yanında idim, doktorlar tehlikenin geçtiğini söylüyorlar. Sorduğunuzu kendisine söyleyeceğim. O da aradığınıza memnum olur elbette..."

Telefonu kapatmak için kulağından uzaklaştırırken "Peri! Peri!" diye Vecdi'nin sayıklarcasına ismini tekrarladığını işittim sandı ama tam hükmedemedi. Belki hayalinden duyduğu seslerdi, eski sesler... Bir zamanlar aldandığı, sonra

ürperdiği, daha sonra tiksindiği sesler! Dosdoğru Kenan'ın olamadığına, bir başkasının elinden geçerek ona hisleri zedelenmiş, az çok rengini atmış, ne olsa yıpranmış halde vardığına ne kadar keder ederdi. Kenan? Ya Rabbi, ne kadar temiz ruhlu, temiz huylu, nasıl iyi bir adamdı! Perihan'ın, bazı kere onunla en mahrem dakikalarında kendi içinden bir an gelip geçen bozuk arzulardan, arsız heveslerden utandığı bile olurdu; "Hep Vecdi'nin tesiri... Vecdi'nin öğrettikleri ve hayâsızlıkları!" der, Kenan'ın dürüst, sağlam, saf aşkında temizlendiğini, şifa bulduğunu, yeni erkeğine layık bir kadına benzemeye başladığını görür, sevinirdi.

Vecdi'ye bağlanmamış değildi... Nasıl bağlanmayabilirdi ki evliliğin, daha doğrusu bir erkek tanımanın –şimdi zihninde kalan lezzetini hiç de hoş bulmadığı– ilk sürprizli heyecanlarını Vecdi vermişti. Fakat Perihan daima şüphe içinde kalmış "Bu, bizimki bir evlenme midir? Yoksa sadece cinsî arzuların ifratla[1] tatmininden ibaret bir birleşme, bir boğuşma mıdır? Ne oluyoruz?" diye o şekilde, yalnız hırslara yer verilen ve kadına yalnız dişi gözüyle kıymet biçilen sevişmeleri kendi yaradılışına, hatta bazı defa haysiyetine yakıştıramamıştı.

V

İlk kocasını bir an bile sevemediğini Kenan'a vardıktan sonra mükemmelen anlamıştı. Birbirine zıt karakterlerin daha iyi bağdaşacakları sözü yalandır. Vecdi ile geçen

1 ifrat: aşırıya kaçma

yıllarına acıyor; bunlardan utanıyor bile... Hatta şimdi, işi anladıktan sonra değil, o zamanlarda da kendisini Çinli bir muvazene[1] oyuncusunun değneği ucunda, düşürmeden fırıl fırıl döndürdüğü tabaklara, içlerindeki suyu dökmeden çevirdiği bardaklara benzetiyordu. Vecdi, karısını numara yapan hokkabazın takım taklavatından bir kutuya çevirmişti; sanki Perihan'ın körpe vücuduyla –mevcut olmayan bir seyirci kalabalığını hayrette bırakmak için– lüzumsuz, cakacı tavırlar takınarak oynuyordu. Bazen de bir uçurtma gibi onu hazırlıyor, elinde bir müddet koşturuyor, göğün boşluğuna uçuruyor, titreye titreye, sağa sola bocalayarak kıvrandığını seyirden zevk alıyor; ipini bir çekip bir bırakarak keyfince idare ediyordu. Sonra beziyor, birdenbire bırakıyor, yere düşürüp kayıtsız gidiyordu.

Perihan erkeğe sadece cismanî arzu veren bir kadın olmaktan hazzetmezdi; beğenilmekten hoşlanırdı ama kendisine çevrilmiş gözlerde o mananın parladığını görünce bir tiksinti duyardı. Hararetsiz, donuk mu idi? Hayır; ani teheyyüçlerden[2] gelen arzulara boyun eğen bir kadın vaziyetine düşmek istemezdi. O hal gururuna dokunurdu. Yoksa Kenan'da olduğu gibi –saman alevi bir heyecan dışında– daima sevildiğini anladığı zaman kendisini bırakmaktan hudutsuz bir zevk duyardı. Bu zevki ona ancak Kenan verebilmişti.

Asıl fenası şu idi: Vecdi'nin bütün ruhuyla kendisinin olması, kendisini karısına katması, vakfetmesi lazım geldiği bu sevişme anlarında Perihan anlıyordu ki kocasının aklı başka

1 muvazene: denge
2 teheyyüç: heyecanlanma, coşma

yerlerde, başka kadınlardadır. Başka kadınları hayalinden geçirerek keyfini arttırmaya çalışıyor. Aç gözlü, hercai meşrep Vecdi'ye Perihan'ın yetişmediği muhakkaktı. Kollarının arasında bulunduğu sırada hissediyordu ki o kolların arasında başkaları da vardır. Bir busesi Perihan'a ise, öbürleri akla gelmedik kadınlaradır... Perihan'ın ahbaplarına, demin gazinoda gördükleri çıplak dansöze, yan apartmanın sahibesi dolgun dula, karşı evdeki –göğsü sıska vücuduna uymaz bir feyizle mütemadiyen, kıraç toprağın yalnız o kısmına gübre düşmüş gibi dolup kabaran– ahretlik kızadır!

Perihan heyecanının, zevkin tamamını eski kocasına vermeye kâfi gelmiyordu; yalnız kendisi için, ilhamı kendinden alınarak sevilmiyordu. Dikkat etmişti: Vecdi ona ancak yabancılara karşı arzu duyduktan, yabancı vücutlarla şevke geldikten sonra koşuyordu. Halbuki Kenan öyle midir? Yakın zamanlara kadar öyle miydi? Belliydi ki cisim olarak da hayal olarak da tek kadın, karısıydı. Bir kadın için erkeğinin tek sevgilisi, biricik mabudesi olmak kadar güzel ne tasavvur edilebilir? Bunu bilmek her zevkin üstündedir; eksikler varsa bile tamamlamaya yeter; yavan taraflarına bile tat katar. Vecdi ile yaşarken Perihan şöyle düşünürdü:

"Beni huyuma uymayan şeylere alıştırıyor; hislerimi normal merkezlerinden ayırıp başkalarından işitsem tiksineceğim heyecanlara sürüklüyor. Bu adam belki bazı kadınların istediği, aradığı tiptir; belki mükemmel bir âşıktır; zengin geçkinlerin hatta para ile tutacakları âşıklardan... Ben onlardan değilim; aşkın sıhhatte, sağlam, basit olanı bana yetebilir. Şeytanlık, ustalık istemiyorum. Bu adam beni derin sevgisi, emniyet telkin eden faziletleriyle değil, bir tek taraf-

tan, sadece sevişme oyunlarındaki hokkabazlıklarıyla tutacağını sanıyor. Yanlış!" diye kaç defa isyan edecek olmuştu. Ne çare ki her seferinde gene tuzağına düşüyor, sihirli bakışlarına karşı koyamıyor, hünerli dudakları altında iradesiyle beraber bütün cismanî varlığı da yumuşuyor, sıcak bir cama çarpınca sendeleyen, kaymaya başlayan, koflaşan ve aşağıya doğru dağıla küçüle inen, nihayet silinen bir kar parçası gibi –bayıltıcı denilecek– bir inhilal,[1] bir erime geçiriyordu. İlk iki yıl hep böyle olmuştu.

Vaktaki[2] bir gün ana olacağını anlayıp da sevdiği ve büsbütün başka türlü hareket etmek, hayatının metresliğe benzeyen sahnelerini silmek lüzumunu duydu, iradesini kullanmaya kalkıştı, Vecdi deliye döndü: Çocuk istemiyordu ve karısının en aziz hülyalarını zehirlemek için yapmadığını bırakmıyordu.

"Ben," diyordu, "önümde çocuk arabası iterek, yanımda memelerinden sızan sütleri emsin diye göğsüne tülbent sokmuş, paytak yürüyüşlü bir emzikli bayan, Maçka viranelerinde dolaşamam!"

Bir gün –karnında üç aylıktı yavru– kocası gene böyle söylenirken Perihan cevap verdi:

"Sen zaten baba olmaya layık değilsin! İstediğini yapacağım. Haydi, şimdi doktora gitmeye hazırım. Fakat şunu bil ki onu kaybettikten sonra benim için sen de ölmüş olacaksın!"

Ameliyatın haftasında babasının evine döndü; Vecdi oraya başvurunca İzmire, kardeşinin yanına kaçtı. İşte

1 inhilal: çözülme, dağılma
2 vaktaki: ne zaman ki

Kenan'la bu seyahatte tanışmışlardı. Ona dördüncü izdivaç yılına bastıkları gün –bu Mayısın birinci perşembe günü– hazırladığı süprizi yapmak mümkün olacak mıydı?

"Ah, Kenan," diye söylendi, "sen ne kadar sevinecektin. Bunu nasıl istiyordun, bekliyordun! İki aydan beri ne güçlükle saklıyordum! Keşke hemen söyleseydim! Haberin olsaydı belki bu felaket başımıza gelmezdi!"

Gözlerine kapadığı minimini mendil bir anda yaşla doldu.

Makyajsız güzel bir kadının pudra, rimel, parfüm karışmamış riyasız ve olabildiğine saf, tam içilecek gözyaşları...

İfratla boyalı çehre üzerinden yuvarlanan gözyaşları, tozlu bir pencere camını yalayan yağmur damlaları gibidir; hem o damlalar şeffaflığını kaybeder, hem de camlar benek benek olur, daha çirkincesine kirlenir.

VI

Semiha, Kenan hastalanalı beri her gün Perihan'ı görmeye geliyor, geç vakitlere kadar da yanından ayrılmıyordu. O gün, hastanın kliniğe kaldırıldığını bildiği için ikindiyi beklemedi; arkadaşını evde yalnız başına bırakmak insafsızlık olurdu. Perihan Vecdi'nin telefonundan sonra sinirleneceğine kendini toplamış, azıcık yatışmıştı; doktorun sabahleyin söylediklerini de iyice muhakeme etmiş, ümide düşmüştü. Hepsini Semiha'ya anlattı; telefon konuşmasını da gizlemedi:

"Acayip değil mi," dedi, "Vecdi de hatır sordu. Herhalde bir maksatla değil... bilirsin, bazı iyi cihetleri[1] vardır. Hele, içinden geleni yapmadan rahat edemez."

"Mademki Vecdi'den bahsettin, sana bir haber vereceğim: Meğerse bizim apartmana taşınmış; dün öğrendim. Hem iki hafta kadar olmuş da farkına varmamışız. Apartman değil, kervansaray! Altımızdaki katın üç dairesinde bile kimler oturur? Onu da bilmem ya..."

"Ha, demek merdivenden inerken gördüğüm gün Vecdi apartmanı geziyordu... fakat artık sana, yanımda Kenan olmadan gelmemeliyim. Bu iş canımı sıktı, Semiha! Bence ehemmiyeti yok ama Kenan istemez, bir şey demese de üzülür, içinden..."

Birdenbire haykırdı ve yerinden kalkarak Semiha'nın omuzlarından tuttu, sarstı:

"Anlamadın mı," diyordu, "anlamıyor musun? Kenan'ın benden şüphelenmesi Vecdi yüzünden! Vakitli vakitsiz seni görmek için gittiğim bir eve o adamın taşınmasına tahammül edemedi. Zaten kocamı sizin apartmanın merdiveninde bayılmış bulmadık mı? Ah Kenan'cığım ah, ne kadar asılsız bir şey için kendini yemiş, bitirmişsin!"

Semiha da aynı fikirdeydi. Şu var ki Kenan'ın bir kadınla gezişi, cebinde bir anahtar bulundurması Vecdi'nin ancak iki haftalık bir vaka olan taşınmasından sonra mı başlamıştı? Kolay kabul edilemezdi. Bir adam "Hah, karımın eski kocası bilmem ne apartmanında bir daire kiralamış, karım da o apartmanda çoktan beri oturan bir ahbabını iki kere, yalnız iki kere ziyarete gitmiş. Bu, bir ihanettir. Ben de koşup bir

1 cihet: yön

metres ve bir ayrı ev tutayım, karşılığını yapayım!" der mi hiç? Ortada bir kadın ve bir anahtar duruyor. Hekimler her ne kadar hastalığın tesiri altında akla gelmedik şeyler yapılır fikrinde iseler de galiba bunları biraz da Perihan'ı yatıştırmak için söylemektedirler.

Semiha fikrinden geçeni Perihan'a açmadı; zavallıyı boş yere niçin üzsün? Ama zihni bir noktaya saplanmıştır, çıkarıp atamıyor: Şermin, dün gene dişçinin penceresinden dışarıya bakarken, belki de kasten kollarken, hem de aynı saatte, o kızın dar sokağa birkaç defa girip çıktığını, arandığını, pastacıya uğradığını görmüş. Sırtında gene o tayyör, omzunda gene o çanta... şapkası da değişmemiş.

Şermin: "Hıh!" demişti, "beş parasız bir sürtük... Hani sinemaya girmek için kapıda şuna buna göz kaş edenler varmış, onlardan!" Kadının kim olduğunu öğrenseler, sorup soruştursalar mesele ne dereceye kadar ciddidir, anlaşılır ama bunu başarmak güç... Başaracak biri lazım.

Tam bu sırada hizmetçi Naile, Rüstem Efendi'nin Perihan'la hastaneye gitmek için geldiğini haber verdi. Semiha, Rüstem'in hem Kenan'a, hem de Perihan'a bağlı, candan bir adam olduğunu bilirdi; kır gezintileri ve motor eğlenceleri sırasında da işgüzarlığını görmüştü. Perihan'ın giyinmek üzere odadan çıkmasından istifade ederek ona dedi ki:

"Ben sizin yerinizde olsaydım teyzezadeniz Kenan Bey'le beraber gezdiği söylenen kadını tahkik eder, konuşurdum; bu sırrı çözerdim. Zira mesele dönüp dolaşıp o noktaya geliyor. Belki gayet hiçten bir şeydir, ehemmiyet vermeye bile değmez; belki de mühimdir, Kenan Bey'in hastalığıyla ya-

kından alakadardır; yapılacak şeyler, alınacak tedbirler vardır. Perihan bir taraftan kocasının hastalığını, bir taraftan da cebinden çıkan anahtarı ve bu kadını düşünüyor. Asıl hakikati bu kadından öğrenebiliriz, öğrenince de ne yapacağımızı kararlaştırır, Kenan Bey'i de, Perihan'ı da vaziyete göre idare ederiz. Siz de bu fikirde değil misiniz?"

Kadınların böyle erkek gibi muntazam, mantıklı, hâkimane konuşmasını bir türlü aklına kabul ettiremeyen Rüstem hayretler içinde, adeta ağzı açık kalmıştı. Bir şey diyemedi "tabii efendim, pek tabii" gibi birkaç kelime kekeledi. Öbürü sigarasını çekerek sözüne devam etti:

""Buna zaten emindim, Rüstem efendi... "Ama nasıl bulacaksınız? Bir bulsanız ötesi sizin için kolay; bir zabıta memuru için işten sayılmaz. Elimizde fotoğrafı yok. Yalnız biraz eşkalini ve kıyafetini biliyoruz. Hep aynı elbise ile dolaştığını da öğrendik. O cihet, zannederim pek işimize yarayacak."

"Eh, yarar, diyelim..."

"Sonra, saat dört ile beş arasında aynı caddeden geçiyor. Bu da iyi değil mi?"

"İyi..."

"Mükemmel! Demek ki siz birkaç gün o saatlerde Tünel ile Galatasaray arasında dolaşsanız, dar sokaktaki pastacıya baksanız muhakkak rastlayacaksınız. Açık gri tayyör, yine gri renkte tüllü kırmızı şapka, omzunda yine kırmızı çanta... Galiba iskarpinleri de kırmızı. Ufak tefek, fakat endamı yerinde, fazla boyalı, boyalı sarı saçlı taze bir kadın... Daha doğrusu bir kız! Anlamak istediğimiz nokta şu: Kenan Bey'le ciddi bir münasebeti var mı? Yani Kenan Bey'in cebinde bulunan anahtar bu kızın evini mi açıyor?"

"Sanmam... Kenan o adamlardan değildir!"

"Hah, işte benim de meydana çıkarmak, Perihan'ın kafasına sokmak istediğim şey bu! Teyzezadenize, yengenize en büyük iyiliği siz yapacaksınız! Biliyorsunuz ki Perihan Hanım ayrıca bakılmaya muhtaçtır; fazla teessür ve yorgunluk Allah esirgesin başına bir iş açabilir, en büyük ümidi söner. Şimdilik meseleyi ondan saklarız; aramızda kalır, aramızda bir karar alırız."

Semiha gayet boylu boslu, göz doyurucu güzellikte, olgun ve çok sevimli bir kadındır; tecrübeli, becerikli, neşelidir. Bir yere girerken bütün gözleri kendine çevirtir. Vapura binişi bir hadiseyi andırır; plajda dolaşması bir seyir mahiyetini alır. Balolarda kapıda göründü mü dans havası duracak, müzika[1] bir marş çalacak tesiri yapar; dekora hâkim olur. İnsana karyola somyalarını düşündüren etli canlı kadınlardan...

Rüstem, yalnız natıka[2] kuvvetinin değil, zevkçe basit erkeklerin nefesini kesen o yüklü güzelliğin tesiri altında da kalmıştı. İşin saklı tutulup yalnız ikisi arasında konuşulacağı noktası da izzetinefsini okşamış olmalıydı. Hoş, muammanın çözülmesini arzu etmiyor muydu? Zaten iş ustaca yapılacak bir tahkik ve takibe dayandığından polislik damarı da kabarmıştı. Perihan'ın sofadan sesini duyunca odaya girmeden cevabını verdi:

"Bulurum o kızı elbette. Konuşur, meseleyi anlarım! Kliniğe giderken yolda kendi kendine diyordu ki:

" Acayip şey... Son günlerde talihim polislikten açıl-

---

1 müzika: mızıka, orkestra
2 natıka: düzgün ve etkili konuşma

dı. Romanlardaki hususi polis memurlarına, neydi o, ha, 'dedektif'lere döndüm. Kenan bir iyileşsin, bilirim ben ona yapacağımı!"

Hasta ile meşgul olması için zaten bankadan izin vermişlerdi; bir kredi de açmışlardı, evin vekilharçlığını Rüstem yapıyor, hekim ve ilaç paralarını, bütün masrafları Rüstem görüyordu. Bu geceden itibaren karı koca apartmanda kalacaklar, Perihan'ı yalnız bırakmayacaklardı. Semiha ile kararlaştırdıkları işi yapmaya vakit bulacaktı.

VII

"Gri tayyör... Yani gümüşî renkte bir etek ve ceket. Omuzdan atma kırmızı çanta tam bir alameti farika ama bakalım her gün onunla mı dolaşıyor? Ufak tefek, endamlı, taze imiş. Bir kadın başka bir kadını böyle tarif etti mi herhalde güzel bir şey olması lazım gelir... Eciş bücüş deseler bile yine iyicedir."

Rüstem, ilk günü o şekilde birine raslamadı; pastacıya girip beklemişti de... Fakat ertesi günü –Kenan'ın konuşmamakta devam etmekle beraber artık ayakta durmak inadından vazgeçip yatağında sakin yattığını öğrenmekten memnun– biraz daha ferahlamış, gözü etrafını görecek halde tam İş Bankası'nın Beyoğlu Şubesi önünden geçiyordu, karşısına tarif ettikleri kıyafette bir kız çıkıverdi. Şirin, yosma bir kız... işte kırmızı çanta omzunda... işte kırmızı iskarpinler ayağında... Muhakkak o, ta kendisi!"

Tünel tarafına yürüyor... yürüyüşü biraz sarsıntılı, kıvır

kıvır, kalçaları titreten cinsinden ama ufacık vücudunda göze fazla batmıyor, arsızlığa kaçmıyor. Perihan nerede, bu nerede? Tamamen zıddı... O pelenk[1] gibi sarsılmadan, kayarak, süzülerek yürür; gri tayyörlü kız ise bir ufacık kuş... Dal bulsa hemen üstüne konacak, cıkcık ötecek sanki... Yürümesini beceremiyor, zahmet çekiyor ve zahmet çektiğini oyunbazlıklarla gizlemeye çalışıyor gibi bir hali var.

Çabuk yol alıyor da haspa... Rüstem bilir ki o kabil kadınlar acele giderler, birini gözlerine kestirmeden, iltifat görmeden vitrin önünde durmazlar, işsiz tesirini vermek istemezler. Peki, şimdi ne yapacak? Selamünaleyküm deyip durduracak, konuşacak mı? Olmaz. Bakalım nereye gidecek. Şimdilik peşini bırakmamalı.

Kız, bir aralık karşı kaldırıma geçti, sonra bir kundura mağazasına girdi; kasadaki kadınla bir şeyler konuştu, çıktı. Demek ki o mağazadan kendisini az çok tanıyorlar. Bu sefer geriye dönmüştü; Galatasarayı'na doğru gidiyordu. Bir kapının önünde kayboluverdi. Neresi orası? Tamam, Karlton barı... hani eskiden meşhur bir lokantaydı, Rüstem de birkaç kere Kenan'la birlikte yemek yemişti; şimdi dans yeridir, lakin yeni şeklini bilmiyor; hiç gitmemiş.

Bu saatte bar işlemez... Zaten kapıları örtülmüş; içeride ışık bile yok. Rüstem yan taraftaki incik boncuk öteberi şeyler, yalancı taşlar, kolyeler, markalar satan dükkânı seyreder görünerek bekledi. Bekleyişi uzun sürmedi: Kız, elinde gazeteye sarılı intizamsız bir paketle tekrar göründü ve caddeyi koşarak geçip demin çıktığı Acara sokağına girdi; yokuş aşağı, bozuk kaldırımlarda sekerek telaşla gidiyordu.

---

1 pelenk: pars

Rüstem arkasını bırakmadı.

"Galiba," diye söylendi, "barda çalışan kızlardan... Oradan bir elbise paketi aldı, şimdi evine dönüyor. Gece gene bara gidecek. Bakalım bu ev nerede? Kapısında eski kilitlerden mi var, yoksa şu, dişiliği erkekliği giderilmiş, bilmesen kırk yıl anahtar olduğu anlaşılmaz ıvırzıvırlarla açılanlardan mı? Her halde öğreneceğiz!"

Kız sağa saptı; biraz ötede, dört katlı ve kapısında bir plakaya takılı dört çıngırak düğmesi bulunan karanlık yüzlü bir evin üç basamaklı merdivenini çıktı; ikinci düğmeye bastı; yanında anahtarı bile yoktu. İçeriye girdikten sonra binaya yaklaşan Rüstem, bu kapının adi bir kilidi olduğunu gördü. Demek ki Kenan'ın anahtarı başka bir kapıyı açıyordu.

Acaba kız bu evde bir terzi vardı da paketindeki elbiseyi düzelttirmek yahut bir söküğünü diktirmek için getirmiş, az sonra çıkacak mıydı? Olur a, dün gece dansettiği kaba saba heriflerden biri eteğine basmış, yırtmıştır... Harp, mahalle kahvesine gidemeyen nice adamları barlara, gazinolara dadandırmadı mı? Hükümet şehrin asıl ahalisini Anadolu'ya yollarken, bedava trenler, vapurlar işletirken orada kopuklar akın akın buraya saldırıyor... Yakışmış şu çıtır pıtır, bir lokmacık gevrek kız elin ahlatına!

Rüstem inat etti, bir aşağı, bir yukarı yürüyerek, köşelerde durup, sigara üstüne sigara içerek bir saate yakın bekledi. Haber yok... Orası muhakkak eviydi, ancak geceleyin süslenip püslenip işine gitmek için çıkacaktı. En iyisi Rüstem'in de bara uğraması, kızla barda konuşması! Eğer tahmininde yanılır da barda bulamazsa yarın üç yerden tahkikat yapabilir: Kundura mağazası, bar ve ev...

Kenan'ın hastanede yattığı sırada kendisini barda görenler ne derler? Ne derlerse desinler! Sonra hepsini hikâye etmeyecek mi? Emeğinin boşa gideceğine zaten emin ama işin aslını anlamak, anlatmak da lazım. Bütün gayreti Perihan'ı üzüntüden kurtarmak.

Önce kliniğe uğradı; merdiven başında Başhekim Selim Selman'a rastlayınca memnun oldu. Bu adam da Rüstem gibi senli benli konuşuveren, lafını esirgemez, her hastaya ve her hastası olana aynı gözle bakan babacanlardandı.

"Ha," dedi, "sen bankacının akrabasısın, değil mi? Sormaya geldin. Söyleyivereyim sana: Acele yok, telaş yok. İki ayağımızı bir pabuca sokmakla hasta iyi olmaz. Sabır işidir bu... Mademki sonu şifa diyoruz, bizi kendi havamıza bırakmalısınız. Hanımına da demin anlattım, kibar bir kadına benziyor, ağırbaşlı... Neyse ona meram anlatmak kolay oldu. Zaten gebe imiş, çırpınıp yırtınması kendine zarar. Hastanız bugün dünden iyi! İşte ol kadardır bu hikâyet, bakisi güzafı binihayet."[1]

Güler yüzlülüğünden ve tatlı bakışlarından dolayı sert sözleri insana ağır gelmiyordu, bilakis emniyet veriyordu. Yanındaki asistana döndü:

"Hastalığı, bilmeyenlere izaha kalkışmak ve birtakım Frenkçe kelimeler sıralayarak hastaların soyunu sopunu büsbütün şaşkına çevirmek abestir, oğlum. Yaz defterine!" dedi. Alnının üstünden sorguç gibi yükselip, ağırlığından yan tarafa eğilerek yatmış bir demet saç her hareketinde sallanıyor, iğreti imiş de kopacak, düşüverecek sanılıyordu. Saçların rengi ıslanmış ot, saman ve saz dumanını andırıyor-

1 binihayet: sonsuz, engin

du; bazı sarışınların saçı bu renkte kırlaşır, başlarında sanki yaş bir hasır mütemadiyen tüter, durur. Kokusunu bile duyar gibi olursunuz.

Rüstem apartmana gidince karısıyla Perihan'ı küçük odada baş başa oturur buldu. Perihan yarıda bıraktığı konuşmasına tekrar başladı:

"Evet," diyordu, "Kenan iyileşince bu apartmanı bırakacağım; sakin bir mahallede şirin bir ev bulacağım. Bizim Bomonti'deki eski evimiz, ilk evimiz gibi bir şey... Zaten kendimi çocuğuma vereceğim için gazinolar, çaylar, davetler, kulüpler, giyim kuşam için vaktim olmayacak. Boş ev şu sırada pek çok. Anadolu'ya gidenlerden kalan evler... Görmüyor musunuz her sokakta üstüne 'Kiralık' levhası asılmış ne kadar ev, apartman var! Belki bizimki de boşalmıştır, bakacağım. Orada hayatımın en saadetli günlerini geçirdim; bırakırken yüreğim sızladı; ayaklarım geri geri gitti. İçime doğmuş!"

Bunları dinleyen Rüstem, daha on gün evvel, Kenan'ın zoruyla da olsa Perihan'ı takip ettiğine üzüldü. Bu gece yapacağı işe dört elle sarılmaya, esrarı çözmeye katiyen karar verdi. Yemekten sonra karısına meseleyi açtı:

"Yenge beni sorarsa yattı deyiver; şu fındık kurdu bar kızıyla şeytan çekici anahtar neyin nesiymişler, meydana çıkarmaya gidiyorum!" dedi, usulcacık sıvıştı.

Karlton Bar'ına girip de, gabardinini, şapkasını vestiyere verdikten sonra medhaldeki[1] aynada kendisini bir süzdü. Kenan'ın verdiği İngiliz kumaşı, iri kareli, yepyeni maron elbisesiyle, gene onun hediyesi gömlek ve kravatla, berberin

1 medhal: giriş

demin tıraştan sonra taradığı saçıyla mükemmeldi doğrusu... Kim derdi hademebaşı? Memurların çoğundan daha temiz kıyafetli, vücutça, çehrece de daha gösterişliydi. Fakat tek başına böyle yerlere gelmemişti, "Bir falso yapmasam bari..." diye söylendi, göğsünü şişirdi, bir elini pantolonun cebine soktu, çifte kapının ardından hamam gürültüsü gibi sağır bir uğultu halinde caz sesi işitilen salona öksürerek girdi. Şaşaladı. Duruşuna, yürüyüşüne muvazene vermek için bir sigara yaktı.

VIII

Acayip yerdi burası...

Loş muydu, aydınlık mı, yoksa tenha mı, kalabalık mı birden anlayamadı. Ortada bir sürü kadın erkek dans ediyordu ama masalar boş duruyordu. Hem şurada burada, köşede kıyıda ne kadar girinti çıkıntı, locaya, kovuğa ve ine benzeyen karanlık bölmeler ve o karanlıklarda tüneyen dişili erkekli şekiller var... Ayrıca içlerine iri yapraklar dikilmiş kocaman saksılar arkasına masalar gizlemişler. Renk renk abajurlar, renk renk ampuller. Açıklı koyulu, ışıklı gölgeli, göz yoran bir manzara!

Rüstem havadaki kokuyu da yadırgadı; sanki her tarafa rakı dökmüşler, üstüne pudra ekmişler... Bu pudrayı hatırlıyor: Evlenmeden evvel nasılsa dadandığı, uzun müddet gidip geldiği evdeki kadınlar sürünürlerdi; Rüstem'in vücuduna kokusu siner, kalırdı. O vakitler hoşlanırdı ama şimdi fazla yağlı ve fazla kaba buluyor. Vazoda suyu değiştirilme-

ye değiştirilmeye çürümeye yüz tutmuş, ökse rengi almış ve ökse gibi zamklı hale gelmiş zambak saplarındaki geçkin koku!

Birkaç kadeh içse bu kadar duymaz: belki zevk bile alır mıydı acaba? Hele bakalım...

Oturacağı masayı kararlaştıramadı; hâlâ etrafına iyi seçmeden bakıyor, adeta yardım bekliyordu. Tam o sırada atlas yakalı siyah elbisesinden garson olduğuna hükmettiği bir adam peyda oldu:

"Buyurun Rüstem Efendi, siz de buralara gelir misiniz?" dedi ve daha pes perdeden ilave etti:

"Vazife mi var?"

Kimdi bu? Galiba kendisini hâlâ sivil polis sanan eski tanıdıklardan... Ha, tamam, hatırlıyor serseriyi... Bir taraftan kadın tellallığı eder, bir taraftan da randevuevlerini bastırtır, zabıtai ahlakiyeye çalışırdı, iblis!

Yüzünün derisi, elinizi üstünden geçirseniz tıpkı sönmeye başlamış çocuk balonları gibi yapışkan, eczalı bir temasla gıcırdayacak sanılırdı. Her buruşuğunda ahlaksızlığın kir gibi gizlendiği, pörsük göz kapaklarında sefahet irininin toplandığı iğrenç çehrelerden... Rüstem cevap verdi:

"Vazife, filan değil... basbayağı hovardalığa geldim. Göster bakalım bir iyi yer bana!"

İçeriye girdiğinden beri, dans edenler arasında "Fındık kurdu" nu seçmeye çalışıyor ama ne mümkün! Fırıl fırıl dönüyorlar; pembe elbiselisine bakarken yerine bir beyazlı, bir karalı geçiyor.

Garson önüne düştü, vazife ile gelmediğine inanmadığı belliydi. Rüstem'in kıyafetindeki değişikliğin de tesiri altın-

da kalmış, muhakkak şube şefi falan olduğuna, ilerlediğine hükmetmişti. Arka arkaya yürüyor, Polis Müdürü'ne yapılacak hürmeti gösteriyordu.

Oturdu ve garsona "Biraz sonra uğra!" dedikten sonra dans eden kızları –meydanı boş bulup oynaşan fareleri bir köşeden gizlice, sinsice seyre dalmış bir kedi dikkatiyle üzerlerine atılmaya hazır– kollamaya başladı. Davul, zil, boru sesinden, uğultudan, hele önünde biteviye harlı ateşte kaynayan aşure tenceresi gibi, içindekileri zıplatarak fokurdayan dans yerinden serseme dönmüştü.

"Evvela kısa boyluları gözden geçireyim."

Boylu boslulan daha çoktu; hepsi de ya büsbütün dekolte, yahut incecik tülden uzun etekli elbiseler içinde adeta çıplaktılar. Rüstem'in en fazla hayretini kalça sallama işindeki hünerbazlıkları çekti. "Olur şey değil," diyordu, "lodosta Kadıköy İskelesi'ne halat atmış vapurlara bakar gibi başım dönecek... Gözlerim kararıyor!" Galiba elbiseleri altında tamamıyla çıplaktılar ki, bu gergin kalçalar üzerine rastlayan ipek kumaşlar, yana eğilmiş bir sürahideki su gibi akıyor, dökülüyor tesirini yapıyordu; sanki bellerinden aşağı, ipekten bir su renk renk, pırıl pırıl, etlerini yalayarak mütemadiyen geçip gidiyordu.

Rüstem azıcık utanmıyor muydu?

Utandığından dolayı olacak ikide bir başını çeviriyor, tavana, etrafa bakar görünüyordu.

Garson Yakup masaya yanaştı, eğildi:

"Aradığınız kim?"

"Bir kız, bir bar kızı, ufak tefek bir şey, bugün akşam üzeri içeriye girerken gördüm, hoşuma gitti. Dans edenler arasında yok. Çıtır pıtır bir kız, canım..."

"Bizde ufak boydan iki tane var: Şadan ile Melahat..."

"Adını filan bilmem. Sokakta gri elbise giyiyordu, omzunda kırmızı çanta taşıyordu."

"Ha, Meli olacak. İyi kızdır, vaka çıkarmaz ama sanatının ehli değil; müşteri yolmasını bilmediğinden patronu memnun edemiyor; tazedir, körpedir diye tutuyor onu... Bir halt mı etti?"

"Yahu, sana hovardalığa geldiğimi demin de söyledim. Katır inadını bırak. Nerede şimdi?"

"Arka tarafta berber Şakir'le oturuyor. Becerikli olsa adamı yüz liradan çıkarır!"

"Hep onunla mı kalacak, öyle?"

"Ben göz ederim; lazımsa getireyim masanıza... Konuşması tatlıdır."

"Lazım... Biraz geliversin!"

"Azıcık sabredin hele, Meli masanıza damlar."

İşaret edilen tarafa, az sonra göz ucuyla baktı: Kız, hiç de gündüz sokakta gördüğüne benzemiyordu; sanki uzun boyluydu; kumral sanmıştı, papatya sarısıydı; ciddi yüzlüydü, şimdi arsız arsız gülüyor, fosur fosur sigara içiyor, berber dedikleri göbekli ve saçsız adamın çıplak kafasını okşuyordu. Bu nasıl berberdi? Galiba kadın berberi... Rüstem'in kadın hayatında karşılaştığı son acayiplikler içinde en ziyade yadırgadığı budur: Kadınların birkaç yıl önce sıkı sıkı örttükleri, göstermekten kaçındıkları saçlarını günün birinde gidip bir Ahmet, bir Sotiri, bir Karabet'in eline vermeleri, kestirip boyatmaları, büktürüp kıvırtmalarıdır. Ayrıca bütün bu işleri arlanmadan, koca Beyoğlu Caddesi'nde, geniş pencereli ikinci kat binalara sıralanıp bir taraftan sokağı seyrederek,

bir taraftan kendilerini seyrettirerek yaptırmalarıdır. Başlarına –düşüverse altında ezilecekleri sanılan– birtakım ters çevrilmiş kazanlar geçirterek bekleyen o kadınlara bakarken Rüstem daima lahavle çeker.

İşte berber Şakir –kim bilir soyadı da ne biçim şeydir!– bu dükkânları işletenlerden, patronlardan biri olacak. Gözü kadına doymamış... gündüz seksen çeşidini gördükten, evirip çevirdikten sonra herif geceleri de peşlerinde koşuyor, kel kafasını okşatıp kazandığı paraları bunlara yediriyor.

Tam o aralık berberle Meli dansa kalktılar. Önünden geçiyorlardı, kız azıcık geride kaldı ve başını çevirip Rüstem'e doğru belli belirsiz, "Bekle, geleceğim" manasına bir işaret yaptı. Yakup işi çıtlatmış olacak!

Rüstem'in akıl erdiremediği bir şey de müziğin birdenbire duruşu, oynayanların oldukları yere mıhlanarak el çırpmaları üzerine gene çalmaya başlaması idi. Şuna da dikkat etmişti: Erkekler daha candan alkışlıyorlar, kadınlar alkışlar görünüyorlar, fakat yerlerine dönmeye can attıklarını isteksiz halleriyle belli ediyorlardı. Sallanan, sarsılan kalçaları seyirden bıkmış mıydı? Belki şu dakikada öyleydi ama evine dönünce bunları kolay kolay kafasından çıkarıp atamayacağını, hayalinde sürükleyeceğini pek anlamıyor da değildi; dadanırım diye korkuyordu bile...

Hele kızlardan bir tanesi vardı ki niçin bu yere düştüğüne, neden büyük bir tüccar karısı olmadığına, salonlarda salınıp hususi otomobillerle dolaşmadığına şaşıyordu. Şimdiye kadar gördüğü kadınların en güzeliydi; bir kere banka namına satılmış Matbuat Balosu biletlerinden birini kendisine vermişlerdi de Kenan'ın eski ve dar smokinini güç bela giye-

rek gitmişti... orada bile bu derece alımlı, çalımlı, endamlı kadına rastlamamıştı. Sanki tebdil gelmiş bir aile kızıydı; az sonra koca apartmanlardan birine dönecek ve –Kenanlarda gördüğü gibi– gömme bir banyoya girecek, iri süngerlerle bol köpüklü ılık sularda yıkanacak, mükellef bir yatağa girip sabun kokuları içinde rahat bir uykuya dalacaktı.

"Kim derdi ki Kalyoncukulluğu'na, yahut Dolapdere'ye inen izbe, karanlık yokuşlardan birinde, sokak kapısı açılınca hela ile karşılaşan ve hela kokan bir eve gidecek ve boyalı yüzünü bile yıkamadan mecalsiz, yatağına düşecek!"

Rüstem bunları düşünürken omzu başında rayihalı bir gölgenin dikildiğini fark etti; başını çevirdi: Meli gelmişti.

"Oturabilir miyim?" diye sormakla beraber cevap almadan bir sandalyeye yerleşmişti bile... Rüstem, kalkmak mı lazım, selamlamak mı, kestiremedi. Bön bön gülümsemekle iktifa etti, susakaldı. İçinden, kendisine:

"Aman evladım gayret... Polisliğini göstermenin tam zamanı!" diyordu, kuvvet bulmaya çalışıyordu.

IX

Bunlar o halde iken Perihan, karşısına Rüstem'in karısı Halime'yi almış, minderli, basit, sevimli eşyasıyla Bomonti'deki evine benzettiği küçük odada konuşuyordu.

Başımız dara geldi, bir derdimiz oldu mu ruhumuzda sadelik ihtiyacı belirir. Sıhhatte ve neşeli iken fazla yadırgamadığımız, belki hoşlandığımız "sonradan görme" şeylere, yeniliklere, yeni itiyatlara[1] karşı küsmüş bir vaziyete düştüğü-

1 itiyat: alışkanlık

müz, rahatsızlığını duyduğumuz çoktur. Mesela hasta, mükellef karyolasını bırakıp gençliğinde, çocukluğunda, hayatının başlangıcında alıştığı yer yatağının hasretini çeker, yer yatağına girse ferahlayacağını sanır. Eğer ufacık bir evde doğup büyümüşse şimdiki geniş ve gösterişli salonlar o kederli insana batar; küçük bir odaya kapanmak, böyle bir odanın samimiyetine, aşinalığına sığınmak ister. Yanındakilerin de sade adamlar olmasından hoşlanır. Her gün düşüp kalktığı, birlikte gezip tozduğu, eriştiği hayat seviyesinin icabı olarak ahbaplık ettiği şahısları kendisine uzak, yabancı bulur. Eşya ve insan hakkındaki telakkileri[1] değişmiştir.

Halime, Perihan'ın her söylediğini anlıyor muydu?

Hayır, Şehir Tiyatrosu'nun dram kısmına gitmiş de piyesten bir parça dinliyor gibiydi. İşittiği sözlerden çoğuna tamamıyla mana verememekle beraber alakası da eksilmiyordu. Rüstem, onu Belediye Tahsil Memurluğu yaptığı civar köylerden birinde görmüş, daha on altı yaşını doldurmamışken beğenip almıştı. Yeni harfleri güç söküyor, yalnız rakamları iyi biliyordu. Eski harflerle Kur'an okumasını öğretmişlerdi ama artık onu da okuyamıyordu. Henüz yirmi ikisinde, kocasına bağlı, ev işlerinden hazzeder, şirin bir kadıncağızdı. Sokağa çıktığı zaman başını bir tülle sıkı sıkı örter, yeldirmeyi andırır koyu renkte bir manto giyerdi. Bu kıyafetiyle, makyajsız yüzü, ince bacaklarına pek iyi sarılmayıp gevşek duran ucuz cinsinden çorapları, kısa ökçeli, burunları küt, zarafetsiz kavaf işi ayakkabılarıyla gene de erkeklerin hoşuna gider, tramvaya girişi, dükkânlardan alışveriş edişi epeyce dikkati çekerdi. Dişi tarafı muhakkak

1 telakki: algılama, anlayış

ki birçok kadından fazlaydı; Rüstem'i iyice yakalamış o tarafından sıkıca tutuyordu.

"Bilir misin Halime Hanım, Kenan Bey'den önce birine vardığımdan dolayı adeta vicdan azabı çektiğimi? Rüyadan korktuğumun sebebi de budur. Rüyamda kendimi öteki adamdan ayrılmamışım, Kenan'la tanışmamışım gibi ilk hayatımı yaşar bir halde görmemdir. Bu rüya korkunç, üzüntülü olmasa da gözlerimi açıp yanımda Kenan'ı bulunca bir taraftan utanırım, öbür taraftan sevinirim. Daha emin olmak için onu uyandırmak, sesini işitmek –senden saklayacak değilim ya– kollarının arasına atılmak isterim. Rüyayı unutayım diye..."

"Bir sürü koca değiştirmişler var. Böyleleri ne yaparlar acaba? Rüyada herifleri birbirlerine karıştırmazlar mı dersin, hanımcığım?"

"Karıştırırlar sanırım. Ama bunlardan sonuncusunu da öbürleri gibi sevmemişlerse ne çıkar? Azap, utanç duymazlar ki... Yaradılış meselesi! Ben, bütün hayatınca bir tek erkeğe bağlanıp kalacak kadınlardanım. Kenan'a on sekiz yaşımda rastlamalıymışım. Şu başıma gelene bak ki kocam, rüyama girmesinden bile çekindiğim, rüyada görünce bile bir sadakatsizlikte bulunmuş kadar utandığım adamı hâlâ sevdiğimi sanarak benden şüphe etti; peşime hafiyeler koydu; belki de bu şüphe üzerine gitti, birtakım kadınlarla gezip tozmaya başladı, onlara ayrı evler tuttu; sonunda da –zavallı Kenan'cığım!– hastanelere düştü. O gün Semihaların apartmanında ölebilirdi de..."

Perihan boyanmamış yüzü, ensesine toplayıverdiği saç-

ları, en sade geceliği, omuzlarında duran yün hırkasıyla, çorapsız ayaklarına ilişmiş ökçesiz, yumuşacık terlikleriyle Halime'ye her günkünden daha cana yakın, hanım hanımcık görünmüştü; o halinden dolayı büsbütün acıyordu. Eğer şimdi karşısında salon kadını kıyafetinde bir Perihan bulunsaydı, belki aynı derecede rikkat duymayacaktı. Kendimize benzeyenlerin acısına bize benzeyişleri nispetinde daha derinden iştirak ederiz. Halime teessür içindeydi.

"Düşün Halime Hanım, gidip de Kenan'a 'Boşuna üzülmüşsün, benim bir tek sevgim var, bir tek sevgim oldu: Seninki! Senden başka kimseyi sevmedim. Şüphelendiğin adamı rüyamda görsem kendimden tiksiniyorum!' diyemedim. Diyebilsem, dediklerimi anlayacak halde olsa muhakkak bu hastalıktan kurtulur. Zira, eminim, o da beni benim onu sevdiğim kadar seviyor. Yolda beraber gördükleri kız, cebinden çıkan anahtar, hepsi, teessüründen ne yaptığını bilmeyen bir adamın ciddiye alınmaması lazım gelen mânâsız işlerinden ibarettir. Ah, ona bir kere anlatabilsem... anlayabilse..."

"Hekimler yakında iyileşir demediler mi ya? Birkaç gün daha sabredersiniz, hanımım!"

"İçimde bir korku var: Ya anlatamazsam? Beni anlayacak, dinleyecek, bir hüküm verecek hale gelmez, yıllarca böyle kalırsa? Kendisini aldattığıma inanarak –Allah saklasın– ya ömrünün sonuna kadar hasta yatarsa?"

"Fena şeyler yormayınız. Aslan gibi delikanlı... silkip atar, hiç görmemişe döner, tez günde! Siz göze geldiniz. Gözleri kör olsun, çekemediler gül gibi yaşayıp geçinmenizi! Hekimler bırakmazlar ki... Kenan Bey'i Özbekler şeyhine

okutsak, bir de başından kurşun döktürsek Allah'ın izniyle bir şeycikleri kalmaz. Sizin bunlara itikadınız yok mu?"

"Var. Hem sandığından fazla var. Hastaneden eve getirince okuturuz, kurşun da döktürürüz. Geçende kahve falıma baktırmıştım..."

Halime dikkat kesildi.

"... Bunlara inanmam ama gittim bir kere..."

"Ne çıktı? Sonu ferahlık mı," dedi.

"Bir kederiniz var, artacak, hastalık da görüyorum. Epeyce sıkıntı çekeceksiniz; hepsi geçecek, arkasından büyük bir saadete kavuşacaksınız, dedi. Hiç belli olmadığı halde bir çocuk beklediğimi de söylemesin mi? Buna pek şaştım."

Rüstem'in karısı fırsat bulduğuna memnun, bir sürü falcı hikâyeleri anlattı. Perihan da birtakım huylarından, âdetlerinden bahsetti: Sabahleyin yatağından çıkarken yere ilk önce muhakkak sağ ayağını basar, sağ ayağının terliğini giyermiş. Uyumadan önce üç ihlas bir fatiha okur, belli etmeden Kenan'a üflermiş. Gene Kenan'a sezdirmeden saatinin iç kapağına minimini bir muska yaptırıp koydurmuş. Kendi üzerinde de dört yapraklı bir yoncayı hiç eksik etmezmiş... İşte, sutyenine iliştirdiği ufacık, incecik madalyonun içinde! Hiçbirini kocasına söylemez.

Uğurlu saydığı bazı şeyleri saklamak merakı da vardır.

Peki, kandil akşamları aptes alıp başında namaz bezi, köşeye diz çökerek Yasin okuduğunu Halime biliyor mu? Bunu da söyledi.

"Avrupa'ya gittiğim vakit de mushafımı beraber götürür, gene kandil geceleri otel odasında Yasinimi okurdum. Bir kere yalnız kalamamıştım da banyoya giriyormuşum gibi

yaparak orada okumuştum. Kenan fark etmesin diye ara sıra muslukları açıp kapadım, su sesleri çıkardım. Ne yaptığımı öğrense kızmazdı, belki hoş görürdü ama erkektir, belli olmaz, saklamak iyidir."

"Melek gibisin hanımcığım... Tevekkeli Rüstem Efendi sizi övüp durmaz. Ne olsa eski polis... İnsandan anlıyor."

"Seni de anlamış işte... aldanmamış."

Tam bu sırada servis kapısının usulca açıldığı duyuldu. Saat iki... Perihan sordu:

"Rüstem Efendi sokağa mı çıkmıştı?"

"Evet, bir hava alayım, demişti de... Bizim uyumadığımızı nereden bilsin? Ses etmemeye çalışıyor."

"Eh, artık sen de yat, dinlen..."

Sözünü bitiremedi, kapı açıldı, Rüstem göründü. Gözleri acayipçe pırıldayan, kendisiyle beraber odaya sert bir alkol kokusu getiren, fazla neşeli bir Rüstem... Diyor ki:

"Kızı bülbül gibi söylettim; Kenan'ın yüzünü bile güç hatırlıyor. Hepsi fasa fiso imiş, yenge hanım!"

X

Meli'yi söyletmekte Rüstem güçlük mü çekmişti?

Hayır. Ona güç gelen barda bir kızla oturması, lakırdıya başlaması olmuştu. Hatta kız teşebbüse geçmese Rüstem uzun müddet konuşamayacaktı. Karşı karşıya epeyce durdular. Nihayet Meli sordu:

"Bir şey içmiyorsunuz? Galiba İçki Düşmanları Cemiyetindensiniz ?"

"Yoo... neden içmeyeyim? Hani siz gelesiniz diye bekliyordum. Ne içelim?"

"Ben votka içiyordum...."

"Ondan getirsinler!"

Rüstem, votkanın ne olduğunu birdenbire bulamadı. İçkiler hakkında malumatı noksandı; rakıyı, birayı, şarabı, bir de köpürdüğü için şampanyayı birbirlerinden ayırt ederdi ama ara sıra isimlerini işittiği viski, votka, kokteyl gibi şeylerin tatları değil, renkleri hakkında bile fikri yoktu. Garson Yakup'un masa üzerine koyduğu iki ufak kadehe dikkatle baktı. İçlerinde su katılmamış rakı renginde, bir yudumluk şey var... Ayrıca bardak, su, meze falan da getirmemişler.

Meli kadehi eline aldı, Rüstem'e doğru uzattı. Belli ki toka edecekti; o da kadehini kaldırdı.

"Çınçın!"

Çınçın da ne demek? Tuhaf kelime! Rüstem bunu tekrarlayamadı. Tekrarlayamayışının mahcubiyetiyle içkiyi olduğu gibi yuvarlayıverdi. Kız ancak dörtte birini içmişti; gülümseyerek dedi ki:

"Bugün sizi epeyce yordum galiba..."

"Ne gibi?"

"Hani arkamdan geliyordunuz ya... Farkına varmamış göründüm ama daha köşe başında anlamıştım. İçimden demiştim ki: Bara gelip gidenlerden değil... başka yerden de tanımıyorum... birbirimize hiç rastlamamışız... maksadı ne ola? Benim gizli kapaklı, polise karşı bir hareketim de yok... Dur bakalım ne çıkacak? Hayırdır, inşallah!"

Taharri memurluğunun gene bir işe yaramadığını öğrenen Rüstem bir hoşnutsuzluk duydu. En iyisi damdan düşer gibi işi açmaktı:

"Meselenin polisle alakası yok. Tabii âşıktaşlıkla da... Senden hususi bir şey öğrenmek istiyorum. İyi bir kıza benziyorsun, doğru cevap ver. Olsun bitsin; git gene kel berberinin masasına!"

"Sen de iyi bir adamsın, muhakkak..."

"Eh, fena değilimdir."

Kızın dikkatle, alıcı gözüyle yüzüne bakması acayibine gitti. Doğrusu Kenan pek de fenasını seçmemişti; ufak tefeğin bundan hoşu, sevimlisi, mütenasip vücutlusu zor bulunur. Ayrıca da zeki...

"Evet, iyi adamsın... hem de yakışıklı delikanlısın. Polislikten başka yapacak iş yok muydu koca İstanbulda? Bak, elini ayılan milyoner oldu şu sırada."

"Polis değilim ben yahu! Zaten şimdi soracaklarımdan işi anlayacaksın."

Rüstem galiba bu sözleri öyle bön, komik ve sevimli tarzda söylemişti ki Meli elini uzatıp erkeğin yuvarlacık yüzünü okşamaktan kendini alamamıştı. Karşılıklı gülüştüler. Gülerken kızın sol yanağında insana parmağını sürmek arzusu veren minimini bir çukur peyda oluyordu. Kenan bu yeri kim bilir kaç kere öpmüştür! Öpülmeyecek şey değil... Sanki oracıkta, bütün vücuttan ayrı bir güzellik, bambaşka bir tesir var; sanki bütün vücudun en hisli, en nazik noktası orası!

"Vah zavallı yavrucak... Ne ararsın sen barlarda? Hanım hanımcık köşende oturamaz mıydın? Ev kızı olamaz mıydın?

Sabahlara kadar bir sürü sarhoşun kolları arasında kalça sallayıp tepineceğine tertemiz yatağında mışıl mışıl uyuyamaz mıydın? Şu talihsizliğe bak!"

Rüstem bunları içinden, kendi kendine söylemişti. Tam o sırada kızın öksürmesi büsbütün canını sıktı. Verem miydi acaba? Dans edenlerin rüzgârı yüzlerine vuruyordu. Dedi ki:

"Çırçıplaksın, arkana bir şey alsana... Bir hırka, şal, falan!"

"Yasaktır, alamayız. Barın kızları dekolte bulunmaya mecburdurlar. Bak, şu yan masada tek başına oturan Pervin'e... Zatürreeden kalkalı bir hafta oldu; gene de çıplak. Mantosunu giymeye kalkışsa kovarlar. Zaten bütün parasını hastalığında sarf etti. Sonra ne yapar? Pansiyoncusu da lanet kadının birisidir; haftalığı bir gün geçirse eşyasını kapı dışarı atar. Neyse, seninle konuşmaktan bıkılmaz, çok hoş insansın ama soracağını sor da gideyim. Boşuna para sarf etme. İçkiyi tazelemezsen bana kızarlar! Beğenmediğin kel berber şampanya açardı belki... Sakın bu sözümü kışkırtma manasına alma. İş için gelmek başka, hovardalığa çıkmak başka!"

"Pay mı alırsınız içkilerden?"

"Alırız."

"Şampanyanınki en fazlası mıdır?"

"Eh, bir çırpıda en fazla getireni... On votka da aynı şeyi tutar ama çok zaman alır, ikide bir dilencilik etmeli. Müşteriye şampanya açtıran kızın itibarı yükselir, hem patronun gözüne girer, hem de öbür kızlar kıskanır."

"Öyleyse dur, gene söyleyeceğim, ben memur değilim,

hizmetle gelmedim, param da vardır. Seni bir daha göreceğimi de sanmıyorum; çok hoşlandım, lakin ne yapalım, dostluk bu kadarla kalacak. Hele şampanya bir gelsin de aklın patrona, berberbaşıya takılmasın! Rahat konuşalım!"

XI

Yakup işaret bekliyordu, bir göz kırpışa koştu. Rüstem söylemeye cesaret edemeyince kız, yan masalardan işitilecek sesle "Şampanya!" dedi. Garson, ihtiyaten Rüstem'in gözlerine bakmayı unutmamıştı; "Getir, öyle lazım..." gibi bir mana okuyunca seğirtip gitti. Meli memnun oluvermişti. Masa üzerinde duran boncuklarla süslü, ufacık bir suare çantasını açıp pudrasını, boyasını tazeledi.

Rüstem, elini bu çantaya soktu, karıştırdı.

"Ne arıyorsunuz? Kibrit mi?"

Hayır, anahtar aramıştı. Kenan'ın cebinden çıkan anahtara benzeyen bir anahtar... Onun yerine uzunca saplı, tıpkı Rüstem'in kapısını açan cinsten bir tanesi vardı, eliyle yokladı, bıraktı.

"Hayır, bir şey aramadım, çantan hoşuma gitti de..."

"Ha, bilirim, erkeklerin merakıdır, bizim çantalarımızı karıştırmayı pek severler. Gece geçmez ki şunu birkaç müşteri eline alıp içindeki rujumla, pudra kutumla, mendilimle oynamasın. Ne zevk alırlar, anlamam ki... mendilimi çalıyorlar bile!"

Garson Yakup terlemiş bir maden kap içinde şampanya ismi verilen köpürücü şarabı getirdi; bunun sessizce açılma-

sı lazım geldiğini bilirdi ama orada patlatmak, etraftakilere baş çevirtmek, müşterileri de beraber oturdukları kızları da gayrete getirmek şarttı. Yakup, usta garsonlardandı; mantarı tam vaktinde, yani müzikanın sustuğu bir sırada çekti, patlattı. Rüstem masaya bakanlardan utandığı için yere bir şey düşürmüş de arıyor gibi bir vaziyet almıştı.

"Çınçın."

"Afiyetle iç kızım... Ben çınçın, mınçın demesini bilmem. Söyle şimdi bakalım, sen Kenan Bey adında birini tanır mısın?"

"Tanırım. Tanırdım, demek istiyorum. Çoktandır görünmüyor."

"Ne zamandan beri?"

"Eh, altı aydan fazla..."

"Aradığım bu değil öyle ise... Kısa keselim: Seni, on gün kadar evvel, saat dört sularında birisiyle gezerken görmüşler, yakışıklı bir delikanlı... Beraberce pastacıya girmişsiniz. Hani Tepebaşı'na çıkan bir yan sokak vardır, oradaki pastacıya..."

Meli düşünmeden cevap verdi:

"Evet, hatırladım. Güzel adamdı, çok kibardı, neşeliydi, tekrar buluşacaktık. Kararlaştırdığımız gün ben gidemedim, zannederim o da gelmemiştir. Zira bizimle düşüp kalkacak insana benzemiyordu. Köşe başında birbirimizden ayrıldık; içime hüzün çökmüştü."

Kız, Rüstem'in çehresini tekrar dikkatle süzdü, birdenbire dedi ki:

"Senin kardeşin miydi bu genç? Yüzlerinizin biçimi, sesleriniz hemen hemen bir. Fakat o..."

"Ey, o?"

"... O, nasıl anlatayım bilmem, daha görgülüydü, daha sosyete adamı. Bir de... Bir de, şey... bakışları acayipti. Gözleri pırıl pırıl parlıyordu, keskindi ama baktığı tarafı görmüyor gibiydi. Bir şey mi oldu bu kibar çocuğa yoksa?"

"Bana lazım olanı öğrendim. Eksik olma. Allah karşına iyi bir adam çıkarsın da seni bu hayattan kurtarsın. Daha pek taze, pek körpesin, pek şeker şeysin."

Rüstem kızın çenesini şefkatle okşadı. Meli, sınıfının birincisi olduğu için başöğretmenden takdir görmüş bir ilkokul çocuğu gibi hem memnun, hem mahcup gözlerini yere eğdi.

Hemen kalkıp gidemeyen Rüstem, kendisine uzatılan ikinci kadehi de içti.

"Bu," dedi, "votka zıkkımının zehrini alıyor, insanı ferahlatıyor!"

Zatürreeden yeni kalkmış olan kız –gözü nereden de ilişti?– hâlâ tek başına oturuyordu. Kimsenin aldırdığı, iltifat ettiği yoktu. Bıktığı bu curcunalı âlemde kim bilir saatler kendisine ne uzun geliyor, yatağını nasıl hasretle özlüyordu! Bu gece de müşteri tutamazsa belki kovarlardı onu...

"Sana bir şey" diyeceğim. "Şu hasta kızı da masamıza çağırsak kızar mısın?"

"Niçin kızayım? Pakize ahbabımdır."

"Hani demin adı Pervin'di?"

"Asıl adlarımızı biz aramızda kullanırız. Zaten benimki de Melahat, Meli değildir ki... Nüfus cüzdanımda Makbule yazılı... İlk girdiğim bar sahibi beğenmedi, Melahat'e çevir-

di. Oldum işte bir Melahat! Çağır, gelsin. Bir şey de ikram et. Biliyorum ki iyilik diye yapacaksın. Buraya senin gibileri pek gelmez; gelmeye başladılar mı huyları değişir, öbürlerine dönerler; insafsızlaşırlar."

Rüstem artık Yakup'u vasıtalıkta kullanmaya lüzum görmedi. Kıza baktı ve "Gel bizim masamıza!" manasına eliyle işaretler yaptı.

"Kenan'ın kesesinden bir yirmi beşlik daha gitsin... Yaptığım, dua kazandıracak bir hayır işidir. Bu kız değme fakirden fazla yardıma muhtaç!"

Pervin masaya oturup da şerefine bir şişe daha şampanya açıldığını görünce dünya kendisinin oldu. Meli'ye sarıldı, birbirlerini öptüler. Rüstem bir zamanlar 'Sefiller'i, 'Monte Kristo'yu, 'Paris Esrarı'nı okumuştu; tesirlerinden kurtulamamıştı.

"Yahu," diye içinden söyleniyordu, "ben bu gece hayır yapan milyoner kontlara döndüm! Onlar gibi bol param olsa şu iki biçareyi de yarın alır, götürür, birini Alman Hastanesine yatırır, öbürünü de münasip bir koca bulununcaya kadar namuslu bir evde yaşatırdım!"

Kızlar aralarında hararetli hararetli konuşuyorlar, ara sıra ayıp olmasın diye Rüstem'e de birkaç söz söylüyorlardı. Ne ziyanı var? Kızacak değil a?

Gece ilerledikçe bar kızları coşmuş görünüyorlar, lakin Rüstem, yüzlerindeki çirkinliğe benzemeye başlayan yorgunluğu, bezginliği pek iyi fark ediyor; ancak Meli'nin taze kalmayı bilen çehresine bakmaktan zevk alıyor. Hele yanağının çukuru? Açılıp kapanan bir masal çiçeği. Ne solması var, ne de dalından koparılması korkusu...

Öyle olmakla beraber bardan kurtulunca ferahladı. İşte bu acayip bar hayatından dönüştedir ki Perihan'a:

"Hepsi fasa fiso imiş, yenge hanım!" demişti. Fakat hikâyeyi dinledikten sonra yengesi sormuştu:

"Çok âlâ ama anahtarı nasıl izah edeceğiz?"

"O kadarını bilemem, düşünemem, koy bir tarafa... Kocan yarın iyileşince kendisinden sorarsın. Herhalde saçma bir şeydir; lüzumsuz yere kama alan, tutkal alan, çengelli iğne alan bir adam sokak hurdacısından anahtar, kilit, menteşe, maşa, akla gelmedik ne varsa alabilir. Kenan o gün ne yaptığının farkında değildi!"

Başını yastığa koyunca Rüstem kendisini tekrar Karlton Barı'na girmiş sandı: Caz gürültüsü, el çırpmalar, mütemadiyen çalkalanan kalçalar, garson Yakup'un filmlerdeki casusları andıran hınzır suratı, hepsi gözlerinin önünde... Pudra kokusunu da duyuyor. Uykuya dalmadan önce son hatırladıkları şunlar: Zatürreeden yeni kalkmış o dekolte kız ve Meli'nin sol yanağındaki çukur. Bu çukur, somaki bir kurna deliğinden akarken kıvrılan, bükülen tertemiz suyun gül pembesi helezonuna benziyor.

XII

Perihan en sevindiği haberi aldığı gün hayatının en büyük felaketine uğradı: Nihayet Kenan'ın yanına girmesine müsaade etmişlerdi; içinden "Başı ucundan bir dakika ayrılmayacağım; her işini ben göreceğim, hastabakıcılığını ben yapacağım" diye kararlar alarak tatlı yürek çarpıntılarıyla

yatağa doğru yürürken sevdiği adamın, sevgilisinin gözlerinde müthiş bir korku belirdiğini, elleriyle yüzünü örttüğünü gördü ve boğuk sesini işitti:

"İstemem! İstemem! Bu kadını istemem!"

Örtüleri başına çekmeye, kendini gizlemeye çalışıyordu. Bir yandan da örtüler altında büsbütün boğuklaşan, tüyleri ürperten sesi devam ediyordu:

"İstemem! İstemem!"

Perihan kısa bir müddet dondu kaldı. Sonra sendeledi, sarsıldı, sallandı. Odadakiler kollarına girdiler, dışarıya çıkardılar.

Onu koridorlardan adeta sürükleyerek götürüyorlardı. Aşağı kata indirmek için merdiven başına geldikleri zaman Perihan'ın kendisini topladığı görüldü; kollardan sıyrıldı. Bir yanında duran Rüstem idi; İzmir'den gelmiş olan kardeşi Orhan öteki tarafında duruyordu; bunlara sadece:

"Zavallı Kenan," dedi, "hem kendisini bitirdi, hem beni mahvetti!"

Orhan susuyordu. Rüstem'e gelince bütün basit adamlar gibi çarçabuk teessüre kapılmıştı; Kenan'a artık küskündü; Perihan'ı yanına sokmaması o kadar ağırına gitmişti ki hastalığını bildiği halde yatağa koşup teyze oğlunu bir temiz pataklamak arzusunu güç yenmişti. İçinden "Seni gidi deli! Hınzır deli! Şu melek gibi kadına yaptığı işe bak!" diye söylenerek burnundan soluyordu.

Evde iki kardeş yalnız kalınca Perihan sordu:

"Şimdi ben ne yapacağım!"

"İyileşmesini bekleyeceksin."

"Anlamıyor musun, beni kabahatli sanıyor; benden

nefret ediyor. Hastalığına da muhakkak ben sebep oldum. Neden, hangi halimden şüpheye düştü? Ne yaptım ona? Çocuğum imiş gibi üstüne titriyordum, mesuttum; hayatımızın böyle devam etmesi için her gün dua ediyordum. Yalnız Kenan'ın değil, etrafımdaki erkeklerden hiçbirinin aklına fena bir düşünce gelmesin diye en ufak bir ciddiyetsizlik yapmamak için kendimi daima sıkıyordum; fazla gülmekten korkuyordum. Asıl o üzülür diye korkuyordum. Hiçbiri bir şeye yaramadı. Kenan'ın kafasında suçlu bir Perihan var. Kim bilir benim için neler düşünüyor? Herhalde en çirkin şeyleri..."

"Peki ama az çok bir sebep olması lazım gelmez mi? Mesela bir dedikodu, bir yalan, bir iftira... Mesela imzasız bir mektup?"

"Böyle bir sebep var: Vecdi İstanbul'da. Semihaların apartmanında bir daireye yerleşmiş, ben de, bilirsin, Semiha'ya ara sıra gider gelirim. Galiba bundan şüpheye düştü..."

Orhan, kaşlarını çattı. Manasını anlayan Perihan hemen dedi ki:

"Fakat benim haberim yoktu; hem taşınalı daha iki hafta olmamıştı. Bunu da merdivende geçen vakadan sonra haber aldım."

"Vecdi senin hayatını zehirlemeye memur."

"Onun da kabahati yok. Ben talihsizmişim!"

Bütün gece Perihan kulaklarında Kenan'ın boğuk, korkunç sesini duydu; "İstemem! İstemem bu kadını!" diyen vahşi sesi... Ömrü oldukça o sesi duyacaktı. Eğer Kenan iyileşemezse kocasından kalacak son ses ve son söz bu olacaktı.

Ya Rabbi! Nerede öbür güzel sesler ve sözler? Hele evlendikleri gece beyaz evde işittikleri?

Felaketler hatıraların canlanmasını tahrik eder. Fakat onları yeni zamana ait de olsalar çok eski yıllarda geçmiş vakalar gibi bizden uzaklaştırır. İki sene evvelki hayatını Perihan şu dakikada çocukluğundan daha eskimiş, hatta kendinden başkası tarafından yaşanmış, bir kitapta okunmuş sanıyor. "Ben miydim o kadın? Kenan mıydı o erkek?" diyor. Beyaz evin içinde güle konuşa dönüp dolaştıklarını, sokak kapısı ardında öpüştüklerini, çini soba önüne serilmiş baba yadigârı ipek Buhara halısı üstünde birbirlerine sokulup seviştiklerini zihninde seyrettiği genç kadınla erkek kendisi ve Kenan mıydı?

Ne kadar uzak, ne kadar benzemiyor!

Burada şimdi samimiyetsiz, lüzumsuz eşya ile tıka basa dolu kocaman bir apartmanda, ifratla sinema dekorunu andıran bir yatağa kendini atıp hıçkıran kadın kimdir? Nerede bu Perihan, nerede ötekisi? Yalnız senelerin sayısıyla mı insan yaşlanır? İnsan yalnız yüzündeki maddi değişikliklere bakarak mı yaşlandığını öğrenir? İşte bu Perihan öteki Perihan'dan nihayet üç yıl fazla yaşlıdır; fakat ruhça nasıl ihtiyarlamıştır! Kalkıp aynaya baksa kendisini bumburuşuk çehreli, ak saçlı, gözbebeklerinin etrafı beyaz hâle ile çevrilmiş bir kocakarı olarak bulacağını sanıyor... Bomonti'deki evin hayali o derece uzakta, yetmişlik bir insanın gençlik hatırası gibi bambaşka bir devirde, tarih ve masal olmuş bir halde ki...

"Hayır, beni yanına sokmak istemeyecek kadar değişen Kenan artık iyileşemez. Doktorların 'Sonu şifa' sözü yalan!

Gebe olduğumu düşünerek hakikati gizliyorlar, avutuyorlar!"

Ertesi günü kliniğe gitmemeye karar verdi. Asistanlardan, hastabakıcılardan utanacaktı. Herkese nasıl anlatsın ki kocasına bütün canıyla, cismiyle bağlı, âşık bir kadındır, en ufak suçu olmamıştır? Ona ne gözle bakacaklar?

"Kim bilir ne rezaletler yapmıştır? Adamcağız eliyle bastırmıştır; nihayet onuru uğrunda aklını oynatmış, kepazeliği hazmedememiştir, şimdi de utanmadan geliyor, müteessir bir yüz takınarak afurtafur buralarda gezip dolaşıyor!" mu diyecekler? Belki de genç asistanlar aralarında konuşacaklar:

"Kadın da hoş ha! Dostu kim ise vurmuş turnayı gözünden!"

Bunları düşünerek Perihan eriyor, kendinden iğreniyordu. Belki Şermin kanalından etrafa şimdiden neler yayılmıştır? Şu dakikada birçok baş birbirine yanaşmış, fısıldaşıyordur:

"Meğerse eski kocasıyla arasını düzeltmiş; ona gider gelir, mimarın apartmanına taşınırmış. Üst katta oturan Semiha da işi idare edermiş. Aptal şair de neler söyler dururdu? Yok, hanımefendinin bir iç âlemi varmış; bizimle beraberken oralarda yaşarmış; rüyalı ve hülyalı hali bundan ileri gelirmiş! Ahmak adam! İç âlem, apartmandaki yatak odasıymış! Lakin, doğrusu kadın kendisini yüksekten almayı iyi bilirdi. Hepimizi aldatmıştı. Toz konduramıyorduk prenses hazretlerine! Durun bakalım, başka neler meydana çıkacak!"

Ne ayıp! Ne haksızlık!

Fakat sabah olunca Perihan kararını değiştirdi. İkindi

üstü yanma kardeşini alarak kliniğe gitti. Süklüm püklüm görünmemeye çalışıyordu ama darbenin altında ezildiği belli oluyordu. Her zamanki hastabakıcı kız ona neredeyse çıkışacak gibi mi bir tavır alıyordu. Yoksa kendine mi öyle geliyordu?

"Telefonda da söylemiştik. Hastanız geceyi rahat geçirdi... Dünkü krizden sonra bizi epeyce uğraştırmıştı," dedi.

Sonra, birden aklına gelmiş gibi yaparak:

"Ha," diye ilave etti, "Başhekim azıcık gecikeceğini söyledi, 'gelirlerse odama alınız' demişti. Buyurun!"

Girip beklediler.

Selim Selman nihayet kapıda göründü. Şapkasını çıkarınca Orhan öyle sandı ki ot dumanı rengindeki karmakarışık saçları –bu şapkanın altında saklı bir güvercin varmış gibi– fır diye uçup gidecek! İlk işi, başıyla kısa bir selamdan sonra, lavaboya koşmak, hazır duran tarağı yakalayıp hırpalarcasına bu saçları geriye doğru yatırmak oldu. Fakat bir müddet uysallık gösteren saçlar, az sonra tekrar dikildiler ve anlaşılmaz bir tesirle yeniden dağıldılar!

Güya istediğini yapmış, tuvaletini tamamlamış gibi doktor Selman:

"Eh," dedi, "şimdi konuşalım!"

XIII

Havalar açıp ılınalı beri Semiha saat üçe doğru apartmanından çıkıyor, Nişantaşı'ndan Taksim'e kadar yürüyüş

yapıyor, öyle gösterişli bir kadındır ki yolunun üzerinde baş çevirtmediği insan bırakmamaktadır.

Yalnız sokaktakiler mi? Dükkânlarda alışveriş edenler de durup bakıyorlar; satıcıların elleri bu aralık rafta, küfede, terazide işlemez oluyor. Gözler hep kendisinde... Arkasından yabancı gözleri sürükleyip götürmeye çocukluğundan beri alışmamış biri herhalde yürümesini şaşırır, ayakları birbirine dolaşır.

Semiha için bu, tabii haldir. Bir vücutta dikkati çekip kadınlarda gıpta, erkeklerde merakla karışık arzu uyandıran ne bulunabilirse –boy bos, endam, ince bel, sarı saç, mavi göz, yuvarlak kalçalar, adaleli baldır, dirilik, sıhhat, neşe– hepsi kendisinde var. Hem de kaba, kalın, yüklü değil de sadece agrandisman edilmiş gibi biraz hacimli... Tuhafı şudur ki bu kadın daima koca bulmuş, fakat hiçbir zaman sevilmemiştir. Kaç defa Perihan'a demişti:

"Beni beğeniyorlar, daha doğrusu zannederim ben erkeklerde büyük bir merak uyandırıyorum; çoğunu, 'Nasıl şeydir bu kadın?' diye düşündürüyorum; gözleriyle yer gibi bakıyorlar, akıllarından seksen şey geçiriyorlar; hatta şeklim zihinlerinde yer ediyor, iz bırakıyor... fakat âşık olmuyorlar. Üç kere sevilerek değil, beğenilerek evlendim. Kimse beni delicesine sevmedi, sadece delicesine elde etmek arzusu duydu. İzdivaçtan başka ulaşma imkânı bulamadıklarından evlenmeye mecbur kalan bu eski kocalardan ikisi, ayrıldıktan sonra fazla hasret de çekmediler; arkamdan sızlanıp yas tutmadılar. Pek memnun yaşıyorlar; tabii ben de öyle... Halbuki ufak tefek, silik ve sönük görünen birkaç kadın biliyorum ki bir defa tutulan erkek artık bir daha kendilerinden

ayrılmıyor; ömürleri aşk maceraları içinde geçiyor. Bugüne kadar şu filmlerde görüp romanlarda okuduğumuza benzer bir aşk nedir, tatmadım. Hani, büyüklerinden, "La dame aux Camelias"tan,[1] falan bahsetmiyorum... Orta kalite, orta kuvvette bir aşk bile tanımak müyesser olmadı. Amerika'nın yirmi sekiz katlı binaları gibi hayret uyandırıyorum, merak veriyorum ama minimini bir köşk kadar hoşa gitmiyorum, gönülde yer tutmuyorum."

Neşesi artınca kendisiyle alayı arttırdı:

"Yafa portakalı, bardak eriği, ekmek ayvası gibi iri ve göz doyurucu olmaktan yoruldum. Hem ben bunların en iyi yetiştirilmiş, ziraat sergisinde madalya kazandıracak seçme cinsindenim; bir yemişliği çok mükemmel süslerim. Gören hayran kalır. Ama çilek, kiraz, hatta böğürtlen kadınların tesiri başka! Bilir misin, Perihan, sen yemişten fazla çiçeğe benzersin. Yenilecekten ziyade koklanacak ve solacak diye acınılacak bir şeysin; düşündürücüsün, yüzüne bakmak kâfi bir zevk!"

Semiha bugün de yürüyüşe çıkacak... Ona göre hazırlandı, asansöre binmedi, merdivenlerden indi. Tam ikinci kata gelmişti. Vecdi'nin sahanlıkta birini bekler vaziyette durduğunu gördü. Perihan'dan ayrılalı beri onunla karşılaşmamıştı. Ne yapacağına karar veremedi. Geçip gitsin, farkına varmamış gibi mi hareket etsin, yoksa selamını alsın mı?

Vecdi ilerledi, şapkasını çıkardı, yerlere kadar eğildi.

Semiha başını hafifçe kımıldattı, basamakları inmeye başladı. Öteki de arkasından geliyordu. Hem de pek yakın-

1 La dame aux Camelias: Kamelyalı Kadın

dan; aralarında ancak bir basamak fark var. Yüzünü görmüyor; lakin nedense, bir şey söyleyeceğine hükmediyor. Bazı şeyleri sezmek için görmek şart değildir.

"Affedersiniz, hanımefendi..."

İşitmemezlikten gelen Semiha adımlarını hızlandırmıştır.

"Semiha Hanımefendi, bir dakika..."

Kurtuluş yok galiba. Vecdi'nin nasıl inatçı, bazen de küstah olduğunu bilir; Perihan'la geçirdikleri hayatı da en iyi bilenlerdendir. Beraber az mı bulunmuş, az dert mi dinlemişti?

"Bir şey mi söyleyeceksiniz?"

"Evet, Perihan'ı soracağım, çok mu müteessir? Çok üzülüyor mu? Hep onu düşünüyorum."

Şimdi en alt katta, mermerle kaplı, hamam hissi veren ve sesleri hamam aksiyle büyülten, uğultulu hale getiren antredeler. Semiha öfkelendi. İçinden "Görülmemiş bir mahluk! Edepsiz delilerden!" diye düşünürken sert bir tavırla sordu:

"Düşünmekte geç kalmadınız mı?"

"Evet, doğru, pek doğru. Fakat... Fakat sizden saklamakta ne mâna var? Hem söylemezsem boğulacağım, söylemek için yolunuzu bekliyordum: Onu bir dakika unutmadım, unutamadım. Gün geçtikçe daha fazla bağlanıyorum, çılgına dönüyorum. Ben ölümü hak etmiş bir adamım!"

Semiha, hayretinden ne cevap vereceğini kestiremedi. Üç senedir yüzünü görmediği Vecdi'ye dikkatle baktı: Şakaklarındaki saçlar iyice ağarmıştı; üst tarafı da kırçıldı. Çehresinde zaten mevcut olan kırışıklıklar da derinleşmişti. Aradan üç sene değil, daha çok zaman geçmişe benziyor-

du. Şu var ki Vecdi'ye bu hal yaraşmıştı. Sıhhati yerinde idi; göğsü adaleli, endamı kusursuzdu; karın yapmamış, şekil itibariyle hiç çökmemişti. Kravatını bağlayışı, giyinişi aldırış edilmemiş sanılmakla beraber gayet zarif ve şahsiyetli, gözler hüzün içinde bile canlı... Hatta Semiha'nın karşısında eskisinden daha yakışıklı, daha sevimli, kibarlaşmış bir Vecdi duruyordu.

Bu, çapkın ve haşarı Vecdi değildi; o da hoştu ama şimdiki büsbütün manalı, inandırıcı idi. Galiba dedikleri doğru idi; ayrıldığı karısına karşı başladığını, arttığını, çılgınlık derecesine vardığını söylediği aşk Vecdi'yi değiştirmiş, eksik tarafını tamamlamıştı.

Semiha, kalbinde çok hafif ve çok tatlı bir ezinti duyuyor; çocukluğunda yokuş aşağı süratle inen arabada duyduğuna benzeyen bir şey... Yüreği yerinden acısız kopup da elden kaymış ıslak bir tuvalet sabunu gibi sanki mermerler üzerinden yumuşacık, yarı köpük içinde yuvarlanıyor...

Kendi kendine soruyor: "Bu adamdan hazzeder miydim? Hayır. Ama şimdi bana ilk gördüğüm zamandan beri beğenirmişim gibi geliyor."

"Size birkaç adım refakat edebilir miyim? Biliyorum, yürüyüş yapacaksınız."

"Nereden hükmettiniz?"

"Dört gündür gözetliyorum; uzaktan peşiniz sıra gidiyordum... lakin cesaret edemiyordum. Dün olan vakadan sonra..."

"Hangi vaka?"

"Klinikte geçen vaka... İşitmediniz mi? Kenan Bey

Perihan'ı odasına sokmamış, 'Gelmesin yanıma! İstemem bu kadını!' diye haykırmış, bayılmış."

Semiha'nın olan bitenden henüz haberi yoktu.

"Ne diyorsunuz?" diye bağırdı; sonra Vecdi ile beraber kapıdan çıktığının, Valikonağı Caddesi'ne doğru yürüdüğünün farkında olmayarak sordu:

"Kimden duydunuz?"

"Klinikteki genç doktorlardan biri amcazademdir. Ha, tanırsınız, daha o vakitler talebeydi; hani yüzünü ve saçlarını şair Nazım Hikmet'e benzettiğimiz güzel çocuk... Feridun!"

"Zavallı Perihan! Benden de sakladı; kim bilir ne hale girmiştir, şimdi ne haldedir?"

"İşte ben de bunu düşünüyorum. Bütün gece gözüme uyku girmedi."

Böyle diyen Vecdi'nin üç yıl önce Perihan'ı evde tek başına bırakıp Garden Bar'da Macar kızlarıyla eğlenip Büyükdere'de sabahlayan adam olduğuna inanılmazdı. Semiha büsbütün şaşırdı ve kendi kendine söylendi:

"Hakikaten Perihan'ı seviyor. Ayrıldıktan sonra ona çıldırasıya âşık olmuş!"

XIV

Semiha, Vecdi'nin artık Perihan'la resmen hiçbir alakası olmadığını, hususiyetine de karışamayacağını bir an unuttu; asıl kocası, yahut yakın akrabası imişçesine soruverdi:

"Şimdi ne yapacağız? Ne yapmamız lazım dersiniz?"

Bu söz ağzından çıktıktan sonra pişman oldu, düzeltti:

"Bize fazla karışmak düşmez. Hele size hiç! Belli ki Kenan Bey daha iyileşmemiştir; hastalığın tesiri altında, hareketlerinin farkında değil. Yoksa karısına nasıl düşkün olduğunu ben bilirim; dünya biliyor. Perihan çok mesuttu. İster misiniz size açıkça vaziyeti söyleyeyim?"

"Biliyorum. Beni hatırlamak bile istemiyor, benden kurtulduğuna memnun, değil mi?"

"Evet... Hatta sizinle evlenmiş olduğundan dolayı kendinden..."

"Tiksiniyor mu?"

"Yok, bunu demeyecektim. Kendini kabahatli buluyor, kabahatini affedemiyordu."

Vecdi darbenin altında sarsılmadı, hemen cevap verdi:

"O nasıl düşünürse düşünsün, ben Perihan'ı karşılık beklemeden, ümide kapılmadan seviyorum. Eskisine benzemeyen bambaşka tarzda sevmeye başlayalı ruhumun temizlendiğini, yükseldiğini duyuyorum. Bana ne kadar acı söyleseniz benim kendime söylediklerimden fazlasını söylemiş olamazsınız."

Semiha, artık Vecdi'den ayrılmak lazım geldiğini biliyor. Bilmekle beraber, birlikte yürümesine devam ediyor. Yeni haber aldığı bu gecikmiş aşkın, hoppa bir adamı inanılmaz hale getiren, bir roman kahramanına benzeten ümitsiz aşkın tesiri, heyecanı, tadı içindedir. Kendi güzelliği, saltanatlı, şahane güzelliği neye yarıyor? Kimse onu böyle, ruhu zelzeleye uğramışçasına altüst olarak sevmemiştir. Hayatına yüzlerce kadın karışmış, kadının her türlüsünü öğrenmiş bir erkek tarafından uzun müddet ihmal edildikten, hiçe sayıldıktan sonra delicesine sevilmek kadar gururu okşayacak

ne vardır? Perihan, tanıdığı kadınların en bahtiyarı! Evet, en bahtiyarı... Zira eski kocasına uzaktan telkin ettiği müthiş bir aşkla intikamını alıyor. Vecdi'ye daha büyük, daha sert ceza olamazdı. Şakaklarına ak düşmüş bu dünkü çapkın artık yeni aşkından halas[1] bulamaz; ömrünün sonuna kadar Perihan için yanıp sızlayacak.

"Ah Vecdi Bey, keşke kıymetini elinizdeyken bilseydiniz!" demekten kendini alamadı.

Harbiye durağına varmışlardı. Semiha ayrılmak ister gibi durdu; Vecdi'nin sararararak, yüzüne "Gidiyor musunuz? Ben şimdi ne yapacağım? Daha bir şeyler söyleyecektim?" dercesine baktığını, solduğunu gördü. Semiha'dan değil, Perihan'dan ayrılacakmış gibi gözleri hüzün içindeydi.

"Müsaadenizle, efendim..."

"Selametle hanımefendi! Tabii, anlattıklarım mahremdir; sakın aklınıza Perihan'a duyurmanız için söylediğim fikri gelmesin. Benden ne kadar nefret etse, tanırım onu, gene üzülür. Aman, üzülmesin. Zaten kâfi derecede çile çekiyor. Size teşekkür ederim, beni hemen başınızdan savmadınız... Az daha, asıl söyleyeceğimi unutacaktım: Şendil Apartmanı'na sizin oturduğunuzu ve Perihan'ın gelip gittiğini bilerek taşınmadım. Geçenlerde bir gün pastacıya girerken içeride bulunduğunu görünce kaçmıştım. Kendimi göstermek istemiyorum. Onu da görmesem oluyor. Üç sene Anadolu kasabalarında, görmeden gene onunla beraberdim. Yüzünün rahat hatlarıyla, uslu tebessümüyle, uslu sesiyle nasıl her zaman yanımdadır, içimdedir... anlatamam! Anlatamam ki!"

1 halas: kurtuluş

Uzatılan eli minnetle öptü ve kibarca gülümseyerek –ama muhakkak ki yüreği burkularak– uzaklaştı. Semiha ağlayacaktı:

"Ya Rabbi, diye söylendi, bu ne müthiş sevgi, ne değişiklik! Beklenir şey miydi?"

Vecdi'nin Anadolu'da Perihan'ı düşünerek kasabadan kasabaya, küçücük sinema, yahut otel planları yaparak sürdüğü derbeder ömür gözünün önüne geldi. Galiba bu adamı gurbet hayatı ıslah etmişti; kusurlarını, kabahatlerini muhakeme etmek imkânını orası vermişti. Her şey aklına gelirdi; fakat Vecdi'nin kolaylıkla ayrıldığı, başından adeta savarcasına kayıtsız bırakıp gittiği karısına bu sefer tam manasıyla âşık olacağını tahmin edemezdi.

"Peki, şimdi ne yapacak zavallı adam? Kenan ne olacak? Perihan bu karışık işlerin içinden nasıl çıkacak? Eninde sonunda eski karı kocanın tekrar birleşmeleri mi mukadder?"

Semiha şunu da düşündü: Acaba Perihan göründüğü, gösterdiği gibi Vecdi'den nefret ediyor mu? Yoksa o nefret gizli bir muhabbetin ateşini örten kül mü? Bir nokta daha zihnini yoruyor: Perihan'a eski kocasıyla konuştuğunu anlatmadan durabilecek mi?

Ama aklı daha ziyade Vecdi'de... Bir zamanlar kendisinin iken küçümsediği, alelade kadınlara tercih ettiği, ayrıldığı karısına –genç bir erkekle evlenip ona muhabbetle bağlandığını bildikten, cismi gibi ruhunu da elinden kaçırdığını iyice anladıktan sonra– âşık olmak az felaket mi? Düşünmeli ki bu taze kadın, daha taze çağındaki şekliyle şimdi ancak hayalinde yaşayabiliyor... Yanında, dizlerinin üstünde bulunacaktı, hülyasıyla avunuyor... Bağrına basabilecekti,

görmekten, görünmekten kaçınıyor... Daima karşısında seyredecek, tadını alacak, rayihasında yaşayacaktı. Bu nimetlere gark olan adam artık bir başkasıdır, yabancının biridir.

Perihan'ı kim bilir nasıl hasretle, nedametle düşünür ve eski günleri nasıl içi sızlayarak anar; en mahrem hayat sahnelerini nasıl bir heyecanla hatırlar, hepsinden mahrum kaldığına ne kadar yanar, tutuşur? Ve tekrar eline geçse dünya nasıl kendisinin olur, dünyaya nasıl yeniden doğmuşa döner?

Daha üç sene evvel, bütün varlığına, vücuduna sahip olduğu dakikalara bile ehemmiyet vermeden yaşadığı bu kadının şimdi eline sürünmek ne büyük saadet! Ya gözlerinde ufacık bir muhabbet okusa? Sevincinden çıldırır, ayaklarına kapanır, eteklerini öper!

Semiha demin Vecdi'ye öyle acımıştır ki bir an içinde ana hatlarını çizip hayalinde yazdığı romanda onu Perihan'la buluşmaktan, Perihan'a kavuşturmaktan kendini alamıyor. Birbirlerinin kucağına atılıyorlar ve gözyaşları arasında birbirlerine "Daima seni sevdim, ilk gününden bu ana kadar, hiç fasıla vermeden, olan biten her şeye rağmen!" diyorlar. Kenan silinip gitmiştir. Ona da yazık ama kabil mi ki Perihan'ı Vecdi kadar, Vecdi gibi sevebilsin? O kadın asıl büyük aşkı ancak tekrar Vecdi'nin olunca bulacak, Vecdi'de yaşayacak!

Hem Kenan'ın iyileşeceği ne malum? İyileşse, hastalığın hâd[1] devrini geçirse de bu kadar manasızca, şuursuzca, kısacası delicesine kıskanç bir adamla ömür sürmek kolay mı? Artık dünkü mesut yuva kurulamaz; daima aksayacak

1 hâd: keskin, sert

bir tarafı olacak. Perihan Kenan'la kaldığı müddet azap çekmeye mahkûm!

Altınbakkal'a kadar geldiği halde, geri döndü. Kliniğe uğrayıp hastayı soracaktı; Perihan'a rastlaması ihtimali de vardı. Vecdi'yi gördükten sonra eski kocasına aşk ilham eden bu sihirli kadını yeniden görmek arzusunu duyuyordu. Daha iki gün evvel beraberdiler; fakat şimdi Vecdi'den dinledikleri üzerine Perihan, Semiha'ya bambaşka bir kıymette, merakla tetkik edilmeye değer bir mahiyet almış gibi geliyor.

Fransız mektebinden çıktığı için Semiha, fikrini ifade için Türkçeyi kâfi görmedi; iki lisanı karıştırarak mırıldandı:

"Bu kadın hakikaten erkeklerin hoşuna gidiyor. "Elle a du chien, cette femme!"[1]

XV

"Yorulmayınız, doktor. Vaziyeti anladım. Kenan ciddi surette hastadır."

Selim Selman elini masaya vurdu; saçları bir misli şahlandı. Adeta neşelenmişti; sanki Perihan ferahlatıcı, ümitli bir söz söylemişti.

"Hah," dedi, "Allah sizden razı olsun! Ben de bunu diyecektim. Evet, Kenan Bey bugün hastadır. Ama... Aması var, işte!"

"Ne gibi, efendim?"

1 Elle a du chien, cette femme: Bu çok çekici, seksapelli bir kadın

“Mesele orada, bu ‘ama’ da... Bak, kızım, tutup da kafanı ömründe işitmediğin acayip kelimelerle dolu bir konferans vererek şişirmeyeceğim; zaten halsizsin, anlayacak halde değilsin. Kolay anlaşılır şeyler olsa bari... Otuz beş senedir içinde yuvarlanıyorum; geceyi gündüze kattım, her türlüsünü gördüm, okudum; benim bile şaşırdığım, daha akıl erdiremediğim noktalar çok. Ama –gene “ama” ya geldim– Kenan Bey’inki o kısımdan değil. İlk nazarda muğlak sanılan, hekim olmayanları ümitsizliğe düşüren, bizce neye varacağı belli bir hastalık...”

“Dün beni odasına sokmadı, ‘İstemem, gitsin!’ diye haykırdı. Öyle fena oldum ki... Doktor, ben buna layık değilim, ben nefret edilecek bir kadın değilim. En ufak kusurum, kabahatim yok!”

Selman hoş bir hikâye dinliyormuş, bir çocukla konuşuyormuş gibi gülümsüyor, zevk alıyordu. Neredeyse kahkaha ile gülecekti.

“Sokmaz elbette... ‘İstemem, çıksın dışarıya!’ diye haykırır da... daha ötesine de gider; hepsi olur. Gene de az yapmış... Esasta iyi huylu delikanlı! Ya bir azılısına, bir bedtıynet[1] erkeğe düşseydin? Rezalet kopardı; üstelik işitmediğin kaba kelime de kalmazdı!”

Perihan, üzüntüden büyümüş, hüzünle derinleşmiş, zaten iri ve derin olan gözlerinde şimdi bir de korku, merakla dinliyordu. Orhan, doktorun acayip sözlerindeki tesirden telaşa düştüğü için göz ucuyla kız kardeşine bakmıştı. Son hadiseler onu birkaç misli daha tatlılaştırmış, yüzüne bir çocuk saffeti, şaşkınlığı da katmıştı. Ne şeker, ne çiçek şey bu

1 bedtıynet: kötü huy

abla! Yüreğine sokacağı geldi; şefkatle, muhabbetle titriyordu.

Doktor oralarda değildi:

"Böyledir işte bu hastalık! Bilginlerce şuuraltı denilen tıynetini açığa vurdurur. Peki, a efendim, nedir o hastalığın adı? Neden olur? İrsi mi? Veraset çeşitlerinden direkt, atavik, kollateral mı? Similer âraz mı gösterir, disparat mı? Antisipe midir, tardif mi? Uzun hikâye!"

Demin acayip kelimelerle dolu bir konferans vermeyeceğini söyleyen doktor, şimdi vaadini unutmuş, her ecnebi söz geçtikçe saçları dikilip düşerek, heyecanla sözüne devam ediyordu:

"Evet, nedir bu hastalığın ismi? Siklotemi grubundan mı, şizofreni mı? Bir nöropati, bir sara mı yoksa? Mizaç ve bünyelerden hangisi buna daha müsaittir? Kretschmer'in tasnifine göre Kenan Bey, başı ve göğsü büyük, yüzü yuvarlak, boynu kalın olmak itibariyle piknik bünyeye mensuptur. Hah! Bu bünyelilerde manische depressive irresein çok görülür. Âlâ! Esas sebep veraset! Kenan Bey bir tongh mindel, bir profiliktir; yani yumuşak ruhlu... Tam manasıyla bir depresif sikloid mi? Düşünelim!"

Düşünür gibi durdu:

"Hoş ben bir psikoz manik depresif teşhis etmiyorum."

Birdenbire kendine geldi; gülmeye başladı:

"Affedersiniz, dalmışım... Halk bize de hastalık kondurur, pek asılsız da değildir. Kızım, netice şu: Kocanız iyi olacak!"

"Hastalığı çok uzun sürebilir mi?"

"Müddet tayin edemeyiz. Bir de bakarsınız yarın, belki

yarım saat sonra, hatta şimdi açılır; yahut tedricen[1] normal hale gelir. 'Beni istemedi, benden nefret ediyor' diye üzülmeniz tamamıyla abes. Eski Kenan Bey'i size iade edeceğiz. 'İstemem, gitsin!' diyerek bağıran adam, yanından beş dakika ayrılmana tahammül edemeyecektir; eline, eteğine sarılacaktır. O günü de bulacağız. Sabırla koruk helva, dut yaprağı atlas olur!"

Selman, pek yerinde bir söz söylemişçesine, kendi sözüne hayran, kalakaldı. Sonra ayağa kalktı; ciddi bir çehre takınarak:

"Asıl söyleyeceğim bu idi," dedi, "hastanız iyileşecek ve size eskisi gibi, layık olduğunuz hürmeti, muhabbeti gösterecek. Zannederim daha iyi bir şey söyleyemezdim."

Tekrar senli benli oldu, sordu:

"Memnun musun şimdi?"

Elini uzattı; iki kardeş memnunlukla mahzunluğun karıştığı bir haleti ruhiye içinde dışarıya çıktılar. Orhan koridorda ablasına dedi ki:

"Bize büyük bir müjde verdi. Artık sen de kendini biraz toparlamalısın!"

Kapı önünde Semiha ile karşılaştılar.

İstanbul'da bazen bir çeşit bahar başlangıcı olur, henüz ağaçlar çiçeklenmediği halde –ne salkımlar morarmış, ne erguvanların buğu gibi eriyip gideceği sanılan rengi dallarda belirmiş, ne de leylaklar peteklenmiştir– havaya kuru razakı üzümününkine benzeyen hafif, fakat pişkin bir rayiha karışır. Bunu bağsız, bahçesiz iç mahallelerde, kalabalık caddelerde de duyarsınız; kırlara çıkmak tahassürüne[2] kapı-

1 tedricen: yavaş yavaş, derece derece
2 tahassür: özlem

lırsınız. Semiha, Hürriyet Abidesine doğru yürümeyi, açık hava kahvelerinden birinde oturmayı teklif etti.

Perihan istemedi; bir zamanlar Kenan'la gezintiye çıktığı yerlerde şimdi o klinikte yatarken dolaşmak üzüntü verecekti. Tramvayla Taksim'e gittiler; apartmana girdiler. Orhan ayrılıp da iki kadın baş başa kalınca Semiha dayanamadı:

"Biliyor musun," dedi, "biraz evvel kiminle konuştum?"

Bunu söylerken öyle manalı bir hal almıştı ki Perihan derhal anladı; heyecansız bir sesle cevap verdi:

"Vecdi ile olacak..."

"Evet. Kocanı sordu ve senden bahsetti."

"Şermin'i gördüğün var mı?"

Semiha, arkadaşının lakırdıyı değiştirmek istemesine aldırmayarak suali işitmemişlikten geldi; sözüne devam etti:

"Aklı fikri sende... Çile çekiyor."

"Ne gibi?"

"Sana âşık... Hem de çıldırasıya!"

Perihan ne sarardı, ne kızardı; hafifçe gülümsedi ve:

"Ondan her şey beklenir..." dedi, sustu. Semiha, umduğu tesiri yapamadığına şaşmış, şaşmaktan ziyade öfkelenmişti. Hayalinde demin kurduğu roman tasarladığı şekilde, iki eski karı kocanın birbirlerine dönmesiyle neticeleneceğe benzemiyordu. Bu kadın Vecdi'yi hakikaten sevmiyordu artık... Nefret bile etmiyordu ki yarın tekrar seveceğine ihtimal verilsin. Küçük görüyordu. Küçük görünce şehvete yer vardır ama aşk barınamaz. Hiç olmazsa Perihan, Vecdi'ye karşı biraz kin, azıcık intikam arzusu duysa bu hisler aşka çevrilebilir değil, zaten onlar kıyafet

değiştirmiş aşklardır. Eski koca ilk karısını muhakkak ki ebediyen kaybetmişti. Zavallı! Zavallı! Ciddi surette sevmeye başlayınca, büsbütün kibar, sevimli, adeta sevilecek bir adam olmuştu, şu Vecdi!

"Öyle... Her şey beklenir, haklısın ama görmüş, dinlemiş olsaydın bu kadar hissiz kalamazdın. Senin aşkınla da bir değişmiş, derin ve içli, ayrıca bir güzel olmuş ki..."

"Zaten güzeldi. O tiptekilere, o çehrelere yaşlılık yaraşır."

Perihan bir yabancıdan bahsediyormuşçasına sakindi. Semiha, ısrarın faydasızlığını anladı; başka bir lakırdı açtı. Fakat hararetlenemedi; zihni Vecdi'ye takılmıştı. Onu birkaç defa daha, Perihan'a kapıldığı aşkını anlatırken dinlese âşık olacağını anladı. Dinlemek ihtiyacını duydu. İçinden:

"Keşke gene rastgelsem..." diye söylendi. Bir kadının veya bir erkeğin aşkına sırdaş, dert ortağı olmak çok defa bu aşka hedefini şaşırtır: Dertli ile derdini dinleyen, farkına varmadan teselliyi birbirlerinde bulurlar.

XVI

Hastabakıcı kız nöbetçi doktordan sordu:

"3 numaradaki hasta, Rüstem Efendi isminde birini istiyor."

"Banka müdürü mü? Gidip ben bakayım." Elektriklerin henüz yakıldığı bu saatte klinik her zamankinden daha loş, daha sessiz, daha hazin. Doktor odaya girince Kenan'ı ayakta, pencereden dışarıya bakar vaziyette buldu.

"Bir şey mi arzu ettiniz, beyefendi?"

"Rüstem Efendi'yi çağırmak mümkün değil mi? Teyzezademdir. Apartmana telefon ederseniz buldururlar, gönderirler. Vakit biraz geç ama... Şoför gider, bakar. Bu saatte ekseriya Eptalofos Kahvesinde piket oynar."

"Şimdi haber veririz."

Genç doktor hastada gördüğü değişikliğe şaşıyor. Selim Selman'ın tedavi usulü iyi netice vermiş. Yedinci iğneden sonra işte, karşısında ne kesik, ne boğuk, adeta normal ses ve normal şekilde konuşmaya başlayan bir adam. Gözlerinde buğu, yahut sabitlik de yok. Sadece bir mahzunluk, belki yorgunluk. Fakat acaba bu hal devam edecek mi?

"Teşekkür ederim. Size zahmet olacak."

Nöbetçi hekim, telefonun başına geçince evvela Dr. Selman'ı arıyor, hastanın istediği Rüstem Efendi'yi yanma soksun mu? Cevap müspettir, şümullüdür:[1]

"Kimi isterse sok. Ama yalnız istediği adamları. Orasını sünnet çocuklarının yatağı başına çevirmeyin! Sonra işlediğimiz hayır ürküttüğümüz kurbağaya değmez. Ha, bir de o Rüstem Efendi'ye tembih et, sadece dinlesin, münasip cevaplar versin. Kendiliğinden bir şeyler söylemeye, karısını filan hatırlatmaya, acındırmaya kalkışmasın!"

Rüstem kahvede değildi; karısı Halime ile birlikte Perihan'ın yanında idi. Telefon çıngırağına o yetişti. Perihan'la Halime de, belki hastanedendir diye arkasından koştular.

"Rüstem Efendi benim. Evet, teyzezadesi... Peki, şimdi geliyorum!"

1 şümul: kapsama, kapsam

Bu sözleri işitince fena bir haber olması ihtimaliyle sapsarı kesilen yengesine Rüstem, helecanla, dudakları titreyerek dedi ki:

"Kenan beni çağırıyor, beni istiyor!"

"Kendisi mi istemiş?"

"Evet... Hatta kahvede bulunacağımı bile söylemiş; şoförü yollasınlar, alsın getirsin," demiş.

"Yalnız seni mi çağırıyormuş?"

Rüstem'in neşesi birden kırıldı; cevap veremedi, boynunu büktü. Fakat az sonra kendisini topladı:

"Yenge," dedi, "on beş günden beri ilk defa Kenan bir şey istiyor, konuşmak ihtiyacı duyuyor, yakınlarından birini arıyor. Bugün beni çağırır, yarın da seni! Dur bakalım, ne diyecek? Seni sormayacağı, araya beni koyarak kusur dilemeyeceği ne malum! Şunu bunu söyleyerek aklımı büsbütün karıştırma. Hemen gideyim. Düğün bayram edeceğine surat asıyorsun!"

Halime söze karıştı:

"Bize oradan telefonla iş ne imiş, bildiriver. Meraktan çatlamayalım."

Rüstem'in garajda duran otomobili aramaya vakti yoktu. Tramvaylar ise bu saatte tıklım tıklım dolu idi. İlk rastlıyacağı boş taksiye binmek kararıyla yürüdü; yürüdü; bir de baktı ki Harbiye'ye varmış bile... Galiba koşmuştu.

"Bundan ötesi iki adımlık yer!" diyerek koşmasına devam etti; kan ter içinde soluk soluğa kliniğe vardı. Kimseye sormadan merdivenleri çıktı, koridoru geçti; kapıya vurdu! Telaşından cevap beklemeden içeriye daldı.

Kenan, karyolasının kenarına ilişmiş, ayakta duran has-

tabakıcı kızla konuşuyordu. Rüstem'i karşısında görünce muhakkak ki sevindi, sarartan bir sevinç... Yüzü solmuş, gözlerinin bebekleri parlamıştı.

"Çabuk geldin..." dedi, sıcak, muhabbetli bir bakışla Rüstem'i baştan ayağa kadar süzdü.

"Hem de yayan geldim, koşa koşa."

"Otursana şu sandalyeye..."

"Oturayım."

Bir müddet sustular. Rüstem konuşarak bir münasebetsizlik etmekten çekiniyordu.

"Evdekiler nasıl?"

"Hepsi iyi diyelim de iyi olsunlar. İşte, üzüldük biraz..."

"Halime Yenge, falan..."

"Hepsi iyi..."

Tekrar sükût. Karısını sormayacak mı? Sormak mı istemiyor, sormaktan utanıyor mu? Rüstem'in beklediği onun laf açması... Ağzı Kenan'ın dudaklarında bekliyor. Hastabakıcı kız dışarıya çıksa sorar mı acaba?

"Bana lüzum olursa çağırırsınız. Yan odadayım." Hemşire usulca kayboldu. Kenan rahatlamışçasına derin bir nefes aldı. Rüstem dedi ki:

"Gördün mü, atlattın, gitti. Verilmiş sadakaların varmış."

Öteki gene sordu:

"Herkes iyi demek?"

"İyi... Bankadakiler de pek merak ettiler; her gün yolunu bekliyorlar. Hele Keramet Bey; boyuna selam yollar. Pek vefalı bir dostmuş."

Belli ki Kenan'ın aklı başka bir noktaya takılı... Acaba

yardım etse mi? Rüstem korkuyor: ya "Bırak onu! Yanımda lafını istemem!" falan gibi bir şey söylerse... Çok müteessir olacak. Böyle bir söz hastanın henüz iyileşmediğini gösterecegi kadar güzel yengesine bir darbe daha teşkil edeceği için de fena. Demin koşarken alnında birikmiş terlerin buz gibi donduğunu duyuyor.

"Şey... Perihan nasıl?"

Bunu Kenan mı söyledi, yoksa Rüstem hayalinde mi işitti? Bön bön bakıyor, tekrar etmesini bekliyor. Ancak o zaman inanacak...

"Perihan'ı soruyorum, hasta olmasın sakın!"

Sanki Kenan'ın sesinde muhabbet bir çiy gibi göbeğinde sabah ışığı ve yuvarlağında bütün bir kır manzarası, pırıl pırıl titriyor; evet, muhakkak bunları muhabbetle söyledi. Karısını seviyor, arıyor, kendi yaptıklarını hatırlıyor, pişmanlık, utanç duyuyor. Tam tahmini gibi: Rüstem'i araya koyacak, barışacak... barışacak değil, bağrına bastıracak!

"Ah Kenan! Ah kardeşim!"

Böyle diyerek Rüstem yerinden fırladı, teyze oğluna sarıldı, yüzünü gözünü öpmeye başladı. Sonra, dudaklarına Kenan'ın ılık yaşları temas edince koca adam ağlamaya başladı. Hem ağlıyor, hem de:

"Perihan Yenge de iyidir! Senindir Perihan! Melektir o kadın! Bu zamanda eşi bulunmaz öyle kadının!" diyor, Kenan'a tekrar sarılıyordu.

Azıcık sakinleşince yüreği çarparak sordu:

"Çağıralım mı? Gelsin mi yanına?"

Kenan "evet" manasına başıyla işaret ediyor, tatlı tatlı, rahat ve uslu ağlıyordu.

Hastalanalı beri ilk ağlayışı... Dr. Selman, kriz haliyle alakası olmayan böyle –bütün vehimleri, vesveseleri, ruhtaki zehirleri atarak, yıkayarak gelen– gözyaşlarını görse muhakkak:

"Şifa!" derdi; alev almamış yaş ot dumanı rengindeki saçları hazdan dalgalanırdı.

XVII

Rüstem telefona koşarken aklından bir anda, demin apartmanda üç kişi baş başa oturup dertleşirlerken Perihan'ın anlattıklarını geçirdi. Yengesi demişti ki:

"Evvelki gün klinikten çıkışta Bomonti tarafına yürüdüm; ayakların beni eski evimize doğru sürüklemişti. Baktım, şu sırada yüzlerce ev gibi onun da penceresine bir 'Kiralık' levhası yapıştırılmış. Bu bahar, Anadolu'ya akın ne kadar evi boş bıraktı! İçim sızlayarak uzaktan seyrettim. Bilir misiniz neye karar verdim? Tekrar o eve nakletmek, apartmanı bırakmak. Şimdi bize belki dar ve konforsuz gelecek ama bazı tadilat yaptırırsak güzelleşir, rahat edilecek hale girer. Antre ile yanındaki odanın arasını kaldırmalı, genişletmeli. Yukarıdaki ufak odayı banyoya çevirmeli ve yatak odasına bir kapı açmalı. Mutfağı bahçeye almalı ve orasını geniş camlarla bir yemek salonuna çevirmeli."

"Şimdi bu işler pahalıya mal olur."

"Evet ama masrafımız o kadar azalacak ki... Artık davetler yok, ağır tuvaletler yok, her gece kulüp, gazino, otel yok.

Zaten ben çocuğumla meşgul olacağım; Kenan da rahat etmeye muhtaç. Hatta Veli Bey'le konuşacağım; müdürlüğü bıraksın, Meclisi İdare Azalığı bize yeter; çok bile."

"Hele bir iyileşsin Kenan... beraber kararlaştırırsınız."

"Ev işini hallettim: Tellalı çağırdım, cevap getirdi, peyini verdim, dün kontratı imzaladım bile... Biz taşınmazsak siz oturursunuz. Bu apartmana gireli Kenan'ın mizacı değişti. Ötede ne kadar mesuttuk... Yeni hayatımıza ısınamadık bir türlü! Ah, kendimi gelecek kış beyaz evde, çini sobanın önünde bulsam, Kenan'ı da gazetelerini okurken sedirin üstünde! Karayel tarafına olan pencereleri çift camlıdır, bilirsiniz. Ev pek iyi ısınır. İnsanın ruhunu da ısıtan bir ev!"

Bu derece temiz, güzel, iffetli, kocasına sadık, hayaller kuran Perihan'ı Kenan muhabbetle anınca, Rüstem nasıl kendini tutar da sarılmaz, gözyaşlarını dudaklarında duyunca nasıl olur da ağlamazdı? Ne melun hastalıkmış meğerse! İyi ki kendisine, karısına kıymadı... Bir halt edebilirdi. O bıçak, o anahtar, o Meli? Hayır alameti şeyler miydi?

Telefona Perihan gelince Rüstem müjdeyi birdenbire vermekten çekindi:

"Çok iyi, çok mükemmel bir halde. Halime'yi sordu, seni sordu..."

"Beni mi sordu? Sahi, sordu mu? Sahi mi? Beni de mi sordu?"

"Sordu diyorum işte! Sade sormadı..."

"Çağırıyor mu, yoksa?"

"Elbette çağırıyor. Neden çağırmayacakmış sanki?"

"Şimdi mi istiyor?"

“Yok, gelecek ay! Tabii şimdi, a efendim! Yeni güvey gelini bekler gibi bekliyor. Hemen gel.”

Rüstem odaya dönünce, Kenan’ı saçlarını taramakla meşgul buldu. Perihan’a güzel görünmek istiyordu, çapkın! Tuhafı şu idi ki teyzezadesi epeyce süzüldüğü, ayrıca günlerden hatırında kalan sert, dik, adeta hain denilecek suratı değişerek yüz hatları yumuşadığı, bakışları tatlılaştığı için güzelleşmişti de... Neydi o, karısını takip ettirmek istediği sıradaki çehresi? Rüstem poliste iken bir şube müdürü vardı, hep o suratla bakar, konuşur, emir verir, azarlardı; güldüğünü kimse görmemişti. Kenan’ı ona benzetmişti. Bu Kenan ise mahalle mektebine beraber gittikleri zamanki Kenan’ın büyümüşüydü; aynı halavetli[1] bakış, aynı mahcupluk ve sevimlilik...

“Geliyor mu?”

“Uçuyordur...”

Birbirlerine bakışıyorlar, gülümsüyorlar. Rüstem hazdan kalbinin gıcıklandığını duyuyor; içinden “Ne tuhaf, diyor, insanın yüreği de meğerse dişleri gibi kamaşırmış!”

“Bana çok mu darıldı?”

“Darılmak mı? Ayol, yengem sana darılır mı? Çocuğu imişsin gibi seviyor; bir ‘Kenan!’ dedi mi ağzından bir Kenan daha çıkıyor. Şey, demek ki sen yaptıklarını hep biliyordun?”

“Biliyordum ama kendimi men edemiyordum. İçimden ‘Yapmayayım’ diyordum, olmuyordu. Benimle dünya arasında dumanlı bir boşluk vardı; daima kenarında duruyor, yuvarlanacağım sanıyordum.”

1 halavet: tatlılık, şirinlik

İleri varmasından, heyecana kapılmasından ürken Rüstem:

"Bırakalım şimdi bunları," dedi, "ne hatırlayarak sen üzül, ne de dinleyerek biz üzülelim."

"Bereket bu sabah berber getirmişlerdi, saçlarını kesti, jiletle de hafifçe tıraş etti."

Kenan'ın aklı fikri Perihan'a çirkin görünmemekte... Onu da solgun, çok çekmiş, değişmiş bulmaktan korkuyor ki bir daha sordu:

"Sıhhatçe iyi mi? Çok bozulmadı mı?"

Dışarıyı dinliyorlar. Günlerden pazar; 1941 senesi Nisanının 20'nci Pazar günü... Şişli üzerinden Boğaziçi'ne gidenler, oradan dönenler pek çok ki otomobil boruları biteviye çalıyor. Hava sıcak; pencereler açık; Kenan caddenin gürültüsünden şikâyet etmiyor, adeta zevk alıyor.

İşte ayak sesleri... Kapı vuruldu. Rüstem koşuyor; Kenan karyolanın önünde, ayakta... Lakin nerede ise oturacak, çökecek; dizleri titriyor. Gelen Perihan'dır. Yürekten kopan bir sevinç çığlığı işiten Rüstem'in üst tarafını görmeye tahammülü yok... Gözlerini kapatıyor ve bunun da kâfi gelmeyeceğini düşündüğü için yüzünü odaya çevirmeden koridora çıkıyor.

Kendi kendisine diyor ki:

"Rahat rahat birbirlerine sarılsınlar; ferah ferah öpüşsünler, ağlasınlar, gülsünler; ne halt ederlerse etsinler. Kenan'a bir şey olsaydı bu kadıncağız kederinden muhakkak ölürdü!"

Pencere kenarına ilişti ve içeriye kimseyi bırakmamak kararıyla gözü merdivende, beklemeye, bekçiliğe başladı.

XVIII

"Size memnun olacağınız bir haber getirdim: Kenan Bey iyileşiyor; dün Perihan'ı istemiş; Perihan gece klinikte kalmış, artık hastanın başından ayrılmayacakmış."

Bunları Vecdi, Semiha'nın apartmanında Semiha'ya söylüyor. Beraberce yürüdükleri günden sonra yolda bir kere daha karşılaşmışlar, gene Perihan'dan konuşmuşlardı. Ayrılırken Semiha demişti ki:

"Aman, bir haber alırsanız bana bildiriveriniz. Aynı dam altında oturuyoruz."

Bu sözler, Vecdi'ye "Evime gelebilirsiniz" demesine söylenmişti; işte Vecdi de gelmişti. Güneşlikleri yarı yarıya indirilmiş loş odadan görünen deniz parçası, Hayırsız Adalar'a doğru o kadar ışıklı, cıvıl cıvıl, pırıl pırıl idi ki insana sinema karanlığı içinden beyazperdede bir manzara filmi seyrediyormuş tesiri yapıyordu; değişmesini bekletiyordu.

Semiha, getirilen habere gerçekten sevindi; zira Perihan'ı severdi; bir de –bu noktayı kendisine bile itiraftan utanır gibi oluyor– Vecdi için artık eski karısını tekrar elde etmenin imkânı kalmadığına memnundu.

"Pek sevindim, doğrusu! Akşamüzeri gidip yoklarım. Fakat siz, siz ne yapacaksınız? Böyle mi yaşayacaksınız? Daima ıstırap içinde, derdinizi herkesten gizleyerek, kendinizi yiyip bitirerek... Anlamalısınız: Perihan sizin için kaybedilmiş bir kadındır. Gözü kocasından başkasını görmüyor."

"Ümide kapılarak seviyorum, bekliyorum dememiştim ki... Bunun böyle olacağını zaten biliyordum. Size onu da söyleyeyim: Perihan'ı bir gün kaçıracağıma, kaçırdıktan son-

ra da kendisine tutulacağıma emindim. Bazı geceler eve geç döndüğüm zaman Perihan'ı yatağında uyumuş bulurdum; uzun uzun seyrederdim, kendi kendime şöyle söylenirdim: Vecdi! İyi bak, yakında gidecek, gidince de arayacak, yanacaksın!"

"Tutmak için çalışmadınız, hep aksini yaptınız."

"Ne yapsam netice değişmeyecekti. Zira ben o zamanlar kadını yalnız madde ve cisim tarafından gören bir erkektim. Perihan bu görüşteki erkekten hazzetmezdi. Kafamın içinden geçirdiklerimi kendisinden saklayamadığımı şimdi daha iyi anlıyorum. Onu benden nefret ettiren ne fena muamelelerim, ne derbeder hayatım, hatta ne de sadakatsizliklerimdir; aklım başkalarında olarak kendisine kabaca, hoyratça dönüşlerimdir."

Vecdi fazla izahat vermek istemediğini anlatan bir hareketle başını salladı, sustu. Pencereden denize bakıyordu. Bir şey görmediği, Perihan'ı düşündüğü muhakkaktı.

"İstanbul'a dönmekte hata ettiniz. İkide bir karşılaşacaksınız; üzüleceksiniz."

"O, üzülmek dediğiniz şeyin büyük zevki varmış. Geleli dört ay oldu; bir kere pastacıda rasladım; üç sene sonra ilk görüşüm! Bilseniz geceyi nasıl üzüntülü geçirdim; fakat ne bambaşka bir keyif içindeydim. Sabaha kadar bu keyfin sarhoşluğundan ayılmadığıma memnundum. Ömrümün hiçbir gecesini o kadar candan yaşanmış bulmadım. Artık benim değil; fakat oturduğum şehirde ya... ummadığım bir gün karşıma çıkacak ya... diye seviniyordum da! Sevgilisinin aynı şehirde bulunması meğerse ne nimetmiş..."

"Siz çocukçasına âşık olmuşsunuz, Vecdi Bey!"

"Aşk öyle olurmuş. Ben eskiden, sevdiğimi sandığım kadınlarda aklımı kullanırdım; ustaca bir şeyler yapıyorum, idare ediyorum derdim; bunu şöyle yapmak, burada öyle hareket etmek lazımdır gibi kararlar alır, muhakeme ve mantıkla yürürdüm. Meğerse kimseyi tam manasıyla sevmemişim. Asıl aşk, hesap kabul etmiyor. Çocuklaştığımız nispette aşkımız derindir. Bir düşününüz beni hanımefendi! Kadın karşısında nasıl cesurdum, hatta insafsızdım, düşkün olmakla beraber kayıtsızdım. Hele Perihan'ı, beğendiğim halde küçümser, ona adeta mektepli kız muamelesi ederdim. Küstah bir adamdım, küstah!"

Gene pencereden baktı, fikrinden geçeni söyleyim mi, söylemeyim mi gibi mütereddit halde idi. Nihayet söyledi:

"Şimdi, şu odaya girse helecandan bayılabilirim. Her dakika sokakta rastlarsam diye yürek çarpıntıları geçiriyorum. İşte o Vecdi böyle oldu!"

Semiha dayanamadı, dedi ki:

"Artık bu kadarı fazla!"

"Hayır, az! Aşk zannettiklerimizin çoğunda meçhule karşı merakın da tesiri vardır. Daha yakından tanımak, öğrenmek, mahremiyetine girmek merakı... Halbuki üç sene birlikte yaşanmış bir kadının tanılacak, öğrenilecek tarafı kalmamıştır. Eğer onu sevmeye başladınızsa bu aşkı yabancı maddelerden de ayrılmış, temizlenmiş, sadece cevheri kalmış bir aşk saymamız lazım gelmez mi? Ben Perihan'da ne vücudunun bir kısmını, ne hususiyetini, ne ruhunu merak edebilirim. Hepsini biliyorum, hepsi gözümün önünde. Peki, ne istiyorum? Niçin onu bu derece arıyorum, harap oluyorum? Bana yeni bir şey getirmeyecek... Sabahleyin bil-

diğim şekilde uyanacak, akşam gene bildiğim tavırlarıyla yatağına girecek, bildiğim Perihan'ı bulacağım; bildiğim ve bir aralık bezdiğim Perihan'ı, değil mi? O halde nedir bendeki bu ateş?"

Semiha cevap vermedi ama dilinin ucuna geldi:

"Kıskançlık!"

İçinden şöyle düşündü:

"Vecdi gene eski Vecdi... Bütün kusurlarına bir de kıskançlık ilave etmiş."

Yerinden kalktı, odayı aydınlatmak lüzumunu duyduğundan, güneşliklerden birini yukarıya itip kaldırdı. Bu tecrübeli kadın Vecdi'nin hastalığına nihayet teşhis koymuştu.

"Her ne olursa olsun vaziyetiniz hoş değil, beyefendi... Çıkar yolu da bulunacağa benzemiyor. Harbe rastlamasaydı Avrupa'ya bir seyahat iyi gelirdi. Şimdi buna imkân yok."

İğnelemek istemiyor da değildi, biraz durdu; sonra dedi ki:

"Perihan şimdi kim bilir nasıl sevinçtedir! Onu artık kocasının yanı başından ayıramayız. Arızayı hamdolsun çabuk atlattılar."

Vecdi mırıldandı:

"Kenan Bey'in hastalığı için bizim küçük doktor nüksedér cinstendir, diyordu. Çok dikkat ister; çok dikkat ve esaslı tedavi!"

"Kıskanç! Kıskanıyor! Artık şüphem kalmadı." Semiha içinden böyle söylerken, gitmek için izin isteyen Vecdi'yi kapıya kadar geçirdi; fakat "Gene buyurun, bekleriz!" demeye ağzı varmadı. Perihan haklıydı; bu hovarda eskisinden her şey beklenirdi; yüksek, temiz hislerden başka her şey...

XIX

Acaba öyle miydi? Semiha hükmünde isabet etmiş miydi?

Vecdi de çok defa kendi kendisine bu suali sormuştu: "Kıskanıyor muyum?"

Şimdi de apartmanına dönünce fikri gene bu sualin cevabıyla meşgul... Perihan'ı nasıl, ne yolda düşünüyor? "Başkasının oldu, onu seviyor, bütün varlığıyla ona bağlı, artık beni unuttu, bana tamamıyla kayıtsız. Ne kalbinde, ne zihninde hiç yerim yok!" diye mi üzülüyor, kendini yiyor? Kenan'a karşı düşmanlık mı duyuyor? Eski karısına kızıyor, kin mi bağlıyor? Daha mühimi var: Ayrılsalar, bu koca ölse, yahut kadın bedbaht olsa Vecdi sevinecek mi?

Ecnebi mecmualardaki "muhasebei nefs[1]" cetvellerindeki sualler gibi hepsine birer birer cevap veriyor: Daima "Hayır! Hayır!" Cetvele bir tek "Evet!" sığdıramıyor. Öte yandan başka bir cetvel hazırlıyor:

1- Perihan velevki kendisine kayıtsız bulunsun, mesut yaşamakta devam ettikçe memnun olur musun?

"Evet."

2- Bir üzüntüye düşerse sen de üzülür müsün?

"Evet."

3- Daha mesut, daha güzel, daha beğenilir halde görürsen duyduğun his bir babanın, yahut ananınki gibi gurura mı benzeyecek?

"Evet."

1 muhasebei nefs: kişilik kontrolü

4- Sana kayıtsızlığını düşünürken "Ziyanı yok, o yaşasın, gezsin, eğlensin, uzaktan zevki bana yeter" diyor musun?

"Evet."

5- Kafanın içinde en fazla beliren şekli sana cismanî zevkleri verdiği sıradaki dişi Perihan'dan ziyade ruhunu sevdiğin alelade zamanındaki hanım Perihan mıdır?

"Evet."

Filvaki eski karısını her türlü, her çeşit düşünmekten kendisini alamıyor ama hâkim olan his onu daha ziyade vücutça ve ruhça tertemiz, uslu, afif,[1] sadık, çok tatlı, çok sevimli bir arkadaş, bir kardeş, bir evlat gibi sevmesidir. Çocuksuz, ailesiz, tamamıyla öksüz kalmış, yaşlanmaya başlamış olan bu erkek için Perihan, hepsinin yerini en iyi şekilde dolduran bir varlıktır. Karısıyla arasında yaş farkı bulunan koca, taze kalan o kadına, gitgide daha bağlanır, belki gün gelir, hem çocuk, hem eş muhabbetini aynı şahıs üzerinde birleştirir; iki başlı sever; hatta şefkat ötekine galebe eder. Şefkatle karışmış aşk hepsinin güzelidir.

İşte Vecdi'nin bugün Perihan'a karşı duyduğu öyle bir sevgi...

Biçim biçim hülyalara daldığı oluyor: Eski karısını yaşından da küçük, henüz yüksek tahsil çağında, pek taze bulmaktadır; kendisini de olduğundan geçkin farz ediyor. İki yıl içinde ağaran yumuşak, gür saçlarına aynada gözü iliştikçe Perihan'ın elleriyle okşanmadıklarına acıyor. Evet, Vecdi bu saçları beğenen, parmaklarıyla taramaktan hoşlanan kadınlardan mahrum, kadınsız bir hayat sürmüyor. Semiha'nın bakışlarındaki manayı da anlamıştır; sevilmekte devam edi-

1 afif: iffetli

len tılsımlı erkeklerdendir, mütemadiyen de öyle bir erkek olarak yaşayacağına güveniyor. Fakat hiçbiri Perihan'dan duyacağı zevki vermeyeceğine bir kere inanmıştır işte! Perihan için:

"Beni, benim olmasıyla değil de benden uzaklaşmasıyla değiştirdi," diyor, "kaybettikten sonra duymaya, düşünmeye başladım; birdenbire içlendim, olgunlaştım."

Eğer bu inkılabı, Perihan elindeyken geçirseydi, üç sene önce bugünkü Vecdi'ye benzeseydi karısını muhakkak mesut ederdi; mesut olurlardı. Yazık ki kadın hakkındaki o çapkın erkek telakkisini değiştireceği muayyen devreye henüz girmeden Perihan'la evlenmesi işi altüst etmişti. Vecdi'ye göre bir erkek kadın kıymetini ve her kıymeti ancak kırk beşinden sonra anlar. Kanun nazarında olmasa da erkeğin hakiki rüşt yaşı kırk beştir; bir erkek en mühim karakter istihalesini[1] ekseriya kırk beşinde geçirir. Çok defa hesapsız, ölçüsüz, hoppa bir adam gider, yerine olgun ve mütekâmil,[2] eskisine hiç benzemeyen, eskisinden kudretli ve idrakli bir başkası gelir.

Kırk beşinde değişemeyenlerden artık yenilik beklenemez; bildiğimiz huyda, bildiğimiz kusurları veya faziletleriyle kalırlar; ömürlerinin sonuna kadar öyle giderler.

Vecdi'yi kırk beş yaş ıslah etti; buna seviniyor, fakat Perihan'ı kaybetmeden o devreye erişemediğine üzülüyor.

Etrafına bakındı: Vecdi, Perihan'ı, ona daha layık bir dekor içinde düşünmek için –eline geçen paradan istifade ederek– evini zevkle döşemiştir; vazolardaki çiçekleri bile

1 istihale: değişim, başkalaşma
2 mütekâmil: gelişmiş, olgunlaşmış

daima tazeliyor ve hülyalarına dalmadan önce pülverizatörle havaya biraz parfüm sıkıyor. Onun bir zamanlar kullandığı koku... nadide, şahsiyetli, pahalı bir lavanta değilse de mademki onu en ziyade bu, Habanita hatırlatıyor, odalara hafifçe Habanita rayihası sinmelidir. Halbuki Perihan'ı yine bu parfümden dolayı tenkit ederdi:

"Fazla tatlı, fazla iffetli, pek 'püriten', adeta Protestan genç kız rayihası! Dişe dokunmayan, insana dua etmek arzusu veren ruhanî bir koku!"

Şimdi bu lavantanın peşinde koşuyor. Bir şişesini daha geçen gün seksen liraya almış, sevinmişti. Piyasada kalmamıştı, harp devam edeceği için artık bulamayacaktı da... Acaba Perihan şimdi hangi lavantayı kullanıyor, hangi pudrayı, hangi rujları? Itriyatçı dükkânları önünden geçerken kaç kere bunları kendi kendine sormuştur, sormaktadır!

Perihan'ı idealleştirerek, ilahi vaziyete sokarak, olduğundan ve olabileceğinden başka görerek de düşünmüyor. Herkese benzeyen ve az çok hoşa gitmeyen halleriyle, kusurlarıyla seviyor. Saçları ara sıra kepeklenirdi; başına "krem ranverse"[1] gibi yanmış şeker ve yumurtalı süt renginde, katran kokan bir merhem sürerdi; nezle olunca burnu çok kızarırdı; ayak topukları da sertti, adeta yarı nasırlıydı.

Ucu kızardığı halde zarif kalmakta devam eden o sevimli burnu ne kadar göreceği gelmiştir... O sert topukların kedi dilini andıran sıcak törpüsüne sürünmek ihtiyacı ise parmaklarını yakıyor!

Perihan'ın birtakım çocuksu itikatları, ruhundaki şüphe ve tereddüte delalet eden merakları da vardı. Yatakta

1 crème ranversée: krem karamel

okuyup üflediğini, ikide bir adaklar adadığını Vecdi bilmiyor muydu? Şimdi Perihan'ı bütün bunlarla istiyordu; bunlardan dolayı da sanki daha fazla seviyordu!

O, bir yayla havası, yayla manzarası gibi insana rahat nefes aldıran, ruh dinlendiren serin, sakin, duru ve tatlı çehresi Vecdi'nin en haşin hareketleri, dirliksizlikleri karşısında bile bir gün kırışmamış, karışmamış, titizlik çizgileriyle buruşup çirkin bir hatıra bırakacak şekli almamıştı. Sadece:

"Merhametsizsin Vecdi! İnsafsızlık ediyorsun Vecdi!" derdi; gülümsemesi kadar güzel, tatlı, hıçkırıksız ağlardı. Vakar kaybettirmeyen, küçük düşürmeyen, teessür uyandırmakla beraber seyrine doyulmayan bir ağlayış!

Vecdi ona döktürdüğü bu gözyaşlarını düğün hediyesi olarak boynuna taktığı bir sıra inciden ve bir su pırlantadan daha iyi hatırlıyor; her tanesini kuyumcu gözlüğüyle bakıyormuşçasına hayalinde tetkik ediyor, duruluklarına hayran kalıyor, ışıklarından gözleri kamaşıyor.

Kıskanmayı da aşmış, feragat derecesine varmış bir aşkla onu sevdiğine zerre kadar şüphe yok. Semiha anlamadı: Kenan'ın iyileşme haberine Vecdi sevindi... Perihan sevinmiştir diye sevindi!

"Şimdi gülümsüyordur," diye söyleniyor, "ne zararı var? Kenan'ın göğsünde gülümsesin; tek gülümsesin de yavrum!"

Ve havasında Perihan'ın Habanita'sı gizlenip kalmış odadan ayrılmaya katlanamıyor, akşam karanlığı içinde kendisini daha iyi hissettiren bu rayihanın zevkini, rayiha değil de bir hatıraymış gibi dimağında duyuyor.

Anlıyor ki Perihan'ın aşkıyla taşkınlıklar yapmayacak, birçokları gibi karasevdalara tutulup hayatına kastetmeyecek, ona hulul[1] için de uğraşmayacak; hatta belki de yine kadınlarla düşüp kalkacak, gezip tozacak, alakaları olacak... Yaşayacak!

Fakat Perihan'ı unutmayacak; Allah'a iman, vicdan azabı, evlat acısı gibi bu duygu, bu korku, bu sevgi ve nedamet, şuuruna saplı, daima burkulup içini ve beynini sızlatacak... Sızısını duymaktan zevk alacak.

Vecdi ömründe ilk defa, kırk beşinden sonra bir kadına âşık olmuştur. Öncekiler büsbütün başka idi; bir pastacı camekânına bakıp "Hangisini yesem? Şu kremliyi mi, meyveli veya çikolatalıyı mı? Bir piramit mi seçsem, yoksa birkaç pötifur yahut çilekli bir bavaruaz, bir milföy, bir plumkek mi?" diye abur cubur meraklısına benziyordu; rüyaları da, hülyaları da açgözlününkü gibi çeşit çeşit tatlı şekilleriyle doluydu.

Perihan'ı da hemen hemen o gözle görmüştü; "kim bilir ne lezzetli, kendine has çeşnide ne nefis, ne tazedir" diye ağzı, dili, damağı istemişti. Kadın böyle istenir, sevilir zannederdi. Bugünkü Vecdi için Perihan artık maddi olmaktan çıkmıştır; maneviyatını acıktıran, maneviyatını susatan bir varlık, daha doğrusu bir fikirdir. Onu yine ağzı, dili, damağı, gözleri, kolları istiyor ama bu sırada o uzuvlar da maddiliğini kaybediyor, manevileşiyor, Perihan'ın ihtiyacını duydukları zaman sanki nur kesiliyorlar, kaba, katı, keskin olmaktan kurtuluyorlar, ruh haline giriyorlar.

Vecdi, vücuda getiremediği sanat eserini düşünen

1 hulul: yanaşma, içine gizlice girme

bir dâhi heyecanı içinde hem meyus, hem memnun, aklı Perihan'a takılı yaşayıp tabii ömrünü ikmal edecek...

Kendi kendine diyor ki:

"Kırk beşini bulan bir adam hayatı başka türlü, tam numara bir gözlükle, dosdoğru, dumansız, vuzuhlu[1] görüyor. Bu canlı kitabın hata cetveli azalmış, savap cetveli çoğalmıştır. Artık ömrüne bir mirasyedi gibi tasarruf etmekten vazgeçmiştir. Hayat onun için çoğalması mümkün olmayan bir sermayedir; artık kasasının mevcudunu biliyor."

Gene anlıyor ki şimdi, kırk beşine yaklaşınca bütün güzel şeyler hakiki kıymetini bulmuştur; çiçek koklamasını, meyve yemesini, kadın sevmesini öğrenmiştir. Hiçbirinden bir zerre lezzet ve tahassüs kaybetmek istemiyor. Halbuki genç adamken bütün nefis şeyleri, kadını ve yemişi bir köpeğin havyarlı sandvici yutması gibi damağında ezmeden, kıymetini bilmeden, lezzetini duymadan "hap!" der, kapar, yalnız midesindeki açlığı gidermek ihtiyacını düşünürdü.

XX

"Gözlerim artık görüyor; gördüklerimin eskiden bildiğim rengi, tadı artık geriye geldi; karşımdaki insanların çehrelerinde artık kumaş ve kâğıttan yapılmış, alçı ve çimentodan dondurulmuş maske yok. Bilsen, Perihan! Aylardan beri insan yüzüne hasrettim; insan yüzleri alelacayip, çarpık çurpuk, dev aynasındaki gibi ya upuzun, ya iki yana kaçmış, kımıldamayan, kıpırdamayan çirkin maskeleri andırıyordu;

---

1 vuzuh: açıklık, netlik

bu maskelerin delikleri altında ne düşündükleri anlaşılmayan gözler üzerime dikilmiş, daima beni takip ediyordu. Hangi çehreye elim sürülse yaşayan bir cilt, bir ten değil, bir mukavva teması duyacağımı sanıyordum. Başka küreye düşmüş bir adam gibiydim; aylarca sanki Merihliler arasında ömür sürmüştüm; bizimkine hiç benzemeyen bir insan nesliyle meskûn, çatlaklarından biteviye duman ve gaz fışkıran başka bir arz üzerindeydim!"

Kenan bunları bir akşam –klinikte geçireceği son akşamdı– yanına, yatağına oturup saçlarını okşayan Perihan'a söylüyordu.

Söylemeyip içinden geçirdikleri de vardı. Aylarca hayatı hiç de sürüklemeye değmez bulmamış mıydı? Arz ona bir tek çehresiyle, felaketli, zalim, amansız çehresiyle görünmüştü. İnsanlığın tarihe geçmiş ne kadar faciası varsa –harpler, yangınlar, taunlar,[1] zelzeleler, kasırgalar, Hindistan'da kıtlık, Çin'de su baskını, Cihangir orduları ve bunların önünden kaçan insan yığınları– ne zulüm mevcutsa, hepsi gözünün önünden gitmiyordu.

Yalnız belaları, afetleri gösteren bir film seyreder gibiydi ama şu farkla: Kendisini de o eziyet çekenler arasında görüyor, kendi de onlarla beraber çırpınıyordu. Zahiren rahat sanılıyordu; rahat edenlerin yanında idi. Fakat, iç tarafı kahroluyordu. Kâh aç, kâh yaralı, bazen hummalı, şurada ezilen, burada tutuşan, ileride boğulan, geride çiğnenen, daima inleyen bir kalabalığın ortasında koşuyor, kaçıyordu.

Sanki dünyanın geçirdiği milyonlarca senenin enkazı

1 taun: salgın hastalık, veba

yüreğine çökmüş, ruhuna yığılmıştı. Nasıl olmuştu da bu kadar korkunç bir ruh haletinden şimdi sıyrılmış, kurtulmuş bulunuyordu?

Perihan, kocasının sözlerinden ürktü; yalvarır gibi dedi ki:

"Başka şeyler konuşalım..."

"Hayır, söyledikçe rahatlıyorum, açılıyorum. Hiç korkma, dediğim gibi dünya eski çehresini aldı; kimse bana fena gelmiyor. Halbuki öyle zamanlarım olmuştu ki tek iyisi yoktu. Düşün, Perihan, bizim zavallı şair Sait Fatin'i, kendi halinde, dürüst bir adam, bir centilmen olan Atıf Bey'i, o mükemmel insan Edip Server'i, bütün tanıdık hanımları, bütün cemiyeti, gençliği ve yaşlılığı, hepsini kötü ve zararlı buluyordum, hepsinden nefret ediyordum. Ayrıca ürküyordum da... yolda karşılaşacağım korkusuyla helecanlar geçiriyordum. En fenası nefsime itimadımı kaybetmiştim. Kendi gözümde kendim herkesten daha lüzumsuz, daha çirkindi. Hatta hükümete bile bana haksız imtiyazlar verdi, beni hakkım olmayan yüksek makamlara getirdi diye küskündüm."

Perihan bu kadar muğlak bir hissi anlayamadı. Kenan devam etti:

"Vicdan azabı duyuyordum; bir ahlaksızlık yaptığıma inanmıştım. Zaten nazarımda ahlaksız olmayan yoktu. İnsafsız, utanmaz, aynı zamanda miskin, sefil bir ruhla dolaştığım o dünya ne kadar iğrençti!"

"Elverir Kenan, yoruluyorsun..."

"Bilakis eski benliğime döndüğümü anladığım için canlanıyorum. Geçirdiğim hastalığın nekahat devri ötekilerinkine benzemiyor; kendine gelen, kendini bulan vücuttan

ziyade ruhtur. Sakat, kararsız, kaypak, çirkin bir ruhtan kurtulup eskisine, sağlam ve temiz olanına dönmek ne hoş... Korkulu, kâbuslu rüyadan silkinip, başucundaki lambayı yakıp, etrafına bakarak bir anda o tehlikelerin silindiğini gördüğün zaman hayatının bir nimet olduğunu anlayarak sevinmez misin? Hayata dört elle sarılmaz, sevdiklerini daha fazla sevdiğini hissetmez misin? İşte ben bu haldeyim... Sen, bir ay önceki Perihan'dan bin kere daha tatlı, daha güzel, daha ziyade benimsin şimdi!"

Bir kadın için sevdiği erkeğin ağzından işittiği sözlerin en hoşa gideni "Benimsin!" dir; "Benimsin!" deki "pasif" rol kadının cins icabı zevk aldığı başlıca vazifesi, adeta "hikmeti vücudu"dur.[1] Sevdiğinin olmak? Bütün "olmak" ların en zevklisi! Perihan muhakkak Kenan'ındır. Fakat bir vakitler Vecdi'nin olmuştu. Şu hatıralar, hatırlayışlar bazen –hiç beklenmedik, istenmedik misafirler gibi– ne kadar münasebetsiz zamanda zihnimizin kapısını çalıyor, halvetimize[2] sokuluyor, keyfimizi kaçırıyor! Perihan bu sırada yalnız Kenan'la, hem vücut vücuda, hem fikir fikire kalmak isterdi; yabancı düşünceye kafasında yer vermekten utanırdı. Lakin önleyemiyor; ilk kocası zihnini kurcalıyor. Kendi kendine:

"Ne fena tesadüf olmuş," diyor, "nereden geldi de o yaz bizim eski yalıyı kiraladı? On sekiz yaşımın şaşkınlığından istifade etti."

Perihan, yalının arka tarafındaki köşkte oturuyordu; denize girmek için yalıya geçiyor, her gün on sekiz yaşının körpe çıplaklığını Vecdi'nin gözü önüne seriyordu. Üç ay

1 hikmeti vücut: varlık nedeni
2 halvet: yalnızlık, gizlilik

birbirleriyle konuşmamışlardı. Fakat artık niye saklasın, kız bu hareketli, çevik ve atlet vücutlu olgun erkekle meşguldü. Sevmemişti; beğenmişti; "Ne iyi bir koca olur!" diye düşünmüştü. Vecdi'nin o zaman Perihan hakkındaki fikrini, hissini hâlâ bilmiyor ama sevmekten ziyade arzu duyduğunu tahmin ediyor. On sekizinde, o kadar tatlı, bütün varlığı etrafa tat salan kız nasıl olur da arzusunu çekmez? Hele bu yaştaki kızın erkeğe karşı hem istekli hem ürkek, kararsız, anlayışsız, kısacası acemi hareketleriyle tavırları ne latiftir?... Vecdi gibi çapkın, zevkine düşkün ve zevkte değişme arayan bir adamın aklını başından alır. Nitekim Perihan farkında idi. Vecdi'nin mütemadiyen körpe vücudunu yoklayan gözlerinden ürkerdi bile!

Kenan, karısının bir şey düşündüğünü, bir şeye daldığını gördü.

"Nen var," diye sordu, "yorgun musun; üzülüyor gibisin!"

Genç koca, karısını göğsüne doğru çekip bastırdı; başını iki ellerinin arasına aldı: Doyamayacağı anlaşılan gözlerle baktı, baktı; muhabbetini ifade edecek söz bulamadı. Daha İzmir'de ilk işittiği, öğrendiği zaman tutulduğu ismini lezzetle tekrarladı:

"Perihan! Perihan!" dedi, sustu. Ya iyileşmeseydi? Ya, bu çehreyi eski manasıyla tekrar görebilmekten mahrum kalsaydı? Perihan'ın yüzünü ara sıra seyretmek, başını göğsüne dayamak gözlerindeki sevgiyi okumak için, yalnız o kadarı için iyileştiğine seviniyordu.

Ne vehimlere, ne vesveselere kapılmıştı zavallı! Perihan'dan şüphelenmişti ha? Delilik! Delilikti bu!

O, içinden öyle söylenirken deminden beri sözü başka vadiye dökmek istiyen karısı diyordu ki:

"Yaşayışımızı değiştireceğiz. Eski evimize taşınacağız. Tuttum bile... Apartmana da kiracı hazır!"

"Âlâ!"

"Sakin hayat... İlk senemizdeki küçük hayata döneceğiz."

"Mükemmel!"

"Ne kulüpler, ne gazinolar, ne dışarıda yemek yemeler, ne de kabul günleri... Yeni ahbaplara artık uzaktan merhaba!"

"Kabul!"

"Sana verecek bir müjdem daha var ama sırasıyla... Birkaç gün bekleyiver."

"Peki!"

Bundan sonra, karşılıklı "Canım! Yavrum! Ruhum!" gibi çağırışlar! Eğer pek yerinde, pek içten gelmiyorsa ve sıcak sesleri duyulmuyor, sadece kitap satırlarında şekilleri görülüyorsa, samimiyeti, derinliği, bin bir ifade kuvveti sezilmiyor, gönülden gönüle yol bulduğu anlaşılmıyorsa soğuk tesir yapan, adiliğe kaçan sözler! Ne Perihan, ne Kenan bu vaziyetlerde aynı manaya gelen ecnebi kelimeleri daha güzel sayacak ve kullanacak derecede züppe terbiye almadıklarından, özlü ve yerli kalmış insanlar olduklarından pervasızca, zevkle "canım" ları, "yavrum" ları, "ruhum" ları arka arkaya sıraladılar; kanamadılar.

Kenan demin söyleyemediklerini şimdi Perihan'ın kulağına fısıldıyordu:

"Senden mi şüphelendimdi, canım? Seni mi yanıma sokmamıştım, yavrum!"

Bunları tekrarlayan erkeğin kalbinde ve ruhunda yalnız kendisinin hâkim olduğunu bilmekten gelen saadetle, kabahatleri ve hakaretleri cömertçe affetmek, hoş görmek ihtiyarıyla adeta kederli imişçesine derinleştirdiği bir sesle Perihan cevaplar veriyordu.

"Zarar yok, ruhum! Çoktan unuttum, sevgilim! Hepsi geçti, canım!"

İkisinin aklına da şunu sormak geliyor:

"Peki ama o çantanda bulduğum anahtar neydi?"

"Cebindeki anahtar neye yarıyordu?"

Söylemiyorlar. Zira ikisi de artık bu anahtarlara –merakları hallolmamakla beraber– eski ehemmiyetini vermiyorlar. "Hele," diyorlar, "biraz daha geçsin, sorarız, yahut kendiliğinden anlaşılır. Şimdi bir falso yapmayalım, başımıza bir iş çıkarmayalım!"

Kenan'a gönderilen çikolata ve şeker kutularının açılmadan, dokunulmadan kendilerine hediye edilmesinden memnun olan hastabakıcı hemşireler ayrıca Perihan'ın yumuşak, tatlı hareketinden de hoşlanmışlardır. Hele kocasının üstüne titremesi, gözünün içine bakması, etrafında pervane gibi çırpına çırpına değil de –sakin çehresi, uslu tavırları ve dinlendiren tebessümüyle– ağır, ölçülü, fakat hafif, sessiz dönüp dolaşması o memnunluğa bir de hürmet ilave etmiştir. Birbirlerine diyorlar ki:

"Aralarında meğerse böyle kadınlar da bulunuyormuş!"

Zira o pahalı klinikte neler görmüşlerdir, gizli ne mek-

tuplaşmalara, ne buluşmalara, ne uygunsuz sırlara vâkıf olmuşlardır! Tehlikeli hastalıkla yatan kocalarını ziyarete geldikleri zaman dostlarını kapıda bırakanlar, dakikada bir sabırsızlıkla saatlerine bakanlar mı? Sevdikleriyle Yalova'ya, Bursa'ya gittikleri halde kendilerini evde hasta yatıyor diye gösterenler mi? Hiçbiri de Perihan Hanım kadar alımlı değildi. Başhemşire hislerini şöyle anlatıyor:

"Bana bile onu okşamak, öpüp koklamak, kucağıma alıp uyutmak, mışıl mışıl uyuduğunu seyretmek arzusu veriyor. Ne şeker şey... Kim bilir peşinde kaç erkek koşuyordur ama nafile!"

"İlk kocasından boşanmış bir kadınmış."

"Boşanır a... Kim bilir ne edepsiz bir herifti. Ben öyle erkekler gördüm ki Perihan kadar güzel karılarının yatağına sıracalı[1] hizmetçi kızlarını sokarlar, bir yanına birini, bir yanına da ötekini almak isterlerdi. Geçen ay 8 numarada yatan Fıtnat Hanım o sebepten ayrılmadı mı? Teyzemin kızı da böyle bir hayâsıza düşmüştü; eve çağırdığı arkadaşlarının gözü önünde karısını öpüp sarılır, eteklerini kaldırırdı. Boşandı, kurtuldu. Şimdi namuslu bir adamla gül gibi yaşıyor, eski kocasının lafı edilince kan başına çıkıyor."

"Kadınlardan da ne menem şeyler gördük, abla!"

"Bana mı söylüyorsun? Daha geçenlerde dostundan kaptığı illet yüzünden ameliyat edilen şu kırk beşlik zengin kadını unuttun mu? Kocasına işi sezdirmemek için doktorlar akla karayı seçtiler! Hizmetçisinden öğrendik ya... hastalığı, saçını boyattığı berber kalfasından almış!"

1 sıraca: deri tüberkülozu

XXI

1 Mayıs 1941. Günlerden perşembe...

Bu sabah pencereden Taksim Bahçesi'ne bakan Perihan hayret içinde kaldı: Sanki bahar, o gece kendisi uykuda iken bir kar gibi birdenbire yağmış, her tarafı tutmuştu.

Sinsi veya ürkek gelen baharlar vardır; ıslak kömürleri bir türlü kızışamayan maltızlar gibi uzun müddet soluk ve hararetsiz beklettikten, insanı üzdükten sonra bu baharlar da –tıpkı o maltızlar, mangallar, ocaklar gibi– bir anda coşkun, parlak hale geliverirler, göz alırlar, alev alev yanarlar.

İşte evlenmelerinin dördüncü yılına bastıkları bugün öyle olmuştu; Perihan'ın karşısında daha dün farkına varmadığı haddinden fazla güneşli, çiçekli, masmavi semah –bir çengi, bir İspanyol dansözü, bir boğa dövüşçüsü kadar renk renk kadife, atlas, tül ve dantel kuşanmış– bir bahar duruyordu. Kenan'a koştu:

"Haydi," dedi, "yıkan, giyin, çabuk ol, çıkalım! Hürriyet Tepesi'ne doğru yürürüz. Dışarısı cennet... Baharın güneşi bizi bekliyor."

Kocası yataktan fırladı. Bir ay evvel olsaydı baharı da, güneşi de içinden zemmeder,[1] yüzlerini görmek istemezdi. Kim bilir neler düşünürdü: Harp yılında bahar? Yoksulluğa, felakete, sefalete ışık salan güneş? Bunlar mı güzel şeyler? Baktıkça kederlenirdi, ruhu büsbütün kararır, suratını asardı.

Çarçabuk tıraş oldu; ılık suyunu döküldü, bir lahzada

---

1 zemmetmek: kötülemek

giyindi. Tam odadan çıkacaktı, elini karısının beline doladı:

"Perihan!"

"Ne var yavrum?"

Kadın belli etmedi ama ürktü; kocasının gözlerine baktı. Hayır, bu gözlerde hastalık zamanındaki buğu yok; aksine pek canlı. Belli ki Kenan yaşamaktan ölçülü surette memnundur: Artık ne melankoli, ne de maniya nöbetleri geçiriyor.

"Hangi çantanı alacaksın?"

Dolabı açan Perihan, bu sualin şaşkınlığı içinde rastgele bir tanesini gösteriyor:

"Şunu..."

"Bu alınmaz mı?"

Kenan'ın gösterdiği çanta, iki ay kadar önce, içinde anahtarı bulduğu küçük boydaki boks çantadır.

"Modası geçmiş ama mademki istiyorsun, alayım. O benim gözümün bebeği gibi sakladığım en sevgili çantamdır."

Çantayı incitmekten korkarcasına, okşayarak eline aldı, muhabbetle süzdü; manalı manalı kocasının yüzünü tetkik etti. Bir şey anlamadığını, hatırlamadığını görünce dudak büktü; gitti, tuvalet çekmecesinde duran öteberiyi –pudriyer, ruj, mendil ve saireyi– acele acele içine koydu:

"Hazırım."

Kenan daha demin muayene etmişti: malum anahtar yerindeydi.

"Sana bir şey soracağım ama..."

"?"

"... Ama utanıyorum. Sormasam da olur... Aklına fena bir şey gelmesin... Küçük bir merak, belki bir budalalık..."

"Çabuk söyle Kenan! Gideceğiz. Hem öyle esrarlı tavırlar da alma kuzum!"

Çantayı karısının elinden usulca çekti; alıştığı için kolayca açtı; orta gözünden çıkardığı anahtarı uzattı, sordu:

"Bu nerenin anahtarı, Perihancığım?"

Perihan'ın önce anlamadığını, bakakaldığını, sonra sarardığını gördü. Dudaklarındaki rengin uçtuğu rujun altından bile hissedilmişti, sanki... Kafasının içinde müthiş bir çalışma olduğunu alnında beliren çizgilerden, gözlerinin bir tarafa dikilmesinden, bütün halinden anlaşılıyordu. Kenan korktu. Hatta bir an "Şüphelerim boş değilmiş!" diye nefesi tutularak bekledi. İkisi de solmuşlardı.

Fakat bir müddet sonra Perihan derin bir göğüs geçirdi, yüzüne renk geldi. Gülümsemeye başladı. Hem mahzun, hem memnun, gözlerinin bir müddettir devam eden şen bakışına uymayan acı bir tebessüm...

"Ya! Öyle mi Kenan? Demek bu anahtarı merak ettin. Belki de bu anahtar yüzünden çile çektin; kendini de, beni de bitirdin!"

Çantayı da anahtarı da kocasının elinden geri aldı; anahtarı gene içine koydu; çantayı kolunun altına sıkıştırdı:

"Haydi, çıkalım. Yolda konuşuruz."

"Gücendin mi Perihan?"

"Nasıl gücenebilirim Kenan? Hastaydın. Sorman, hastalığının geçtiğine en mükemmel alamet. Keşke bunu zamanında sorsaydın! Asıl ona üzüldüm."

Kocasının yüzünü okşadı; çenesini parmaklarının arasında tutarak hafifçe salladı. "Bön çocuk!" demedi; lakin o hareketinin manası buydu. Kenan artık tehlike kalmadığına

emin. Muhakkak hiçten bir şey... Yolda mı anlatacak?

"Biraz sabredemez misin?"

"İstersen hiç söyleme."

"Yok, söylemek lazım; ikimizin de menfaati için lazım. Ha, pardösü alma; hava çok sıcak. Fakat şapkanı unutma, güneş sana iyi gelmezmiş. Yazın denize gireceksin ama güneş banyosu yasak!"

Caddeye çıktıkları vakit, saat henüz dokuz buçuktu. Yukarı tarafa giden tramvaylar tenha. Bindiler. Zira Şişli'den öte, kırlara doğru yürümeyi kararlaştırmışlardır. Perihan'ın neşesi biteviye artıyor. Çok mu konuşuyor, gülüyor, hareket ediyor? Değil. Bu neşe gözlerinde, yüzündedir. İkide bir Kenan'ı süzüyor. Hep aynı mana: Bön çocuk! Çocuk! Çocuk!

Hem de ne sevimli, ne saf, ne hoş, kocaman bir çocuk! Bir de ciddi duruşu var ki... Sade ciddi mi? Azıcık da azametli, kendini beğenmiş bir hal... Banka müdürü olduğunu unutamıyor bu çocuk! Perihan bunu ona unutturacak. Hatta yarın önüne bir çocuk arabası vererek tenha yollarda sürdürecek bile!

Aklına Vecdi geldi; hani, çocuk arabası arkasında, emzikli kadınla beraber sokağa çıkmaktan utanan Vecdi! Perihan, Semiha'yı fazla dinlememiş, tafsilat almamış olmakla beraber kadına mahsus bir sezişle pek iyi biliyor ki eski kocası hakikaten kendisine âşıktır; şu sırada müthiş bir buhrana kapılmıştır. Fakat ne yapalım, Perihan Kenan'ı seviyor; şu toparlak yüzlü, iri iri siyah gözlü, dolgunca, belki de az çok kaba, kalın ve durgun delikanlıyı. Öteki endamlı vücuduyla, her renkten, karmakarışık benekler dolu ufacık, çok keskin,

hain gözleriyle, fazla esmer göz altlarıyla, çehresinin manalı çizgileri ve buruşukluklarıyla muhakkak, canlı, hareketli, cazibeli bir erkektir.

Şu var ki Perihan'ın tipi Kenan'dır. Onun göğsüne başını dayadığı zaman daha fazla heyecan duyuyor. Belki Kenan başka bir kadına o zevki veremez. Eh, vermesin... Anlamadığı, anlatamadığı bir lezzetle kendisini uçuruyor, eritiyor ya! Kocasına baktığı zaman:

"Beni göklere yükselten adam bu..." diyor, dediği sırada sevinçten, hazdan, gururdan titriyor a!

XXII

Osmanbey durağına yaklaşırlarken Perihan ayağa kalktı.

"Burada mı ineceğiz?"

Kenan bugün büsbütün itaatlidir, karısının yanında çocuğu imiş gibi uslu uslu duruyor, o ne yaparsa uyuyor.

"Burada inelim. Şu geniş yoldan yukarıya doğru çıkar, Bomonti'ye saparız. Benim pek sevdiğim yerler. Sen hoşlanırdın evvel."

"Şimdi de hoşlanıyorum."

Hıristiyan mezarlığının yüksek duvarları içinde kapalı kalmış bahar, erguvan ve akasya ağaçlarının üst dallarından dışarıya haykırıyor; ölüler elinden kurtulmak, feraha kavuşmak istiyor. Serbest bıraksanız sanki –kapısı açılan bir kuşhaneden fırlayacak çeşitli kuşlar gibi– bu ağaçlar da kanat

açıp kaçacaklar, öteye beriye dağılacaklar! Yalnız, servilerin ince, sivri başları yerlerinden memnuna benziyor.

Pazar yoluna geldikleri zaman Perihan saptı. Biraz daha yürüdüler; soldaki birinci sokağın ağzında durdular; aşağıya baktılar ve:

"Bizim eski yol!" dediler. Eski yolları? Ne asfalt ne de paket taşı... Hâlâ Arnavut kaldırımıyla kendilerini bekliyor.

"Eski yoldan geçelim."

"Geçelim. Yarın gene yolumuz olmayacak mı?"

Birkaç sokak daha indiler, döndüler. İşte, köşede beyaz ev duruyor. Boyası epeyce solmuş, yer yer dökülmüş. Fakat gene de şirin. Bahçesindeki leylaklarla mutfak damına kol atmış mor salkımlar alt katını yarı örtüyor.

Perihan, yapılması lüzumlu tadilatı bir kere daha anlatıyor. Rüstem'le konuşmuş; kalfayı da bulmuşlar; hemen başlayacaklar.

İşte evin tam önündeler.

"Kenan, sahi şu anahtar meselesi seni fazla mı üzdü? Vah yavrum, vah!"

Çantasından çıkardığı anahtarı uzatıyor:

"Al öyleyse... Al! Al!"

Perihan'ın tebessümünde zafer var. Kenan'ın almadığını görünce kapıya yürüyor; iki basamak mermer merdiveni çıkıyor. Kocası dikkat kesilmiştir; Perihan, elindeki anahtarı, korkunç, meşum anahtarı bu evin kilidine soktu, çevirdi.

"Bak!"

Kapı açılmıştır. Güzel kadın, ilk defa çapkınlaşan tavrıyla, oynak ve neşeli işaret ediyor:

"Gel! Sen de gel!"

Girdi: Bildikleri taşlık antre; küçük sofa, karşıda tahta trabzanlarıyla kıvrılarak ikinci kata çıkaran sevimli merdiven...

Perihan kilide soktuğu anahtarı çekip kapıyı örtüyor. Boş evde baş başa, ayakta duruyorlar.

"Ah, Kenancığım ah! Sen benim hatıra meraklısı, yarı fetişist bir kadın olduğumu bilmez misin? Biz burayı bırakıp koca apartmana taşınırken hayatımızın bir daha tekrarlanamayacak en saadetli günlerini geçirdiğimiz evden elbette bir hatıra götürmek isteyecektim. Anahtarlardan birini kaybetmiş gibi yaparak geri vermedim. Eğer üzerimde, birbirimizin olduğumuz şu evden bir şey bulunmazsa vehimlere düşecek, üzülecektim. En iyisi neydi? Çok yer tutmayan ve birçok manaları olan anahtar değil mi?"

Bunları azıcık hüzünle anlatan Perihan elinde tuttuğu ufacık demir parçasına bakıyordu. Bir müddet baktı; sonra gözlerini derin bir şefkatle Kenan'a çevirdi:

"O anahtarı apartmana getirdim; saklayacağım en muvafık yeri de bulmuştum: bana ilk aldığın çantanın içine koydum. O çantayı modası geçmiş olmakla beraber kimseye veremezdim; atamazdım! Her gün kullandıklarımın yanından ayırmaya da gönlüm katlanamadı. İki senedir aynı dolapta, aynı halde, biri öbürünü koynuna almış duruyorlardı. Ara sıra ikisinin hatırlarını sorardım; ikisini de sever, okşar, düşünür, gene yerlerine koyardım. Anladın mı şimdi Kenan?"

Kenan anlamıştı; cevap bulamıyordu; af dilemeyi de az görüyordu. Mahcuptu, fakat mesuttu. Karısına doğru iki adım attı, kucaklayacaktı.

Yapamadı. Zira Perihan bu sefer çantasını tekrar açmış, bir anahtar daha çıkarmıştı. Tıpkı ötekine benzeyen bir anahtar! Onu tanıyor: Çilingire yaptırdığı eş anahtar... Bu evin anahtarı!

Karısı soruyor:

"Peki, senin cebinde şu anahtar ne arıyor, yavrum?" Perihan, kocasının galiba az çok şaşalayacağını bekliyordu. Güldüğünü görünce kendisi şaşırdı. Kenan diyor ki:

"Söylemem. Bu, bir sırdır; hayatımca muhafaza edeceğim mühim sırlardan!"

Perihan birdenbire haykırıyor:

"Yoksa aynı anahtar mı? Bir eşini yaptırıp sen de mi saklamıştın?"

Sevinçten bayılacak; cevap bekliyor; ümitler içinde...

"Söylesene... Aynı anahtar mı yoksa?"

Artık kendiliğinden doğan bu yalandan vazgeçilemezdi; ancak zaman geçtikten sonra doğrusunu söylemek kararıyla Kenan:

"Evet," dedi, "git bak, istersen dene! Anahtarlarımız aynı kapıyı açıyor. Ben de senin kadar, senden fazla uğur, tılsım meraklısı olmuştum; onu da apartmanın anahtarıyla beraber daima yanımda taşıyordum."

İki sene sonra ilk adımlarını attıkları eski evlerinde, eski günlerin harareti, heyecanıyla birbirlerine sarıldılar. Perihan diyor ki:

"Ne uğurlu ev! Bu evin temelinde aşk tılsımı saklı!"

Kenan, Perihan'ın önce yüzünü öptü; yüzünün öpülmemiş yerini bırakmadı. Az buldu, ellerini de öpmeye başladı. Yetişmedi, eğildi, artık rastgele, neresini çıplak bulursa

öpüyordu, kokluyordu. Hırpaladığını fark ediyor, kendini tutamıyordu.

Kadın bir çığlık kopardı; kocasını geriye itti:

"Biri bakıyor bize!... Burada biri var!"

Her tarafa göz gezdirdiler. Yok. Fakat nihayet ikisi de bir anda gördüler:

Merdivenin yanına bırakılmış tertemiz şeker sandığı içinde bir kedi yatıyordu. Gözlerini yabancıların üzerine "Ne oluyor? Ne yapıyorlar? Bana bir zarar gelir mi?" dercesine dikkatle, hayretle dikmiş, bakan o idi.

Kedi hareketsizdi ama karnı hizasında ufak ufak kımıldamalar, kıvranmalar seziliyor.

Yaklaştılar: Gözleri yeni açılmış dört yavru! Bir tanesi başını çevirmiş, ağzının kenarında bir tek süt damlası, o süt damlası renginde bulanık, buğulu gözleriyle, üstüne gölgesi vuran karaltıları anlamaya çalışıyor.

Karı koca birbirlerine baktılar.

Kenan'ın demin neşe içindeki yüzüne hafif bir mahzunluk çökmüş gibiydi. Perihan onun ne düşündüğünü biliyordu. Cesarete geldi; kocasının başını kendisine doğru çekti; elini tutup vücudunun gergin bir tarafında gezdirerek ve –utandığından olmalı– gözlerini yumarak sesten ziyade Habanita kokan serin nefesiyle şunu fısıldadı:

"Beş ay sonra muradımıza ereceğiz!"

Refik Halid Karay'ın Eserleri

Anı

1- Minelbab İlelmihrab

2- Bir Ömür Boyunca

Hikâye

1- Gurbet Hikâyeleri – Gençler İçin

2- Memleket Hikâyeleri

3- Memleket Hikâyeleri – Gençler İçin

4- Gurbet Hikâyeleri ve Yeraltında Dünya Var

Kronik

1- Bir Avuç Saçma

2- Bir İçim Su

3- İlk Adım

4- Makyajlı Kadın

5- Tanrı'ya Şikâyet

6- Üç Nesil Üç Hayat

7- Üç Nesil Üç Hayat – Gençler İçin

Mizah

1- Ago Paşa'nın Hatıratı

2- Ay Peşinde

3- Deli

4- Guguklu Saat

5- Kirpinin Dedikleri

6- Sakın Aldanma, İnanma, Kanma

7- Tanıdıklarım

Roman

1- Anahtar

2- Ayın Ondördü

3- Bu Bizim Hayatımız

4- Bugünün Saraylısı

5- Çete

6- Dişi Örümcek

7- Dört Yapraklı Yonca

8- Ekmek Elden Su Gölden

9- İki Cisimli Kadın

10- 2000 Yılın Sevgilisi

11- İstanbul'un Bir Yüzü

12- Kadınlar Tekkesi

13- Karlı Dağdaki Ateş

14- Nilgün

15- Sonuncu Kadeh

16- Sürgün

17- Yerini Seven Fidan

18- Yezidin Kızı

Refik Halid Karay

Anahtar

"Ne kadar yanlış düşünmüş, ilk önce aklına gelmesi icap eden en kuvvetli ihtimali bırakarak nasıl da boş tahminlerle vakit kaybetmişti? Perihan'ın çantasındaki anahtarla milyoner Veli'nin hazırladığı eve giriliyordu ...Ve belki de şu anda gidip bu adamın frak pantolonundan sarkan platin zincire bağlı anahtar halkasını çekip alsa o anahtarın eşini bulacaktı! Bulmuş kadar emindi.

"Bitti," diye mırıldandı, "iş meydana çıktı... Yakaladım!"

Refik Halid Karay bu romanın[illegible] çiftinin bir anahtar merkezin[illegible] evlilik hayatını ele alıyor; ge[illegible] insan psikolojisi üzerine eti[illegible] gözlem gücü ve tasvir yeteneğiyle [illegible] İstanbul'unun sosyal yaşantısı ve dokusunu okuyucuyla buluşturuyor.

ISBN 978-975-10-2880-8

